

ARHIVELE NAȚIONALE ALE ROMÂNIEI

**Constantin Diamandi,
ministru al României
la Petrograd**

**Vol. II
Correspondență diplomatică: 1915-1916**

București, 2021

Constantin Diamandi, ministru al României la Petrograd

Vol. II

Corespondență diplomatică: 1915-1916

Coperta: Flori Bucur

Tehnoredactare și traducere: Elena Mușat, Laura Dumitru

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Constantin Diamandi, ministru al României la Petrograd /

ed.: dr. Elena Mușat, Laura Dumitru ; st. introd.: dr. Daniel Cain. - București : Arhivele Naționale ale României, 2020-3 vol.

ISBN 978-973-8308-63-3

Vol. 2 : Corespondență diplomatică : 1915-1916. - 2021. - Index. - ISBN 978-973-8308-68-8

I. Mușat, Elena (ed.)

II. Dumitru, Laura (ed.)

III. Cain, Daniel (pref.)

**Constantin Diamandi,
ministru al României la Petrograd**

Vol. II

**Correspondență diplomatică:
1915-1916**

Editori

dr. Elena Mușat, Laura Dumitru

Studiu introductiv

dr. Daniel Cain

București, 2021

Cuprins

Studiu introductiv.....	p. 7
Notă asupra ediției.....	p. 15
Lista documentelor.....	p. 19
Telegrame 1915-1916.....	p. 59
Indice antroponimic	p. 302
Indice toponimic	p. 307
Anexe.....	p. 312

INTRODUCERE

Prestigiosul *Almanach de Gotha*, în ediția sa din 1916, ne oferă date succinte despre personalul diplomatic și consular al României în Imperiul Rus: o legație (la Petrograd) – deservită de un ministru plenipotențiar (Constantin Diamandi), doi secretari de legație, un atașat militar și un interpret – și patru consulat (la Moscova, Odessa, Ismail și Petrograd)¹, a căror activitate era girată de doi consuli de carieră și doi consuli onorifici. Pe umerii acestui personal restrâns (și ai lui Diamandi, în special) apăsa, tot mai tare, povara presiunilor la care era supus cabinetul de la București pentru a decide soarta țării în contextul conflictului european care se desfășura la granițele sale. Documentele reunite în acest volum ilustrează calitatea lui Diamandi de colaborator intim al lui Ion I. C. Brătianu, președintele Consiliului de Miniștri, pe durata negocierilor pentru intrarea în Marele Război. Pentru corespondența cu legațiile de la Petrograd, Londra și Paris, Brătianu folosea un cifru special, străin celor din Ministerul Afacerilor Străine². Referințe la această procedură găsim și în volumul de față (documentele cu nr. 64 și 67), din care aflăm și despre încrederea pe care Diamandi i-o arăta colaboratorului său, secretarul de legație Mihail Arion. Întreaga activitate a ministrului plenipotențiar la Petrograd a fost subsumată planurilor șefului cabinetului român în privința ieșirii țării din neutralitatea decisă în vara anului 1914.

Ionel Brătianu are nevoie de multă abilitate pentru a rezista presiunilor exercitate atât de către diplomații Antantei și cei ai Puterilor Centrale, cât și de o presă inflamată, alimentată cu fonduri generoase puse la dispoziție de ambele tabere. În calitate de ministru de Război, era conștient de lipsurile armatei române, astfel încât încearcă să câștige cât mai mult timp posibil, în așteptarea momentului favorabil intrării în acțiune. Ceea ce îl interesează este ca României, „cu greutatea lungi, cu discuțiuni vii, cu considerații etnice, cu hărți geografice, cu argumente”, să-i fie recunoscute toate solicitările teritoriale³. Intransigența sa le va scoate peri albi diplomaților străini acreditați la București. Și nu numai. Șeful diplomației

---

¹ *Almanach de Gotha. Annuaire généalogique, diplomatique et statistique. 1916*, Gotha, Justus Perthes, 1915, p. 1090.

² ANR, SANIC, Colecția Rechizitorii, Declarații și Stenograme ale Proceselor unor Criminali de Război și Personalități Burgheze, dosar 1, f.5-6.

³ *Desbaterile Adunării Deputaților*, Sesiunea ordinară 1919-1920, Nr. 14/30 decembrie 1919, ședința din 16 decembrie 1919, p. 160.

tariste, Serghei Sazonov, se va declara, la un moment dat, contrariat de tonul folosit de Ionel Brătianu, care contrasta cu „maniera amicală” a ministrului român la Petrograd, Diamandi⁴. În decursul tratatelor purtate cu Antanta, Brătianu își justifică inflexibilitatea solicitărilor teritoriale prin faptul „că nu e vorba de câțiva km mai mult sau mai puțini, ci de un principiu”. Mai precis, nu putea diminua revendicările teritoriale impuse de securitatea și de necesitățile dezvoltării României⁵. Nu pot fi cerute unei țări sacrificii extrem de dureroase, fără a i se oferi garanții de securitate, indispensabile dezvoltării sale. Iar acest lucru, le transmitea guvernul român autorităților imperiale de la Petrograd, nu poate fi obținut decât printr-o graniță naturală, respectiv un fluviu sau un râu mare, care să o pună la adăpost de un conflict cu vecinii săi⁶. Dunărea, Prutul și Tisa reprezintă granițele naturale ale solicitărilor teritoriale formulate de guvernul român. În perioada următoare, soarta Bucovinei și a Banatului va fi menționată constant în timpul negocierilor diplomatice.

În așteptarea ocaziei potrivite, președintele Consiliului de Miniștri uzează din plin de pârgurile neutralității. Tranzitarea teritoriului românesc de către armamentul și munițiile destinate statelor combatante sau vânzarea de produse agricole taberelor aflate în conflict sunt elemente ale unei diplomații suple, menite să câștige timp prețios, în condițiile în care pe frontul european nu se întrevădea posibilitatea unei victorii decisive. S. Poklewski-Koziell, ministru plenipotențiar rus la București, constata, după mai bine de 12 luni de negocieri cu Brătianu, că „momentul intrării României în război de partea noastră nu depinde de niște considerente de ordin înalt de moralitate sau ideal, ci va fi apreciat numai în raport cu situația generală pe frontul principal de operațiuni militare din Balcani și, în special, pe cel din Rusia”⁷.

1915 este un an cu multe provocări pentru diplomația românească: intrarea Italiei în război (împotriva Austro-Ungariei) și ieșirea Bulgariei din neutralitate au generat imense presiuni asupra guvernului Brătianu pentru a abandona linia politică decisă la începutul conflictului european. Decizia

---

⁴ Ministère des Affaires étrangères, *Documents diplomatiques français, 1915, Tome I (1er janvier – 25 mai)*, Bruxelles, P.I.E. – Peter Lang S.A., 2002, p. 817.

⁵ Biblioteca Națională a României (BNR), Colecții speciale, Arhiva istorică, Fondul Alexandru Saint-Georges, Pachet CCCXVI/8; Ion I. C. Brătianu către Nicolae Mișu, 8/21 mai 1915.

⁶ ANR, SANIC, Casa Regală. Oficiale, dosar 27/1915, f. 1-2.

⁷ Vadim Guzun (ed.), *Intrarea României în primul război mondial: negocierile diplomatice în documente din arhivele ruse, 1914-1916*, Cluj Napoca, Argonaut, 2016, p. 257.

Italiai de a se alătura Antantei (fără o consultare prealabilă cu guvernul român) a provocat emoție în rândul cercurilor intervenționiste de la București și a diminuat, pe moment, importanța strategică a Vechiului Regat. Înaltul Comandament rus considera că intrarea Italiei în război reprezintă un avantaj atât de important pentru Antantă încât pune în umbră valoarea intervenției românești. Pentru Sazonov, menținerea neutralității românești reprezenta cea mai bună soluție. Important era ca grânele și petrolul românesc să nu alimenteze efortul de război al Puterilor Centrale. Pentru aceasta, autoritățile de la Petrograd erau dispuse să plătească României „un preț bun”. Cât despre intrarea acesteia în război, Rusia avea rețineri, din cauza dificultăților militare pe care i le putea aduce o alianță cu un stat mic⁸. Prin urmare, revendicările teritoriale formulate de Brătianu (Bucovina, Transilvania și întreg Banatul) vor fi considerate „exagerate și absolut inacceptabile”⁹.

Decizia Bulgariei de a se alătura Puterilor Centrale, în toamna lui 1915, pentru a zdrobi, împreună, Serbia a reprezentat un moment dificil pentru neutralitatea românească. Ieșirea Bulgariei din neutralitate a contribuit la încercuirea strategică a României, ceea ce a afectat aprovizionarea cu armament și muniții. În plus, a generat presiuni din partea Antantei pentru a determina guvernul român să intre în război, în sprijinul Serbiei¹⁰. Pe de altă parte, diplomații Puterilor Centrale au luat în calcul să forțeze schimbarea lui Ionel Brătianu din fruntea guvernului. Ceea ce a iritat în mod special Berlinul a fost decizia autorităților române de a vinde Marii Britanii o cantitate impresionantă de cereale. În același timp, opoziția antantistă decide să susțină candidaturile unor români transilvăneni (Octavian Goga și Vasile Lucaci) pentru două mandate vacante în parlamentul român. Aceste candidaturi au fost percepute ca un act de ostilitate, în condițiile în care cei doi erau supuși austro-ungari. Nu toată lumea a susținut ideea unui ultimatum adresat cabinetului Brătianu. Conte Czernin, ministrul plenipotențiar austro-ungar la București, își avertiza superiorii, în ianuarie 1916, că demersul de a forța România să declare imediat război Rusiei nu putea avea șanse de reușită: la București s-ar declanșa „o teamă vecină cu

---

⁸ Serge Sazonov, *Fateful Years. 1909-1916*, New York, Ishi Press International, 2008, p. 265-266.

⁹ Direcția Generală a Arhivelor Statului, *1918 la români. Desăvârșirea unității național-statale a poporului român. Documente externe. 1879-1916*, vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 585.

¹⁰ Petre Otu, *România în Primul Război Mondial. Neutralitatea. 1914-1916*, Editura Litera, București, 2017, p. 111-112.

panica, încât este foarte posibil să obținem rezultatul contrar, adică Brătianu să se arunce pur și simplu în brațele rușilor”¹¹. Șeful cabinetului român va reuși să reziste acestor presiuni diplomatice, dezamorsându-le prin noi înlesniri și contracte avantajoase acordate comercianților germani¹². Brătianu le declară diplomaților Antantei că acordul comercial încheiat cu Germania, în aprilie 1916, reprezintă prețul pe care a trebuit să-l plătească pentru a lucra în liniște la pregătirea țării pentru intrarea în război. Ceea ce urmărește este nu doar să convingă Puterile Centrale că România va rămâne neutră până la sfârșit, ci și să slăbească pozițiile germanofililor din țară, înlăturând posibilitatea unei schimbări de guvern¹³. În același timp, face calcule peste calcule. Un exemplu: la începutul lunii aprilie, ministrul plenipotențiar la Petrograd, C. Diamandi, invoca nevoia unor informații precise despre situația rezervelor austro-ungare. Sfaturile pe care le transmitea la București erau menite a-i înlesni lui Ionel Brătianu luarea unei decizii: „Când aproximativ penultimele rezerve vor fi aduse pe fronturi și Puterile Centrale n-ar mai avea de unde să desprindă forțe covârșitoare pentru a le arunca împotriva noastră, acela ar putea să fie momentul nostru. Aceasta bineînțeles în teorie. În practică se poate întâmpla ca alți factori și împrejurări să determine intervențiunea noastră. Situațiunea rămâne a se cerceta din punct de vedere *al posesiunilor de fapt*, mai ales pentru cazul când războiul ar sfârși fără zdrobirea unuia din adversari. Această posibilitate nu trebuie scăpată din vedere, cu atât mai mult că o ofensivă puternică satisfăcătoare ar putea veni din partea Rușilor; dacă am aștepta reușita ei, s-ar putea întâmpla să nu se îndeplinească. Rolul Rusiei, cred, va fi mai ales să reție pe front trupele inamice. Cel mult se poate aștepta de la Ruși o spărtură pe frontul sud austriac. Ar rezulta că posesiunea de fapt a teritoriilor ce revendicăm n-ar trebui condiționată de o ofensivă reușită a vecinilor noștri.” (Vezi documentul cu nr. 151)

Ofensiva lansată de armata rusă, pe 22 mai 1916, în Galiția pare a fi ocazia mult așteptată. Succesele impresionante obținute de generalul Brusilov și înfrângerea catastrofală suferită de trupele austro-ungare dau frâu liber imaginației în cercurile de la București. Brătianu trebuie să ia în calcul posibilitatea ca trupele rusești să pătrundă în Transilvania, iar Austro-Ungaria să fie obligată să ceară pace. Sunt scenariile care pun în pericol

---

¹¹ Sorin Cristescu (ed.), *Misiunea contelui Czernin în România. 10 octombrie 1914 – 27 august 1916*, București, Editura Militară, 2016, p. 127-130.

¹² Claudiu-Lucian Topor, *Germania și neutralitatea României (1914-1916). Studii istorice*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2017, p. 116-117.

¹³ Vadim Guzun (ed.), *op. cit.*, p. 257.

atingerea obiectivelor pe care liderul liberal și le-a propus¹⁴. Negocierile inițiate cu Antanta sunt deblocate, la inițiativa Franței, care spera că intrarea României în război putea rezolva multe dintre problemele cu care se confrunta în acel moment. După alăturarea Bulgariei taberei Puterilor Centrale, atragerea României a devenit crucială pentru succesul operațiunilor Antantei pe frontul din Balcani. În plus, o ofensivă românească în Transilvania ar fi forțat Germania să retragă trupe de pe frontul de Vest, unde situația era critică. Prin urmare, Parisul face presiuni asupra Petrogradului, pentru a manifesta mai multă flexibilitate în negocierile cu Brătianu: „Intervenția română imediată ar permite să rupem definitiv echilibrul în folosul nostru.”¹⁵ Ideea extinderii frontului rusesc cu câteva sute de km a fost întâmpinată cu destul scepticism în cercurile militare de la Petrograd, în special din cauza efortului logistic pe care îl presupunea alianța cu România. Existau și îndoieli în privința aportului real pe care armata română îl putea aduce pe câmpul de luptă¹⁶.

Neputând ignora poziția geografică a țării, Brătianu este obligat să-și ia toate măsurile de precauție, înainte de a intra în acțiune. Aprovizionarea cu muniții și armament, direcția de înaintare a trupelor române, securizarea graniței cu Bulgaria, acordarea unui împrumut financiar, vânzarea cerealelor românești, garantarea aspirațiilor teritoriale ale guvernului de la București, participarea la viitoarea conferință de pace, precum și cooperarea militară cu armata rusă fac subiectul unor intense negocieri purtate în vara lui 1916. La jumătatea lunii iunie, șeful Statului Major Rus, generalul Mihail Alexeev, dă un adevărat ultimatum cabinetului de la București: În cazul în care nu va intra imediat în acțiune și „va dori să aștepte o mai mare slăbiciune a austriecilor, noi nu vom mai avea nici o nevoie de o cooperare română, după cum nu va mai exista nici o rațiune pentru a permite românilor să-și facă o intrare triumfală pe teritoriul austriac”¹⁷. Poziția autorităților de la Petrograd este exprimată clar: „Noi dorim numai ca intrarea în război a României să ne fie avantajoasă, în timp ce Franța, din ceea ce am putut constata, este gata să salute orice concurs al României în orice circumstanțe și în orice moment s-ar întâmpla aceasta” (Vezi documentul cu nr. 199). Deși

---

¹⁴ Glenn E. Torrey, *România în Primul Război Mondial*, București, Meteor Publishing, 2014, p. 24.

¹⁵ Contele de Saint-Aulaire, *Însemnările unui diplomat de altădată. În România, 1916-1920*, Ediție îngrijită de Mihai Dim. Sturdza, ediția a II-a, București, Humanitas, 2016, p. 75.

¹⁶ O.R. Airapetov, *Uceastie Rossiyskoy imperii v Pervoy mirovoy voyne (1914-1917). 1916 god. Sverhnaprejenie*, Moskva, 2015, p. 56.

¹⁷ *1918 la români*, I, p. 716-717.

diplomației Antantei erau convingși că România nu s-a aflat niciodată într-o situație mai favorabilă din punct de vedere militar¹⁸, decidenții de la București vor să fie siguri „că nu punem în joc chiar existența micii României și că nu vom avea soarta Serbiei, care pentru visul unei Serbiei colosale nu mai există azi deloc”¹⁹. De la Londra, ministrul plenipotențiar Nicolae Mișu îl avertiza pe Brătianu că trebuie „zorite” negocierile cu Rusia, în condițiile în care proaspăta schimbare a lui Serghei Sazonov din fruntea diplomației țariste risca să dea naștere unor „dificultăți în chestia Bucovinei”²⁰. Ion I.C. Brătianu nu putea însă ignora experiența neplăcută prin care a fost nevoit să treacă tatăl său, în vara lui 1878, la Berlin. Avea și motive pentru a fi reticent: acordul secret, semnat în martie 1915, prin care Franța și Anglia făgăduiau Rusiei, în cazul victoriei finale, Constantinopolul și Strâmtoarele turcești²¹. Zvonuri despre existența unui astfel de acord ajung imediat la București, însă viitorii aliați vor evita să aducă mai multă lumină, în timpul negocierilor diplomatice, asupra acestui subiect sensibil pentru securitatea Vechiului Regat. Oficial, clauzele acestui acord îi vor fi comunicate lui Brătianu abia în noiembrie 1916, într-un moment extrem de dificil²².

Ultimele negocieri pentru intrarea României în război s-au purtat atât la Petrograd, cât și la Paris. Comandamentul militar rus redactează proiectul unei convenții militare care prevedea obligativitatea guvernului român de a declara război Germaniei, Austro-Ungariei, Bulgariei și Turciei, urmând a declanșa operațiunile militare nu mai târziu de 25 iulie. Direcția principală a ofensivei românești rămânea la alegerea comandamentului român, iar rușii urmau să trimită trupe pentru apărarea Dobrogei²³. După un început fulminant pe frontul din Galiția, ofensiva Brusilov stagnează și există pericolul unei contraofensive austro-germane. În aceste condiții, intervenția României în război devenea prioritară pentru comandamentul militar rus²⁴. În fața

---

¹⁸ Gabriel Leancă (ed.), *L'entrée de la Roumanie dans la Grande Guerre. Documents diplomatiques français (1er janvier-9 septembre 1916)*, Paris, L'Harmattan, 2016, p. 95.

¹⁹ Biblioteca Academiei Române, Secția Corespondență, S 8(6)/CCCLXXVII, Radu R. Rosetti către Ion I. C. Brătianu, București, 6/19 iunie 1916.

²⁰ BNR, Colecții speciale, Arhiva istorică, Fond St. Georges, Pachet CDII/25, f. 4.

²¹ Pentru detalii, vezi Ronald P. Bobroff, *Roads to glory. Late Imperial Russia and the Turkish Straits*, London-New York, I.B. Tauris, 2006, p. 116-138.

²² Vezi *Konstantinopol i Prolivî. Po sekretnim dokumentam b. Ministerstva Inostrannih Del*, I, Moskva, 1925, p. 356-382, 435-436.

²³ Gabriel Leancă (ed.), *L'entrée de la Roumanie dans la Grande Guerre*, p. 176-178.

²⁴ General Vasile Rudeanu, *Memorii. Din timpuri de pace și de război. 1884-1929*, Ediție îngrijită de Dumitru Preda și Vasile Alexandrescu, București, Cavaliotti, 2004, p. 171-205.

presiunilor colective ale Antantei, șeful cabinetului de la București rămâne inflexibil: fără obținerea garanțiilor militare și diplomatice solicitate, România nu va face pasul cel mare. Brătianu a amenințat chiar cu demisia, dacă solicitările nu-i erau admise. După alte runde de negocieri, punctul de vedere al premierului român are câștig de cauză. Șeful guvernului de la Petrograd, Boris Stürmer (care a preluat și portofoliul Externelor), a solicitat Londrei, Parisului și Romei, în numele „marilor concesi și sacrificii ce a făcut pentru succesul general“, ca punctul de vedere al Rusiei să fie susținut în reinterpretarea unor clauze din viitoarea convenție politică cu România, în caz de necesitate²⁵. Rușii par deciziși, de la bun început, să nu rămână strâns legați de litera convenției politice cu România, fiind pregătiți să răspundă cu aceeași monedă la ceea ce ei considerau a fi un șantaj din partea lui Brătianu²⁶.

În cele din urmă, convenția militară și tratatul de alianță dintre România și Antantă sunt semnate la 4 august, la prânz, în casa lui Vintilă Brătianu. Cinci persoane au fost de față la semnarea acestor documente: gazda, președintele Consiliului de Miniștri, Ion I.C. Brătianu, ministrul Cultelor, Ion G. Duca, și miniștrii plenipotențiar Stanislas Poklewski-Koziell și Constantin Diamandi²⁷. Prin angajamentele asumate, România urma să declare război doar Austro-Ungariei, nu mai târziu de 15 august. Între timp, aliații se obligau să asigure transportul regulat de material de război destinat României și să preia inițiativa pe frontul de la Salonic, pentru a veni în ajutorul trupelor române. Trei divizii rusești urmau a fi trimise în Dobrogea, pentru a ține pe loc armata bulgară. Erau convenite, de asemenea, și principiile cooperării militare dintre trupele române și unitățile ruse dislocate pe frontul românesc²⁸.

Un Consiliu de Coroană a fost convocat, pe 14 august, la Cotroceni, pentru a da bruma necesară de constituționalitate unei decizii deja luate. În fața celor 20 de participanți, Brătianu și-a expus punctul de vedere: „Eu am patru puteri mari care se angajează a cunoaște anexarea teritoriilor recunoscute de noi. Aceasta va rămâne înscris în istorie, chiar dacă nu reușim în război.“²⁹ Câteva ore mai târziu, la 20.45, ministrul plenipotențiar la Viena, Edgar Mavrocordat, înmâna declarația de război a României, redactată, la domeniul lui Brătianu de la Florica, de către ministrul

²⁵ Vadim Guzun (ed.), *op. cit.*, p.306-308.

²⁶ Glenn E. Torrey, *op. cit.*, p. 27.

²⁷ I.G. Duca, *Amintiri politice*, I, München, Ion Dumitru Verlag, 1981, p. 257.

²⁸ Vadim Guzun (ed.), *op. cit.*, p. 308-314.

²⁹ BAR, Secția Manuscrise, Arhiva Em. Porumbaru, I mss 1, nepaginat.

plenipotențiar la Petrograd, Constantin Diamandi³⁰. Primele zile ale campaniei militare îl găesc pe Diamandi la București. Cu malițiozitatea-i cunoscută, fostul diplomat Constantin Argetoianu își aduce aminte de discuțiile avute cu ministrul plenipotențiar de la Petrograd, în primele zile ale războiului, la Jockey-Club, unde Diamandi, în uniformă de căpitan, venea regulat seara, „foarte concis în informații, ca un om care știe multe și nu vrea să divulge secretele stăpânului în preajma căruia își petrecea ziua”³¹.

Entuziasmul primelor zile ale ofensivei din Transilvania va fi spulberat de declanșarea ostilităților pe frontul din Dobrogea. Prezența trupelor rusești nu i-a oprit pe soldații bulgari (așa cum sperau decidenții români) să-i atace pe cei care i-au eliberat, în 1877-1878, de sub dominația otomană. Este începutul sfârșitului. Ceea ce trebuia să fie o campanie scurtă s-a transformat într-un adevărat coșmar: în loc de extindere teritorială, abandonarea unei mari părți a teritoriului național, evacuare și refugiu. Prinsă între două fronturi, acuzând reacția anemică a aliaților săi, armata română este nevoită să se retragă în Moldova, unde prezența aliatului rus devenise omniprezentă. Nimeni nu și-a închipuit, în august 1916, că prezența militară rusă pe frontul românesc va crește, în doar trei luni, de la 50.000 la un milion de soldați. Vorbim de un efort logistic considerabil pentru ambele părți, care a implicat extinderea liniilor de aprovizionare și, în cele din urmă, disputarea, sub o formă sau alta, a puținelor resurse alimentare disponibile. La ordinea zilei au apărut chestiuni care vizau sincope ale cooperării militare, inerente într-un război de coalitie. Indiscutabil, în această campanie militară, rușii și românii au jucat, unii pentru ceilalți, rolul aliaților mai puțin doriți. Acesta este contextul în care Constantin Diamandi revenea la post, la sfârșitul lunii septembrie. La orizont se adunau tot mai mulți nori negri. Pentru cariera sa, 1917 va fi un an cu mult mai multe provocări decât și-ar fi închipuit.

Daniel Cain
Institutul de Studii Sud-Est Europene

---

³⁰ Constantin I. Diamandy, *Cum s-a negociat harta României Mari*, în Dumitru Preda (ed.), *România în timpul primului război mondial: mărturii documentare*, Editura Militară, București, p. 174-175.

³¹ Constantin Argetoianu, *Memorii*, Vol. III-IV, Partea a V-a. 1916-1918, ediție îngrijită de Stelian Neagoe, București, Editura Machiavelli, 2008, p. 34.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Volumul al doilea al ediției de documente *Constantin Diamandi, ministru al României la Petrograd* continuă corespondența diplomatului român cu Ministerul Afacerilor Străine și cu Ion I. C. Brătianu, președintele Consiliului de Miniștri (din 8 decembrie 1916 deținând și portofoliul Afacerilor Străine), în contextul încercării celor două mari alianțe de a atrage de partea lor cât mai multe state cu poziții geografice favorabile și cu interese care puteau fi satisfăcute, toate forțele combatante conștientizând deja că războiul nu mai poate fi de scurtă durată. Chiar și România, după o neutralitate îndelung menținută și negociată, alege să intre în război de partea Antantei, încheind tratatul și convenția militară din 4/17 august 1916.

În nota asupra ediției de la primul volum aminteam faptul că nu se cunosc prea multe lucruri despre istoria fondului arhivistic al diplomatului Constantin Diamandi, cea mai veche mențiune din dosarul fondului fiind din 1976, fără a se preciza momentul și modul în care documentele au ajuns în administrarea Arhivelor Naționale. Ordonarea cronologică a documentelor scotea în evidență și faptul că anumite intervale lipseau din corespondență. Mulțumită sugestiei kolegei noastre Bianca Mărmureanu-Pârvulescu, am putut completa corespondența din anul 1915, publicată în volumul I, cu un număr considerabil de telegrame identificate în cadrul vastei colecții „*Documente elaborate de organele represive despre activitatea P.C.R. și a organizațiilor de masă revoluționare*” (Colecția 50), parte a Arhivei Istorice a PCR. Aceasta a fost alcătuită din documente extrase, din motive ideologice, din fondurile și colecțiile cărora le aparțineau și a fost dată spre gestionare Institutului de Studii Istorice și Social Politice (ISISP) al Partidului Comunist din România. Readusă în atenția cercetătorilor și în acces public după căderea regimului comunist, ea mai poate oferi unele surprize istoricilor.

În continuare, corespondența pentru anii 1916 (din acest al doilea volum), 1917 și 1918 (în următorul volum, al treilea) va îmbina cele două surse, fondul personal și Colecția 50, spre beneficiul cercetătorilor.

Volumul conține telegrame (redactate preponderent în limba franceză și traduse în limba română de editori) și rapoarte (cel mai adesea, în limba română) despre situația internă a Rusiei, din ce în ce mai complicată, în care numeroase forțe politice solicitau ieșirea din război. La efectuarea traducerii s-a ținut cont ca reflectarea conținutului să fie cât mai apropiată de textul original. Totuși se vor observa inerente diferențe de stil și de vocabular între documentele traduse de editori și cele scrise în original în limba română a

începutului de secol XX. Limba documentului original este marcată ca atare la sfârșitul documentului, după elementele de cotă arhivistică, doar în cazul celor scrise în limba română, acolo unde limba nu este menționată fiind vorba implicit despre limba franceză.

Am ales editarea în limba română a întregului volum vizând un public românesc mai larg, amator de istorie, căruia personajul Constantin Diamandi îi este cunoscut doar fragmentar, așa cum fragmentar au mai fost publicate episoade* din activitatea sa. Un alt argument pentru alegerea limbii române este și o anumită rigiditate a stilului specific corespondenței diplomatice (textul în limba franceză, telegrafic, lipsit de prepoziții) care ar fi îngreunat lectura; de asemenea, redarea ambelor variante, originală și traducere, ar fi mărit considerabil dimensiunile volumului. Specialiștii în istorie au posibilitatea să confrunte oricând versiunea tradusă de noi în această ediție cu aceea din documentele originale aflate la Arhivele Naționale.

Am transcris conform normelor limbii române numele rusești și bulgărești cu terminațiile -ov, -ev, în locul sufixelor franțuzești -eff, -off, -ow (ex: Kokovtov); tz transcris ț (ex: Țarskoe Selo), sh transcris ș (ex: Șebeko) de asemenea și unele toponime transcrise greșit, conform foneticii limbii franceze, semnalate prin note de subsol (ex. „Cétigné” din documentul original este transcris sub forma corectată Cetinje).

Dorind să ilustrăm cât mai fidel evoluția conflictului mondial, evoluția negocierilor și repercusiunile asupra statelor implicate, pas cu pas, am ales publicarea telegramelor *in extenso*.

Volumul conține marea majoritate a telegramelor și a rapoartelor aflate în păstrarea Arhivelor Naționale ale României și câteva documente din fondurile deținute de Arhivele Diplomatice, fond Petrograd. Politica internă (1906-1917) și fond Petersburg. Am ales să nu redăm unele telegrame care repetă informații privind evoluția unor evenimente care se regăsesc mai complete în alte telegrame selectate în volum și, în sfârșit, unele telegrame care vizează crâmpie din evoluția războiului, dar care nu au relevanță pentru Frontul de Est. În total, volumul conține 269 documente, telegrame și

---

* Amintim, dintre edițiile de documente rezultate din activitatea diplomatică a lui C. Diamandi publicate anterior celei de față: volumul editat de Vadim Guzun, *Intrarea României în Primul Război Mondial: negocierile diplomatice în documente din arhivele ruse, 1914-1916*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2016; Gheorghe E. Cojocaru și Tudor-Eugen Scifos, *Legăția română la Petrograd: 1914-1918. Documente*, vol. I, în volumul „Documente privind istoria românilor”. Colecția Eudoxiu Hurmuzachi, seria a 3-a, coeditat sub egida Academiei Române de Editura Academiei și Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, București-Brăila, 2018.

rapoarte aferente anilor 1915 (negocierile cu Antanta, intrarea Italiei în război, negocierile teritoriale) și 1916 (intrarea în război, asigurarea aprovizionării armatei ș.a.).

Pentru conturarea tabloului intern al Rusiei, tensionată în așteptarea unei revoluții, am optat să redăm doar câteva rapoarte detaliate referitoare la discuțiile din Dumă în care se reflectă o largă paletă de idei și curente politice. Numeroase astfel de rapoarte amănunțite, care se referă în mod exclusiv la situația internă din Rusia, mai ales cele care conțin revista presei rusești, se regăsesc în special în Arhivele Diplomatice. Cercetătorii interesați de istoria Rusiei și de frământările interne din Rusia în anul 1916 au la dispoziție sălile de studiu ale Arhivelor Naționale și ale Arhivelor Diplomatice pentru a completa conținutul selecției noastre.

Ordonarea documentelor în volum s-a făcut pe baza numărului de înregistrare a telegramelor la registratura Legației României la Petrograd, respectând pe cât posibil criteriul cronologic. În unele cazuri, linia cronologică nu este respectată cu strictețe, dacă sunt mai multe telegrame emise în aceeași zi sau în zile consecutive, transmiterea lor cunoscând anumite sincope, inerente în perioada de război. O altă particularitate ține de datarea documentelor (stil vechi și stil nou), emise de legație la sfârșitul anului 1916, redată în text sub forma: *24 decembrie/6 ianuarie 1916*, care au fost ordonate greșit în dosar la sfârșitul anului 1915. Ordonarea lor corectă în volum, la sfârșitul anului 1916, s-a făcut coroborând numerele de înregistrare și evenimentele relatate. În consecință, volumul reconstituie o cursivitate a telegramelor pe care dosarele originale nu o au.

În multe cazuri, numărul de înregistrare al telegramelor este dactilografiat cu cerneală roșie în textul original. Editorii au considerat că evidențierea acestor situații prin note explicative de subsol îngreunează lectura. În schimb, dacă într-un document, pe lângă numărul de înregistrare al telegramelor, sunt și alte fragmente sau cuvinte evidențiate cu culoarea roșie (dactilografiate, subliniate sau adnotate de Diamandi), elementele respective sunt evidențiate de editori cu caractere italice și note de subsol.

Datarea telegramelor este cel mai adesea dublă, atât pe stil vechi, valabil atât în România, cât și în Rusia în perioada misiunii lui Diamandi la Petrograd, cât și pe stil nou. Adăugirile datei pe stilul nou, acolo unde sunt operate de editori, sunt marcate cu paranteze unghiulare.

La redactarea textelor scrise în limba română, editorii au păstrat stilul vremii, adăugând notația (*sic!*) acolo unde existau dezacorduri sau contexte neclare în original.

Adăugirile autorului prin suprascriere au fost redade între paranteze drepte. Adăugirile editorilor au fost redade între paranteze unghiulare. Notele explicative de subsol aparțin editorilor, documentate în diverse surse editate și online, și nu au mai fost evidențiate prin (*n. ed.*). Prescurtările uzuale în limba franceză au fost întregite tacit în traducere: M. (Domnul), V. Exc. (Excelenței Voastre), Gvt. I-I (Guvernul Imperial), PTG. (Petrograd), S.M. (Majestatea Sa), S.A.I. (Alteța Sa Imperială), L.L.M.M. (Majestațile Lor) etc. În cazul unor completări sau întregiri ale formulilor diplomatice de adresare s-au folosit parantezele unghiulare.

Multe dintre telegramele emise de Legația României din Petrograd poartă semnătura ștanțată a lui Constantin Diamandi, redată în volum, la fel ca în original, sub forma *Const. Diamandi*; pentru exemplificare, vezi prima anexă, pag. 313.

De asemenea, în Anexele volumului am redat textul Convenției politice încheiate de România cu reprezentanții statelor Antantei, convenție la conceperea și semnarea căreia a contribuit și Constantin Diamandi, – informație confirmată și de I. Gh. Duca în memoriile³² sale –, textul Convenției militare, textul declarației de război prezentate la Viena de ministrul român Edgar Mavrocordat, al cărei text a fost scris de Constantin Diamandi – episod relatat de Diamandi însuși în partea memorialistică din volumul I al ediției noastre de documente³³ –, în imagini oferite cu gentilețe colegială de domnul Doru Liciu, șeful Arhivelor Diplomatice. Anexele continuă cu harta granițelor de vest ale țării negociate în vederea intrării în război, proclamațiile adresate de regele Ferdinand ostașilor și poporului român în august 1916, precum și alte documente care reflectă situația frontului în anul 1916, care oferă cititorului o imagine asupra modului în care arată documentele originale: unele dactilografiate, altele scrise de mână, altele pe formularul telegrafic, cu adnotări ale diplomatului cu creioane colorate, sublinieri etc.

Mulțumim domnului dr. Daniel Cain, director al Institutului de Studii Sud-Est Europene, pentru constanta și onoranta sa colaborare: studiul introductiv, numeroasele note despre diplomații ruși și bulgari, amicala ghidare a editorilor și a cititorilor printre subtilitățile diplomației europene și ale aparatului birocratic al diplomației ruse.

Editorii

---

³² I. Gh. Duca, *Amintiri politice*, vol. I, München, Jon Dumitru Verlag, 1981, p. 257.

³³ Arhivele Naționale ale României, *Constantin Diamandi, ministru al României la Petrograd*, vol. I: *Memorii, corespondență diplomatică: 1914-1915*, București, 2020, editori Elena Mușat și Laura Dumitru, studiu introductiv Daniel Cain, p. 114.

LISTA DOCUMENTELOR

- 1. 1915, ianuarie 5.** T.C. nr. 29 adresată de C. Diamandi Ministerului Afacerilor Străine al României în care relatează concluziile sale asupra intereselor Italiei, care nu ar fi dispusă să participe la război, dar este interesată de chestiunile balcanice.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 4, 4v, 5, 5v
- 2-3. 1915, ianuarie 27/februarie 9, București.** Copii ale telegramelor cifrate primite de Ion I.C. Brătianu, președintele Consiliului de Miniștri al României, de la Gheorghe Derussi, ministru plenipotențiar al României la Sofia, referitoare la veștile că Italia ar fi ajuns la un acord cu Austria și cu Germania și că România a renunțat la o acțiune războinică.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 13, 12
- 4. 1915, ianuarie 29.** Raport nr. 183 înaintat de Legația României la Petrograd lui Emanoil Porumbaru, ministru al Afacerilor Străine, referitor la situația internă din Rusia: deschiderea Dumei, discursurile lui Mihail Rodzianko (președintele Dumei), Ivan Goremîkin (președintele Consiliului de Miniștri al Imperiului Rus) și Serghei Sazonov (ministrul de Externe al Imperiului Rus) despre relațiile cu România și chestiunea Strâmtorilor.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 6, 6v, 7, 7v, 8, 8v, 9, 9v, 10, 10v, 11, 11v, lb. română
- 5. 1915, februarie 22/martie 7, Petrograd.** T.C. nr. 313 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la intenția Greciei de a contribui alături de Antanta la o acțiune militară îndreptată împotriva Turciei.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 14, 14v
- 6. 1915, februarie 24/martie 9, Petrograd.** T.C. nr. 353 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la intenția Bulgariei de a se alătura Triplei Înțelegeri împotriva Turciei.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 15
- 7. 1915, februarie 25/martie 10, Petrograd.** T.C. nr. 354 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la discuția cu ambasadorul Italiei, Andrea Carlotti, și întrebarea acestuia referitoare la

disponibilitatea României de a trimite un mic corp expediționar care să participe la operațiunile de forțare a Strâmtoarelor.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 16

8. 1915, februarie 24/martie 10, Petrograd. T.C. nr. 357 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la amenințarea pe care o reprezintă Tripla Înțelegere pentru Imperiul Otoman și la ruperea legăturilor care uneau România de Puterile Centrale.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 17

9. 1915, martie 1/14, Petrograd. T.C. nr. 386 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la venirea sa la București și la negocierile româno-ruse privind granițele României pe Prut și Tisa.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 19

10. 1915, martie 3/16, Petrograd. T.C. nr. 409 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la conversația cu Maurice Paléologue, ambasadorul Franței la Petrograd, despre importanța pe care o are pentru România statutul Strâmtoarelor.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 20, 20v

11. 1915, martie 6/19. T.C. nr. 431 prin care I.I.C. Brătianu îi cere lui C. Diamandi să îl informeze pe M. Paléologue că Théophile Delcassé, ministrul de Externe al Franței, dorea să afle revendicările României pentru a le susține în fața Aliatilor.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 21

12. 1915, martie 6/19. T.C. nr. 439 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la venirea sa la București și la negocierile cu Franța.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 22

13. 1915, martie 7/20. T.C. nr. 442 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la întâlnirea cu M. Paléologue, în timpul căreia s-a discutat despre demersul lui Jean-Camille Blondel, ministrul plenipotențiar al Franței la București, și despre pregătirea militară a României.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 23

14. **1915, martie 10/23, Petrograd.** T.C. nr. 458 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la interesul României de a avea acces liber în Strâmtori.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 24
15. **1915, aprilie 18/mai 1.** T.C. nr. 675 prin care C. Diamandi îl informează pe I.I.C. Brătianu că Sir George William Buchanan, ambasadorul Marii Britanii la Petrograd, a primit instrucțiuni ca România să poarte negocieri doar cu Rusia.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 28, 28v
16. **1915, aprilie 18/mai 1.** T.C. nr. 677 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la conversația cu marchizul Andrea Carlotti, ambasadorul Italiei la Petrograd, despre negocierile României pentru intrarea în război.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 29
17. **1915, aprilie 18/mai 1.** T.C. nr. 679 prin care C. Diamandi îi cere lui I.I.C. Brătianu să-i trimită lucrări statistice despre populația românească din Austro-Ungaria.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 30
18. **1915, aprilie 18/mai 1.** T.C. nr. 682 prin care I.I.C. Brătianu îl informează pe C. Diamandi că îi trimite harta solicitată.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 31
19. **1915, aprilie 18/mai 1.** T.C. nr. 684 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la intervenția în favoarea României pe care Prințul Iusupov o va face pe lângă Țarul Nicolae al II-lea.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 32
20. **1915, aprilie 19/mai 2.** T.C. nr. 685 adresată de I.I.C. Brătianu lui C. Diamandi referitoare la deserviciul pe care intrarea Italiei în război l-a făcut României.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 33

- 21. 1915, aprilie 18/mai 1.** T.C. nr. 686 adresată de I.I.C. Brătianu lui C. Diamandi referitoare la negocierea viitoarei frontiere a României în bazinul Tisei.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 35
- 22. 1915, aprilie 18/mai 1.** T.C. nr. 687 adresată de I.I.C. Brătianu lui C. Diamandi referitoare la negocierile româno-ruse pentru intrarea României în război.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 34, 34v
- 23. 1915, aprilie 20/mai 3.** Notă remisă de C. Diamandi lui S. Sazonov, ministrul de Externe al Rusiei, cuprinzând linia frontierei de vest și nord-vest solicitată de România.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 36
- 24. 1915, aprilie 20/mai 3.** T.C. nr. 698 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la posibilitatea ca Serbia să creeze o situație de fapt în Banat printr-o acțiune ofensivă.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 37
- 25. 1915, aprilie 21/mai 4, Petrograd.** T.C. nr. 704 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la intenția Alianților de a menține Ungaria care, după război, ar urma să absoarbă părți din Austria.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 39
- 26. 1915, aprilie 21/mai 4, Petrograd.** T.C. nr. 706 prin care C. Diamandi îl informează pe I.I.C. Brătianu că Franța nu susține revendicările României în Bucovina și în Banat, ci doar pe cele din Transilvania.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 40, 40v
- 27-28. 1915, aprilie 22/mai 5.** T.C. nr. 711 și 716 adresate de I.I.C. Brătianu lui C. Diamandi referitoare la demersurile prin care Italia încearcă să determine intrarea României în război.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 45, 42
- 29. 1915, aprilie 22/mai 5, Petrograd.** T.C. nr. 717 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la conversația cu Sir G. W. Buchanan,

ambasadorul Marii Britanii la Petrograd, referitoare la revendicările României în Transilvania, Banat și Bucovina.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 44, 44v

- 30. 1915, aprilie 24/mai 7.** T.C. nr. 727 prin care C. Diamandi îl anunță pe I.I.C. Brătianu că l-a informat pe marchizul A. Carlotti, că România așteaptă de la Italia susținerea fermă a revendicărilor sale.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 48
- 31. 1915, aprilie 24/mai 7.** T.C. nr. 728 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la sosirea la Petrograd a prim-ministrului Serbiei, Nicola Pašić.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 48 (1)
- 32. 1915, aprilie 25/mai 8.** T.C. nr. 731 prin care I.I.C. Brătianu îi cere lui C. Diamandi să restabilească adevărul în privința unor detalii din instrucțiunile primite de Sir G.W. Buchanan, ambasadorul Marii Britanii la Petrograd, de la Sir Edward Grey, ministrul Afacerilor Străine al Marii Britanii: împrumutul contractat de România în Anglia, intenția României de a părăsi neutralitatea și revendicăriile ei teritoriale.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 48 (2), 48 (2)v
- 33. 1915, aprilie 25/mai 8, Petrograd.** T.C. nr. 734 prin care C. Diamandi îi relatează lui I.I.C. Brătianu despre conversația avută cu S. Sazonov, ministrul de Externe al Rusiei, pe tema revendicărilor României asupra Banatului și asupra Bucovinei.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 50, 50v
- 34. 1915, mai 9, Petrograd.** Telegramă nr. 444 adresată de C. Diamandi Ministerului Afacerilor Străine referitoare la ședința Dumei în care s-a discutat bugetul Sf. Sinod, în timpul căreia a fost contestată influența ocultă a lui Grigori Rasputin în cercurile înaltei societăți ruse.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 51, lb. română
- 35. 1915, aprilie 29/mai 12.** T.C. nr. 762 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la negocierile cu S. Sazonov, ministrul de Externe al Rusiei, pentru Banat.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 52

- 36. 1915, aprilie 30/mai 13, Petrograd.** T.C. nr. 768 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la eșecul militar rusesc în Carpați, cauzat de lipsa munițiilor.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 54
- 37. 1915, mai 1/14.** T.C. nr. 776 prin care I.I.C. Brătianu îl informează pe C. Diamandi că S. Sazonov, ministrul de Externe al Rusiei, l-a trimis la Marele Cartier General Rus pe Anatoli Neratov, adjunctul său, pentru a afla ce concesiuni pot fi făcute României.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 55
- 38. 1915, mai 2/15, Petrograd.** T.C. nr. 783 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la criza ministerială de la Roma.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 55(1)
- 39. 1915, mai 2/15.** T.C. nr. 792 prin care C. Diamandi îl informează pe I.I.C. Brătianu că îi trimite un aide-mémoire ce cuprinde revendicările teritoriale cerute de România și acceptate de Rusia și aliații săi din Antanta.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 56, 57
- 40. 1915, mai 3/16.** T.C. nr. 796 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la revendicările teritoriale ale României care, cuprinse într-un aide-mémoire, să fie prezentate cancelariilor Triplei Înțelegeri.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 60
- 41. 1915, mai 3/16, Petrograd.** T.C. nr. 798 prin care C. Diamandi îl informează pe I.I.C. Brătianu că îi trimite o copie a scrisorii lui S. Sazonov, ministrul de Externe al Rusiei, și aide-mémoire-ul primit de la acesta.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 61
- 42. 1915, mai 5/18.** T.C. nr. 814 prin care C. Diamandi îl informează pe I.I.C. Brătianu că ministrul Belgiei la Petrograd, Conrad de Buisseret-Steenbecque de Blarenghien, are instrucțiuni să susțină în fața lui S. Sazonov, ministrul de Externe al Rusiei, revendicările teritoriale ale României.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 62

- 43. 1915, mai 5/18, Petrograd.** T.C. nr. 815 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu cuprinzând un rezumat al negocierilor româno-ruse pentru intrarea României în război.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 63, 63v
- 44. 1915, mai 7/20.** T.C. nr. 822 prin care C. Diamandi îl informează pe I.I.C. Brătianu că ministrul Belgiei la Petrograd, Conrad de Buisseret-Steenbecque de Blarenghien, crede că Rusia nu va accepta revedicările teritoriale ale României și că se așteaptă căderea Guvernului I.I.C. Brătianu.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 67
- 45. 1915, mai 7/20.** T.C. nr. 823 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la eșecurile militare ale Rusiei în Galiția.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 68
- 46. 1915, mai 7/20.** T.C. nr. 825 adresată de I.I.C. Brătianu lui C. Diamandi referitoare la refuzul Rusiei de a accepta revendicările teritoriale românești, care arată că Antanta nu are nevoie de concursul militar al României.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 69, 69v
- 47. 1915, mai 9/22.** T.C. nr. 849 adresată de I.I.C. Brătianu lui C. Diamandi referitoare la poziția Marii Britanii și Franței față de revendicările teritoriale ale României și la posibilitatea cedării liniei Dobrici-Balcic Bulgariei pentru a o determina să-și reducă pretențiile în Macedonia în favoarea Serbiei.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 70
- 48. 1915, mai 10/23.** T.C. nr. 856 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la opinia ambasadorului Japoniei la Petrograd, Ichiro Motono, conform căreia Rusia nu ar ceda în negocierile cu România tocmai din cauza recentelor eșecuri militare.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 71
- 49. 1915, mai 11/24, Petrograd.** T.C. nr. 859 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la conversația cu Sir G.W. Buchanan, ambasadorul Marii Britanii la Petrograd, despre intenția României de a

ceda un teritoriu Bulgariei, despre intransigența Rusiei în negocierile cu România și despre intrarea Italiei în război.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 73, 73v

50. 1915, mai 12/25. T.C. nr. 860 adresată de I.I.C. Brătianu lui C. Diamandi referitoare la concesiile teritoriale pe care le poate face România în vederea intrării în război.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 75, 75v

51. 1915, mai 12/25. T.C. nr. 861 prin care C. Diamandi îi cere clarificări lui I.I.C. Brătianu cu privire la granița negociată în Maramureș.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 76

52. 1915, mai 12/25. T.C. nr. 863 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la discuția avută cu S. Sazonov, pentru stabilirea frontierelor României în Bucovina și în Banat și la intenția Bulgariei de a obține Dobrogea de la România.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 77, 77v

53. 1915, mai 13/26, Petrograd. T.C. nr. 865 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la negocierile româno-ruse și la refuzul Rusiei de a ceda în privința Banatului.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 80

54. 1915, mai 13/26, Petrograd. T.C. nr. 866 prin care C. Diamandi îl informează pe I.I.C. Brătianu că S. Sazonov, folosește pentru negocieri o hartă etnografică maghiară din anul 1878 și cere trimiterea unei hărți și a unor cărți deja solicitate anterior.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 81

55. 1915, mai 13/26. T.C. nr. 867 adresată de I.I.C. Brătianu lui C. Diamandi referitoare la granița negociată pe râul Tisa.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 82

56. 1915, mai 14/27, Petrograd. T.C. nr. 874 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la convingerea țărilor Antantei că România va intra în război pentru a nu rămâne izolată.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 84

- 57. 1915, mai 15/28.** T.C. nr. 879 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la decepția produsă în Franța de întârzierea intervenției militare a României, potrivit unei telegrame adresate de T. Delcassé lui M. Paléologue.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 85, 85v
- 58. 1915, mai 15/28, Petrograd.** T.C. nr. 880 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la sosirea Prințului Trubețkoi la Niș.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 86
- 59. 1915, mai 15/28, Petrograd.** T.C. nr. 881 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la impresia că Italia nu susține politica României.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 87
- 60. 1915, mai 15/28, Petrograd.** T.C. nr. 882 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la întâlnirea dintre Paul Cambon, ministrul Franței la Londra, și Nicolae Mișu, ministrul României la Londra, și la revendicările României.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 88
- 61. 1915, mai 17/30, Petrograd.** T.C. nr. 902 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la convingerea ministrului de Război al Imperiului Rus, Alexei Polivanov, că România ar putea intra în război și fără a i se accepta solicitările.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 90
- 62. 1915, mai 17/30.** T.C. nr. 904 adresată de I.I.C. Brătianu lui C. Diamandi referitoare la harta etnografică a Banatului.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 92
- 63. 1915, mai 17/30.** T.C. nr. 905 adresată de I.I.C. Brătianu lui C. Diamandi referitoare la susținerea oferită de Regele Italiei Guvernului României.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 91
- 64. 1915, mai 18, Petrograd.** T.C. nr. 908 adresată de Constantin Arion lui Constantin Brătianu referitoare la modificarea cifrului folosit în corespondența diplomatică.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 66

- 65. 1915, mai 19/iunie 1.** T.C. nr. 917 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la intrarea Imperiului Otoman în război, survenită după semnarea Convenției Sazonov-Diamandi.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 93
- 66. 1915, mai 21/iunie 3, Petrograd.** T.C. nr. 930 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la nemulțumirea Țarului Nicolae al II-lea față de revendicările României, potrivit ministrului Greciei la Petrograd, Ion Dragoumis.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 94, 94v
- 67. 1915, mai 30/iunie 12.** T.C. nr. 1011 adresată de C. Brătianu lui C. Arion referitoare la cifrul folosit în corespondența diplomatică.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 95
- 68. 1915, iunie 3/16.** T.C. nr. 1048 prin care C. Diamandi îl informează pe I.I.C. Brătianu că a primit aide-mémoire-ul.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 98
- 69. 1915, august 20/septembrie 2, Petrograd.** T.C. nr. 1516 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la repercusiunile evenimentelor militare asupra politicii interne a Rusiei.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 100, 100v, 101
- 70. 1915, august 20/septembrie 2, Petrograd.** T.C. nr. 1519 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la importanța acordată de armata rusă operațiunilor din Nord (Marea Baltică).
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 99
- 71. 1915, august 22/septembrie 4, Petrograd.** T.C. nr. 1638 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la reunirea comitetelor din Dumă și a membrilor Consiliului Imperiului sub conducerea Țarului Nicolae al II-lea pentru reglementarea unor chestiuni ce țin de apărare națională, aprovizionare, căi ferate și armată.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 103

- 72. 1915, august 23/septembrie 5, Petrograd.** T.C. nr. 1645 prin care C. Diamandi îl informează pe I.I.C. Brătianu că Țarul Nicolae al II-lea va prelua comanda supremă a trupelor în locul Marelui Duce Nicolae.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 104
- 73. 1915, august 23/septembrie 5, Petrograd.** T.C. nr. 1647 prin care C. Diamandi îl informează pe Em. Porumbaru că răspunsul Serbiei la solicitarea Triplei Înțelegeri de a-și limita pretențiile asupra Macedoniei este nesatisfăcător.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 105
- 74. 1915, august 26/septembrie 8, Petrograd.** T.C. nr. 1660 prin care C. Arion îl informează pe Em. Porumbaru despre revendicările Serbiei în Banat.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 107
- 75. 1915, noiembrie 7, Petrograd.** T.C. nr. 2139 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la inspecția pe care Țarul Nicolae al II-lea își propune să o facă armatelor din Sud.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 3
- 76. 1915, decembrie 25/1916, ianuarie 7.** T.C. nr. 2543 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la opinia ambasadorului Italiei, marchizul Andrea Carlotti, că Bulgaria nu va avea nici un interes să lupte de partea Puterilor Centrale după obținerea revendicărilor sale.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 155
- 77. 1916, ianuarie 2/15.** T.C. nr. 3 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la alocuțiunea rostită de Țarul Nicolae al II-lea la un eveniment public, potrivit căreia Rusia va încheia pacea doar în acord cu Aliații.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 166, 166v
- 78. 1916, ianuarie 2, Petrograd.** Raport adresat de C. Diamandi lui Ion I.C. Brătianu referitor la discuțiile despre cedarea județelor Cahul, Ismail și Bolgrad de către Rusia, României.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 111, 111v, 112, 112v, 113, 113, 114, 114v, lb. română

- 79. 1916, ianuarie 4.** T.C. nr. 12 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la retragerea trupelor aliate de la Gallipoli, la preconizata expediție în Egipt, la posibilitatea încheierii păcii între Aliți și Bulgaria și la slăbiciunea Serbiei.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 143-143v
- 80. 1916, ianuarie 4/17.** T.C. nr. 13 adresată de Constantin Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la părerea lui Ivan Goremîkin, președintele Consiliului de Miniștri al Rusiei, că pentru România ar fi mai bine să rămână neutră până la sfârșitul războiului.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 167
- 81. 1916 ianuarie 5/18, București.** T.C. nr. 28 prin care Ion I.C. Brătianu îi cere lui C. Diamandi clarificări cu privire la poziția lui Ivan Goremîkin față de neutralitatea României.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 168
- 82. 1916 ianuarie 6/19, Petrograd.** T.C. nr. 29 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la poziția lui Ivan Goremîkin față de intrarea României în război.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 169, 169v
- 83. 1916, ianuarie 7/20, Petrograd.** T.C. nr. 30 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la afacerea Vasilcikov, prezentată de către S. Sazonov, ministrul de Externe al Rusiei.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 170, 170v, 171
- 84. 1916, ianuarie 8/21.** T.C. nr. 43 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la o conversație cu S. Sazonov, ministrul de Externe al Rusiei, despre chestiunea Strâmtoarelor.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 172, 172v
- 85. 1916, ianuarie 8/21, Petrograd.** T.C. nr. 44 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la discuția purtată cu Ichiro Motono, ambasadorul Japoniei la Petrograd, privind sfatul dat de Ivan Goremîkin ca România să-și păstreze neutralitatea.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 173, 173v

- 86. 1916, ianuarie 10/23.** T.C. nr. 60 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la o conversație cu S. Sazonov despre protestele austro-germanilor la București, despre interesele Bulgariei, despre situația din Muntenegru și despre dezamăgirea provocată Rusiei de aportul Italiei în război.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 175
- 87. 1916, ianuarie 11/24.** T.C. nr. 65 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la raportul trimis de *Foreign-Office* la Petrograd cu privire la conversația dintre I.I.C. Brătianu și Ministrul Marii Britanii despre reclamația reprezentanților Austro-Ungariei și Germaniei la București.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 184
- 88. 1916, ianuarie 13/26, Petrograd.** T.C. nr. 74 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la conversația avută cu Nikolai N. Șebeko, fost ambasador al Rusiei la București, despre situația României în raport cu Tripla Înțelegere și despre probabilitatea unui atac din partea Germaniei.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 185, 185v
- 89. 1916, ianuarie 13/26, Petrograd.** T.C. nr. 77 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la nemulțumirea lui S. Sazonov, ministrul de Externe al Rusiei, față de atitudinea ezitantă a Guvernului Român.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 186
- 90. 1916, ianuarie 14/27, Petrograd.** T.C. nr. 81 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la părerea ambasadorului Italiei la Petrograd, marchizul Andrea Carlotti, că Alianții așteaptă o criză a Germaniei și că Rusia va lupta alături de Alianți până la sfârșitul războiului.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 187
- 91. 1916, ianuarie 19/februarie 1, Petrograd.** T.C. nr. 115 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la părerea lui N.N. Șebeko, fost ambasador al Rusiei la București, că Bulgaria și Germania reprezintă o amenințare pentru România.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 188

- 92. 1916, ianuarie 23/februarie 5, Petrograd.** T.C. nr. 142 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la părerea lui Ichiro Motono, ambasadorului Japoniei la Petrograd, că războiul se va prelungi până în anul 1917 și că statutul Strămtorilor se va reglementa printr-un compromis între Aliați.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 194, 194v
- 93. 1916, ianuarie 24, Petrograd.** Raport nr. 148 adresat de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitor la înlocuirea lui Ivan Goremîkin cu Boris Stürmer în funcția de președinte al Consiliului de Miniștri și la situația internă din Rusia.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 176, 176v, 177, 177v, 178, 178v, lb. română
- 94. 1916, ianuarie 25/februarie 7, Petrograd.** T.C. nr. 149 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la posibilitatea trecerii armatei ruse prin nordul Moldovei, în contextul unei colaborări între România și Rusia.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 196
- 95. 1916, ianuarie 25/ februarie 7, Petrograd.** T.C. nr. 153 prin care C. Diamandi îl informează pe I.I.C Brătianu despre venirea col. Alexandr Tatarinov la București.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 195
- 96. 1916, ianuarie 26/februarie 8, București.** T.C. nr. 167 adresată de I.I.C Brătianu lui C. Diamandi referitoare la schimbarea lui Ivan Goremîkin din funcție și despre schimbările survenite în politica internă a Rusiei.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 197
- 97-98. 1916, februarie 1, Petrograd.** Scrisoarea adresată de Mihail Rodzianko, președintele Dumei, lui Ivan Goremîkin, președintele Consiliului de Miniștri al Imperiului Rus, anterior înlocuirii acestuia din urmă; însoțită de adresa de înaintare nr. 202.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 193, 189, 189v, 190, lb. română

- 99. 1916, februarie 8/21, Petrograd.** T.C. nr. 238 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la ofensiva rusă din Caucaz și la tatonările de pace ale Germaniei în Statele Unite ale Americii.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 204
- 100. 1916, februarie 9/22, Petrograd.** T.C. nr. 241 prin care C. Diamandi îl informează pe I.I.C Brătianu în legătură cu efectivele armatei ruse în Caucaz.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 205
- 101. 1916, februarie 11/24, Petrograd.** T.C. nr. 261 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru cu privire la participarea Țarului Nicolae al II-lea la ședința de deschidere a sesiunii Dumei și la referirile la poziția României din discursul rostit cu acest prilej de S. Sazonov.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 206, 206v
- 102. 1916, februarie 11/24, Petrograd.** T.C. nr. 262 prin care C. Diamandi îl informează pe I.I.C Brătianu că ofensiva rusă nu va mai înainta mult spre Asia Mică.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 207
- 103. 1916, februarie 13/26, Petrograd.** T.C. nr. 272 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la necesitatea activării comerțului cu oțel.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 211
- 104. 1916, februarie 14/27, Petrograd.** T.C. nr. 281 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la părerea ambasadorului Italiei la Petrograd, marchizul A. Carlotti, că Grecia va intra în război alături de Aliați și la discuțiile de la Viena dintre bulgari și austrieci.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 212, 212v
- 105. 1916, februarie 14/27, Petrograd.** T.C. nr. 282 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la înlocuirea unor diplomați ruși la Madrid, Bruxelles, Vatican, Pekin, Tokyo etc.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 213

- 106. 1916, februarie 15/28, Petrograd.** T.C. nr. 294 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la vizita lui Nicolae Filipescu la Petrograd.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 214, 214v
- 107. 1916, februarie 15, Petrograd.** T.C. adresată de C. Diamandi gen. Dumitru Iliescu referitoare la reducerea numărului cailor de artilerie pe care trebuia să îi furnizeze Rusia.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 198
- 108. 1916, februarie 16/29.** Informare a Serviciului de Presă referitoare la articolele ziarelor germanofile cu privire la declarația lui S. Sazonov, potrivit căreia România se va alătura Quadruplei Înțelegeri.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 215, 216 (fragment)
- 109. 1916, februarie 17/martie 1, Petrograd.** T.C. nr. 311 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la întrevederea lui N. Filipescu, lider conservator democrat, cu gen. Mihail Alexeiev urmată de participarea la ședința Dumei.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 76
- 110. 1916, februarie 18/martie 2, Petrograd.** T.C. nr. 323 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la întrevederea lui N. Filipescu cu S. Sazonov.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 78
- 111. 1916, februarie 17/martie 1, București.** T.C. nr. 347 adresată de I.I.C Brătianu lui C. Diamandi referitoare la grăbirea recepționării cailor.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 77
- 112. 1916, februarie 17, Petrograd.** Raport nr. 375 înaintat de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitor la situația internă din Rusia.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 199, 199v, 200, 200v, 201, lb. română
- 113. 1916, 22 februarie/6 martie Petrograd.** T.C. nr. 401 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la întrevederea lui N. Filipescu cu S. Sazonov și la audiența maiorului Ion Prodan, atașatul militar al României la Petrograd, la Țarul Nicolae al II-lea.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 79

- 114. 1916, februarie 23, Petrograd.** Raport 406 adresat de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitor la discursurile deputaților I. Efremov, liderul Partidului Progresist, și Maksim Kovaleski, referitoare la situația Rusiei, a Aliaților ei și a țărilor neutre.
AMAE, fond *Petrograd. Politica internă (1906-1917)*, vol. 3, lb. română
- 115. 1916, februarie 23/martie 7, Petrograd.** T.C. nr. 415 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la conversația cu Baronul F. Schilling despre eventuala cooperare a trupelor ruse cu cele române împotriva Bulgariei.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 80, 80v
- 116. 1916, februarie 24, Petrograd.** T.C. nr. 422 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la situația internă din Rusia.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 208, 208v, lb. română
- 117. 1916, februarie 24, Petrograd.** Raport nr. 423 adresat de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitor la situația internă din Rusia: discursul lui Piotr L. Bark, ministrul rus de Finanțe, în Dumă, asupra bugetului.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 209, 209v, 210, 210v lb. română
- 118. 1916, martie 1, Petrograd.** T.C. nr. 471 prin care Legația României la Petrograd informează Ministerul Afacerilor Străine despre greva muncitorilor de la Uzinele de Armament Putilov încheiată prin intervenția armatei.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 82, 82v, lb. română
- 119. 1916, martie 3/16, Petrograd.** T.C. nr. 476 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la conversația cu S. Sazonov despre problema furniturilor și despre situația din Bulgaria.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 84
- 120. 1916, martie 3/16, Petrograd.** T.C. nr. 478 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la conversația cu S. Sazonov, ministrul

de Externe al Rusiei, despre bătălia de la Verdun și despre situația militară și politică din Balcani.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 83, 83v

- 121. 1916, martie 4/17, Petrograd.** T.C. nr. 491 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la situația internă din Rusia.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 85, 85v, 86, 86v, lb. română
- 122. 1916, martie 5, Petrograd.** T.C. nr. 511 prin care Legația României la Petrograd informează Ministerul Afacerilor Străine că Rusia intenționează să obțină împrumuturi suplimentare pentru susținerea războiului.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 88
- 123. 1916, martie 8/21, Petrograd.** T.C. nr. 512 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la situația internă din Rusia pe fondul grevei de la Uzinele Putilov.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 98, 98v, lb. română
- 124. 1916, martie 5, Petrograd.** T.C. nr. 513 prin care Legația României la Petrograd informează Ministerul Afacerilor Străine că s-a decis judecarea afacerii Sukhomlinov de către Consiliul Imperiului.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 89
- 125. 1916, martie 6/19, Petrograd.** Raport nr. 515 înaintat de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu și lui Em. Porumbaru referitor la situația financiară a Rusiei.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 90, 90v, 91, 91v, lb. română
- 126. 1916, martie 7/20, Petrograd.** T.C. nr. 521 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la grevele parțiale de la uzinele metalurgice din Petrograd.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 95

- 127. 1916, martie 7/20, Petrograd.** T.C. nr. 522 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la imixtiunea militară germană în Balcani.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 97
- 128. 1916, martie 7/20, Petrograd.** T.C. nr. 523 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la eventualitatea ca Antanta să încheie o pace separată cu Imperiul Otoman.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 92
- 129. 1916, martie 7/20, Petrograd.** T.C. nr. 524 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la conversația cu Assim bey, fost ministru turc de Externe, despre situația Imperiului Otoman.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 93, 93v
- 130. 1916, martie 5/18, București.** T.C. nr. 525 adresată de I.I.C Brătianu lui C. Diamandi referitoare la mișcările de trupe ale armatei bulgare la granița cu România.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 87
- 131. 1916, martie 7/20, Petrograd.** T.C. nr. 530 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la mișcările de trupe ale armatei bulgare și la vizita Marelui Duce Kiril în România.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 94, 94v
- 132. 1916, martie 8/21, Petrograd.** Raport nr. 536 adresat de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitor la situația internă din Rusia: demisia lui Alexei Hvostov, ministru de Interne.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 99, 99v, 100, 100v
- 133. 1916, martie 10/23, Petrograd.** Raport nr. 548 adresat de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitor la situația internă din Rusia.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 101, 101v, 108, lb. română

- 134. 1916, martie 10/23, Petrograd.** T.C. nr. 555 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la bătălia de la Verdun și la situația armatei ruse.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 109, 109v, 110
- 135. 1916, martie 10/23, Petrograd.** T.C. nr. 556 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la desfășurarea războiului.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 111, 111v
- 136. 1916, martie 10/23, București.** T.C. nr. 563 adresată de I.I.C Brătianu lui C. Diamandi referitoare la neutralitatea României.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 112
- 137. 1916, martie 15/28, Petrograd.** T.C. nr. 621 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la conversația cu S. Sazonov, ministrul de Externe al Rusiei, despre atitudinea Rusiei față de Bulgaria și despre necesitatea încheierii unui acord militar între România și Rusia.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 133, 133v
- 138. 1916, martie 15/28, Petrograd.** T.C. nr. 624 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la înlocuirea gen. Polivanov cu gen. Șuvaev, în funcția de ministru de Război.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 132
- 139. 1916, martie 20, Petrograd.** Raport nr. 642 adresat de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitor la situația internă din Rusia.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 143, 143v, 144, 144v lb. română
- 140. 1916, martie 21, Petrograd.** Raport nr. 643 adresat de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitor la situația internă din Rusia: suspendarea muncii la Uzinele Putilov.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 146, 146v, 147, lb. română

- 141. 1916, martie 18, Petrograd.** T.C. nr. 644 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la înlocuirea gen. Polivanov cu gen. Șuvaev la conducerea Ministerului de Război.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 141, lb. română
- 142. 1916, februarie 29/martie 13, București.** T.C. nr. 662 adresată de I.I.C Brătianu lui C. Diamandi referitoare la atitudinea sfidătoare a Bulgariei față de România.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 81
- 143. 1916, martie 20/aprilie 2, București.** T.C. nr. 668 adresată de I.I.C Brătianu lui C. Diamandi referitoare la lipsa de interes a Aliaților față de România.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 145, 145v
- 144. 1916, martie 21/ aprilie 3, Petrograd.** Raport nr. 669 adresat de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitor la retragerea gen. Polivanov din funcția de ministru de Război.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 148, 148v, 149, lb. română
- 145. 1916, martie 18, Petrograd.** Raport nr. 674 adresat de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitor la discursul deputatului N.A. Miliutin în Dumă cu privire la rolul diplomației în timpul războiului și după terminarea sa.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 139, 139v, 140, lb. română
- 146. 1916, martie 18, Petrograd.** Raport nr. 678 adresat de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitor la discursul deputatului Pavel Nikolaevici Miliukov în Dumă, cu prilejul dezbaterii bugetului Ministerului de Externe.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 225-226v, 229-229v, lb. română
- 147. 1916, martie 22/aprilie 4, Petrograd.** T.C. nr. 691 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la tactica gen. Joseph Joffre de a rămâne în defensivă până la reluarea ofensivei de către armata rusă.

- 148. 1916, martie 22/aprilie 4, Petrograd.** T.C. nr. 692 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la înlocuirea gen. Nicolai Ivanov cu gen. Alexei Brusilov în funcția de comandant al Frontului de Sud-Vest din Imperiul Rus.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 151
- 149. 1916, martie 23/aprilie 5, Petrograd.** T.C. adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la aprecierile gen. Nicolai Russki cu privire la război și la înaintarea trupelor ruse.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 152, 152v, lb. română
- 150. 1916, martie 28/aprilie 10, Petrograd.** T.C. adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la necesitatea acordării de facilități rușilor după ce mărfurile achiziționate din Rusia ajung în România.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 153
- 151. 1916, aprilie 1/14, Petrograd.** T.C. adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la momentul intrării României în război și la creșterea autorității Marii Britanii în Rusia în ceea ce privește navigația și transporturile.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 154, 154v, 155, 155v, lb. română
- 152. 1916, aprilie 2/15.** T.C. nr. 882 adresată de C. Diamandi Ministerului Afacerilor Străine referitoare la o colaborare între bulgari și unguri, care ar fi în defavoarea Germaniei.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 235
- 153. 1916, aprilie 7/20, Petrograd.** T.C. nr. 920 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la nemulțumirea creată în Rusia de recentul acord încheiat între România și Germania.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30 vol. I, f. 71, 71v

- 154. 1916, aprilie 6/19.** T.C. nr. 921 adresată de I.I.C Brătianu lui C. Diamandi referitoare la necesitatea unei intervenții a Rusiei împotriva Bulgariei.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 236
- 155. 1916, aprilie 6/19.** T.C. nr. 928 prin care I.I.C. Brătianu îi înaintează lui C. Diamandi telegrama primită de la Al. Em. Lahovari referitoare la acordul româno-german și la transportarea furniturilor spre România prin Vladivostok.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 156, 156v, 157
- 156. 1916, aprilie 8/21, Petrograd.** T.C. nr. 929 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la o convorbire cu S. Sazonov despre retragerea gen. Alexei Polivanov.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 238, 238v, 239, lb. română
- 157. 1916, aprilie 8/21, Petrograd.** T.C. nr. 931 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la conversația cu col. A. Tatarinov despre negocierile româno-ruse.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 237
- 158. 1916, aprilie 16/29, Petrograd.** T.C. nr. 989 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la conversația cu S. Sazonov despre acordul româno-german și cererile României de furnituri și de muniții.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 158, 158v
- 159. 1916, aprilie 28/mai 11, Petrograd.** T.C. nr. 1075 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la insinuările din presa rusă privind o practică a comercializării în Germania a unor produse furnizate României de către Rusia și la necesitatea unei dezmințiri ferme.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 240, 240v, 241; textul raportului în lb. română, textul articolului în lb. franceză
- 160. 1916.** Articolul *Înțelegerea comercială austro-română*, publicat în ziarul rusesc „Rieci”.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 242, 243, 244

- 161. 1916, aprilie 29/mai 12, Petrograd.** T.C. nr. 1083 adresată de C. Diamandi Ministerului Afacerilor Externe referitoare la misiunea Thomas-Viviani și la solicitarea Franței ca un contingent rus să lupte pe frontul francez.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 160
- 162. 1916, aprilie 29/mai 12, Petrograd.** T.C. nr. 1084 adresată de C. Diamandi Ministerului Afacerilor Externe referitoare la vizita lui Nikola Pašić la Petrograd.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 161
- 163. 1916, mai 2/15, Petrograd.** T.C. nr. 1111 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la discursul lui Herbert H. Asquith, președintele Consiliului de Miniștri al Marii Britanii, în fața delegaților parlamentari ruși la Londra.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 249
- 164. 1916, mai 2/15, Petrograd.** T.C. nr. 1112 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru cu privire la articolele din „Novoe Vremia” referitoare la raporturile dintre Imperiul Rus și Suedia.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 162
- 165. 1916, mai 4/17, Petrograd.** T.C. nr. 1124 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la misiunea lui Stanislas Poklewski-Koziell, ministrul Rusiei la București, de a negocia cu guvernul român un aranjament comercial care să reglementeze tranzitul munițiilor și mărfurilor.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 250
- 166. 1916, mai 7/20, București.** T.C. nr. 1161 prin care I.I.C Brătianu îi cere lui C. Diamandi să își exprime gratitudinea față de Țarul Nicolae al II-lea.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 251
- 167. 1916, mai 10/23, Petrograd.** T.C. nr. 1187 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la ameliorarea atitudinii Suediei față de Imperiul Rus.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 252
- 168. 1916, mai 10/23, Petrograd.** Telegrama nr. 1189 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la articolele împotriva României și a politicii lui S. Sazonov, publicate în „Novoe Vremea”.

- 169. 1916, mai 11/24, Petrograd.** Telegrama nr. 1192 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la înțelegerea la care ar fi ajuns Anglia și Imperiul Rus cu privire la chestiunile Orientului (Persia și Imperiul Otoman).
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 254, 254v, lb. română
- 170. 1916, mai 11/24, Petrograd.** Telegrama nr. 1193 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la publicarea memoriilor Contelui Ignatiev într-un volum pe care Academia Română ar putea fi interesată să îl achiziționeze.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 255, 255v, lb. română
- 171. 1916, mai 8, București.** Telegrama nr. 1200 prin care Ministerul Afacerilor Străine trimite Legației României la Petrograd broșura privind noul regulament de mobilizare.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 247, 247v, lb. română
- 172. 1916, mai 14/27, Petrograd.** Adresă de răspuns la telegrama nr. 1200 prin care C. Diamandi restituie Ministerului Afacerilor Străine *Regulamentul din 1912 pentru mobilizarea armatei și Regulamentul din 1913 asupra îndatoririlor autorităților civile la mobilizare*.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 263, lb. română
- 173. 1916, mai 12/25, București.** T.C. nr. 1205 adresată de I.I.C. Brătianu lui C. Diamandi referitoare la conversația cu S. Poklewski-Koziell despre tranzitul munițiilor spre România și despre vânzarea surplusului de cereale al țării către Rusia sau Germania.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 191, 191v
- 174. 1916, mai 13/26, Petrograd.** T.C. nr. 1216 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la intenția Marii Britanii de a recunoaște Rusiei dreptul de intrare și ieșire din Strâmtori.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 262

- 175. 1916, mai 15/28, Petrograd.** Raport nr. 1227 înaintat de Legația României la Petrograd lui Em. Porumbaru referitor la relațiile dintre Marea Britanie și Rusia.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 264, 264v, 265, 265v, 266, lb. română
- 176. 1916, mai 19/ iunie 1, Petrograd.** Raport nr. 1250 înaintat de Legația României la Petrograd lui Em. Porumbaru referitor la interviul dat de S. Sazonov ziarului „The Times” și la chestiunea Strâmătorilor.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 163, 163v
- 177. 1916, mai 20/iunie 2, București.** T.C. nr. 1267 adresată de I.I.C Brătianu lui C. Diamandi referitoare la refuzul Rusiei de a autoriza deplasarea delegaților români la Arhanghelsk și la Vladivostok și la aprovizionarea României cu muniții.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 159
- 178. 1916, mai 21/iunie 3, Petrograd.** Raport nr. 1269 înaintat de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitor la convorbirea cu ambasadorul Marii Britanii la Petrograd, Sir George William Buchanan, despre statutul Poloniei după război, sprijinul financiar al SUA pentru Aliați și chestiunea Strâmătorilor.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 164, 164v, 165, 165v, lb. română
- 179. 1916, mai 22/iunie 4, Petrograd.** T.C. nr. 1275 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la o înțelegere între greci și bulgari pentru ocuparea forturilor grecești.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 167
- 180. 1916, mai 22/iunie 4, Petrograd.** T.C. nr. 1276 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la ideea intrării imediate a României în război și la motivele renunțării la trimiterea de delegați români la Arhanghelsk și Vladivostok.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 166
- 181. 1916, mai 23/iunie 5, Petrograd.** Raport nr. 1280 înaintat de Legația României la Petrograd lui Em. Porumbaru referitor la marea bătălie

navală anglo-germană din Marea Nordului și la pierderile germanilor care vor împiedica o acțiune combinată a acestora, pe mare și pe uscat, la Riga.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 285, 285v, 286, lb. română

182. 1916, mai 25. Traducere a unui articol din „Kölnische Zeitung” referitor la activitatea lui Jean-Camille Blondel în România și la înlocuirea sa în funcția de ambasador al Franței la București cu Conte Charles de Saint-Aulaire.

AMAE, fond *Petersburg*, vol. 12

183. 1916, mai 26/iunie 8, Petrograd. T.C. nr. 1299 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la sfârșitul tragic al misiunii lui H.H. Kitchener.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 171

184. 1916, mai 26/iunie 8, Petrograd. Raport nr. 1301 înaintat de Legația României la Petrograd lui Em. Porumbaru referitor la situația internă din Rusia: proiectul pentru reducerea consumului de carne, motivele care au pricinuit lipsa de carne în Imperiul Rus, dezbaterile ședinței Dumei din 23 mai.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 168, 168v, 169, 169v, 170, lb. română

185. 1916, mai 29/iunie 11, Petrograd. Raport nr. 1317 înaintat de Legația României la Petrograd lui Em. Porumbaru referitor la relațiile ruso-române și opinia publică rusească.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 172, 172v, lb. română

186. Petrograd, mai 31/iunie 13. T.C. nr. 1327 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la conversația cu S. Sazonov despre incidentul Mamornița și despre neutralitatea României.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 174, 174v, 175

- 187. 1916, iunie 1/14, Petrograd.** T.C. nr. 1329 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la nemulțumirea cercurilor diplomatice ale Triplei Alianțe față de atitudinea Greciei.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 176
- 188. 1916, mai 31/iunie 13, București.** T.C. nr. 1330 prin care Em. Porumbaru informează Legația României la Petrograd că în noaptea de 28/29 mai un detașament de trupe rusești, aflat în luptă cu un detașament austriac, a pătruns din greșeală pe teritoriul României, în zona localității Mamornița.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 173
- 189. 1916, iunie 2/15, Petrograd.** T.C. nr. 1335 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la negocierea intrării României în război și a aprovizionării armatei române cu muniții.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 177
- 190. 1916, iunie 3/16, București.** T.C. nr. 1361 adresată de I.I.C Brătianu lui C. Diamandi referitoare la situația de pe front, intrarea României în război și implicațiile incidentului Mamornița.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 179, 179v, 180
- 191. 1916, iunie 5/18, Petrograd.** T.C. nr. 1376 prin care C. Diamandi informează Ministerul Afacerilor Străine că trupele ruse au cucerit orașul Cernăuți.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 178
- 192. 1916, iunie 6/19, Petrograd.** T.C. nr. 1381 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la conversația cu ambasadorii Franței și Italiei despre planurile militare ale rușilor și despre necesitatea intrării României în război.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 181
- 193. 1916, iunie 6/19, Petrograd.** Raport prin care C. Diamandi îl informează pe I.I.C Brătianu că autoritățile ruse întârzie tranzitul munițiilor și exportul de produse spre România, ceea ce face imposibilă intrarea țării noastre în război.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 182, 182v, 183, 183v, lb. română

- 194. 1916, iunie 7/20, Petrograd.** T.C. nr. 1384 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la conversația cu S. Sazonov, ministrul de Externe al Rusiei, despre incidentul Mamornița, tranzitul munițiilor prin Rusia spre România, încheierea acordului militar ruso-român și achiziționarea de către Aliați a surplusului de grâu românesc.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 184, 184v, 185
- 195. 1916, iunie 7/20, Petrograd.** T.C. nr. 1385 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la probabilitatea unei riposte austro-germane la ofensiva rusă și la împrumutul contractat de Rusia în SUA.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 186
- 196. 1916, iunie 8/21, București.** Copie a telegramei lui Alexandru Em. Lahovary, ministrul României la Paris, trimisă de I.I.C. Brătianu lui C. Diamandi, referitoare la discuțiile ce trebuie purtate cu Aristide Briand, președintele Consiliului de Miniștri al Franței, cu privire la lipsa munițiilor care ar face imposibilă rezistența artileriei române la o campanie mai lungă de două luni și la necesitatea ofensivei Aliatilor la Salonic, menită să neutralizeze armata bulgară.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 187
- 197. 1916, iunie 8/21, Petrograd.** T.C. nr. 1394 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la conversația cu Ichiro Motono, ambasadorul Japoniei la Petrograd, despre ofensiva generală a Aliatilor și intrarea României în război.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 189
- 198. 1916, iunie 11/24, Petrograd.** T.C. nr. 1438 prin care C. Diamandi îl informează pe I.I.C. Brătianu că Rusia dorește subordonarea tranzitului de armament unui angajament din partea României privind intrarea în război.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 190

- 199. 1916, iunie 12.** Textul cu titlul *Motive care au constrâns Franța să obțină cu orice preț intrarea în acțiune a României.*
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 192, 192v, 193
- 200. 1916, iunie 13/26, Petrograd.** T.C. nr. 1463 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la intervenția lui M. Paléologue pe lângă S. Sazonov, în sprijinul grăbirii tranzitului de armament din Rusia spre România.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 194, 194v
- 201. 1916, iunie 14/27, Petrograd.** T.C. nr. 1471 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la aluzia lui S. Sazonov că în Bulgaria se va întâmpla ceva important peste 10 zile.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 195
- 202. 1916, iunie 14/27, București.** T.C. nr. 1474 adresată de I.I.C. Brătianu lui C. Diamandi referitoare la cererea adresată de S. Poklewski-Koziell, ca România să ofere Rusiei vagoane pentru transportul munițiilor pe liniile rusești și la venirea lui C. Diamandi la București.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 196, 196v
- 203. 1916, iunie 16/29, Petrograd.** T.C. nr. 1491 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la conversația cu S. Sazonov despre necesitatea încheierii unui acord militar între Rusia și România și despre urgentarea tranzitului de armament din Rusia spre România.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 197
- 204. 1916, iunie 18/iulie 1, Petrograd.** T.C. nr. 1513 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la oportunitatea ca gen. Joseph Joffre să facă demersuri pe lângă gen. Mihail Beliaev, șeful Statului Major al armatei sedentare, aflat la Paris, în favoarea tranzitului munițiilor, prin Rusia, spre România.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 271

- 205. 1916, iunie 20/iulie 3, București.** T.C. trimisă de I.I.C. Brătianu lui Al. Em. Lahovary referitoare la negocierea unor detalii în scopul intrării României în război de partea Aliaților.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 268, 270, 269
- 206. 1916, august 15/28, București.** T.C. trimisă de I.I.C. Brătianu lui Al. Em. Lahovary referitoare la importanța pe care dotarea României cu armament ar trebui să o aibă pentru Franța și la încercarea de a scoate Bulgaria din Tripla Alianță.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 199
- 207. <1916, august>.** Fragment dintr-un raport semnat de S. Poklewski-Koziell referitor la Consiliul de Coroană în care s-a discutat despre intrarea României în război.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 301, lb. română
- 208. 1916, septembrie 29, Petrograd.** T.C. nr. 2623 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la întrevederile de la Moghilev cu Țarul Nicolae al II-lea și cu gen. M. Alexeiev în timpul cărora s-a negociat susținerea armatei române în operațiunile militare ce urmau să fie inițiate împotriva Puterilor Centrale, prin trimiterea în Moldova de corpuri de armată ruse.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 273, 273v, 274, 274v
- 209. 1916, septembrie 30, Petrograd.** T.C. nr. 2640 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la insistențele ambasadorilor Franței și Angliei la Petrograd pe lângă guvernele lor de a face presiuni urgente pe lângă gen. M. Alexeiev în vederea acordării sprijinului militar rusesc României.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 283
- 210. 1916, septembrie 30.** T.C.¹ nr. 2645 prin care I.I.C. Brătianu îi prezintă lui C. Diamandi situația dezastruasă în care se află armata română care mai poate fi salvată prin trimiterea imediată a unor unități militare ruse.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 284, 284v

---

¹ T.C. trimisă prin intermediul gen. Constantin Coandă, aflat la Stavka.

- 211. 1916, <octombrie-noiembrie>.** Telegrama nr. 3030 adresată lui I.I.C. Brătianu referitoare la intenția Misiunii Sanitare a Uniunii Femeilor Franceze de a vizita frontul românesc.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 174
- 212. 1916, septembrie 11/24.** T.C. nr. 3237 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la înlocuirea lui Boris Stürmer în funcția de președinte al Consiliului de Miniștri al Imperiului Rus cu Alexandr Trepov, ministrul Căilor și Comunicațiilor.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 272
- 213. 1916, noiembrie 20/decembrie 3, Petrograd.** T.C. nr. 3374 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la discursul ținut în Dumă de A. Trepov, noul președinte al Consiliului de Miniștri al Imperiului Rus, despre participarea Rusiei la campania militară din România și despre chestiunea Strâmtorilor.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 211, 211v
- 214. 1916, noiembrie 21, Petrograd.** T.C. nr. 3397 prin care C. Diamandi îl informează pe Em. Porumbaru că Țarul Nicolae al II-lea aprobase pasajele din discursul ținut de A. Trepov în Dumă, referitoare la Strâmtori și la drepturile de liberă navigație pentru România.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 212
- 215. 1916, noiembrie 22/decembrie 4, Petrograd.** T.C. nr. 3401 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la venirea generalului rus Alexandr Mossolov în România pentru reglementarea funcționării comandamentului militar ruso-român.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 213
- 216. 1916, noiembrie 23/decembrie 6, <Moghilev>.** T.C. nr. 3425 prin care gen. C. Coandă îl anunță pe C. Diamandi că Regele Ferdinand va avea înaltul comandament al Armatei a 4-a ruse în România, care va lupta în Sudul Moldovei.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 215

- 217. 1916, noiembrie 23/decembrie 6, <Moghilev>.** T.C. nr. 3427 prin care gen. C. Coandă, reprezentantul Armatei Române pe lângă Cartierul General al Armatei Ruse, îl anunță pe C. Diamandi că l-a informat pe Țarul Nicolae al II-lea despre înrăutățirea situației armatei române care s-a retras la Est de București și despre atitudinea ezitantă a Statului Major rus cu privire la România.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 214
- 218. 1916, noiembrie 23/decembrie 6, Moghilev.** Telegrama adresată de Țarul Nicolae al II-lea Regelui Ferdinand referitoare la colaborarea militară ruso-română pe frontul românesc, sub comanda Regelui Ferdinand.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 216, 216v
- 219. 1916, noiembrie 26/decembrie 9.** T.C. nr. 3435, prin care i se cere lui I.I.C. Brătianu să fie comunicat Marelui Cartier General cifrul Legației <României la Petrograd>.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 217
- 220. 1916, noiembrie 27/decembrie 11, Petrograd.** T.C. nr. 3455 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la vizita col. Ioan Rășcanu la Țarul Nicolae al II-lea.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 218, 218v
- 221-222. 1916, noiembrie 29/decembrie 12-noiembrie 30/decembrie 13.** Corespondență (T.C. nr. 3474 și nr. 3476) între C. Coandă, aflat la <Moghilev>, și C. Diamandi, aflat la Petrograd, referitoare la venirea col. I. Rășcanu la Stavka.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 219, 220
- 223. 1916, decembrie 1, Petrograd.** T.C. nr. 3493 adresată gen. Zankievici referitoare la acordul Țarului Nicolae al II-lea de a se constitui o divizie formată din prizonieri de origine română din Rusia care să lupte alături de armata română.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 224, 224v

224-226. 1916, decembrie 2/15, Petrograd. Telegrama nr. 3494 adresată de Țarul Nicolae al II-lea Regelui Ferdinand referitoare la colaborarea militară ruso-română; însoțită de adresa de înaintare a lui C. Diamandi către I.I.C. Brătianu și de adresa de înaintare a lui Anatoli Neratov, ministrul adjunct de Externe rus, către C. Diamandi.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 226, 228, 227, 227v, 229

227. 1916, decembrie 2/15, Petrograd. T.C. nr. 3496 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la intențiile Germaniei și Austro-Ungariei de a încheia pacea.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 225, 225v

228. 1916, decembrie 3/16, Petrograd. T.C. nr. 3499, prin care C. Diamandi îi cere instrucțiuni lui I.I.C. Brătianu ca urmare a telegramei pe care Țarul Nicolae al II-lea a trimis-o Regelui Ferdinand.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 230

229-230. 1916, decembrie 4. T.C. nr. 3529, prin care gen. C. Coandă îi relatează lui C. Diamandi despre învinuirile aduse armatei române în buletinul oficial rus și îi cere să-i trimită la Stavka buletinul „Agence Télégraphique de Petrograd”; însoțită de nota de protest adresată de gen. C. Coandă gen. Gourko cu privire la traducerile defăimătoare, care nu respectă comunicatele oficiale, publicate de Agenția Telegrafică Rusă în rubrica „Frontul Român”.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 231, 231v, 232, 233, 233v

231-232. 1916, decembrie 5/18, Petrograd. T.C. nr. 3537 și 3538, prin care C. Diamandi îi informează pe I.I.C. Brătianu și pe gen. C. Coandă că le trimite textul telegramei adresate de Țarul Nicolae al II-lea Regelui Ferdinand.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 234, lb. română

- 233. 1916, decembrie 6/19, Iași.** T.C. nr. 3545 adresată de I.I.C. Brătianu lui C. Diamandi cu privire la speranța că Rusia va menaja prestigiul Coroanei și Regatului României.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 235
- 234. 1916, decembrie 6/19.** T.C. nr. 3545, prin care C. Diamandi îi solicită instrucțiuni lui I.I.C. Brătianu privind oportunitatea unei deplasări la Moghilev pentru a solicita Țarului Nicolae al II-lea, aflat la sediul Marelui Cartier Militar Rus, o audiență.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 235
- 235. 1916, <decembrie 7/20>, Iași.** T.C. nr. 3559, prin care I.I.C. Brătianu îi înaintează lui C. Diamandi răspunsul adresat de Regele Ferdinand Țarului Nicolae al II-lea.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 236
- 236. 1916, decembrie 9/22, Petrograd.** T.C. nr. 3578 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la articolul din „Times” care prezintă într-un mod mai puțin favorabil România, evidențiind rolul hotărâtor al armatei ruse în salvarea statului român.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 237
- 237. 1916, decembrie 12/25, Petrograd.** T.C. nr. 3607 adresată de C. Diamandi lui Em. Porumbaru referitoare la răspunsul Alianților la propunerea Germaniei de încheiere a păcii.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 239
- 238. 1916, decembrie 13/26.** T.C. nr. 3612, prin care I.I.C. Brătianu îl informează pe C. Diamandi că în urma demisiei lui Em. Porumbaru a preluat conducerea Ministerului Afacerilor Străine.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 240
- 239. 1916, decembrie 10/23, Iași.** T.C. nr. 3619, prin care I.I.C. Brătianu îl informează pe C. Diamandi că gen. Dumitru Iliescu va ajunge la sediul Marelui Cartier General Rus.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 238

- 240. 1916, decembrie 13/26, <Moghilev>.** T.C. nr. 3625, prin care gen. C. Coandă relatează lui C. Diamandi despre retragerea armatei ruse din Dobrogea, întoarcerea Țarului Nicolae al II-lea la Petrograd și despre conferința Alianților care ar avea loc în 28 decembrie.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 241
- 241. 1916, decembrie 17/30, Petrograd.** T.C. nr. 3670 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la întrevederea cu Țarul Nicolae al II-lea în timpul căreia s-a discutat despre război și despre situația României.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 243, 243v, 244
- 242. 1916, decembrie 18/31, Petrograd.** T.C. nr. 3674, prin care C. Diamandi îl informează pe I.I.C. Brătianu despre asasinarea lui Grigori Rasputin.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 245
- 243. 1916, decembrie 18/31, Iași.** T.C. nr. 3685 adresată de I.I.C Brătianu lui C. Diamandi referitoare la chestiunea căilor ferate.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 110
- 244. 1916, decembrie 19/1917, ianuarie 1, Petrograd.** T.C. nr. 3686 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la asasinarea lui Grigori Rasputin.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 109
- 245. 1916, decembrie 19/1917 ianuarie 1, Petrograd.** T.C. nr. 3687 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la proiectul de răspuns al Alianților la nota președintelui Statelor Unite, Thomas Woodrow Wilson.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 108
- 246. 1916, decembrie 20/<1917 ianuarie 2, Petrograd.** T.C. nr. 3697 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la discuția avută cu Țarul Nicolae al II-lea și gen. Vasili Gurko despre chestiunea căilor ferate.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 140

- 247. 1916, decembrie 20/1917, ianuarie 2, Iași.** T.C. nr. 3714 adresată de I.I.C. Brătianu lui C. Diamandi referitoare la problema familiilor mobilizaților, rămase în zona ocupată, care nu mai pot primi ajutor de la stat.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 251
- 248. 1916, decembrie 20/1917, ianuarie 2, Iași.** T.C. nr. 3715, prin care I.I.C. Brătianu îl informează pe C. Diamandi că Marele Cartier General Rus a subordonat căile ferate române Comandamentului Rus și îi cere să intervină la Țarul Nicolae al II-lea pentru a se renunța la această decizie ofensatoare.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 247
- 249. 1916, decembrie 22, Petrograd.** Telegramă nr. 3736 referitoare la atitudinea ofensatoare a autorităților militare ruse care au preluat administrarea Căilor Ferate Române fără acordul prealabil al autorităților române.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 246, 246v
- 250. 1916, decembrie 23/1917, ianuarie 5, Petrograd.** T.C. nr. 3748 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la audiența solicitată de M. Paléologue, ambasadorul Franței la Petrograd, Țarului Nicolae al II-lea pentru a-i vorbi despre chestiunea românească.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 144
- 251. 1916, decembrie 23/1917, ianuarie 5, Petrograd.** T.C. nr. 3749 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la asasinarea lui Gr. Rasputin.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 145
- 252. 1916, decembrie 22/1917, ianuarie 4, Iași.** T.C. nr. 3750 prin care I.I.C. Brătianu îi cere detalii lui C. Diamandi despre Conferința Aliatilor care se va desfășura la Petersburg în luna ianuarie.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 146
- 253. 1916, decembrie 23/1917, ianuarie 5, Petrograd.** T.C. nr. 3751 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la scoaterea de numerar din România, practică de cetățenii români.

- 254. 1916, decembrie 23, Petrograd.** T.C. nr. 3752 adresată de C. Diamandi gen. C. Coandă referitoare la evacuarea muncitorilor din stabilimentele românești de fabricare a efectelor militare.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 249
- 255. 1916, decembrie 24/1917, ianuarie 6, Petrograd.** T.C. nr. 3753 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la întâlnirea sa cu Marea Ducesă Victoria Feodorovna și la proiectul vizitei Prințului Carol, însoțit de I.I.C. Brătianu, la Stavka.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 152, 152v
- 256. 1916, decembrie 23/1917, ianuarie 4, Iași.** T.C. adresată de Vintilă Brătianu lui C. Diamandi referitoare la dificultățile evacuării materialului rulant al C.F.R. în Rusia.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 149
- 257. 1916, decembrie 24, Petrograd.** T.C. nr. 3756 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la populația română rămasă în zona ocupată de inamic.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 250
- 258. 1916, decembrie 24/1917, ianuarie 6, Petrograd.** T.C. nr. 3757 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la situația internă din Rusia, agravată de asasinarea lui Grigori Rasputin.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 154, 154v
- 259. 1916, decembrie 26/1917, ianuarie 8, Petrograd.** T.C. nr. 3764 adresată de C. Diamandi lui I.I.C. Brătianu referitoare la pedepsirea celor implicați în asasinarea lui Gr. Rasputin.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 156, 156v
- 260. 1916, decembrie 26.** T.C. nr. 3765, prin care C. Diamandi îl informează pe I.I.C. Brătianu că Ministerul Afacerilor Străine al Rusiei a avizat vizita principelui Carol în Imperiul Rus.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 252

- 261. 1916, decembrie 27, Petrograd.** T.C. nr. 3784 prin care C. Diamandi îl informează pe I.I.C Brătianu că i-a trimis lui Nicolai N. Pokrovsky o notă referitoare la chestiunea administrării Căilor Ferate Române de către Marele Cartier General Rus.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 253, lb. română
- 262. 1916, decembrie 26/1917, ianuarie 8, Iași.** T.C. nr. 3789 adresată de I.I.C Brătianu lui C. Diamandi cuprinzând o scrisoare adresată de Maddy (Regina Maria) Marii Ducese Victoria Melita referitoare la vizita Principelui Carol, însoțit de I.I.C. Brătianu, la Țarul Nicolae al II-lea.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 159
- 263. 1916, decembrie 28/1917, ianuarie 10, Iași.** T.C. nr. 3789 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu cuprinzând o scrisoare adresată de Marea Ducesă Victoria Melita Reginei Maria referitoare la vizita Principelui Carol, însoțit de I.I.C. Brătianu, la Țarul Nicolae al II-lea.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 160
- 264. 1916, decembrie 28, Petrograd.** Telegramă adresată de C. Diamandi gen. C. Coandă referitoare la necesitatea montării unei șine intermediare pe liniile ferate rusești pentru evacuarea parcului de vagoane și locomotive al Căilor Ferate Române în Rusia.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 254, lb. română
- 265. 1916, decembrie 28.** T.C. nr. 3790 prin care C. Diamandi îl informează pe I.I.C Brătianu că M. Paléologue, ambasadorul Franței la Petrograd, a trimis Țarului Nicolae al II-lea un memoriu în care militează pentru salvarea Moldovei de la ocupația inamică.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 255, lb. română
- 266. 1916, decembrie 29/1917, ianuarie 11, Petrograd.** T.C. nr. 3791 adresată de C. Diamandi lui I.I.C Brătianu referitoare la situația îngrijorătoare din Imperiul Rus, prezentată de Marele Duce Nicolae Mihailovici Țarului Nicolae al II-lea.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 161, 161v, 162

- 267. 1916, decembrie 28/1917, ianuarie 10, Iași.** T.C. nr. 3796 adresată de I.I.C Brătianu lui C. Diamandi referitoare la vizita lui Aristide Briand, președintele Consiliului de Miniștri al Franței, și a lui Lloyd George, președintele Consiliului de Miniștri al Marii Britanii, în Rusia.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 162(1)
- 268. 1916, decembrie 28/1917, ianuarie 10, <Moghilev>.** T.C. nr. 3801 adresată de gen. C. Coandă, aflat la Stavka, lui C. Diamandi referitoare la transportarea a 15000 de muncitori în Imperiul Rus.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 163
- 269. 1916, decembrie 30.** T.C. nr. 3803 prin care C. Diamandi îl informează pe I.I.C Brătianu că nu s-a stabilit o dată pentru conferința interaliată de la Petrograd.
ANR, SANIC, fond personal *Colecția 50*, dosar 30, vol. II, f. 256

Afaceri Externe, București

Ultimele mele întâlniri cu Ambasadorul Italiei lasă impresia, împărtășită aici, la Ministerul Afacerilor Străine, că Italia nu ar fi dispusă să participe la război. Sazonov mi-a spus și că Ambasadorul Italiei nu ar înceta să-l deziluzioneze în ceea ce privește acțiunea României împotriva Austro-Ungariei.

Pare că Italia, la fel ca și Grecia, profitând de circumstanțe, beneficiază de avantaje <în> Albania, a acceptat Valona², este adevărat, cu asentimentul Puterilor, dar invocând pe baza stipulațiilor de la Londra³ intangibilitatea Albaniei de către alții. *Ambasadorul Italiei mi-a spus că, în timpul vizitei lui Ghenadiev⁴ la Roma, el l-a secondat pe nestatornicul Rizov⁵ pentru a promova avantajele ieșirii Bulgariei la Ohrida adriatică⁶ cu*

¹ Cuvintele evidențiate de editori cu caractere italice au fost subliniate cu creion roșu în original.

² Denumirea italiană a orașului albanez Vlorë, port cu ieșire la Marea Adriatică și Marea Ionică.

³ Negocierile privind intrarea Italiei în război de partea Antantei au fost îndelungate și s-au desfășurat în special la Londra. Tratatul a fost semnat abia în 26 aprilie 1915, dar încă din toamna anului 1914 Italia avea asigurări din partea Antantei pentru unele dintre revendicările sale, inclusiv pentru portul albanez Vlorë. Obiectivul Italiei fiind obținerea poziției predominante în bazinul Adriaticii, italienii au dus negocierii pentru atragerea Bulgariei susținând interesele acesteia în detrimentul acelorale Serbiei.

⁴ Nikola Ghenadiev (1868-1923), om politic bulgar de origine macedoneană, fost ministru de Externe (1913). La începutul anului 1915 a fost trimis de guvernul de la Sofia într-o misiune specială la Roma și Paris, în urma căreia a devenit un susținător al apropierii de Antanta, spre nemulțumirea premierului Vasil Radoslavov.

⁵ Dimităr Rizov (1862-1918), publicist, revoluționar și om politic bulgar de origine macedoneană. După o tinerețe zbuciumată, în care a fost implicat inclusiv în organizarea unor asasinat politice, intră în cariera diplomatică. Opozant, apoi colaborator al regelui Ferdinand de Saxa-Coburg Gotha, a fost supranumit în politica bulgară „Omul cu o sută de păreri”. A fost ministru plenipotențiar al Bulgariei la Roma (1908-1915) și la Berlin (1915-1918).

⁶ Orașul Ohrida nu are ieșire la Marea Adriatică. Bulgaria aspira, prin cucerirea Macedoniei, să obțină un culoar de acces la Marea Adriatică. Proiectul Bulgariei Mari urmărea o „Bulgarie la trei mări”, respectiv ieșire la Marea Neagră, Marea Egee și Marea Adriatică. Dar, prin art. 6 și 7 din Tratatul de la Londra (1913), care vizau reorganizarea Albaniei, partea centrală a Albaniei a fost lăsată sub protectorat italian, iar o fâșie la vest de lacul Ohrida trebuia lăsată în afara zonei de dominanță a Italiei, pentru a permite o graniță între Serbia și Grecia.

*excluderea Serbiei, reducând pretențiile grecești și asigurând Italiei pătrunderea economică în Marea Neagră prin căile ferate bulgare*⁷.

Personal, Marchizul Carlotti⁸ ar înclina să creadă că tendințele bulgarilor de a separa Serbia de Grecia, lăsând-o pe aceasta din urmă la mila bulgarilor care vizau Salonicul, nu ar trebui să convină Italiei, ale cărei interese s-ar armoniza mai mult printr-o înțelegere naturală cu România și cu Grecia, reglementând chestiunea insulelor. Dar, crede el, s-ar putea ca <Palatul> Consulta⁹ să plece urechea la ideile bulgarilor.

*Marchizul Carlotti are impresia că partea rusă dorește să împiedice apropierea bulgarilor de Constantinopol și că nu ar fi defavorabilă ideii de a dirija ambițiile teritoriale spre țările balcanice printr-un „Drang nach westen” spre Adriatică, sacrificând Albania și Macedonia sârbă*¹⁰.

Vă rog, Excelența Voastră, să considerați cele ce preced cu titlu confidențial.

(semnat) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 4, 4v, 5, 5v

■ 2

Președinția Consiliului de Miniștri
Nr.¹¹

București, 27 ianuarie/9 februarie
1915

Copie a telegramei cifrate de la Sofia, 24 ianuarie/6 februarie

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu¹²
București

---

⁷ Paragraful marcat de editori prin litere italice este semnalizat în original printr-o linie trasată cu creion roșu.

⁸ Marchizul Andrea Carlotti di Riparbella, ambasador al Italiei la Petrograd (1913-1917).

⁹ Palatul Consulta, sediul Ministerului Afacerilor Externe al Italiei.

¹⁰ Paragraful marcat de editori prin litere italice este semnalizat în original printr-o linie trasată cu creion roșu.

¹¹ Numărul lipsește în original.

¹² Ion I. C. Brătianu (1864-1927), om politic român, liberal, a deținut numeroase funcții ministeriale și cinci mandate de președinte al Consiliului de Miniștri (1909-1911; 1914-1918; 1918-1919; 1922-1926; 1927-1927). Adept al alianței cu Tripla Înțelegere/Antanta pentru realizarea unirii românilor din Transilvania cu România.

Ghenadiev a trimis din Roma vestea că Italia s-a înțeles cu Austria și Germania.

Pe de altă parte, Radev¹³ telegrafiază din București că România a renunțat în mod definitiv la o acțiune războinică. Aceste vești, care coincid cu stagnarea operațiunilor militare ruse și cu înaintarea germană spre Varșovia, sunt exploatate de către cercurile guvernamentale pentru justificarea revirimentului <pro>austro-german.

Tripla Înțelegere, care a pierdut toată această iarnă în ezitări sau jumătăți de măsură ineficiente, suferă un eșec evident care nu poate fi redresat decât dacă operațiunile militare iau o turnură net favorabilă Aliaților. Dar aici se așteaptă contrariul; Palatul și cercurile germanofile așteaptă cu nerăbdare căderea Varșoviei.

Derussi¹⁴

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 13

■ 3

Președinția Consiliului de Miniștri
Nr.¹⁵

București, 27 ianuarie/9 februarie
1915

Copie a telegramii cifrate de la Sofia,
25 ianuarie/7 februarie

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
București

Personal. Urmare a telegramii alăturate.

Radoslavov¹⁶ mi-a spus că tocmai aflase de la Ministrul Rusiei că Guvernul nostru ar vrea să negocieze cu Bulgaria doar după finalizarea aranjamentului sârbo-bulgar și că, dacă această <informație> este exactă, el

---

¹³ Simeon Traicev Radev (1876-1967), istoric, ziarist și diplomat bulgar; în perioada 1913-1916, ministru plenipotențiar al Bulgariei la București.

¹⁴ Gheorghe Derussi (1870-1931), diplomat și om politic român. Ministru plenipotențiar al României la Sofia (1913-1916).

¹⁵ Numărul lipsește în original.

¹⁶ Vasil Hristov Radoslavov (1854-1929), om politic bulgar, liberal, președinte al Consiliului de Miniștri al Bulgariei (1886-1887; 1913-1918).

ar considera această condiție drept un pretext de a amâna *sine die* negocierile noastre, căci un aranjament cu Serbia nu se va face niciodată.

Surprins de acest ton, care nu se potriveau cu atitudinea sa anterioară, i-am răspuns că dorința unor anumite Puteri de a crea armonie în linia de conduită a micilor state vecine era naturală, că Guvernul nostru s-a preocupat, în ceea ce-l privește, de a încuraja înțelegerea între Niș, Atena și Sofia, dar că eu nu cunoșteam intențiile Excelenței Voastre și nu aveam instrucțiuni pentru a angaja o conversație de acest gen.

Vă confirm impresia mea că vântul bate din nou spre austro-germani și că Tripla Înțelegere înregistrează aici un veritabil eșec.

Derussi

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 12

■ 4

Minută

29 ianuar<ie 1>915

Raport confidențial nr. 183¹⁷

Anexe: 2¹⁸

D. II¹⁹

Deschiderea Dumei. Discursurile D-lor Rodzianko²⁰, Goremîkin²¹ și Sazonov²² despre relațiunile cu România. Chestiunea Strâmtoarelor.

---

¹⁷ Notă marginală adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu: „Strâmtoare” („Détroits”, original, lb. franceză).

¹⁸ Anexele lipsesc din dosar.

¹⁹ Notă marginală laterală, prescurtare pentru „Dosarul II”.

²⁰ Mihail Vladimirovici Rodzianko (1859-1924), om politic rus, președinte al Parlamentului Rus (Duma).

²¹ Ivan Logghinovici Goremîkin (1839-1917), om politic rus, conservator, președinte al Consiliului de Miniștri (1906; 1914-1916).

²² Serghei Dmitrievici Sazonov (1860-1927), om politic și diplomat rus, ministru al Afacerilor Externe al Imperiului Rus (1910-1916). După revoluția bolșevică, a avut un rol politic în mișcările dizidente albe (Denikin, Kolceak) și a trăit în exil, în Franța. A publicat un volum de memorii, *Fateful Years, 1909-1916, The Reminiscences of Serge Sazonov*, 1928, New York, F.A. Stokes company.

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru²³

Externe, București

Domnule Ministru,

După cum am avut onoarea de a informa pe Excelența Voastră prin telegrama mea cifrată nr. 176 din 27 ianuarie, sesiunea extraordinară a Dumei a fost deschisă în ziua de 27 ianuarie și va dura până la 1 februar²⁴.

Trimite aci al<ăturat> desbaterile care au avut loc în ședința de deschidere, după traducerea agenției „Vestnik”.

Ele merită să fie citite *in extenso*.

*

Desbaterile au început prin un discurs patriotic al Domnului Președinte Rodzianko.

*

În aceeași notă a vorbit și președintele Consiliului, Dl Goremîkin.

În discursul său, Domnia Sa a spus că prin „cucerirea Galiției se alipește ultima floare care lipsea la coroana imperială.”

A semnalat că războiul apropie tot mai mult popoarele Rusiei.

Războiul contra Turciei deschide un viitor frumos Rusiei spre Marea Neagră și lângă zidurile Constantinopolului.

Terminând, Dl. Goremîkin a zis că acest războiu va ridica chestiunea emancipării industriei rusești de sub jugul Germaniei.

*

Dl Sazonov, ministrul Afacerilor Străine, care a urmat a spus mai întâiu câteva cuvinte despre istoricul războiului.

Urmând, D-sa a adăugat că, deși Rusia rămăsese credincioasă tradițiilor seculare de bună vecinătate cu Germania, aceasta din urmă dimpotrivă punea în curmeziș rezistența ațâțând țările vecine.

În Suedia, în Galiția (mișcarea ukranică), în România, unde germanii au căutat să întunece conștiința comunității intereselor românești cu rusești²⁵ (*sic!*), în Turcia, în Persia, în China etc.

---

²³ Emanoil Porumbaru (1845-1921), ministru al Afacerilor Străine în guvernul I.I.C. Brătianu (1914-1916).

²⁴ Notă marginală adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu: „Discurs Sazonov în franceză” („Discours Sazonov en français”, original, lb. franceză).

²⁵ În acest document, fragmentele de text evidențiate de editori cu caractere italice au fost subliniate cu cerneală neagră în original.

Dl Sazonov a spus apoi că unirea neștrămutată a Alișilor are de scop de a distruge puterea militară dușmană și de a crea o pace durabilă.

Vorbind de războiul cu Turcia, el a spus că noua glorie a Rusiei în acest războiu o apropie de realizarea problemelor politice și economice care ating eșirea Rusiei la marea liberă.

Trecând la statele din Orientul european Ministrul Afacerilor Străine a spus de raporturile cu Grecia, această amică încercată a Serbiei, sunt perfect cordiale și a adăogat că tendințele poporului elin de a curma suferințele coreligionarilor de sub jugul otoman au toate simpatiile Guvernului Imperial.

Vorbind despre România Dl Sazonov a spus că *relațiunile ruso-române păstrează caracterul amical <pe> care le-au căpătat după vizita împăratului la Constanța.*

Manifestațiunile rusofile neîncetate în cursul toamnei, atât în București, cât și în toată țara, scot în relief sentimentele dușmănoase românești împotriva Austro-Ungariei.

„Așteptați probabil, a urmat Dl. Sazonov, un răspuns la chestiunea care interesează lumea întregă, anume aceea a atitudinii acelor țări necombatante ale căror interese le dictează de a îmbrățișa cauza Rusiei și a Alișilor ei. În adevăr, opinia publică a acelor state resimte tot ce întrupează idealul național și s-a rostit demult în acest sens; dar veți înțelege că nu pot să adâncesc chestiunea fiind dat că Guvernele acestor țări, cu care suntem în raporturi amicale, n-au luat încă o hotărâre definitivă; ori, această rezoluțiune le aparține, căci ele singure vor fi responsabile înaintea națiunilor respective dacă ar lăsa să scape ocasiunea prielnică de a realiza aspirațiunile naționale.

Țin totodată să semnalez cu recunoștință sinceră serviciile pe care ni le-a adus Italia și Spania protejând supușii noștri în țările dușmane etc.”

Dl Sazonov a mai vorbit în urmă de Suedia și Persia.

Trecând la Japonia, Dl Sazonov a spus că tratatul de alianță anglo-japonez împiedică angajamentul de a nu încheia pace separată. Guvernul german nu poate deci spera pacea cu Japonia înainte de a încheia-o cu Anglia și deci cu Rusia și cu Franța.

În consecință, relațiunile noastre cu Japonia ne dau asigurarea că reclamațiunile adresate de această Putere Chinei nu cuprind nimic contrar intereselor noastre.

De semnalat este că, în discursul său, Dl Sazonov n-a pomenit niciun cuvânt despre Bulgaria.

*

După Dl Sazonov a vorbit Dl Miliukov²⁶, șeful Cadeților, a<l> cărui discurs se află în rezumat în anexă, precum și a<le> reprezentanților celorlalte partide care toate au aderat la moțiunea:

Duma înclinându-se înaintea faptelor glorioase a<le> ostașilor trimite un salut călduros armatei și flotei rusești și omagiul ei de sinceră stimă; simpatie Aliaților precum și adâncă încredere că marele (*sic!*) scopuri naționale și liberatoare ale războiului actual vor fi atinse.

Duma declară hotărârea inflexibilă a națiunii rusești de a urma războiul până când condițiunile asigurând pacea europeană care vor restabili dreptul justiției vor fi impuse dușmanului.

*

Această rezoluțiune arată atât optimismul cât și hotărârea care există actualmente în sferile dirigente rusești de a continua războiul.

Din punct de vedere a<l> unităței între Puterile Triplei Înțelegeri, declarațiunile Dlui Sazonov confirmă această unitate, care în timpul din urmă s-a realizat și pe terenul financiar.

De semnalat este încă faptul că toate discursurile au atins *chestiunea Strâmtorilor*²⁷, afirmând voința Rusiei de a ieși la marea liberă, unele chiar au făcut aluziuni și la Constantinopol.

Primiți...

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 6, 6v, 7, 7v, 8, 8v, 9, 9v, 10, 10v, 11, 11v, lb. română

---

²⁶ Pavel Miliukov (1859-1943), istoric rus și om politic, membru al Partidului Constituțional Democrat (Cădet) și deputat în Duma de Stat a Rusiei Imperiale, ministru de Externe în Guvernul Provizoriu, adept al rămânerii Rusiei în război de partea Aliaților. După revoluția bolșevică, a activat o vreme de partea contrarevoluționarilor albi, iar din 1921 a trăit în exil, editând în Franța un ziar de limbă rusă.

²⁷ Fragmentul de text evidențiat de editori cu caractere italice a fost subliniat cu creionul în original.

Ex<celenței Sale, Domnului> Porumbaru
Externe, București

Sazonov tocmai mi-a spus că Guvernul grec ar fi oferit Triplei Înțelegeri concursul pentru o acțiune împotriva Turciei, 15000 de oameni și flota sa. Am observat la el o anumită ezitare de a accepta²⁹.

Concursul grec ar părea puțin important și, poate, disproporționat în raport cu revendicările exagerate pe care Grecia ar putea eventual să le pretindă. Tripla Înțelegere estimează că Grecia trebuie să se alăture cu totul cauzei Alianților și să se considere în război deopotrivă cu Austro-Ungaria și cu Germania. Asupra acestui ultim punct, o declarație analogă a fost făcută Italiei, după cum mi-a fost confirmat de către Marchizul Carlotti. [Ambasadorul Italiei]³⁰ consideră o greșeală neparticiparea Italiei la încercarea de a destabiliza Turcia și <pentru că> va trebui reglementată soarta Mediteranei sub dominația absolută a Triplei Înțelegeri. De câtva timp se poate observa la Sazonov, ca și la ambasadorii Triplei Înțelegeri, deopotrivă cu privire la noi ca și față de alte state neutre, o atitudine de rezervă care ar lăsa să se vadă că pot să treacă peste concursul celorlalți și să reglementeze afacerile lor între Alianți.

Sazonov, care se afla la mine împreună cu Giers³¹, tocmai i-a propus Ambasada de la Roma.

D.³²

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 14, 14v

²⁸ Note marginale adăugate prin scriere de mână, cu creion roșu în original: „Urgent”; „Sensibilité vers Détroits”; cu cerneală neagră: „Dos. II”.

²⁹ Paragraf semnalat cu o linie laterală cu creion roșu.

³⁰ Text adăugat prin scriere de mână deasupra rândului, cu cerneală neagră.

³¹ Mihail de Giers (1856-1924), diplomat rus. Ministru al Rusiei la București (1902-1912), ambasador la Constantinopol (1912-1914) și la Roma (1915-1917).

³² Diamandy, semnătură *manu propria*.

■ 6

Telegramă cifrată nr. 353

Petrograd, 24 februarie/9 martie 1915

Exc<elenței Sale, Domnului> Porumbaru
Externe, București

Sunt informat că Guvernul bulgar ar fi pe punctul de a oferi Triplei Înțelegeri concursul pentru a acționa împotriva Turciei la Constantinopol³³.

Bulgaria speră că Tripla Înțelegere va lua în considerare revendicările sale în ceea ce privește Macedonia sârbă.

(s) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 15

■ 7

Telegramă cifrată nr. 354

Petrograd, 25 februarie/10 martie 1915

Exc<elenței Sale, Domnului> Porumbaru
Externe București

În cursul discuției cu Ambasadorul Italiei, acesta m-a întrebat dacă cred că România ar fi dispusă să trimită un mic corp expediționar pentru operațiunile de forțare a Strâmtoarelor.

(s) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 16³⁴

---

³³ Notă marginală cu creionul roșu: „Blocul Balcanic”. Paragraful a fost semnalat în textul original cu o linie laterală trasată cu creion roșu.

³⁴ Notă laterală cu creion roșu în dreapta paginii „D. II”.

Exc<elenței Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Acțiunea Triplei Înțelegeri, cu excepția evenimentelor neprevăzute, amenință însăși existența Turciei. Oricare ar fi soluția problemelor care ne interesează, în ceea ce privește menținerea sa, trebuie să ținem cont de fapte. Atitudinea noastră la început fiind nu de a preceda faptele, ci de a le urma. Odată ce se va înstăpâni peste Constantinopol și peste Strâmători, Tripla Înțelegere va face legea.

Legăturile care uneau politica noastră de aceea a Puterilor Centrale se rup una după alta³⁶.

Puterile Centrale reprezentau pentru noi pacea, forța și obstacolul <împotriva> instruziunii rusești în Strâmători. Oricare ar fi peripețiile războiului, victoria austro-germană pare exclusă. În cel mai bun caz, aceste Puteri pot spera că, urmare a uzurii și a delăsării generale, lucrurile să se termine în coadă de pește, fără învingători și nici învinși.

Dar atunci, chiar dacă s-ar întâmpla acest lucru, problemele Turciei vor fi rezolvate fără ele și împotriva lor³⁷.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 17

Exc<elenței Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

³⁵ Adăugat prin scriere de mână, cu creionul.

³⁶ Alineat semnalat printr-o linie laterală cu creion roșu.

³⁷ Alineat semnalat în textul original cu o linie laterală trasată cu creion roșu.

³⁸ Note marginale adăugate prin scriere de mână cu cerneală neagră: „Urgent”, „Dos. I” și cu creion grafit „Strâmători” („Détroits”, original, lb. franceză),

³⁹ Adăugat prin scriere de mână cu cerneală neagră.

Am primit telegrama cifrată a Excelenței Voastre nr. 123. Supun <atenției> Excelenței Voastre acest plan: să anunțăm lui Sazonov plecarea mea la București. În schimbul unei declarații mai ferme în privința Strâmțorilor <să obținem> Prut și Tisa, să promitem că-i obținem aducerea delegatul nostru militar care să ia contact și eventual să încheie <o înțelegere> cu Statul Major Rus.

Eu cred că este mai bine să nu discuțați cu Poklewski⁴⁰ asupra acestui subiect.

Rog să răspundeți dacă aveți vreo formulă specială pentru care să obțin acordul lui Sazonov în ceea ce privește Strâmțorile. În ceea ce privește Tisa, credeți că obținerea consimțământului Serbiei ar fi avantajoasă, așa cum am sugerat deja Ministerului Afacerilor Străine prin telegrama mea nr. 1667<?>.

În ceea ce privește Prutul, cred că vor fi dificultăți. Aceasta aduce atingere chiar textului acordului dintre noi. Sacrificiile rusești din Bucovina trebuie să fi făcut Guvernul rus mai refractar în privința concesiilor în această privință. Am putea vorbi despre Prut în acordul militar. Sazonov va cere de asemenea să precizăm data intrării noastre în acțiune.

Înainte de a începe convorbiri cu Sazonov voi aștepta răspunsul Dumneavoastră telegrafic urgent⁴¹.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 19

■ 10

Telegramă cifrată nr. 409

Petrograd 3 /16 martie 1915

Exc<elenței Sale, Domnului> Porumbaru
Externe, București

În întrevvedere de ieri seară cu Ambasadorul Franței, am subliniat interesul nostru vital în chestiunea Strâmțorilor. România era putere de prim ordin la Marea Neagră pentru că era singura sa ieșire. Interesele sale ar fi trebuit deci să primeze. Arătându-mă satisfăcut de declarația lui Sazonov, i-am spus că speram că Rusia nu numai că ne va respecta interesele, dar că

---

⁴⁰ Stanisław Koziel Poklewski (1869-1939), ministru plenipotențiar al Rusiei la București în perioada Primului Război Mondial, de origine poloneză.

⁴¹ Paragrafele 3-6 au fost semnalate în textul original cu o linie laterală trasată cu creionul.

ea le va înțelege în același mod ca noi. I-am mai spus Ambasadorului Franței că asupra acestui punct era sarcina aliaților Rusiei să limiteze anumite tendințe exclusive manifestate în presă și chiar în cercurile guvernamentale rusești.⁴² Ambasadorul Franței mi-a dat cele mai formale asigurări că între Aliați nu intervenise niciun acord asupra Strâmtorilor și Constantinopolului.

La întrebarea mea dacă nu credea că poate, odată <Rusia> ajunsă pe malurile Bosforului, la presiunea opiniei publice, elanul rus împotriva Germaniei s-ar putea înmuia, el mi-a răspuns că în întrevederile sale atât cu Sazonov, cât și cu Împăratul, la care a fost chiar azi împreună cu Sazonov la Cartierul General, nu lăsau nicio îndoială asupra voinței ferme de a continua războiul fără limite împotriva Germaniei. Chestiunile referitoare la Turcia nu vor fi tratate separat, ci în același timp și laolaltă cu toate chestiunile păcii generale.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 20, 20v

■ 11

Telegramă cifrată nr. 431

6/19 martie 1915

*Excelenței < Sale, Domnului > Diamandi
Petrograd⁴³*

Dacă puteți conta pe sinceritatea sa, puteți spune ambasadorului Franței, pentru a fi comunicat personal lui Delcassé⁴⁴, că Blondel⁴⁵ mi-a lăsat de înțeles că Delcassé era dornic să știe cu precizie care ar fi revendicările și pretențiile noastre, în scopul de a le susține în fața Aliaților.

I-am răspuns că doresc să știu mai întâi cu certitudine (*atitudinea?*) că nu a fost adoptată (*vizavi?*) de Italia, care ar putea, printr-o acțiune ușor

---

⁴² Notă marginală adăugată prin scriere de mână: „Strâmtori” („Détroits”, original, lb. franceză). Paragraf marcat cu o linie laterală cu creion roșu.

⁴³ În acest document, fragmentele de text evidențiate de editori cu caractere italice au fost adăugate prin scriere de mână, cu cerneală neagră.

⁴⁴ Théophile Pierre Delcassé (1852-1923), om politic și diplomat francez, ministru al Afacerilor Externe (1898-1905; 1914-1915).

⁴⁵ Jean Camille Blondel (1854-1935), diplomat francez, trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al Franței în România (1907-1916).

de imaginat, să faciliteze considerabil întreaga situație⁴⁶. În răspunsul meu există un sâmbure de adevăr, dar este dictat și de imposibilitatea de a conduce, cu Legația Franței de aici sau cu a noastră la Paris, asemenea negocieri, care necesită cea mai mare discreție. Îndată ce veți sosi în Capitală, vom găsi împreună calea cea mai bună (*și colaborarea?*).

Brătianu nr. 117

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 21

■ 12

Telegramă cifrată nr. 439⁴⁷

6/19 martie 1915

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Referindu-mă la telegrama cifrată nr. 117, cred că ar fi mai bine să nu comunic Ambasadorului Franței decât ceea ce v-a spus Blondel.

În ceea ce privește negocierile mai precise, ar fi mai bine să ne înțelegem în prealabil la București.

Voi părăsi Petrogradul săptămâna viitoare, trebuind să mă opresc în drum pentru a asigura acordarea de ajutor răniților români prizonieri.⁴⁸

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 22

---

⁴⁶ Alineatul este semnalat în textul original cu o linie laterală trasată cu creion roșu. Cuvintele redactate între paranteze, cu litere italice, au fost completate ulterior prin scriere de mână cu cerneală neagră. Semnele de întrebare sunt în original, probabil rămase în urma descifrării incerte.

⁴⁷ Notă marginală adăugată prin scriere de mână, cu cerneală neagră: „Dos. I”.

⁴⁸ Paragraf semnalat în textul original cu o linie laterală trasată cu creionul.

Exceleței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Continuare a telegrammei mele cifrate nr. 439⁵⁰.

M-am văzut ieri cu Ambasadorul Franței și i-am vorbit despre demersul lui Blondel.

El mi-a arătat telegrama foarte confidențială a lui Delcassé în care îl informa despre întrevvederea din 9 martie de la Paris cu colonelul Rudeanu⁵¹, care i-ar fi spus, în esență: „România aproape și-a încheiat pregătirile militare, ea nu ar putea să ducă un război mai mult de șase luni; Exceleța Voastră ar fi gata să preceadă acțiunea militară printr-un tratat mai extins cu Tripla Înțelegere.”

Ambasadorul Franței crede că demersul lui Blondel este continuarea întrevvederii cu Rudeanu.

Voi comunica Exceleței Voastre la București impresiile asupra celorlalte chestiuni.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 23

Exc<eleței Sale, Domnului> Porumbaru
Externe, București

⁴⁹ Adăugat prin scriere de mână, cu cerneală neagră; la fel, notă marginală: „Dos. I”.

⁵⁰ Vezi textul telegrammei nr. 439 la pagina 71.

⁵¹ Vasile Rudeanu (1871-1965), militar și diplomat român, în perioada Primului Război Mondial a îndeplinit diferite misiuni diplomatice în Italia, Franța, Anglia, Spania (1914-1919), în calitate de director al Direcției Armamente din Ministerul de Război. A contribuit la elaborarea convenției militare cu Antanta.

Întrevederea de ieri seară cu Sazonov a atins și chestiunea Strâmtorilor. I-am expus considerațiile pe care le expusesem anterior și Ambasadorului Franței.

L-am lăsat să înțeleagă că România ar dori să fie prietenă a Rusiei, dar nu ar consimți niciodată să fie vasala ei. Trebuia să vadă lucrurile din punctul vostru de vedere, al intereselor noastre, să le înțeleagă și să le satisfacă.⁵²

Sazonov m-a însărcinat să dau la București asigurările cele mai formale că interesele noastre vor rămâne intacte și vor fi pe deplin respectate.

România va avea intrări și ieșiri libere în Strâmtori. Nimeni nu se gândește să-i conteste acest drept.

Conversația mi-a părut a confirma că chestiunea Strâmtorilor va fi reglementată nu separat, ci în același timp cu pacea generală.⁵³

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 24

■ 15

Telegramă cifrată nr. 675

18 aprilie/1 mai 1915

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

L-am văzut pe Ambasadorul Angliei ieri seară.

El mi-a spus că avea instrucțiuni de a lăsa negocierile să se desfășoare direct între Sazonov și mine. Sir Edward Grey⁵⁴ nu i-ar fi recomandat până acum să susțină punctul nostru de vedere.⁵⁵

În cursul întrevederii, el a adăugat că reglementarea chestiunii Bucovinei era doar în seama Rusiei. El găsește pretențiile noastre exagerate. El a crezut întotdeauna, ca și Sazonov, că ele se vor limita la Transilvania. Principiul naționalităților trebuia să fie respectat și era imposibil pentru

---

⁵² Notă marginală adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu: „Strâmtori” („Détroits”, original, lb. franceză).

⁵³ Paragrafele 3-5 au fost semnalate în textul original cu o linie laterală trasată cu creion roșu.

⁵⁴ Sir Edward Grey (1862-1933), ministru al Afacerilor Străine (1905-1916) al Imperiului Britanic.

⁵⁵ Note marginale adăugate prin scriere de mână, cu creion albastru: „De reținut” („Noter”), „D. I”. Primele două alineate semnalate prin linii laterale cu creion albastru.

Serbia, dând dovadă de atâta eroism, să lase Belgradul, capitala sa, la bunul plac al *unui tert*⁵⁶.

Făcând aluzie la cererile noastre, el a adăugat că după războiul actual este de temut că toate statele își vor anexa părți pe care nu le vor putea menține în mod rezonabil.

Dacă se va lua totul de la Ungaria, nu se va putea nici păstra, nici ajunge la încheierea unei păci. Am susținut punctul nostru de vedere remarcând că ar fi dezamăgitor, în ajunul intrării noastre în acțiune, să avem în vedere mijloacele de a salva pe adversarul nostru în detrimentul nostru.

Ambasadorul Angliei mi-a spus că Anglia dorea intrarea României în acțiune și că era favorabilă acestui lucru. M-a rugat să nu ne arătăm prea intransigenți, să nu tăiem punțile încă de la începutul negocierilor și m-a întrebat dacă am depline puteri. Am spus ambasadorului că data de intrare în acțiune depindea acum de Tripla Înțelegere și de rapiditatea cu care se va încheia un acord teritorial.

*Cred că s-ar putea, este o simplă impresie, ca Franța și Anglia să-și fi rezervat intervenția doar în caz de dificultăți.*⁵⁷

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 28, 28v

■ 16

Telegramă cifrată nr. 677

18 aprilie/1 mai 1915

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

L-am revăzut pe Ambasadorul Italiei ieri seară, el mi-a spus că ar fi comunicat telegrafic către Consulta că dorește să amâne acțiunea Italiei până când negocierile noastre se vor fi terminat. El a mai cerut autorizarea de a [mă]⁵⁸ pune la curent cu modalitatea și forma în care Italia a încheiat acordurile sale. I-am lăsat de înțeles că cererile noastre erau ireductibile.

---

⁵⁶ În acest document, cuvintele evidențiate de editori cu caractere italice au fost adăugate prin scriere de mână, cu cerneală neagră.

⁵⁷ Paragrafele 2, 3, 6, 7 au fost semnalate în textul original cu o linie laterală trasată cu creion albastru.

⁵⁸ Cuvântul semnalat între paranteze drepte este suprascris cu cerneală neagră.

Ambasadorul mi-a spus confidențial că Londra, considerând chestiunea ca nefiind de actualitate, nu este favorabilă ideii unui Congres, ci a unei păci directe între beligeranți.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 29

■ 17

Telegramă cifrată nr. 679
Urgent⁵⁹

18 aprilie/1 mai 1915

Excelenței Sale, Domnului Brătianu
Președintele Consiliului, București

Vă rog să îmi expediați de urgență, cu antetul Ministerului pentru a evita cenzura, lucrări statistice în maghiară, germană asupra populației românești din Austro-Ungaria și de asemenea cartea lui Cheradamme⁶⁰ (*sic!*) asupra Austro-Ungariei și alte documentații favorabile.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 30

■ 18

Telegramă cifrată nr. 682
Urgent⁶¹

Primită 18 aprilie/1 mai 1915

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Petrograd

---

⁵⁹ Notă marginală adăugată prin scriere de mână, cu cerneală neagră: „Dos. I”.

⁶⁰ André Chéradame (1871-1948), ziarist francez specializat în problema pangermanismului. La începutul secolului al XX-lea a scris mai multe lucrări despre spațiul balcanic, dintre care semnalăm doar lucrările la care ar putea face referire telegrama lui Diamandi: *L'Europe et la question d'Autriche au seuil du XXe siècle*, Plon-Nourrit (1901), *L'Allemagne, la France et la question d'Autriche*, Plon-Nourrit (1902).

⁶¹ Cuvântul „Urgent” este redat dactilo cu cerneală roșie. În partea stângă a paginii se află o notă marginală adăugată prin scriere de mână, cu cerneală neagră: „Dos. I”.

Vă repet aici telegrama mea expedită pe 15/28 aprilie și vă trimit prin poștă harta solicitată. Trebuie să introduceți în harta pe care o aveți modificarea următoare: de la Seghedin frontiera urmează cursul Tisei spre Nord, până la înălțimea satului Algyo, de aici ea se îndreaptă spre Nord-Est, făcând o curbă mică la trei kilometri Vest de satul Békés Sámson, de unde continuă în linie dreaptă în direcția N<ord>, până la trei mii de metri la Vest de confluența Crișurilor, apoi în direcția Nord-Nord Est, trecând la șase kilometri la dreapta de Debreczen și continuând astfel, ea ajunge la patru kilometri la Nord de confluența Tisei cu Someșul, lăsându-ne nouă satul Vásáros și ajungând la vechea delimitare, pe care o aveți, la trei mii de metri de muntele Kobila.

(s.) Brătianu

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 31

■ 19

Telegramă cifrată nr. 684⁶²

18 aprilie/1 mai 1915

Excelenței Sale, Domnului Brătianu
Președintele Consiliului, București

Am dejunat la Prințul Iusupov⁶³, care a promis că va vorbi Împăratului în favoarea noastră.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 32

---

⁶² Notă marginală adăugată prin scriere de mână, cu creion negru: „D. I”.

⁶³ Felix Iusupov/Yusupov (1887-1967), aristocrat rus, căsătorit cu Irina (fiica Marelui Duce Alexandru Mihailovici și a Marii Ducese Xenia Alexandrovna, sora Țarului Nicolae al II-lea). La sfârșitul anului 1916, Iusupov a fost implicat înuciderea lui Grigori Rasputin.

■ 20

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 685⁶⁴**

Primită 19 aprilie/2 mai 1915 noaptea
Expediată 18 aprilie/1 mai la 9:30 dimineața

Excelenței Sale, Domnului Diamandy
Petrograd

Lipsa de implicare a Ambasadorului Angliei are la origine graba cu care Italia a semnat fără a se neliniști în privința intereselor românilor, ceea ce nu corespunde atitudinii noastre față de ea.

Transmiteți discret Ambasadorului Italiei că ne datorează reparații și că în acest sens este urgent ca acțiunea lor să se facă simțită la Londra.⁶⁵

(s.) Brătianu

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 33

■ 21

**Telegramă cifrată
înregistrată sub nr. 686
Urgent⁶⁶**

Expediată pe 18 aprilie/1 mai 1915 orele 4 pm
Primită pe 19 aprilie/2 mai 1915 noaptea

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Petrograd

În ceea ce privește viitoarele noastre frontiere, începând de la confluența Someșului cu Tisa până în Bucovina, binevoiți să înlocuiți instrucțiunile anterioare prin revendicarea bazinului Tisei până la linia de separare a apelor, altfel spus până la frontiera Galiției.⁶⁷

În acest fel am expus ministrului Rusiei revendicările noastre, lăsându-i să întrevadă că în această regiune aș putea face unele concesiuni rutenilor.

(s.) Brătianu

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 35

---

⁶⁴ Note marginale adăugate prin scriere de mână: „D. I”, „de citat” („à citer”, original, lb. franceză).

⁶⁵ Cele două paragrafe sunt semnalate cu linii laterale trasate cu creion albastru.

⁶⁶ Notă marginală adăugată prin scriere de mână, cu creion negru: „D. I”.

⁶⁷ Paragraf semnalat cu linie laterală trasată cu creionul.

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Petrograd

Ministrul Rusiei, căruia tocmai i-am comunicat instrucțiunile pe care vi le-am dat, mi-a lăsat impresia foarte clară că putem obține Tisa și Prutul, dar că dificultățile care au fost ridicate vor fi făcute pentru a ne obliga să fixăm de pe acum data intrării noastre în acțiune, care ar vrea să fie simultană cu aceea a Italiei, care este fixată pentru 13/16 mai. I-am răspuns că angajamentul pentru o dată ar trebui să fie luat printr-o convenție militară, care nu ar putea fi făcută decât după ce ne-am asigurat asupra chestiunii frontierei.

La insistențele reunite ale lui Giers și Poklewski, mi-am menținut punctul de vedere, adăugând că nu refuz în principiu să iau în considerare participarea noastră în a doua jumătate a lui mai, dar că nu înțeleg ca un asemenea angajament să fie luat înainte de a examina situația militară, care nu se poate face decât printr-o convenție, dar că Guvernul Imperial ar putea, după ce ar admite în principiu cererile noastre, să declare că nu le-ar susține decât atunci când și negocierile noastre pentru o convenție militară vor fi ajuns la final și în aceste ultime negocieri Guvernul rus ar avea posibilitatea de a insista asupra datei intrării noastre în joc.

(s.) Brătianu

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 34, 34v

Notă remisă dlui Sazonov pe 20 aprilie/3 mai 1915, orele 4 pm⁶⁸

Talvegul Dunării până la confluența acestui fluviu cu Tisa.

Talvegul Tisei spre N până la înălțimea satului Algyo (la N de Seghedin).

De aici frontiera s-ar îndrepta spre N-E, făcând o curbă mică până la 3 km la Vest de satul Békéssámson.

Aceasta ar continua apoi în linie dreaptă în direcția N până la confluența Crișurilor; apoi în direcția N–N-E trecând la 6 km la dreapta de orașul Debrețin pentru a ajunge la 4 km [la N]⁶⁹ de confluența Tisei cu Someșul, lăsând României satul Vásárosnamény.

Pornind de la confluența Tisei cu Someșul, lăsând României bazinul Tisei, frontiera ar continua până la linia de separare a apelor, adică până la frontiera între Galiția și Ungaria, confundându-se cu această frontieră; apoi s-ar îndrepta spre N, confundându-se cu linia de delimitare între Galiția și Bucovina până la Prut, care ar separa partea rusă a Bucovinei de partea românească a acestei provincii.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 36

Telegramă cifrată nr. 698

20 aprilie/3 mai 1915, seara

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Ambasadorul Italiei mi-a spus că trebuie să fim atenți ca sârbii, prin acțiunea ofensivă, să nu creeze o situație de fapt în Banat. Aceasta ar putea de asemenea să explice de ce Sazonov, care nu mi-a cerut nici o dată pentru intrarea în acțiune, nu pare grăbit să încheiem <acordul>.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 37

⁶⁸ În original, titlul este dactilografiat cu cerneală roșie.

⁶⁹ Fragmentul de text redat de către autori între paranteze drepte [...] au fost inserate prin suprascriere cu cerneală neagră în original.

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

În întrevederea de ieri cu Sazonov, acesta a mai făcut aluzie la menținerea Ungariei, despre care îmi vorbise și Ambasadorul Angliei.

Ideea politică ar fi de a menține un stat care să nu fie dependent de Germania, despre care ne putem aștepta după război să vizeze a absorbi resturile Austriei. Dar Sazonov nu mi s-a părut convins de fundamentul acestei concepții. Cred că ar fi în interesul nostru ca și Rusia să-și anexeze o parte a teritoriului ungar.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 39

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Paléologue⁷¹ m-a invitat să trec pe la el astăzi. Mi-a citit telegrama cu instrucțiunile lui Délcassé către Blondel. Și Délcassé lasă să se înțeleagă că revendicările românești s-ar limita la Transilvania.

El recomandă României moderație <și> spirit conciliant, avertizând asupra consecințelor și greșelii de a pierde o ocazie unică. I-am citit lui Paléologue textul acordului nostru de neutralitate cu Sazonov, în care singura rezervă este Bucovina.

⁷⁰ Pe pagină, o adnotare laterală cu creion roșu „D I”.

⁷¹ Maurice Paléologue (1859-1944), diplomat și istoric francez, ministru al Franței în Bulgaria (1907-1912) și ultimul ambasador francez în Rusia Imperială (1914-1917). După război a publicat memorii și mai multe cărți și articole despre Rusia.

Am adăugat că, dacă există neînțelegeri, acest lucru nu ne poate fi imputat nouă. România putea să se aștepte că vor fi discutate interesele ruse în Bucovina, dar nu pretențiile pe care sârbii le ridică inopinat în Banat. Rusia părea dispusă să ne acorde pentru cooperare mai puțin decât ceea ce ne recunoștea în schimbul neutralității. Nu i-am ascuns că chestiunea Banatului ar cauza o profundă decepție în România, temându-mă de o situație nouă și, implicit, timp de așteptare.

Am impresia că Tripla Înțelegere, dorind să se ajungă la un acord, vrea să ne facă să simțim că nu vom fi susținuți de nimeni, poate cu excepția slabă a Italiei, vom rămâne izolați și prin urmare obligați să cedăm.

Cred că este necesar să facem cunoscut acordul nostru cu Sazonov la Paris și mai ales la Londra, unde am trece drept inflexibili.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 40, 40v

■ 27

**Telegramă cifrată în data de
22 aprilie/5 mai 1915 orele 1:30 M (sic!)
înregistrată cu nr. 711⁷²**

Primită în aceeași zi,
dimineața

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Petrograd

Binevoiți de a face cunoscut la Roma, prin Ambasadorul Italiei, că dacă noi suntem foarte recunoscători Majestății Sale, Regele Italiei, pentru telegrama foarte amicală pentru revendicările noastre pe care a trimis-o Țarului, am constatat cu regret că Prințul Ruspoli⁷³, la Paris, și Fasciotti⁷⁴, la București, vor să reducă aceste revendicări.

Am vorbit în termeni foarte categorici la Paris și la Londra și, dacă Fasciotti dă la Roma iluzia că Italia totuși ne va antrena, se înșeală.

---

⁷² Notă marginală adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu: „D. I”.

⁷³ Prințul Mario Ruspoli di Poggio Suasa (1867-1963) era, în acel moment, însărcinat cu afaceri al Italiei la Paris. S-a născut la Țigănești (jud. Galați), mama sa fiind Ecaterina Conachi.

⁷⁴ Baronul Carlo Fasciotti (1870-1958), ministrul plenipotențiar al Italiei la București (1911-1919).

Germanii anunță victoria în Galiția cu peste 20.000 de prizonieri. Aceste noutăți vor readuce în prim-plan importanța noastră reală. Am primit telegramele Dvs. nr. 697 și 698⁷⁵.

(s.) Brătianu

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 45

■ 28

**Telegramă cifrată
din 22 aprilie/5 mai 1915 12:45 S
Nr. 716**

Primită la Petrograd
22 aprilie/5 mai, 12:45 orele 10
seara

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României, Petrograd

Urgent.

Binevoii să luați în considerare ca ne-scrise cuvintele următoare din ultima mea telegramă: și Fasciotti la București.

(s.) Brătianu   Nr. 176

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 42

■ 29

Telegramă cifrată nr. 717

Petrograd, 22 aprilie/5 mai 1915

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Ambasadorul Angliei a venit să mă vadă în această seară. Mi-a citit telegrama de la Foreign Office. Sir Edward Grey consideră chestiunea Bucovinei ca trebuind să fie tratată direct cu Rusia. În ceea ce privește Banatul, nu vede altă soluție posibilă decât în concesiile reciproce.

Ambasadorul Angliei îndeamnă la moderație și a invocat din nou necesitatea ca Belgradul să nu fie la bunul plac al vecinilor săi. I-am spus că

---

⁷⁵ Vezi textul telegramei nr. 698 la pagina 79.

formulasem delimitarea și că nu aveam instrucțiuni să fac compromisuri, cu atât mai mult cu cât eram semnatarul unui acord cu Rusia care conținea drept singură rezervă Bucovina în schimbul neutralității de care Rusia beneficiase deja. Totodată, cu titlu de simplă informare, l-am întrebat ce înțelegea prin securitatea Belgradului. Din răspunsul său am înțelege că Tripla Înțelegere ar putea eventual să se mulțumească cu o enclavă pe Dunăre în afara razei de bătaie a tunurilor, cu garanții pentru navigația noastră.

În cursul întrevederii, el mi-a repetat că Sir Edward Grey nu s-a gândit niciodată că noi vom revendica mai mult decât Transilvania și că la Londra nu se gândeau că există români și altundeva. Atunci l-am întrebat dacă Sir Edward Grey știusese că există sârbi în Banat. El a admis cu bunăvoință că nu. I-am mai spus că România ar dori să-și realizeze aspirațiile naționale, dar că nu va accepta firmiturile.

Ambasadorul Angliei apreciază că ar fi trebuit să ne mulțumim cu formularea pretențiilor în linii mari și să nu solicităm de pe acum delimitări, lăsând acest lucru pe seama păcii generale. I-am răspuns că această concepție putea conveni unei Mari Puteri, dar un stat mic nu are alte garanții decât cele pe care le obține. Această manieră vagă ar mai avea și un alt inconvenient, și anume acela de a provoca eventual o situație tensionată între noi și sârbi.

I-am mai spus că, dacă Tripla Înțelegere voia să facă gol în jurul nostru pentru a ne obliga să cedăm, se înșela. Am adăugat că nu înțeleg prea bine interesul care ar exista să se creeze în Serbia, în plus față de chestiunea albaneză și macedo-bulgară, și o chestiune românească.

În încheierea întrevederii, Ambasadorul Angliei mi-a spus că va relata totul lui Sir Edward Grey și m-a sfătuit să mă duc să mă văd cu Sazonov.

Mă voi abține să mă duc înainte de a avea și remite harta pe care n-am primit-o încă. În orice caz, îl voi întâlni vineri seară la dineul pe care îl dă la el.

După remiterea către Sazonov a notei cu delimitările, am considerat că fac bine să mă retrag în cochilia mea. În această <perioadă de> retragere, Ambasadorii Franței și Angliei au venit pe rând să mă caute pentru a mă sfătui să mă duc să mă văd cu Sazonov.

Dacă Excelența Voastră are noi instrucțiuni să-mi transmită, o rog să o facă înainte de vineri seară.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 44, 44v

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Am remediat pe lângă Ambasadorul Italiei rezerva lui Fasciotti, pe care o regret pentru că este meritată și incorrigibilă⁷⁷. Am lăsat de înțeles cu claritate marchizului Carlotti că [ceea ce]⁷⁸ România este în drept să aștepte de la Italia este ca aceasta să susțină ferm revendicările noastre, căci dacă am vrea să le reducem, am putea să o facem și singuri.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 48

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

„Rieci” anunță sosirea lui Pašić⁷⁹ la Petrograd. Oficiosul „Russkoe Slovo” semnaleză zvonul demisiei lui Pašić, care ar fi motivată de sacrificiul făcut de sârbii din Dalmația ca urmare a acordului cu Italia. Acordul fiind semnat, dacă Pašić vine la Petrograd nu ar fi decât [cred eu]⁸⁰ pentru a obține Banatul.

⁷⁶ Pe această pagină apare adnotația „D I” (Dosarul I) scrisă de mână, în partea stângă, cu cerneală neagră.

⁷⁷ Fraza este ușor echivocă în original: „J'ai rectifié auprès Ambassadeur Italie réserve Fasciotti que je regrette parceque méritée et incorrigible”.

⁷⁸ Textul dintre paranteze drepte este adăugat prin suprascriere, scris de mână cu cerneală neagră.

⁷⁹ Nikola Pašić (1845-1926), om politic sârb militant pentru cauza autodeterminării naționalităților balcanice contra dominației exercitate de imperiile cu interese în zonă: Imperiul Otoman, Austro-Ungar și Rus; președinte al Consiliului de Miniștri al Regatului Serbiei (1891-1892, 1904-1905, 1906-1908, 1909-1911, 1912-1918) și al Iugoslaviei (1918, 1921-1924, 1924-1926).

⁸⁰ Textul dintre paranteze drepte este adăugat prin suprascriere, scris de mână cu cerneală neagră.

„Russkoe Slovo” adaugă <că> sârbii trebuie să fie moderați și că Tripla Înțelegere nu cedează teritorii sârbești Italiei, ci consimte la aceea ca Italia să-și atribuie regiuni care sunt încă în mâinile Austriei.

Cu atât mai mult, adaugă ziarul, cu cât sârbii vor avea Banatul sârb, Sirmia, Bosnia Herțegovina și Dalmația Centrală și de Sud. Uniunea politică sârbă va fi deci aproape perfectă. Mai rămâne încă de știut dacă slovenii și croații ar vrea să se unească cu sârbii.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 48 (1)

■ 32

**Telegramă cifrată în
25 aprilie/8 mai 1915 orele 3 n⁸¹.
înregistrată cu nr. 731**

Primită în aceeași zi, dimineața

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Petrograd

În instrucțiunile pe care Sir Edward Grey le-a telegrafiat Ambasadorului Angliei la Petrograd, după ce s-a întâlnit cu Mișu⁸², am remarcat trei puncte asupra cărora vă rog să restabiliți adevărul.

1. Cu ocazia împrumutului făcut la Londra, negocierii români nu puteau să ia nici un angajament politic implicând acțiunea militară fără altă condiție; adevărul este că Guvernul englez însuși a recunoscut atunci imposibilitatea de a trata o astfel de chestiune între bancheri și a cerut ca ministrul nostru la Londra să facă o declarație Guvernului englez în care nu era nicăieri vorba despre intrarea în război, ci de a nu ne folosi de bani și de muniții împotriva Angliei și a aliaților ei; deci o simplă declarație de neutralitate în conformitate cu înțelegerea noastră față de Rusia.

2. Mișu, începând din 14/27 martie, a comunicat nu deciziile, ci intențiile României de a părăsi neutralitatea; încă de atunci el a vorbit nu numai despre Italia, ci și despre Tisa și Prut, ca și despre munițiile care

---

⁸¹ Probabil prescurtare de la substantivul „nuit”, noapte/a.

⁸² Nicolae Mișu (1858-1924), diplomat român, trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al României la Sofia, Viena, Constantinopol; ministru al Afacerilor Străine (1919). În perioada Primului Război Mondial a fost reprezentantul României la Londra (1912-1921).

trebuia să ne fie furnizate. În momentul despărțirii de Sir Edward Grey, a expus din nou revedicările noastre, mai în detaliu, Președintelui Consiliului.

3. Sir Edward Grey crede astăzi că aspirațiile noastre se limitează la Transilvania, când, în realitate, așa cum știți, a fost vorba întodeauna despre ținuturile ungurești locuite de români, așa cum de altfel a fost formulat în declarația pe care mi-a făcut-o ministrul Angliei la București, când mi-a declarat iarna trecută că Marea Britanie ar susține și ea revendicările noastre.

Binevoiți să protestați, bineînțeles, împotriva pretenției de a rezolva aceste probleme în momentul reglementării generale după pace, intenția noastră nefiind de a ne bate între aliați după ce adversarul a fost învins⁸³.

Tocmai am primit telegrama Dumneavoastră cifrată nr. 717⁸⁴.

V-am trimis alaltăieri seară prin poștă unica și singura⁸⁵ hartă cu delimitările defintive ale frontierei.

(s.) Brătianu

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 48 (2), 48 (2)v

■ 33

Telegramă cifrată nr. 734

Petrograd, 25 aprilie/8 mai 1915

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Ieri seară după dineu, cum mă pregăteam să plec, Sazonov m-a reținut la ușă. Întrevedere amicală.

Mi-a spus că Excelența Voastră a făcut miniștrilor Angliei și Franței la București o declarație categorică, anume că România nu ar putea ceda asupra pretențiilor sale. Mi-a lăsat de înțeles că deplânge metoda⁸⁶ de negociere ultimativă.

Am replicat că, dacă voia să numească ultimatum intenția noastră de a ne preta la târguirea aspirațiilor naționale, trebuia să admită că acesta e un gen nou de ultimatum amical.

⁸³ Acest alineat este semnalat cu linii laterale în creion roșu.

⁸⁴ Vezi textul telegramei nr. 717 la pagina 82.

⁸⁵ Am tradus *ad litteram* formula pleonastică din original: „l'unique et la seule”.

⁸⁶ În original cuvântul este dactilografiat greșit: „méthote”. Corect, *méthode*.

Rusia, a urmat el, nu putea să se dezintereseze de sârbii din Banat și să lase Belgradul expus, nici să abandoneze ugro-rușii din Maramureș și rutenii din Bucovina. Dacă noi am lua tot Banatul, în câțiva ani ar fi război cu Serbia. Am răspuns că noi am regreta, dar că acest lucru nu ne impresionează.

Sazonov s-a arătat neliniștit de influența germană în România, care ar persista chiar și după război.

El a insinuat că Excelența Voastră, formulând o pretenție de acceptat sau de refuzat, caută un pretext de a nu se decide. Am răspuns că cel mai bun mijloc de a dejuca pretexte era de a subscrie cererilor noastre. Cereți imposibilul, a replicat el, aș fi alungat din această clădire dacă nu aș ține niciun cont de interesele slave.⁸⁷

El m-a întrebat apoi cu interes ce estimăm noi că vom face. I-am răspuns că intrarea în acțiune a Italiei nu ne-ar antrena și pe noi. Acest lucru se știa la Roma. Ce ar urma apoi, doar Majestatea Sa Regele și Excelența Voastră ar putea ști.

Luându-mi rămas bun, i-am spus că îi voi aduce harta îndată ce o voi primi. Ultimele sale cuvinte marcau o oarecare speranță.

Se pare, dacă impresia nu mă înșeală, că Sazonov nu vrea să se arate grăbit. El dorește să negocieze asupra celor trei chestiuni simultan: Banat, ugro-slavii și Bucovina, fără a ceda total asupra niciuneia.

Voi avea ocazia să văd pe Sazonov pentru a remite harta. Apoi nu voi mai intra în contact cu el decât dacă voi solicita în mod special să îl văd.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 50, 50v

■ 34

<Telegramă> nr. 444

Petrograd, 9 mai 1915

Externe, București

Domnule Ministru,

Am onoarea a înainta aici alăturat Excelenței Voastre articolele apărute în presa rusească cu privire la ședința violentă la care a dat loc în Dumă discuțiunea bugetului Sf. Sinod.

---

⁸⁷ Paragrafele 1, 2, 3, 6 au fost semnalate în textul original cu linii laterale trasate cu creionul.

Pentru prima oară, biserica rusească a fost atacată în public cu atâta vehemență de partidele din opoziție și de reprezentanții clerului chiar, care s-au ridicat cu înverșunare împotriva organizațiunii, destrăbălării și a influențelor oculte ce domnesc în sânul ei.

În acest ordin de idei a fost atacat fără înconjur Rasputin⁸⁸, căruia i se atribuie o mare înrâurire în cercurile cele mai înalte.

Binevoști....⁸⁹

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 51, lb. română

■ 35

Telegramă cifrată nr. 762

29 aprilie/12 mai 1915

Ex<celenței Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Completez telegrama mea cifrată nr. 734⁹⁰.

În întrevvedere cu Sazonov din 25 aprilie, i-am expus punctul nostru de vedere, așa cum l-am precizat la București. Am adăugat în ceea ce privește Banatul că, făcând abstracție de acord, principiul <este> majoritatea ia tot teritoriul și că chiar și astfel privind lucrurile, tot României ar trebui atribuit. Nu putem lăsa Serbia călare pe ambele maluri ale Dunării.

La obiecția lui Sazonov că el nu putea să-i abandoneze pe slavi, i-am spus că dacă Rusia apăsa cu toată greutatea sa de fiecare dată când era vorba despre interesele unei rude slave îndepărtate, acest lucru devenea neliniștitor. L-am lăsat să înțeleagă că Rusia trebuia să lase în urmă trecutul. În România, un moment am crezut că, inspirată de acest sentiment, Rusia ar fi consimțit să ne cedeze o parte din Basarabia. Ar fi o profundă decepție dacă am afla acum că ea vrea chiar să reducă aspirațiile noastre asupra unor teritorii care sunt încă în stăpânirea adversarilor. Dacă chiar revendicările

---

⁸⁸ Grigori Rasputin (1869-1916), mistic rus, fără a avea vreo calitate oficială în cadrul Bisericii Ortodoxe Ruse, se pretindea „om sfânt” și aparent avea puterea de a ține sub control crizele țaraviciului Alexei provocate de hemofilie. Prin această abilitate a obținut o deosebită înrâurire asupra familiei Romanov, în special asupra țarinei Alexandra. A sfârșit asasinat de un grup de monarhiști, care l-au atras la o petrecere în palatul prințului Iusupov pe 17/30 decembrie 1916.

⁸⁹ Paragrafele 2, 3, 4 au fost semnalate în textul original cu o linie laterală trasată cu creionul.

⁹⁰ Vezi textul telegramei nr. 734 la pag. 86-87.

noastre ar atinge anumite interese slave, Guvernul rus trebuie să știe mai bine decât noi înșine dacă participarea noastră merită efortul de a face sacrificiul.

M-am adresat în aceiași termeni și Ambasadorului Angliei.

Voi vedea pe Sazonov azi pentru a-i remite harta.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 52

■ 36

Telegramă cifrată nr. 768

Petrograd, 30 aprilie/13 mai 1915

Exc<elenței Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Am aflat de la un ministru aliat că eșecul rusesc din Carpați este cauzat de lipsa momentană de muniții.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 54

■ 37

Telegramă cifrată nr. 776⁹¹

Expediată 1/14 mai 1915,
orele 7:40, seara
Primită 2/15 mai 1915

Excelenței Sale, Domnului Diamandy
Petrograd

Sunt informat că Sazonov a trimis la Cartierul General Rus pe Neratov⁹², adjunctul său, pentru a se înțelege cu Marele Duce Nicolae⁹³ pentru concesiile care pot fi făcute României.

---

⁹¹ Notă laterală cu cerneală neagră: „Dos. I”

⁹² Anatoli Neratov (1863-1938), ministru adjunct al Afacerilor Externe al Imperiului Rus (1911-1917).

(s.) Brătianu

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 55

■ 38

Telegramă cifrată nr. 783

Petrograd 2/15 mai 1915

<Excelenței Sale, Domnului> Porumbaru
Externe, București

După informațiile Ambasadorului Angliei, criza ministerială⁹⁴ [din Italia]⁹⁵ ar fi putut permite Regelui, conform principiului parlamentar, să consulte oamenii politici din toate partidele. El crede că Italia a denunțat deja tratatul cu Tripla Alianță.

Ambasadorul Italiei mi-a spus că ceea ce se petrece acum la Roma nu este decât îndeplinirea unor formalități.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 55 (1)

■ 39

Telegramă cifrată nr. 792

2/15 mai 1915

Ex<celenței Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

---

⁹³ Marele Duce Nicolae Nicolaevici (1856-1929), unchi al Țarului Nicolae al II-lea, general al armatei ruse (1914-1918). Adept al curentului panslavist.

⁹⁴ Negocierile Italiei pentru intrarea în război de partea Antantei, purtate în secret de guvernul Antonio Salandra (1914-1916) și Sidney Sonnino, ministru al Afacerilor Străine (1914-1919), au condus la semnarea, la 26 aprilie 1915, a Tratatului de la Londra de aderare la Tripla Înțelegere. Semnarea Tratatului a suscitat o puternică opoziție a majorității parlamentare conduse de fostul premier Giovanni Giolitti (1911-1914), care considera că politica de neutralitate servește mai bine intereselor Italiei. În același timp, puternice manifestații naționaliste de stradă susțineau intrarea în război împotriva Austro-Ungariei. La 13 mai 1915 Salandra și-a oferit demisia, dar Giolitti s-a temut că manifestațiile pot degenera în revolte și nu a acceptat să formeze un nou cabinet. La 23 mai Italia a declarat război Austro-Ungariei.

⁹⁵ Cuvintele din paranteze drepte sunt adăugate prin suprascriere cu cerneală neagră.

Am primit astăzi, împreună cu o scrisoare a lui Sazonov, copia unui aide-mémoire în care <se spune>: „Rusia și Tripla Alianță schițează în linii generale și, cu excepția câtorva rectificări de detaliu, viitoare achiziții românești pe teritoriul austro-ungar”.

Poklewski a fost însărcinat să vi-l remită azi.

Ambasadorul Angliei a venit azi să mă vadă; el persistă în punctul de vedere deja semnalat. Mi-a lăsat impresia că se aliniază de partea Rusiei și din nou mi-a declarat că Sir Edward Grey nu ar consimți niciodată să lase Belgradul expus. Regreta ultimatumul nostru care, prin intransigența lui, împiedică orice negociere. El și-a exprimat nemulțumirea asupra a ceea ce Excelența Voastră i-a lăsat de înțeles lui Barclay⁹⁶, luând drept exemplu împrejurările din 1877, când România aștepta ca Rusia și Tripla Înțelegere să fie într-o situație limită pentru a le face să cedeze.

În cursul întrevederii am înțeles că Tripla Înțelegere, dorind să obțină de la sârbi concesii în Macedonia în favoarea bulgarilor, nu ar putea să sacrifice interesele sârbilor în Banat.

L-am lăsat pe Ambasadorul Angliei să înțeleagă că nu vrem să plătim noi costurile acestor concesii.

Ambasadorul Italiei, a cărui vizită a urmat imediat, mi-a spus că, urmare a ultimei mele întrevederi cu Sazonov, acesta ar fi trimis un aide-mémoire pentru continuarea negocierilor. Impresia marchizului Carlotti este că Sazonov, sprijinit de Londra și Paris, dorește să negocieze, dar că nu va ceda asupra chestiunilor Banatului și poate chiar asupra Bucovinei. Ne-am afla deci într-un impas.

Mi-a mai spus că, în ciuda telegramei lui Tittoni⁹⁷, Paléologue a contestat că ar avea instrucțiuni de face Rusia să cedeze.

De altfel, trebuie să remarc că Ambasadorul Franței păstrează o mai mare rezervă decât colegul său englez și se menține în fapt la distanță.

Excelența Voastră va aprecia dacă în răspunsul său, printr-un aide-mémoire identic ca formă, ar trebui să figureze anumite dezmințiri:

1. Impresia, la început, că România a oferit concursul său.

2. Să releve că nu se menționează că acordul de la 1 octombrie era pe bază de neutralitate de care Rusia și Serbia au beneficiat deja.

---

⁹⁶ Sir George Head Barclay (1862-1921), diplomat britanic, ambasador al Marii Britanii la București (1912-1920).

⁹⁷ Tommaso Tittoni (1855-1931), om politic italian, premier și ministru al Afacerilor Externe. În perioada Primului Război Mondial a fost ministrul Italiei la Paris (1910-1916). În 1919 a fost prim delegat al Italiei la Conferința de Pace de la Paris.

3. Nu există în acest acord principiul majorității etnice, cu excepția unei sigure rezerve, Bucovina, care este fostă provincie românească.

Avantajul aide-mémoire-ului ar fi de a stabili pentru țară, prin text, revendicările noastre, precizând ofertele Triplei Înțelegeri ca insuficiente și de a combate inconvenientul indiferenței față de realizarea aspirațiilor naționale.

Dacă Excelența Voastră nu vrea ca Tripla Înțelegere să aibă la îndemână aide-mémoire-ul cooperării, răspunsurile noastre pot fi transmise simultan lui Poklewski și mie, dar fără avantajele enumerate mai sus.

Personal.

Cred că Dl Pherekyde⁹⁸ ar putea fi de mare ajutor pentru aide-mémoire.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 56, 57

■40

Telegramă cifrată nr. 796⁹⁹

3/16 mai 1915

Excelenței Sale, Domnului Brătianu
Președintele Consiliului, București

Pentru aide-mémoire-ul nostru, care va face fără îndoială turul cancelariilor Triplei Înțelegeri, am putea să le reamintim propunerea de cooperare din partea Rusiei comunicată Ministerului Afacerilor Străine prin telegrama mea cifrată nr. 874 din 25 iulie 1914¹⁰⁰ și al cărei text a fost adus de mine spre începutul lui august.

În aceste propuneri este vorba și despre ținuturile locuite de români fără a fi măcar rezerva <asupra> Bucovinei, pe care trupele rusești nu o ocupaseră încă.

---

⁹⁸ Mihail Pherekyde (1842-1926), om politic român, a deținut mai multe mandate ministeriale în cabinetele liberale. În perioada 1914-1916 era președinte al Adunării Deputaților.

⁹⁹ Notă laterală cu cerneală neagră: „Dos. I”.

¹⁰⁰ Vezi textul telegramei nr. 874/25 iulie 1914 în volumul *Constantin Diamandi, ministru român la Petrograd*, vol. I (*Memorii, corespondență diplomatică: 1914-1915*) (în continuare *Constantin Diamandi, vol. I*), București, 2020, p. 249.

Am putea să strecurăm discret aici și aluzia dacă [acestea]¹⁰¹ sunt aceleași teritorii locuite de români sau altele pe care Rusia, conform acordului și în schimbul neutralității noastre de care beneficiază, recunoaște României dreptul de a le ocupa când va considera oportun.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 60

■ 41

Telegramă cifrată nr. 798

Petrograd, 3/16 mai 1915

Excelenței Sale Domnului I.I.C. Brătianu
Președintele Consiliului de Miniștri
Ministru de Război

Domnule Președinte al Consiliului,

Am onoarea de a transmite alăturat Excelenței Voastre copia scrisorii Dl-ului Sazonov și un Aide-Mémoire¹⁰² pe care l-am primit pe 2 mai și despre care era vorba în telegrama mea nr. 782.

Binevoși să primiți, domnule Președinte al Consiliului, asigurările celei mai înalte considerații.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 61

■ 42

Telegramă cifrată nr. 814¹⁰³

5/18 mai 1915

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

---

¹⁰¹ Textul dintre paranteze drepte este adăugat prin suprascriere, scris de mână cu cerneală neagră.

¹⁰² Aide-mémoire-ul este documentul 246 din *Constantin Diamandi, vol I*, pag. 386.

¹⁰³ Note laterale pe pagină, cu cerneală neagră: „Dos. I”; cu creion roșu: teritorii („territoires”).

Cu titlu foarte confidențial, ministrul Belgiei de aici a primit instrucțiuni să îi aducă la cunoștință lui Sazonov că Guvernul Belgiei, atât de încercat, în scopul de a obține concursul României care ar scurta războiul, roagă pe Sazonov să se arate mărinimos în favoarea revendicărilor românești.

Ministrul Belgiei m-a rugat în mod special să păstrez secretul absolut asupra acestui demers, chiar și față de colegul său de la București.

(semnat) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 62

■ 43

Telegramă cifrată nr. 815¹⁰⁴

Petrograd, 5/18 mai 1915

Excelenței <Sale, Domnului>Brătianu
Președintele Consiliului, București

Nu cred să fie lipsită de interes recapitularea revendicărilor noastre în cursul negocierilor cu Tripla Înțelegere.¹⁰⁵

Încă de la sosirea mea, am avut sentimentul unei atitudini noi. Ceea ce ni se cerea, de la rugămintea la exigență, era data intrării în acțiune. Acum, că am adus decizia noastră, Tripla Înțelegere arată mai puțină grabă și subliniază <că>, *având asigurat concursul Italiei, nu mai acordă același preț.*¹⁰⁶

Ambasadorii Angliei și Franței declară că România ar fi singură în a-și susține pretențiile și că nu puteam conta pe nici un sprijin. *S-a făcut gol în jurul nostru.*

În fața acestei noi atitudini, și după ce am formulat revendicările noastre naționale, fără a lăsa să se întrevadă vreo disponibilitate la negociere, am păstrat personal cea mai mare rezervă și *o lipsă de grabă cel puțin egală cu aceea a partenerilor mei.*

---

¹⁰⁴ Notă marginală adăugată în partea stângă a textului, prin scriere de mână, cu creion roșu: „recapitulare teritorii” („récapitulation territoriales).

¹⁰⁵ Conrad de Buisseret-Steenbecque de Blarenghien (1865-1927), ministru plenipotențiar al Belgiei la Petrograd (1911-1917).

¹⁰⁶ În acest document, fragmentele de text evidențiate de editori cu caractere italice au fost subliniate cu creion roșu în original.

Primele două întrevederi cu Sazonov <au constat> în discuții amicale. Lovindu-se de inflexibilitate, a treia întvedere a luat o întorsătură mai vie. Prin atitudinea mea, am dezaprobat acest aspect.

Atunci Sazonov s-a grăbit să trimită aide-mémoire-ul, care expune ofertele Triplei Înțelegeri lăsând ușa deschisă negocierilor ulterioare.

Ambasadorul Italiei aprobă trimiterea aide-mémoire-ului.

Mi se pare că simt la el că se teme văzând cum negocierile se întrerup în momentul în care Italia își propune să intre în luptă, fără a mai avea avantajul unei diversiuni românești.

Aide-mémoire-ul nu a fost o inspirație prea fericită. *Literatura diplomatică* se traduce prin pierdere de timp.

Dacă Tripla Înțelegere nu se poate îndoi că răspunsul va fi de cea mai perfectă și delicată curtoazie, ea nu pare să-și dea seama că ofertele sale, care sacrifică trei sferturi din Bucovina, vechi teritoriu moldovenesc, și dau sârbilor jumătate din Banat, nu satisfac patriotismul nostru și aduc deservicii propriei sale cauze.

Oricum ar fi, judecând lucrurile de aici, intervenția noastră poate avea loc după aceea a Italiei, dar înainte de forțarea Strâmților. După aceea Rusia va fi mai puțin conciliantă.¹⁰⁷

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 63, 63v

■44

Telegramă cifrată nr. 822

7/20 mai 1915

Exc<elenței Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Ministrul Belgiei, care i-a înaintat lui Schilling¹⁰⁸ comunicarea făcută de Guvernul său despre care era vorba în telegrama mea nr. 814¹⁰⁹, mi-a spus că avea impresia, din această întvedere, că Rusia era ireductibilă.

---

¹⁰⁷ Paragrafele 1-4, 7, 8 și 11 au fost semnalate în textul original cu linii laterale trasate cu creion roșu și creion grafit.

¹⁰⁸ Baronul F. M. Schilling (1872-1934), director în cadrul Ministerului Afacerilor Externe al Imperiului Rus, șeful de cabinet politic al lui S. Sazonov.

¹⁰⁹ Vezi textul telegramei nr. 814 la pagina 93.

Am înțeles că aici există așteptarea că veți pleca de la putere. Ministrul Belgiei a adăugat că ar regreta dacă ar trebui să plec.¹¹⁰

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 67

■45

Telegramă cifrată nr. 823

7/20 mai 1915

Exc<elenței Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

În cercurile guvernamentale ruse se afirmă că recentele eșecuri ale rușilor sunt cauzate de generalul Dragomirov, șeful de Stat Major al armatei Ivanov, <care> ar fi înnebunit în timpul operațiunilor. Acum ar fi internat.

Eșecul din Galiția trebuie atribuit și lipsei de muniții, reținute până acum de Japonia din cauza problemei cu China. Marele Duce Serghei, inspector de artilerie, ar fi căzut în dizgrație.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 68

■46

Telegramă cifrată nr. 825

Expedită 7/20 mai orele 10:40, dimineața
Primită în aceeași zi, seara

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Petrograd

Răspunsul lui Sazonov la revendicările noastre conține un minimum peste ceea ce este deja obținut prin înțelegerea noastră din luna septembrie în schimbul neutralității.

Nu am răspuns încă oficial, dar am comunicat de la prima oră că nu pot ceda nici în privința Dunării, nici în privința Prutului.

---

¹¹⁰ Paragraf semnalat în textul original cu linii laterale trasate cu creion roșu și creion grafit.

În ceea ce privește Maramureșul, Rusia pretinde pur și simplu să ni-l ia în întregime.

Dacă Tripla Înțelegere nu are nevoie de concursul nostru militar, ar fi inutil să insistăm în a-l oferi. Dacă, așa cum am convingerea, acesta îi este necesar, trebuie să lăsăm timp Londrei și Parisului să constate că pentru a ajunge <la acest ajutor> nu trebuie să lase ca chestiunile esențiale ale vieții noastre viitoare să fie tranșate de Marele Duce Nicolae sub influența directă și exclusivă a elementelor pansârbe și panslaviste.¹¹¹

Vă veți menține deci la instrucțiunile pe care vi le-am dat.

semnat Brătianu   nr. 205

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 69, 69v

■47

Telegramă cifrată nr. 849

Expediată 9/22 mai orele 6:20 seara

Primită 10/23 mai dimineața

<Excelenței Sale, Domnului Diamandy>

Ministrul Angliei a venit să se asocieze demersului lui Blondel. I-am ținut un discurs identic, asigurându-l că frontierele pe Dunăre și pe Prut nu constituie pentru noi un apetit teritorial, ci un principiu necesar vieții noastre viitoare. Pentru a dovedi totuși dorința mea de a facilita înțelegerea, am lăsat să se întrevadă posibilitatea de a concede Dobrici-Balcic bulgarilor, pentru a le reduce pretențiile în Macedonia, ca o compensație pentru Serbia și toate pretențiile sale asupra malului stâng al Dunării. Acest sacrificiu din partea noastră este în contradicție chiar cu scrisoarea înțelegerii noastre din septembrie, pentru că Rusia se angaja să se opună oricărei atingeri a integrității noastre teritoriale.

Sper că guvernul de la Petrograd va vedea în aceasta o dovadă a spiritului nostru de moderație și de conciliere.

(s.) Semnat: Brătianu   nr. 208

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 70

---

¹¹¹ Paragrafele 1, 2 și 4 au fost semnalate în textul original cu linii laterale trasate cu creionul roșu și creionul grafit. Notă laterală pe pagină, cu cerneală neagră: „D. I.”

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
București

Am înțeles, din ceea ce tocmai mi-a spus Ambasadorul Japoniei¹¹², că este dificil pentru Rusia să cedeze în acest moment, *din cauza eșecurilor sale*¹¹³.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 71

Ex<celenței Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

I-am împărtășit ieri Ambasadorului Angliei conținutul telegramii Dumneavoastră cifrate nr. 208¹¹⁵. Am insistat asupra demonstrației de spirit conciliant a României care, pentru a asigura neutralitatea Bulgariei și pentru a diminua pretențiile bulgare asupra Macedoniei, sacrifică din propriul său teritoriu, în timp ce Rusia nu consimte să cedeze din considerente morale.

Am explicat că chestiunea frontierelor adecvate era vitală pentru noi și că diferendul nostru din 1913 cu Bulgaria își avea originea chiar în chestiunea frontierei. I-am arătat Ambasadorului Angliei avantajul pe care l-ar avea, exploatând bunele noastre dispoziții, încercând să reducă pretențiile bulgarilor în Macedonia și de a-i face să meargă împotriva Turciei. Am avut sentimentul că Ambasadorul Angliei a înțeles justetea argumentelor noastre.

¹¹² Ichiro Motono (1862-1918), ambasadorul Japoniei în Rusia (1906-1916).

¹¹³ Cuvinte subliniate cu creion roșu în text. Notă laterală cu cerneală neagră: „D. I”

¹¹⁴ Notă marginală adăugată în partea stângă a textului, prin scriere de mână, cu creion roșu: „teritoriu ultimatum” („territoire ultime”, original, lb. franceză) și cu cerneală neagră: „D. I”.

¹¹⁵ Vezi textul telegramii nr. 208 (număr de întregistrare în registratura Consiliului de Miniștri, București) la pagina 97.

El insistă să continuăm negocierile fără a da totuși impresia că suntem grăbiți. El mi-a repetat că chestiunea apărării Belgradului era pentru Sir Edw<ard> Grey un punct de onoare.

În conversațiile pe care le-a avut cu alți colegi ai mei, ei s-ar fi plâns de maniera intransigentă în care Domnia Voastră și cu mine conducem negocierile, *sub formă de ultimatum*¹¹⁶. Am spus interlocutorilor mei că România nu era în situația Italiei, care și-a negociat pretențiile.¹¹⁷

Noi aveam deja acordul cu Rusia, nu am făcut decât să remitem harta care ilustra textul. Dacă aș fi venit cu maximum și minimum, am fi fost suspectați că vrem să trenăm negocierile pentru a amâna data intervenției.

În cazul Rusiei mai există, așa cum mi-a lăsat de înțeles Ambasadorul Japoniei, și amorul propriu de Mare Putere.

Acum, că Italia a declarat război, Rusia va vedea că noi nu suntem ipso facto obligați să intrăm. Dacă după <aceea> Rusia nu consimte să cedeze, va fi pentru noi un prețios indiciu.

Cu excepția vreunei situații neprevăzute, nu voi avea posibilitatea de a vedea pe Sazonov decât pentru a-i duce răspunsul Dumneavoastră.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 73, 73v

■ 50

Telegramă cifrată nr. 860

Expedită 12/25 mai 1915,
orele 2 dimineața

Primită în aceeași zi, orele 9 dimineața

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Petrograd

Iată misiunea pe care tocmai i-am încredințat-o lui Mișu:

Binevoii să înmulțiți demersurile pe lângă toate personalitățile foarte influente pentru a le convinge că suntem animați, în ceea ce ne privește, de cea mai sinceră dorință de a grăbi acordul și de a căuta concesii posibile fără a depăși condițiile esențiale. Astfel, în afară de Dobrici-Balcic,

¹¹⁶ Cuvinte subliniate cu creion roșu în textul original.

¹¹⁷ Paragraf semnalat în textul original cu o linie laterală trasată cu creion roșu.

ne-am putea angaja să nu mai facem lucrări de fortificații în zona care interesează Belgradul, la fel și în Maramureș, am putea abandona regiunea Tisei de Sus în amonte de confluența cu Vișeuul care, cu întregul său bazin, va face parte, bineînțeles, din România. Contez pe tot [15256]¹¹⁸ vostru pentru a împiedica menținerea unei atmosfere greșite față de noi. Nu omiteți să arătați că trecerea Dunării de către Serbia nu este în raport cu importanța sa etnică și va cauza inevitabil conflicte pe viitor.

Am cifrat astfel încât aceeași telegramă cifrată pentru Londra să treacă prin Petrograd.

Semnat: Brătianu

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 75, 75v

■ 51

Telegramă cifrată nr. 861¹¹⁹

12/25 mai 1915

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu

Petrograd¹²⁰ (*sic!*)

Am primit ultima Dumneavoastră telegramă; pentru mai multă claritate, vă rog să telegrafiați dacă în Maramureș revenim la vechea linie trasată în harta luată de mine de la București.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 76

■ 52

Telegramă cifrată nr. 863¹²¹

12/25 mai 1915, orele 9 noaptea

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu

București

---

¹¹⁸ Cuvânt nedescifrat în original. În cazul unui substantiv feminin, traducerea devine „Contez pe toată [15256] voastră”

¹¹⁹ Notă laterală cu cerneală neagră: „D. I”.

¹²⁰ În mod evident, este o greșeală de dactilografare. Destinația telegramei este București.

¹²¹ Notă marginală adăugată în partea stângă a textului, prin scriere de mână, cu creion roșu: „teritorii și pace separată” („territoires et paix séparée”, original, lb. franceză”).

I-am comunicat lui Sazonov ultima Dumneavoastră telegramă cifrată primită astăzi. Întrevedere amicală. În ceea ce privește Dobrici-Balcic, nu crede că acesta ar putea determina bulgarii să renunțe în Macedonia la punctul lor de vedere pe baza Tratatului din 1912 cu Serbia. Totodată, el estimează că [această propunere]¹²² ar putea fi utilă în aranjamentul general, dar că nu ar fi prudent să fie adusă de pe acum la cunoștința Sofiei¹²³.

În ceea ce privește Banatul, Sazonov mi-a spus că el nu-i putea abandona pe sârbi și mi-a arătat pe o hartă etnografică o linie de separație în Banat care lăsa sârbilor aproape întreg comitatul Torontal.

În privința Bucovinei, el consideră echitabilă linia Siretului, care ar include câteva mii de ruteni.

În această întrevedere a făcut aluzie la faptul că Excelența Voastră, în loc să stabilească mai întâi cu el chestiunea frontierei Tisa-Prut, l-a anunțat înainte pe Delcassé; acest lucru a deranjat. Am rectificat. Atât cât am putut judeca, am impresia, așa cum am relatat și în telegrama mea cifrată nr. 734¹²⁴, că Sazonov [dorește]¹²⁵ să negocieze, dar că, cel puțin pentru moment, are intenția să reducă pretențiile asupra celor trei puncte-frontieră în discuție fără a renunța total la niciuna¹²⁶.

Trebuie să ne așteptăm încă la mari dificultăți mai ales în privința Banatului.

Ambasadorul Angliei, deși foarte conciliant, mi-a lăsat aceeași impresie. El estimează că, dacă nu intrăm acum, situația noastră va deveni foarte dificilă. În acțiunea noastră de [ocupare în]¹²⁷ Austro-Ungaria, nu vom mai primi garanții din partea Aliaților.

În plus, el [crede că] trebuie să avem în vedere și posibilitatea, dacă vor avea loc succese italiene, [ca] Austro-Ungaria sau Ungaria singură să fie nevoită să încheie pace separată.¹²⁸

---

¹²² Cuvintele semnalate între paranteze drepte au fost adăugate prin suprascriere cu cerneală neagră.

¹²³ Frază semnalată în textul original cu două linii laterale trasate cu creion grafit.

¹²⁴ Vezi textul telegramei 734 la pag. 86-87 și completarea ei la pag. 88-89.

¹²⁵ Cuvintele semnalate în paranteze drepte în acest document au fost adăugate prin suprascriere cu cerneală neagră.

¹²⁶ Întregul alineat este semnalat cu linii laterale cu creionul roșu.

¹²⁷ Cuvintele semnalate prin paranteze drepte au fost adăugate prin suprascriere cu cerneală neagră, înlocuind cuvântul „contre” (*fr.*), împotriva.

¹²⁸ Paragrafele 1 și 6 au fost semnalate în textul original cu o linie laterală trasată cu creion roșu.

Am sentimentul că, de la intrarea în război a Italiei, ar fi oportun să reînnoim față de Ambasada Italiei de aici instrucțiunile de a ne susține revendicările în toată extinderea lor și de a înmuia Tripla Înțelegere.

Semnat: Diamandy

[PS: În întrevvedere cu Ambasadorul Italiei, acesta mi-a spus că la Paris bulgarii ar lăsa de înțeles că ar dori să obțină întreaga Dobroge. Rog să nu dezvăluiți sursa acestei informații.]

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 77, 77v

■ 53

Telegramă cifrată nr. 865

Petrograd, 13/26 mai 1915

Exc<elenței Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Trebuie să prevedem o mare rezistență în privința Banatului. Revin la sugestia de a face un demers pe lângă Împărat, care se întoarce la Petrograd. Argumentul nostru ultim și definitiv ar fi demobilizarea.

Judecând după impresia pe care această eventuală posibilitate a făcut-o asupra Ambasadorului Italiei de aici, estimez că argumentul va ține.

Ambasadorul Angliei mi-a spus că este posibil ca Sir Edward Grey (susținător tenace al Serbiei) să lase locul Lordului Landsdown¹²⁹.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 80

---

¹²⁹ Henry Charles Keith Petty-Fitzmaurice, al 5-lea marchiz de Lansdowne (1845-1927), om de stat britanic, a deținut înalte poziții: guvernator al Canadei, vice-rege al Indiei, ministru de război, ministru de externe, lider al Camerei Lorzilor. Între 25 mai 1915 și 10 decembrie 1916 a fost membru în guvernul H.H. Asquith, ministru fără portofoliu.

Exc<elenței Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Harta etnografică pe care mi-o arată Sazonov și despre care spune că este cea oficială maghiară poartă data 1878. Este aceea pe care el și-a fondat argumentația și a obținut adoptarea de către Aliți.

Ar fi poate oportun să semnalăm la Paris și la Londra și să ne procurăm toți hărțile etnografice românească și ungurească cele mai avantajoase.

Atmosfera defavorabilă nouă mai este cauzată parțial și de aceea că teza slavă este mai bine documentată și lansată înainte.

Vă rog să-mi trimiteți de urgență harta și cărțile solicitate prin telegrama mea cifrată nr. 679¹³⁰.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 81

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Petrograd

Nu este vorba despre a împărți întregul bazin superior al Tisei, ci de a ceda doar valea superioară a acesteia pornind de la Trebusa, în amonte de vărsarea Vișeului, până la frontiera Galiției la Körösmezö¹³².

Dat fiind caracterul care constatați că este dat negocierilor, trebuie să ne rezervăm material de negociere în aceste regiuni.

¹³⁰ Vezi textul telegramei 679 la pagina 75.

¹³¹ Notă laterală cu cerneală neagră: „D. I”.

¹³² Körösmezö (lb. maghiară), Frasin (lb. română), Iasinia (lb. ucrainiană), localitate în regiunea Transcarpatia, azi în Republica Ucraina. În 1919 a fost capitala efemerei Republici Huțule.

Semnat: Brătianu

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 82

■ 56

Telegramă cifrată nr. 874¹³³

Petrograd, 14/27 mai 1915

Ex<celenței Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Din tot ceea ce reiese până în prezent, viziunea Triplei Înțelegeri cu privire la negocierile noastre teritoriale și-ar putea găsi explicația în convingerea că *intrarea Italiei în acțiune trebuie fatalmente să ne determine și pe noi să intrăm, mai devreme sau mai târziu, și că opinia publică va forța mâna Guvernului*¹³⁴. Mi se fac insinuări că poziția României ar fi dintre cele mai periculoase.

Nemaiputând conta pe Puterile Centrale, înțelegând că ne vom găsi după război față în față cu vecini nemulțumiți la adresa noastră, Tripla Înțelegere estimează că ne controlează și dinspre Strâmtori și că acum poate să ne impună condițiile sale.

Judecând lucrurile de aici, în mod logic, pentru a vedea clar acest joc, ar trebui să dăm prin toate mijloacele impresia clară că putem să nu intrăm <în război> și că revendicările noastre naționale pot fi satisfăcute prin alte combinații, păstrând în același timp neutralitatea până la capăt.

Pentru aceasta este necesară o unitate patriotică în interior, lucru pe care doar Excelența Voastră îl poate judeca.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 84

---

¹³³ Notă marginală adăugată în partea stângă a textului, prin scriere de mână, cu creion roșu: „negocieri terit<oriale>” („négociations territ.”, original, lb. franceză).

¹³⁴ Cuvintele evidențiate de editori cu caractere italice au fost subliniate cu creion roșu în original.

Urgent

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Paléologue, la care am luat prânzul, mi-a citit o telegramă cifrată de la Delcassé:

Instrucțiuni către Blondel semnalând decepția <produsă> în Franța de faptul că intervenția noastră se lasă așteptată, chiar și după aceea a Italiei, ceea ce nu ar fi conform declarațiilor oamenilor de stat și personalităților române.

Delcassé comentează apoi acordul cu Rusia. În continuare adaugă că Blondel trebuie să facă înțeleș cu tact, dar cu claritate, că Guvernul Republicii ar putea să nu adere la acordul cu Rusia din 1 octombrie stil nou și să nu subscrie la punerea sa în executare.

Mi-am stăpânit cu greu indignarea la citirea acestui pasaj. Nu am disimulat în fața Ambasadorului Franței că dacă dl Delcassé a crezut că trebuie să facă acest lucru, îl privea, dar că modul de a proceda la adresa României ar cauza nu numai o decepție, ci revoltă. Ni se reproșează intransigența și că nu consimțim să negociem. Noi negociem și în plină negociere suntem amenințați.

Am avut curiozitatea de a întreba pe Paléologue, dacă ar fi cazul, Franța și Anglia ne-ar alunga cu lovituri de tun din Transilvania împotriva voinței Rusiei, de vreme ce prin acord avem asentimentul ei.

Când am fost la București, am prevenit pe Excelența Voastră că Rusia își rezerva această carte [pentru]¹³⁵ a ne obliga să intrăm și de a folosi non-ratificarea ca pe un mijloc de presiune.

Tripla Înțelegere crede că mișcarea de opinie din interior va forța în mod violent pe Majestatea Sa Regele și Guvernul să intre.

Demersul lui Delcassé arată că, sub atitudinea de fațadă, Tripla Înțelegere este grăbită să obțină concursul nostru.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 85, 85v

¹³⁵ Cuvântul semnalat în paranteze drepte a fost adăugat prin suprascriere cu cerneală neagră.

Exc<elenței Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Prințul Trubețkoi¹³⁶, care vine de la Niș, mi-a spus azi că Serbia va începe în curând ofensiva.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 86

Exc<elenței Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Nu am sentimentul că la ora actuală am fi susținuți de Italia.

La Ambasada Italiei ni se lasă de asemenea de înțeles că trimiterea trupelor italiene prin Serbia aproape de frontierele noastre nu ar putea să nu impresioneze opinia noastră <publică>.¹³⁷

(s.) Diamandy

PS: Paléologue mi-a spus că niciunul dintre oamenii noștri politici și chiar din guvern nu ar fi atât de intransigent cât Excelența Voastră în revendicările noastre.

(s.) Dy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 87

---

¹³⁶ Grigori Nikolaevici Trubețkoi, prinț/kniaz (1873-1930), om politic și diplomat rus, șef de secție în Ministerul Afacerilor Străine al Imperiului Rus, responsabil al Departamentului de Afaceri Est-Europene (Balcani și Imperiul Otoman). În iunie 1914 este reprezentant al Rusiei în Serbia, urmând guvernul sârb în retragerea din Corfu. În 1916-1917 a fost șeful cancelariei diplomatice a Statului Major al Armatei Ruse. Rămâne activ în diplomatie și în perioada guvernului provizoriu, dar urmează calea exilului după 1918, alături de rușii albi. Despre perioada războiului a scris *Souvenirs diplomatiques sur 1914*, publicate în 1937 la Paris, în „Le Monde Slave”, vol. 3.

¹³⁷ Paragrafele 1 și 2 au fost semnalate în textul original cu o linie laterală trasată cu creion roșu.

Exc<elenței Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Personal. Paléologue mi-a dat să citesc telegrama lui Delcassé relatând întrevvederea lui Cambon¹³⁸ cu ministrul nostru la Londra.

Acesta din urmă, spune Cambon, i-ar fi spus că Excelența Voastră s-ar fi angajat prea mult în revendicările noastre pentru a mai putea da înapoi, dar că era așteptat consiliul șefilor de partid și poate că rezultatul dorit și conciliant va fi obținut.

Paléologue a adăugat că doar Excelența Voastră și cu mine ne-am fi arătat intransigenți.¹³⁹

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 88

Exc<elenței Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Sunt informat că la ultimul Consiliu de Miniștri, care a avut loc aici marți, ministrul de Război ar fi spus că după informațiile sale nimic nu mai putea opri România să intre în acțiune și că, în consecință, nu era necesar să fie satisfăcute cererile noastre.

Aceasta și ceea ce se mai zvonește pe aici asupra eventualității tulburărilor interne ar explica de ce negocierile, care totuși ne-au fost cerute, nu avansează.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 90

¹³⁸ Paul Cambon (1843-1924), diplomat francez, ministru plenipotențiar al Franței la Londra.

¹³⁹ Paragraf semnalat în textul original cu o linie laterală trasată cu creion grafit.

■ 62

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 904**

Expeditată pe 17/30 mai 1915, orele 12:30 p.m.
Primită în aceeași zi la orele 7:30 seara

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
București¹⁴⁰ (*sic!*)

În harta etnografică a Banatului binevoiți să suprimați marginea
conținând cifrele inutile.

Semnat: Brătianu

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 92

■ 63

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 905**

Expeditată pe 17/30 mai 1915, orele 1:20 p.m.
Primită în aceeași zi la orele 7½

Excelenței Sale, Domnului Diamandy
Petrograd

Răspunzând telegramei Dvs cifrate nr. 881, Majestatea Sa Regele
Italiai și Salandra¹⁴¹ au promis concursul lor, dorind totuși să ne vadă făcând
unele concesii.

Semnat: Brătianu

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 91

---

¹⁴⁰ În mod evident, este vorba despre o greșeală de dactilografiere. Destinația nu poate fi
București, ci Petrograd.

¹⁴¹ Antonio Salandra (1853-1931), om politic italian, prim-ministru al Italiei între 1914-1916.

Domnului C. Brătianu
 Șef de Cabinet al Domnului Președinte al Consiliului
 București

Dragă Domnule Brătianu,

Sunt însărcinat să vă comunic din partea șefului meu ceea ce urmează:

Cifrat: Pentru a împiedica posibilitatea descoperirii ultimei combinații

(cu grilă): 1. cred necesar să nu o mai folosim pentru telegrame scurte.

2. propun folosirea zilelor pare <pe> carton în ordinea lor numerică
 și zilele impare în ordinea lor inversă.

Binevoii să răspundeți dacă acceptați această propunere¹⁴³.

Vă rog să credeți, dragă domnule Brătianu, în sentimentele mele cele
 mai bune.

(s.) Arion

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 66

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
 București

Relativ la telegrama sa din 17/30 mai putând să întărească
 argumentarea, îmi permit să semnalez Excelenței Voastre că, în momentul
 semnării acordului nostru, Turcia nu era în război cu Aliații.

Semnat: Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 93

¹⁴² Adăugat prin scriere de mână, cu creion albastru.

¹⁴³ În original urmează un rând punctat.

¹⁴⁴ Adăugat prin scriere de mână, cu creion roșu.

Exc<elenței Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Ministrul Greciei, care a fost primit la Țarskoe Selo, mi-a spus că în cursul audienței, afirmând că ideea compensațiilor teritoriale nu ar putea fi admisă de către Grecia și că Tripla Înțelegere ar fi făcut o greșală promițând compensații Bulgariei în schimbul neutralității sale, Împăratul a citat în sprijin acordul nostru din septembrie. Majestatea Sa a adăugat că acest acord nu avea în vedere decât Transilvania și că acum noi ridicăm pretenții asupra Banatului și a întregii Bucovine și mai ales asupra Cernăuțului.

Împăratul crede că sârbii vor începe în curând ofensiva.

Colegul meu din Grecia a avut impresia că, fiind informat incomplet și tendențios asupra chestiunii noastre, în nemulțumirea Împăratului, care găsea solicitările noastre exagerate, [întrezărea]¹⁴⁵ dorința de cooperare.

Intervenția României a fost și subiectul conversațiilor lui Dragoumis¹⁴⁶ cu Împărăteasa-Mamă¹⁴⁷ și cu Marea Ducesă Maria Pavlovna¹⁴⁸.

Dragoumis va fi la București probabil luni 25 mai.

În timpul scurtului său sejur aici am avut raporturi [perfecte] și aș fi fericit ca Excelența Voastră să îi acorde cea mai bună primire.

Semnat: Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 94, 94v

---

¹⁴⁵ Cuvântul semnalat între paranteze drepte a fost adăugat prin suprascriere cu cerneală neagră.

¹⁴⁶ Ion Dragoumis (1878-1920), scriitor și diplomat grec, ministru plenipotențiar al Greciei la Petrograd. În vara anului 1915, renunță la cariera diplomatică pentru a intra în politică.

¹⁴⁷ Maria Feodorovna (1847-1928), văduva Țarului Alexandru al III-lea și mama lui Nicolae al II-lea, născută în casa regală a Danemarcei cu numele Marie Sophie Frederikke Dagmar.

¹⁴⁸ Marea Ducesă Maria Pavlovna (1890-1958), fiica Marelui Duce Paul Alexandrovici și verișoară paternă a Țarului Nicolae al II-lea. În perioada Primului Război Mondial a activat ca soră de caritate.

■ 67

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 1011**

-V-

Expedită 30 mai/12 iunie, orele 9:25
Primită la Petrograd 31 mai/12 iunie 1915

Exc<elenței Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României, Petrograd

(Pentru Arion)

Sistemul indicat în plicul primit este excelent. Vă rog să-l utilizați
[64535]¹⁴⁹=d'abord (*sic!*)?

(s.) Constantin Brătianu

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 95

■ 68

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 1048**

Urgent

Expedită pe 3/16 iunie 1915, seara

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Petrograd¹⁵⁰ (*sic!*)

Am primit aide-mémoire-ul, îl voi remite ca atare, mâine, joi.

Semnat: Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 98

---

¹⁴⁹ Cuvânt rămas nedescifrat în original în mod intenționat, pentru a ilustra sistemul de codificare, care se făcea *via* limba franceză.

¹⁵⁰ În mod evident, este o greșeală de dactilografiere, destinația corectă este București.

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Repercusiunile evenimentelor militare se resimt în interior.

Convocarea Dumei a afirmat voința ca această Adunare să-și facă auzită vocea în deciziile Guvernului.

Respingerea armatelor ruse a dat ocazia unor vii critici; ultimele discursuri ale membrilor extremei stângi, proiectele de lege cu tendințe politice au creat în rândul partidelor liberale o atmosferă de neîncredere împotriva direcției Cabinetului, vizându-l mai ales pe Goremîkin și pe ministrul Căilor și Comunicațiilor. S-a pus problema dacă în aceste împrejurări nu ar fi cazul să se închidă dezbaterile și să se amâne Duma pentru la toamnă.

În favoarea închiderii și împotriva tendințelor Dumei de a se amesteca și de a controla Guvernul, se spune că o parte a extremei drepte a celor două adunări ar încerca să constituie un „bloc negru” de rezistență la ideile avansate.

Printre partidele liberale, pare a se manifesta un curent care, profitând de împrejurările actuale și de greșelile Guvernului, ar vrea să obțină recunoașterea principiului constituțional al responsabilității ministeriale în fața Dumei.

Spiritele mai moderate din aceste grupări estimează că momentul actual, care trebuie să apropie toate opiniile din țară, nu ar fi propice unei controverse constituționale. Ele înclină spre o soluție negociată vizând nu o schimbare de sistem, ci o stare de fapt: aceea de a obține formarea unui Guvern alcătuit din persoane cunoscute și agreeate de Dumă, bucurându-se de încrederea sa și prezentând garanțiile necesare în vederea unei strânse colaborări cu Adunarea.

Numeroase conciliabile au loc între Guvern și membrii Dumei, ca și cei ai municipalităților. Aceste convorbiri trenează. Se apropie momentul în care va trebui să se expună Împăratului situația. Se spune că la Moscova,

---

¹⁵¹ Notă marginală adăugată în partea stângă a textului, prin scriere de mână, cu creion roșu: „Interne”.

centrul adevăratei vieți rusești, și a cărui voce are mai mare greutate, personalitățile cele mai marcante ale orașului s-ar fi hotărât să recurgă la o eventuală *presiune asupra Împăratului*¹⁵². Expunându-i situația gravă din Imperiu, delegația deputaților ar cere schimbarea Guvernului actual, care este o sfidare la adresa opiniei <publice> și formarea unui Cabinet care și-ar putea asuma sarcina de a organiza toate forțele țării într-un efort suprem împotriva invadatorului, îndepărtând astfel pericolul care amenință în interior. Se pare că în conciliabulele intime de la Moscova și *pentru cazul în care la Țarskoe Selo nu s-ar ține seama de dorințele deputaților, au fost pronunțate cuvintele „Comitete de salvare publică”*¹⁵³.

Până în acest moment Împăratul a ținut cont într-o anumită măsură de dorințele Dumei și a părut să admită în politica internă necesitatea unei ușoare lovituri dată stângii.

Rusia traversează una din cele mai critice faze din istoria ei. Evenimentele care [se]¹⁵⁴ succed pot aduce schimbări noi și neșteptate. Situația este nesigură. Pentru moment, curentul în favoarea continuării războiului [și] de rezistență pare să aibă preponderență.

Un moment dificil ar fi eventual acela în care noi încercări ar fi rezervate Imperiului printr-un marș al inamicului asupra capitalei.¹⁵⁵

Semnat: Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 100, 100v, 101

■ 70

Telegramă cifrată nr. 1519

Expediată din Petrograd,
20 august/2 septembrie 1915, seara

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

---

¹⁵² Cuvintele evidențiate de editori cu caractere italice au fost subliniate cu creion roșu în original.

¹⁵³ Inspirare din Revoluția Franceză.

¹⁵⁴ Cuvântul semnalat între paranteze drepte a fost adăugat prin suprascriere cu cerneală neagră.

¹⁵⁵ Paragrafele 7-10 au fost semnalate în textul original cu o linie laterală trasată cu creion roșu.

Aici se acordă o mare importanță operațiunilor din Nord, unde se crede că germanii ar viza Riga și, prin Reval, Petrogradul, asigurându-și stăpânirea Balticii, unde ar fi sosit opt submarine engleze.

Concentrări de trupe și linii de apărare au fost făcute în regiunea Pskov. Eventualul marș asupra Petrogradului neliniștește și din cauza marilor fabrici de muniție „Putilov” și a altora din această regiune. În acest moment se muncește intens în industrie și se speră să se ajungă în câteva luni la 100.000 de proiectile pe zi.¹⁵⁶

Noile formațiuni ale armatei ruse au servit până în prezent la umplerea golurilor, menținând efectivul de 3 milioane de oameni.

Semnat: Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 99

■ 71

Telegramă cifrată nr. 1638

Petrograd, 22 august/4 septembrie
1915

Exc<elenței Sale, Domnului> Porumbaru
Ministerul Afacerilor Străine, București

Comitetele de membri ai Dumei și Consiliul Imperial¹⁵⁷, în vederea apărării naționale, aprovizionării, căilor ferate și armatei s-au reunit în această dimineață la Palatul de Iarnă sub conducerea Împăratului.

Membrii Guvernului erau prezenți.

Împăratul, subliniind importanța acestei adunări, a făcut un apel patriotic de a se continua războiul până când inamicul va fi alungat de pe teritoriul Imperiului. Împărăteasa, prezentă și ea, a dialogat cu membrii comitetelor.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 103

---

¹⁵⁶ Paragraf semnalat în textul original cu linii laterale trasate cu creion roșu.

¹⁵⁷ Consiliul de stat al Imperiului rus, organism legislativ (alături de Duma de stat), care a funcționat în perioada 1906-1917. În 1914, Consiliul imperial era alcătuit din 188 de membri (dintre care jumătate erau numiți de împăratul Nicolae al II-lea).

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 1645**
S.¹⁵⁸

Expediată de la Petrograd
pe 23 august/ 5 septembrie 1915, după amiază

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Este probabil că Împăratul va lua comanda supremă a trupelor în
locul Marelui Duce Nicolae¹⁵⁹.

Semnat: Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 104

Telegramă cifrată nr. 1647

Petrograd, 23 august/5 septembrie 1915

Exc<elenței Sale, Domnului> Porumbaru
Externe, București

Sazonov mi-a spus că răspunsul sârb care conține o limitare în ceea
ce privește linia <din> 1912 Macedonia¹⁶⁰ nu era satisfăcător.

Împrejurările actuale cereau sacrificii și Serbia trebuia să consimtă
să cedeze toată linia 1912, dând mandat Triplei Înțelegeri. Dintr-o altă sursă,
știu că răspunsul sârb exprimă rezervă asupra Banatului.

Limbajul lui Sazonov mi-a confirmat voința de a continua războiul,
subliniată prin luarea comandamentului armatei de către Împărat. Marele
Duce Nicolae va fi numit vice-rege al Caucazului.¹⁶¹

¹⁵⁸ Adăugat prin scriere de mână, cu creion albastru.

¹⁵⁹ Marele Duce Nicolae Nicolaevici (1856-1929), unchi al Țarului Nicolae al II-lea, general al
armatei ruse (1914-1918). Adept al curentului panslavist.

Paragraful este semnalat în textul original cu o linie laterală trasată cu creion roșu.

¹⁶⁰ În original „restriction sur ligne 1912 Macédoine”. Tratatul bulgaro-sârb încheiat în
primăvara anului 1912 prevedea ca cele două state să-și împartă Macedonia otomană,
conform unei linii de delimitare care unea (la est) vârful Golem, lângă Kriva Palanka, de
lacul Ohrida (la vest).

¹⁶¹ Documentul este semnalat cu linii laterale trasate cu creion roșu.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 105

■ 74

Telegramă cifrată nr. 1660

Petrograd, 26 august/8 septembrie 1915

Excelenței Sale, Domnului Porumbaru
Externe, București

Răspuns la telegrama cifrată nr. 23755: Dintr-o altă sursă știu că răspunsul sârb exprimă rezerva asupra Banatului.

(s.) Arion

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 107

■ 75

Telegramă cifrată nr. 2139

Petrograd, 7 noiembrie 1915, la amiază

Exc<elenței Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Vorbind despre inspecția pe care Împăratul își propune să o facă armatelor din Sud, unul dintre colegii mei, beligerant, m-a întrebat ce ați face Dumneavoastră dacă Împăratul ar bate la ușa Dumneavoastră.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 3

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 2543**

Cifrată pe 25 decembrie 1915/7 ianuarie 1916,
după amiaza

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru
Externe, București

Opinia Ambasadorului Italiei este că bulgarii realizându-și revendicările nu ar avea nici un interes să continue de partea aliaților¹⁶² pe teritoriul Greciei, care nu le-ar aduce nici un nou avantaj.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 155

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 3**

Cifrată 2/15 ianuarie 1916,
după amiaza

- 1 -¹⁶³

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru,
Externe, București

Cercurile diplomatice ale Triplei Înțelegeri acordă o importanță deosebită alocuțiunii recente a Țarului în fața Cavalerilor <Ordinului> Sfântului Gheorghe¹⁶⁴.

Împăratul a repetat fraza discursului de la Moscova de la începutul războiului: Rusia nu ar consimți <să încheie> pacea decât după ce ar fi alungat ultimul soldat de pe teritoriul <său>¹⁶⁵ și numai în acord cu Aliații.

Țarul ar fi fost determinat să se exprime astfel ca urmare a eforturilor intense pe care le-ar fi depus Germania pentru a crea o atmosferă favorabilă păcii. <„Negocierile din Elveția<“>, articol atribuit lui Büllow, retușat de Jagow și prost dezmințit de „Zuriges Zeitung“, o recentă

¹⁶² Este vorba despre aliații Bulgariei de la acea dată, respectiv Puterile Centrale.

¹⁶³ Notație adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu.

¹⁶⁴ Ordinul imperial și militar al Sfântului martir și victorios Gheorghe, instituit de împărăteasa Ecaterina a II-a în 1769 pentru a recompensa merite militare.

¹⁶⁵ Din textul original în limba franceză lipsesc de multe ori prepoziții și alte elemente care îi afectează fluenta; în traducerea în limba română am adăugat elementele necesare.

conversație sondaj a Regelui Spaniei cu atașatul militar francez la Madrid, în fine, Afacerea Vasilcikov ar fi indicii despre aceasta.

Asupra acestui ultim punct completez informațiile din telegrama mea cifrată nr. 2548¹⁶⁶. Domnișoara Vasilcikov ducea scrisorile Marelui Duce de Hesse¹⁶⁷ și ale altor personaje Împărătesei domnitoare și altor membri ai familiei imperiale.

Aceste scrisori, al căror conținut deja <I-am> relatat, erau deschise, au rămas fără răspuns și sunt în posesia lui Sazonov. Faptul de a-i fi scris Împărătesei, față de care opinia <publică> rusă manifestă o anumită neîncredere din cauza originii sale germane, l-a deranjat în mod special pe Împărat. Discursul său în fața Cavalerilor <Ordinului> Sf. Gheorghe ar fi răspunsul la această tentativă de pace separată cu Rusia pe care pare să o urmărească Germania.

Cercurile Triplei Înțelegeri estimează că în Germania opinia <publică> începe să manifeste apatie, conducătorii ar fi îngrijorați; ele ar vrea să conchidă că criza morală și economică va preceda încetinirea armatei [germane]¹⁶⁸, forța armată fiind în continuare foarte redutabilă mulțumită perfecte sale organizări.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 166, 166v

■ 78

<Raport>¹⁶⁹

Petrograd, 2 ianuarie 1916

-1-

Excelenței Sale, Domnului I.I.C. Brătianu
Președinte al Consiliului de Miniștri
Ministru de Răsboiu

¹⁶⁶ Vezi textul telegrammei nr. 2548 în *Constantin Diamandi, vol I*, p. 532.

¹⁶⁷ Ernst Ludwig sau Ludwig al V-lea (1868-1937), Mare Duce de Hesse-Darmstadt, era fratele împărătesei Alexandra a Rusiei și fost cumnat al reginei Maria a României (fusese căsătorit în 1894 cu Victoria Melita de Saxa Goburg Gotha, dar au divorțat în 1901). În 1905, Victoria-Melita s-a recăsătorit cu Marele Duce Kiril Vladimirovici, iar Ernst Ludwig cu Éléonore de Solms-Hohensolms-Lich.

¹⁶⁸ Fragmentul de text redat de editori între paranteze drepte [...] a fost inserat prin suprascriere, cu cerneală neagră, în original.

¹⁶⁹ Note marginale adăugate în partea stângă a textului, prin scriere de mână, cu creion negru: „trimis cu Arion”; cu creion roșu: „<oarte> confid<ențial>” și cu cerneală neagră: „(patru foi)”.

În privința afirmațiunei domnului P.P. Carp în Cameră că Rusia ar fi cerut Galațiul, am o oarecare reminiscență personală.

Nu-mi pot aduce aminte când anume și în ce termeni mi s-a spus, dar știu că (poate în timpul negocierilor noastre) Ambasadorul Italiei, Marchizul Carlotti, mi-a zis o dată ca o informațiune vagă, că ne-am putea înțelege cu Rusia dacă am consimți la o rectificare de frontieră înspre Galați.

N-am putut obține mai mult. În timpul din urmă, încercările mele de a mă lămuri au rămas zadarnice și n-am putut afla de unde provinea acea informațiune. Poate că fiind pusă pe urmă Excelența Voastră va fi în măsură de a avea vreo preciziune, dacă nu o are deja.

Dăunăzi vorbind intenționat cu Domnul Paléologue, Ambasadorul Franciei, de desbaterile Parlamentului nostru, am atins chestiunea. El mi-a declarat pe cuvântul său de onoare că n-a avut și n-are nicio cunoștință despre vreo rectificare de frontieră la Galați.

Din contră, mi-a spus el, știu că la un moment dat, printre combinațiile privitoare la negocierile României cu Rusia, au fost personajii rusești care au emis părerea <că> vi s-ar putea eventual retroceda Districtele Basarabiene din 1878.

Am vorbit cu Sazonov în această privință, continuă Paléologue, citând pe interlocutorul meu. Sazonov mi-a răspuns: „Dacă aș face-o, interlocutorul D-tale ar fi cel dintâi care mi-ar arunca cu pietre”.

Acum în urmă, mi-a zis Ambasadorul Franciei, când se adunau trupele rusești în Basarabia și se vorbea de trecerea lor prin Dobrogea pentru a merge în Bulgaria, o persoană venită din București a fost de părere că s-ar putea combina lucrul în modul următor: Țarul mergând în Basarabia ar declara că retrocedează României Districtele Basarabiene și *ipso facto* armata rusească s-ar fi găsit pe teritoriul românesc; chestiunea ar fi fost astfel regulată.

În legătură cu aceasta din urmă, cred folositor de a vă împărtăși ceva retrospectiv.

Paléologue a luat ca punct de plecare că un corespondent al său i-ar fi scris că D-voastră v-ați fi exprimat că sunteți izolat de Quadrupla Înțelegere; și că ați fi declarat cuiva că niciodată Rusia n-a cerut trecerea trupelor sale prin teritoriul românesc.

El a adăugat că oficial este exact; dar că în tot cazul știți că Rusia o dorea și că în România o dorea (*sic!*) mulți.

Continuând pe această temă, am aflat din zisele interlocutorului meu că Blondel luase asupra lui de a duce la bun sfârșit această chestiune. În legătură strânsă cu opoziția din țară și cu personalități favorabile acestei idei, Blondel, după a sa cerere, a fost autorizat de către Guvernul său și de către Sazonov de a pregăti înfăptuirea.

Ni se spunea, adăuga Paléologue, că armata română dorește a primi pe ruși și că sunt date chiar ordine în acest sens. Pichon¹⁷⁰, atașatul militar francez, trimisese un raport în care spunea că pregătirea e gata și că nu trebuie scăpat momentul.

În zadar, urma Paléologue, telegrafiam la Quai d'Orsay că nu este temeiul suficient pentru acest pas; că România nu se va mișca și că este a lua o mare responsabilitate de a scoate pe frontul rusesc 150000 de oameni pentru a-i trimite la granița română unde se vor găsi în fața unui zid!...

Te-ai întors D-ta, a continuat Paléologue, și declarațiunile regretabile dar categorice date aici au făcut pe cei de la Paris, care împingeau mereu, să deschidă ochii și să vadă că [merg]¹⁷¹ sau la un refuz din partea României, sau, dacă persistă, la o catastrofă.

Îmi explic eu acum partea personală a lui Blondel în această chestiune și animositatea cu care la București îmi vorbea de pasivitatea și lipsa de curaj a României. Totodată, aceste destăinuiri ar arăta că, sub o formă sau alta, s-a luat vorba din când în când despre Basarabia.

Fiindcă am atins chestiunea Basarabiei, voi adăuga câteva cuvinte și în privința Strâmtoarelor, cari n-au fost relatate în telegramele mele cifrate.

Odată, în cursul negocierilor noastre teritoriale cu Sazonov, stăruiam eu asupra necesității de a avea tot Banatul. Îi ziceam că nu puteam lăsa să ni se creeze din partea Serbiei, dacă ar poseda ambele maluri, o strâmtoare pe Dunăre, neavând pentru noi libera navigație pe fluviu. Dunărea, adăugam eu, este vitală pentru noi. Sazonov, cam iritat de stăruința mea, mi-a spus atunci: „De ce îmi vorbești de Dunăre ca un interes vital pentru țara Dvs? România nu ar fi nimic fără aceasta”¹⁷² și îmi arată pe hartă coasta Mării Negre ce posedam între brațele Dunării și fruntaria Bulgariei.¹⁷³

---

¹⁷⁰ Căpitanul Jules Pichon, atașatul militar francez.

¹⁷¹ Cuvântul evidențiat de editori prin [...] a fost adăugat prin suprascriere, cu cerneală neagră în documentul original.

¹⁷² Replica lui Sazonov este relatată în original în limba franceză.

¹⁷³ Paragraf semnalat în textul original cu o linie laterală trasată cu creion albastru; marginal, în partea dreaptă a textului este adăugată însemnarea: „strâmtoari” („détroits”, original, lb. franceză).

O altă dată, vorbind cu Paléologue despre declarațiunile ce-mi făcuse Sazonov în privința Strâmtoarelor, el a spus în treacăt: „Interesele voastre vor fi respectate; bineînțeles, interesele voastre comerciale”¹⁷⁴.

Acum, după marea retragere a rușilor, nu se mai aude vorbind despre Marea Neagră și de Strâmtoare. Dorința Rusiei de a avea posesiunea efectivă a lor este neîndoielnică; înfăptuirea va atârna bineînțeles de soarta armelor și de atitudinea Alianțelor Rusiei. Dacă, și pentru cazul când, din partea noastră s-ar crede că ar putea fi de dorit o ruptură cu Rusia, ar fi suficient, cred, să le cerem o declarațiune scrisă și formală că renunță la orice alte drepturi decât acele ale celorlalți riverani ai Mării Negre și în nici un caz vreun privilegiu exclusiv sau teritorial pe Strâmtoare.¹⁷⁵

Rusia ar putea la nevoie suporta un asemenea regim; a renunța însă formal la pretențiunile ei, asta niciodată.

Binevoii a primi, Domnule Președinte al Consiliului, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

Const. Diamandy¹⁷⁶

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 111, 111v, 112, 112v, 113, 113, 114, 114v, lb. română

■ 79

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 12**

Cifrată la 4 ianuarie 1916, după amiază

–2–¹⁷⁷

Excelenței Sale, Domnului Porumbaru,
Externe, București

Ambasadorul Angliei, care a venit să mă vadă ieri seară, mi-a spus că era satisfăcut de tendința spre care merg lucrurile pentru Alianți.

El estimează că retragerea trupelor de la Gallipoli, a căror trimitere a fost o greșeală gravă, a venit la timp. O parte a fost trimisă la Salonic, o alta în Egipt.

---

¹⁷⁴ Replica lui Paléologue este relatată în original în limba franceză.

¹⁷⁵ Paragraf semnalat în textul original cu linii laterale trasate cu creion albastru.

¹⁷⁶ Semnătură olografă.

¹⁷⁷ Adăugat prin scriere de mână, cu creion roșu. Notă laterală pe pagină cu creion grafit „II”.

Ambasadorul este de părere că chiar dacă putem să ne gândim că expediția împotriva Egiptului nu ar fi decât un bluff, este prudent să ne luăm toate precauțiile necesare, ca și cum ea ar putea avea loc. Lordul Kitchener¹⁷⁸ este preocupat de acest lucru. Distrugerea Canalului de Suez ar fi o mare lovitură dată Angliei. Dacă – crede el – până în luna martie expediția nu va avea loc, putem considera că ea nu are șanse de a se desfășura în cursul acestui an.

În ceea ce privește Bulgaria, părerea personală a ambasadorului este că, dacă există posibilitatea de a face pace cu bulgarii, ea nu ar trebui neglijată, lăsându-le Macedonia. Aceasta cu atât mai mult cu cât Serbia va fi într-o asemenea stare de slăbiciune că abia se va putea menține în Bosnia și Herțegovina, dacă ar obține aceste provincii.

Dinspre partea rusă, Sazonov se arată refractar la orice tentativă în acest sens și nu ar consimți să trateze cu Regele Ferdinand. Este de remarcat că aici continuă să se facă diferența între poporul bulgar și suveranul său. Limbajul rușilor lasă să se vadă că, nemulțumiți fiind de atitudinea actuală a bulgarilor, nu abandonează ideea că vechile legături ar putea fi reînnoite mai târziu.

Ambasadorul Angliei mi-a vorbit despre intrigile care au loc la Petrograd pentru a se crea suspiciune împotriva Angliei; el viza anumite persoane din extrema dreaptă. Se insinuase că, dacă Rusia încerca pacea separată, Anglia nu ar ezita să-i lanseze în spate Japonia.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, Colecția 50, dosar 5918, f. 143, 143v

■80

Telegramă cifrată
Înregistrată cu nr. 13

– 2 –¹⁷⁹

Expediată 4/17 ianuarie 1916
orele 7 seara

¹⁷⁸ Horatio Herbert Kitchener (1850-1916), militar și diplomat britanic, a participat la războaiele coloniale din Africa și India. În Primul Război Mondial, din poziția de ministru de Război (1914-1916), a prevăzut un război de durată. Pe 5 iunie 1916, în drum spre Rusia pentru a purta negocieri cu Țarul Nicolae al II-lea, vasul HMS Hampshire a lovit o mină germană în largul coastelor Scoției și s-a scufundat. Lord Kitchener s-a aflat printre cele 737 de victime.

¹⁷⁹ Notație adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu, însoțită de nota: *Foarte interesant de urmărit* („très intéressant à suivre” în original, lb. franceză).

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu,
Președintele Consiliului, București

În conversația cu Președintele Consiliului [Goremîkin]¹⁸⁰ care a venit să facă vizita sa de Anul Nou, mi-a spus că el credea că ar valora mai mult pentru România să rămână neutră până la sfârșit. I-am spus că aceasta nu era și părerea lui Șebeko¹⁸¹, reîntors de la București, și că împărtășeam părerea acestuia din urmă. Mi-a părut puțin optimist cu privire la război. Fiind dată vârsta sa înaintată, este dificil să ne dăm seama de greutatea cuvintelor sale și dacă exista în ele vreo intenție.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 167

■81

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 28**

- 3 -¹⁸²

Expedită din București
5/18 ianuarie 1916
Primită la Petrograd a doua zi

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy,
Ministrul României, Petrograd

Ca răspuns la telegrama Dumneavoastră nr. 13, vă rog să îl revedeți pe Președintele Consiliului și să vedeți dacă este vorba de ironie sau de rea-voință din partea sa.

(s.) Brătianu

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 168

---

¹⁸⁰ Fragmentul de text redat de editori între paranteze drepte [...] a fost inserat prin suprascriere, cu cerneală neagră, în original.

¹⁸¹ Nikolai Șebeko/Schebeko, ministru al Rusiei la București (1912-1913), la Viena (1913-1914).

¹⁸² Notație adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu: *va urma* („à suivre” în original, lb. franceză).

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu,
Președintele Consiliului, București¹⁸⁴

Răspund ultimei Dumneavoastră telegrame cifrate:

Completez conversația.

Președintele Consiliului mi-a mai spus și că chestiunea munițiilor era foarte importantă. România nu le fabrica și nu putea duce campania mai mult de șase săptămâni. Rusia avea numai pentru ea și nu ne putea furniza muniții, calea Arkhangelskului abia făcea față pentru transporturile proprii.

Într-o manieră generală, discursul său era puțin încurajator și lipsit de optimism asupra sortii războiului. Ceea ce contribuie la nedumerire este că avusese o întrevedere cu Șebeko, care îi făcuse un raport favorabil.

Fără a putea afirma, înclin mai degrabă să cred că dacă nu suntem în fața unui caz de inconștiență, aceste sfaturi de neutralitate ar putea să fi fost inspirate de presupunerea unui aranjament cu Puterile Centrale.

Voi merge să îl văd în curând pentru a încerca să aflu mai mult despre asta.

M-aș abține să vorbesc despre acest lucru cu Sazonov, ale cărui relații cu Președintele Consiliului sunt mai degrabă reci și pentru a nu crea un incident.

Cum în diplomatie poți încerca întotdeauna să profiți de greșelile altora, Excelența Voastră va aprecia dacă este și aici cazul.

În legătură cu precedentele, tocmai am avut o conversație cu Ambasadorul Japoniei și vă rog să așteptați telegrama mea de mâine.

¹⁸³ Fragmentele de text evidențiate de editori cu caractere italice au fost adăugate prin scriere de mână, cu creion roșu, respectiv cu cerneală neagră.

¹⁸⁴ Notă laterală adăugată prin scriere de mână, cu cerneală neagră: *Din notele mele: Goremîkin, 1 ianuarie 1916. A forțat ușa. După felicitările de uzanță, mi-a cerut vești din România. I-am spus că îndată ce condițiile noastre vor fi acceptate, România va putea intra în război. El asculta cu o privire sumbră și arăta că nu acordă prea mare încredere. I-am spus că Excelența Voastră l-ar putea întreba pe Șebeko, care se întoarce de la București. Da, da, mi-a zis el. Apoi, apropiindu-și scaunul de al meu, mi-a zis: Nu intrați în război de partea Rusiei. Ascultați-l pe bătrânul Goremîkin. Vi se va promite totul, nu vi se va da nimic. Nu trebuie să intrați în război... Plecă. Șocat, am rămas ... în fotoliul meu. Când a intrat ambasadorul Japoniei. A se vedea continuarea (sic!).*

semnat: Const. Diamandy¹⁸⁵

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 169, 169v

■83

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 30**

– 5 –¹⁸⁶

Expedită din Petrograd
7/20 ianuarie 1916 seara

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu,
Președintele Consiliului, București¹⁸⁷

Am avut ieri seară o lungă întrevvedere cu Sazonov.

El mi-a dat detalii despre afacerea Vasilcikov. Ea era purtătoarea unui Aide-Mémoire scris la dictarea Marelui Duce de Hesse, revizuit de Jagow¹⁸⁸ și a unei scrisori deschise, pentru a fi citite de Sazonov, adresată Împăratului.

Aide-Mémoire-ul exprima dorința de a pune capăt teribilului război, amintea Conferința pacifistă de la Haye¹⁸⁹, interesele dinastice, relațiile de rudenie tradiționale și necesitatea de a garanta principiul monarhic împotriva valului în creștere al demagogiei țărilor liberale. Insinuare împotriva Angliei, care ar negocia o pace separată cu Germania.

Scrisoarea către Împărat, în engleză, scrisă și semnată de mâna Marelui Duce de Hesse, începea ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat, cu „dragul meu Niky”, rezuma aceeași teză care conținea această frază: „De ce să nu fii tu, căruia îți cunoaștem sentimentele și bunătatea, cel care ar întinde spre Universul suferind ramura de măslin, în loc să abandonezi acest rol Angliei<?>”.

---

¹⁸⁵ Semnătură ștanțată. Editorii au precizat în nota asupra ediției repetitivitatea deranjantă a acestei note. În continuarea lucrării, semnătura sub forma „Const. Diamandy” va apărea doar acolo unde este tip ștanțată, după modelul semnăturii *manu propria* a lui Diamandi.

¹⁸⁶ Notație adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu.

¹⁸⁷ Notă adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu: *de urmărit sau va continua* („à suivre” în original, lb. franceză).

¹⁸⁸ Gottlieb von Jagow (1863-1935), ministru al Afacerilor Externe al Imperiului German (1913-1916).

¹⁸⁹ Cele două conferințe de la Haga din 1899 și 1907 reprezintă o serie de tratate internaționale care au reglementat conduita pe care beligeranții trebuie să o respecte în timpul desfășurării ostilităților, punând accent pe dezarmare și pe crearea unor instituții de arbitraj pentru reglementarea pașnică a unor dispute internaționale.

Marele Duce adăuga: „În timp ce îți scriu, Wilhelm și Henrik sunt în spatele meu și aprobă”.

După ce a sigilat scrisoarea, Sazonov a remis-o Împăratului, care ar fi fost foarte supărat. „Luați aceste hârtii cu Dumneavoastră sau ardeți-le, ar fi zis Împăratul”. Cum Sazonov a remarcat că aceste documente nu puteau figura în arhivele Afacerilor Străine, Împăratul le-a luat și le-a aruncat pe masă.

Sazonov mi-a spus că deținea un document anterior chiar mai reprezentativ, dar pe care este constrâns, cu regret, să îl păstreze secret.

Venind vorba despre Muntenegru și zvonurile de pace separată, Sazonov a insinuat că nu se putea ști dacă alte mijloace de convingere nu fuseseră folosite față de Regele Nikita¹⁹⁰. Sazonov nu și-a ascuns nemulțumirea față de atitudinea pasivă a Italiei, în chestiunea – atât de importantă – Lowcen¹⁹¹. Iată unde duce politica de subtilități.

Vorbindu-mi despre Germania, care odinioară cerea modest un loc sub soare, în realitate viza „Weltmacht”¹⁹²-ul. Nemții s-au înșelat; au ajuns prea târziu, toate locurile sunt ocupate.

Sazonov mi-a vorbit apoi despre criza morală a Germaniei și despre tulburările care avuseseră loc la Berlin.

Am intuit că în prezent pune mai multe speranțe în slăbirea resortului interior în Germania decât pe schimbările pe fronturile unde, de o parte și de alta, nu se ajunge la distrugerea mecanismului formidabil al tranșeelor.

Această evaluare este de reținut și de analizat.

Primele versiuni ale Afacerii Vasilcikov fiind comunicate ministrului Afacerilor Străine, o rog pe Excelența Voastră să binevoiască a remite Domnului Porumbaru o copie a acestei telegrame.

semnat: Const. Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 170, 170v, 171

---

¹⁹⁰ Nikola Petrović-Njegoš (1841-1921), principe domnitor (1860-1910) și rege al Muntenegrului (1910-1918). În 1914 a sărit în ajutorul Serbiei atacată de Imperiul Austro-Ungar. În ianuarie 1916, după înfrângerea Serbiei, austro-ungarii au cucerit și Muntenegru, iar regele Nikola a fost nevoit să se refugieze în Italia, apoi în Franța. A continuat fără succes până la sfârșitul vieții să-și revendice tronul. Fiicele sale, Anastasia (1868-1935) și Milica (1886-1951), erau căsătorite cu Marele Duce Nicolae Nicolaevici al Rusiei, respectiv Marele Duce Petru Nicolaevici al Rusiei.

¹⁹¹ În ianuarie 1916, armatele austro-ungare au forțat trecătorile din munții Lovćen din Muntenegru, zdrobind rezistența muntenegrenilor, care la 12 ianuarie au cerut armistițiu.

¹⁹² Putere mondială, în original în limba germană.

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru,
Externe, București

În conversația cu Sazonov am ajuns să vorbim despre dezbaterile Parlamentului nostru.

I-am spus lui Sazonov că anumite discursuri, publicații și presa din Rusia asupra chestiunii Strâmtorilor fuseseră de natură să îngrijoreze opinia <publică> din România. Nicio mențiune nu fusese făcută cu privire la drepturile și interesele celorlalți riverani ai Mării Negre. Era corect ca cheia Mării Negre să nu fie sechestrată spre profitul *unui singur locatar*¹⁹⁴. Nu este tragedia sârbă povestea unui popor fără ieșire la mare?¹⁹⁵

Sazonov mi-a spus că nu trebuia ținut cont deloc de opinii iresponsabile.

În Rusia, pentru a se putea restricționa presa în chestiuni interne, se lasă curs liber <asupra> politicii externe.

<„> Ați putut vedea de câte ori am fost atacat, mai ales de către «Novoie Vremia». <”>

Sazonov a adăugat că era momentul, poate, ca Guvernul Român – inspirându-se din declarațiile pe care mi le-a făcut cu privire la Strâmtori – să ridice suspiciunea printr-un comunicat.

(s.) Const. Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 172, 172v

¹⁹³ Notă laterală adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu: *Strâmtori* („Détroits” în original, lb. franceză).

¹⁹⁴ Fragmentul evidențiat de editori cu caractere italice a fost subliniat cu creion albastru în original.

¹⁹⁵ Paragraful nr. 2 a fost semnalat în textul original cu linii laterale trasate cu creion roșu și albastru.

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu,
Președintele Consiliului, București¹⁹⁷

Continuare a telegrammei cifrate nr. 29¹⁹⁸.

Ambasadorul Japoniei venind să mă vadă alaltăieri, i-am încredințat cu titlu confidențial propunerea Președintelui Consiliului [Goremîkin]¹⁹⁹ cu privire la neutralitate.

Confirmând întru totul că în anumite cercuri neguvernamentale se prevedea schimbarea atitudinii României în favoarea Puterilor Centrale, el înclină să creadă că trebuie atribuit acest discurs fie inconștienței, fie intenției de a complota împotriva lui Sazonov, ale cărui relații cu președintele Consiliului sunt cât se poate de tensionate și care este ținut cât mai puțin posibil la curent de către ministrul Afacerilor Străine.

Confidență pentru confidență, Ambasadorul Japoniei mi-a povestit că, puțin înainte de moartea sa, Witte venise să-i spună că, aflând că Japonia ar putea eventual să trimită trupe în Europa pe frontul rus pentru a lupta cu austro-germanii, el credea de datoria sa să dea un sfat în interesul Japoniei. Bineînțeles – a adăugat Ambasadorul cu un râs de șacal – am făcut contrariul.

Ambasadorul Japoniei mi-a cerut – în două reprize – să îl dezleg de cuvântul său și să îi permit să îl prevină pe Sazonov asupra propunerii Președintelui Consiliului; și că acesta ar putea, poate, contribui să scăpăm de

¹⁹⁶ Notație adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu.

¹⁹⁷ Notă laterală adăugată prin scriere de mână, cu cerneală neagră: *În conversația din 1 ianuarie, Motono, Ambasadorul Japoniei, a adăugat „nu încercați, dragul meu prieten, să sondați tenebrele politicii ruse. – am continuat să-i cer explicații. Mi-a repetat fraza. Am continuat să sondez și am ajuns la această <concluzie>: dreapta civică nu a vrut niciodată războiul cu Germania, dorea pacea cât mai repede, simt că războiul revenind și-ar putea pierde situația și ar aduce tulburări sau reforme. Or, intrarea în război a României nu făcea decât să prelungească războiul și să îndepărteze încheierea păcii cu Germania (Dy)”* (în original în lb. franceză).

¹⁹⁸ Vezi textul telegrammei nr. 29 la p. 124.

¹⁹⁹ Fragmentul de text redat de editori între paranteze drepte [...] a fost inserat prin suprascriere, cu cerneală neagră, în original.

Goremîkin. Am refuzat, nedorind să mă implic în disensiunile interne și am promis să reflectez.

O rog pe Excelența Voastră să îmi comunice părerea sa.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 173, 173v

■86

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 60**

Cifrată 10/23 ianuarie 1916
după amiaza

– 7 –²⁰⁰

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu,
Președintele Consiliului, București

Chemat de Sazonov ieri seară, mi-a spus că aflase că reprezentanții austro-germani la București ar fi protestat împotriva cumpărării de cereale de către Anglia și a candidaturii transilvănenilor²⁰¹. Excelența Voastră ar fi răspuns că Germania ar fi făcut deopotrivă achiziții și Constituția României nu interzicea candidatura străinilor.

Sazonov înțelegea ca aceste demersuri să nu fie preludiul unei eventuale notificări oficiale mai târziu și ar dori să cunoască atitudinea pe care Guvernul român ar adopta-o în acest caz.

În cursul discuției, el mi-a spus că, după unele informații, ar părea că atacul împotriva trupelor Aliaților la Salonic nu ar fi necesar să aibă loc.

Bulgarii vizează să ajungă la Durazzo²⁰² și să organizeze calea ferată adriatică în interesul lor. Cum am făcut observația că Bulgaria aspiră la ieșirea spre trei mări, el a obiectat că ar putea fi privată de una: Marea Neagră.

---

²⁰⁰ Notație adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu.

²⁰¹ Nicolae Filipescu, lider conservator militant pentru intrarea imediată a României în război, a făcut campanie electorală pentru alegerea în Parlamentul României, pe două locuri vacante, a lui Octavian Goga (în județul Romanța) și Vasile Lucaciu (în județul Fălciu). Cei doi transilvăneni, care nu dețineau cetățenia română, au pierdut alegerile în favoarea candidaților susținuți de liberali. Episodul este relatat de I.Gh. Duca în „Amintiri politice”, vol I, Jon Dumitru Verlag, München, 1981, p. 204-205.

²⁰² Astăzi, Durrës, port la Marea Adriatică, în Albania.

Sazonov a criticat aprins atitudinea Italiei, pe care a ajuns chiar să o califice drept perfidă. El vede aici persistența neîncrederii contra Serbiei, pe care colaborarea timp de mulți ani cu Austro-Ungaria în Tripla Alianță a inoculat-o Romei.

Referitor la Muntenegru, nu sunt noutăți precise, dar dorința de a-l face pe Însărcinatul cu Afaceri al Rusiei să părăsească Cetinje²⁰³ mă face să cred că există intrigi.

Sazonov gândește că o ofensivă germană va avea probabil loc spre primăvară împotriva frontului rusesc.

Ieșind, l-am văzut pe Ambasadorul Angliei care de la Londra nu avea știință despre demersul austro-german de la București de care Sazonov părea preocupat.

El manifestă deopotrivă decepție față de Italia, a cărei flotă nu face nimic.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 175

■87

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 65**

– 9 –²⁰⁴

Cifrată 11/24 ianuarie 1916
orele 3 după amiaza

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu,
Președintele Consiliului, București

Ambasadorul Angliei a primit de la *Foreign-Office* o prezentare a întâlnirii Excelenței Voastre cu Ministrul Angliei pe tema reclamației²⁰⁵ reprezentanților Austro-Ungariei și Germaniei.

Excelența Voastră ar fi exprimat posibilitatea de a da o replică mai puternică ministrului Germaniei, care ar putea eventual provoca o schimbare în sânul Cabinetului său.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 184

²⁰³ În original „Cetigné”, conform foneticii lb. franceze.

²⁰⁴ Notație adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu.

²⁰⁵ A se vedea telegrama 60 din 10/23 ianuarie, la pag. 129.

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 74**
- 10 -206

Expediată din Petrograd
13/26 ianuarie 1916
orele 7 și jumătate, seara

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu,
Președintele Consiliului, București

Șebeko²⁰⁷ mi-a solicitat să dejunăm pentru a avea o întrevedere intimă despre care, a adăugat el, nu ar trebui să vorbesc cu Sazonov.

El consideră situația foarte gravă.

Mi-a relatat despre întâlnirea Dumneavoastră mai întâi cu Poklewski stabilind rezistența și întrebând ce poate face Tripla Înțelegere pentru România. Șebeko mi-a spus că fusese consultat de urgență Cartierul General.

Întâlnirea Dumneavoastră cu Barclay ar fi indicat mai puțină rezistență și lua în considerare schimbarea Guvernului. Barclay a avut și o audiență la Majestatea Sa Regina.

Șebeko consideră că punctul important ar fi să se stabilească până unde ar merge presiunea germană. Să fie o provocare de a ține România în șah și a-și asigura libertatea de mișcare? Sau avantaje economice? Sau, și mai mult, s-ar urmări schimbarea Cabinetului cu Maiorescu²⁰⁸ pentru a obține garanții de neutralitate. Maiorescu nu ar fi, poate, decât faza tranzitorie pentru a obține un Cabinet Carp²⁰⁹, ceea ce ar echivala cu o schimbare de orientare politică.

Șebeko crede, personal, că Cvadrupla Înțelegere trebuie să reacționeze susținând România prin forța armată.

I-am²¹⁰ <spus> lui Șebeko că de la București nu fusesem ținut la curent cu nimic, dar nu i-am ascuns că agenții Cvadruplei Înțelegeri erau în

²⁰⁶ Notație adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu.

²⁰⁷ Vezi nota 180.

²⁰⁸ Titu Maiorescu (1840-1917), om politic român, conservator, președinte al Consiliului de Miniștri (1912-1914). Adept al alianței cu Puterile Centrale.

²⁰⁹ Petre P. Carp (1837-1919), om politic român, conservator. A deținut de două ori funcția de președinte al Consiliului de Miniștri (1900-1901; 1911-1912) și alte funcții ministeriale (Afaceri Străine, Culte și Instrucțiune Publică) și diplomatice. În perioada Primului Război Mondial a fost adeptul alianței cu Puterile Centrale.

²¹⁰ În textul original (lb. franceză) probabil verbul „avoir” nu este predicat verbal, ci este folosit ca auxiliar la timpul perfect compus, astfel fraza ar avea mai mult sens. Presupunem că a fost omis participiul trecut al verbului conjugat: „J'ai <dit> à Shebeko”.

parte responsabili de ceea ce se întâmpla și că agitând opoziția naționalistă împotriva Guvernului, care era favorabil cauzei Cvadruplei Înțelegeri, ei ar fi făcut proba unei lejerități și a unei politici școlărești.

El a fost de acord cu mine și mi-a spus că, personal, el nu încetase să spună că trebuie să se aibă încredere în Dumneavoastră și să fiți susținut fără restricții, chiar dacă era regretabilă tergiversarea Dumneavoastră.

Carp ar fi la Viena pentru a negocia.

Ambasadorul Italiei, care pleacă de aici, crede că Excelența Voastră nu se poate retrage și că, exceptând cazul că Germania nu dorește să forțeze trecerea trupelor sale pe teritoriul nostru, aceea nu poate fi decât o presiune fără dorința de a merge până la capăt. Dacă Germania ar fi avut intenția să ne provoace, nu ne-ar fi avertizat cu 15 zile înainte prin Büsche²¹¹.

Const. Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 185, 185v

■89

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 77**
– 11 –²¹²

Expediată din Petrograd
13/26 ianuarie 1916
orele 8 și jumătate seara

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu,
Președintele Consiliului, București

Sazonov mi-a spus că atitudinea Guvernului Român îl deruta. Nu se aștepta să-l vadă dând înapoi atât de ușor și cedând la amenințarea nemților.

Cvadrupla Înțelegere nu mai știa cum să se comporte cu privire la politica României și dacă nu trebuia să înțeleagă „că, mai devreme sau mai târziu, Excelența Voastră nu va avea de-a face cu un Cabinet ostil Rusiei”²¹³.

---

²¹¹ Hilmar von dem Büsche-Haddenhausen (1867-1939), ministrul plenipotențiar al Germaniei la București în perioada 1914-1916.

²¹² Notație adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu.

²¹³ Paragraful nr. 2 a fost semnalat în textul original cu o linie laterală trasată cu creion albastru, însoțită de o notă laterală: *à citer*, de citat.

Când trupele rusești erau în Basarabia, Guvernul Român le-a refuzat trecerea; acum ne întrebă ce am putea trimite. Personal, nu sunt în măsură să știu; Împăratul va reveni pe 15 și nu aș putea să prevăd.

Amenințarea nemților față de România – după Sazonov – ar confirma indiciul că situația lor este rea.

Cerându-mi informațiile mele de la București – pe care nu le am – Sazonov a deplâns <situația> de a cere informații de la <un> reprezentant simpatic, dar tăcut²¹⁴.

Const. Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 186

■ 90

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 81**
– 12 –²¹⁵

Expedită din Petrograd
14/27 ianuarie 1916
orele 3 după amiaza

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu,
Președintele Consiliului, București

În conversația cu Ambasadorul Italiei, el a fost de acord să recunoască faptul că pentru moment Alianții sunt atenți mai ales la situația internă din Germania și așteaptă o criză. Dorința de a continua războiul și pregătirea munițiilor și a armelor marchează dorința Rusiei de a merge până la capăt; dacă ea abandona partida acum, înfrunta riscul unei revoluții.

În ceea ce privește chestiunea Strâmtoarelor, se estimează că evenimentele ar indica <faptul> că se va ajunge la un compromis.

Const. Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 187

---

²¹⁴ În originalul în limba franceză substantivul și adjectivele care îl determină sunt la plural: „auprès représentants sympathiques mais muets”, de la reprezentanți simpatici dar tăcuți.

²¹⁵ Notație adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu.

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 115**
– 16 –²¹⁶

Expedită din Petrograd
19 ianuarie/1 februarie 1916 după amiaza

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu,
Președintele Consiliului, București

Părerea lui Șebeko – pe care l-am văzut ieri – este că recenta presiune germană ar putea veni la sugestia bulgarilor care ezită să continue ofensiva de la Salonic, fără profit pentru ei, și preferă să se întoarcă spre România unde au revendicări teritoriale și a cărei atitudine îngrijorătoare o denunță germanilor. El crede că noi ar trebui să dăm mai multă atenție <zonei> Dobrogea-Dunăre și să luăm toate măsurile necesare.

Șebeko estimează că la Petrograd și la București trebuie să fim foarte vigilenți și pregătiți, atât din punct de vedere militar, cât și economic, sub forma achizițiilor de cereale, pentru a nu fi prinși nepregătiți de o recidivă germană care, după părerea lui, este de temut. El <ne> recomandă fermitate, pentru a nu da impresia, mai ales germanilor, că intimidarea reușește.

Mi-a spus că această alarmă a avut o parte bună, aceea de a ne trezi și de a ne concentra.

(s.) Const. Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 188

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 142**
– 4 –²¹⁷

Expedită din Petrograd
23 ianuarie/5 februarie 1916, după amiaza

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru,
Externe, București

²¹⁶ Notație adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu.

²¹⁷ Notație adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu.

Ambasadorul Japoniei estimează că operațiunile militare care vor avea loc în acest an vor fi indicii asupra situației forțelor beligerante, dar s-ar putea ca războiul să se prelungească până în 1917.

Aliații nu ar trebui să țină cont decât de eforturile lor militare; criza, posibil economică și morală, în Germania nu poate intra în ecuație decât ca un adaos.

El crede că, exceptând întoarceri neprevăzute ale situației, toate Puterile Aliate vor lupta până la capătul resurselor lor. Anglia nu ar putea consimți să lase să se sfârșească acest război în coadă de pește, ceea ce ar întrona hegemonia Germaniei fără o contraponderă de echilibru.

Ambasadorul Japoniei crede că dacă și când Aliații vor începe ofensiva, <aceasta> ar trebui să se facă simultan, pentru a priva Germania de avantajul transportului trupelor sale.

În ceea ce privește Rusia, pregătirea sa cu arme și muniții va fi mai completă abia în vară.

Chestiunea Constantinopolului devine incertă pentru Rusia, încât am putea crede că este dispusă să meargă chiar până la a renunța la Polonia în compensare, dar dacă până la pace nu va interveni o posesiune de fapt a Aliaților, chestiunea Constantinopolului și a Strâmtoarelor nu ar putea să se reglementeze decât printr-un compromis general între toți beligeranții.²¹⁸

Const. Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 194, 194v

■ 93

<Raport> nr. 148²¹⁹

Petrograd, în 24 ianuarie 1916

Anexe:

– 5 –²²⁰

Confidențial

Situațiunea internă. Înlocuirea D-lui Goremîkin prin D-l Stürmer²²¹, noul Președinte al Consiliului. Relațiunile cu Duma. Politica externă în Rusia.

²¹⁸ Paragraful a fost semnalat în textul original cu o linie laterală trasată cu creion albastru.

²¹⁹ Notă laterală adăugată în partea stângă a textului, prin scriere de mână, cu cerneală neagră: *Încredințat colonelului Tatarinov*.

²²⁰ Notație adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu; notă laterală adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu: *Strâmtoari* („Détroits” în original, lb. franceză).

²²¹ Boris Vladimirovici Stürmer (1848-1917), om politic rus, în anul 1916 a avut o perioadă de anvergură, deținând importante funcții, ministru de Interne, ministru al Afacerilor

Domnule Ministru,

Retragerea Domnului Goremîkin, numit Consilier Intim, nu era prevăzută nici de Domnia Sa, nici de cei inițiați; el părea că se bucură de toată încrederea Împăratului.

Sunt cunoscute greutățile pe cari le avusese în Dumă. În timpul din urmă cercurile liberale nu mai vedeau puțința de a conlucra cu Șeful Guvernului.

Se comenta scrisoarea pe care îi o trimisese Domnul Rodzianko, Președintele Dumei, concepută în termeni foarte aspri. Domnia Sa declară Domnului Goremîkin că neiscusița lui e menită să ducă Rusia la o catastrofă; [că]²²² politica lui nu numai că se arătase nepricepută în momente atât de grele, dar [că] Guvernul nu se mărginea *numai de a*²²³ nu face nimic, ci se punea de-a curmezișul silințelor societății care prin *zemstwo* și uniunile orașelor desfășurau activitatea lor pentru a organiza trebuințele armatei și ale populațiunei.

Domnul Rodzianko învinuia pe Domnul Goremîkin că se agață de putere contra voinței opiniei publice; îl înștiința că Duma deslegându-se, aruncă asupra sa toată răspunderea și-l sfătuia să lase conducerea trebilor unei personalități mai puțin obosite...

Domnul Rodzianko avusese mai înainte o audiență la Împărat, în care arătase Majestății Sale greutățile de a convoca Duma față de ostilitatea ei contra Domnului Goremîkin.

Este de bănuț că Președintele Dumei, simțind că Împăratul dorește reluarea apropiată a relațiunilor normale, a judecat momentul prielnic de a se desbăra de Domnul Goremîkin și a fost astfel îndemnat de a trimite cunoscuta scrisoare.

Numirea Domnului Stürmer, membru din dreapta în Consiliul de Imperiu, Maestru de Curte, fost Guvernator de Provincie și colaborator intim

---

Externe (succedând lui Sazonov) și președinte al Consiliului de Miniștri. Impopular, acuzat de a fi fost sub influența lui Grigori Rasputin.

²²² Fragmentele de text redade de editori între paranteze drepte [...] au fost inserate prin suprascriere, cu cerneală neagră, în original.

²²³ Textul evidențiat de editori cu caractere italice a fost adăugat prin scriere de mână, cu cerneală neagră.

al decedatului Plehve, pare a indica că nu este o schimbare de regim, ci o schimbare de persoană. Domnia Sa are reputațiunea de a fi un om abil și un spirit conciliant. Se presupune că va putea stabili relațiuni normale cu Duma, care urmează să fie convocată în curând. Se crede că Domnia Sa va fi mai îndemânatic decât predecesorul său care nesocotea cu totul Adunarea și era învinuit de cercurile liberale de a păstra o atitudine de pasivitate apăsată pe principiul „sunt la Putere și rămân”.

După toate aparențele, Duma, satisfăcută de retragerea Domnului Goremîkin, pe care o consideră ca un succes, nu va fi ostilă Domnului Stürmer, cel puțin de la început. Ca și predecesorul său, dar cu o metodă mai mlădiosă, noul Premier va căuta probabil și el să mărginească activitatea și dezbaterile Dumei la chestiunile strict necesare, la stabilirea bugetelor și a gospodăriei lăuntrice, fără a se lăsa târât pe tema politică a reformelor mai adânci cerute de cercurile înaintate.

Tendențele burgheziei liberale rusești cari s-au afirmat mai ales în timpul retragerii armatei imperiale din vara trecută n-au urmat un curs ascendent, nemulțumirile opiniei publice împotriva cârmuirii de care se părea că și Împăratul ținuse întrucâtva seamă, dăduse aparența că se îndruma un curs nou, mai liberal.

Când situațiunea militară s-a îmbunătățit, curentul reacționar a revenit la suprafață și elementele drepte²²⁴ din Dumă și Consiliul Imperiului s-au încheșat într-o grupare pentru a combate „blocul progresist” ale cărui tendințe ele le consideră ca primejdioase și răzvrătitoare.

După cât se poate judeca până acum, se pare că opinia rusească, în marea ei majoritate, ar fi hotărâtă să nu provoace turburări interne cât timp va dura războiul. Ce se va întâmpla mai pe urmă va atârna desigur de soarta armelor; deși, chiar în cazul cel mai bun, proroci pesimiști nu lipsesc.

Din punct de vedere al politicei externe, nu se crede că înlocuirea Domnului Goremîkin va avea vreo înrâurire. Domnia-sa, după cât am putut observa, nu era agreat de Ambasadorii Puterilor Aliate. Relațiunile sale cu Domnul Sazonov erau încordate. În declarațiunile pe care le-a făcut în presă, Domnul Stürmer a atins și chestiunile externe.

În principiu, Primul Ministru în Rusia nu are nici o cădere, nici amestec în politica externă; după cum nici Duma, unde titularul Departamentului Afacerilor Străine nu dă lămuriri decât încuviințat de Suveran, sub ordinele directe ale căruia el îndrumază politica Imperiului.

---

²²⁴ Așa în original. Corect, „de dreapta”.

Ministrul de Externe nu este întru nimic obligat de a ține la curent nici pe colegii săi, nici pe Președintele Consiliului.

În timpul din urmă, față de Domnul Goremîkin, Domnul Sazonov dusese acest principiu la extrem. După cum am aflat, Domnul Sazonov s-ar arăta mulțumit de primele întrevederi pe cari le-a avut cu noul Președinte al Consiliului.

În alăturatele anexe²²⁵, Excelența Voastră va putea găsi Ukazul imperial către D-l Goremîkin, declarațiunile D-lui Stürmer, precum și comentariile presei rusești.

Binevoîți a primi, Domnule Ministru, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

Const. Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 176, 176v, 177, 177v, 178, 178v, lb. română

■ 94

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 149**

– 17 –²²⁶

Expediată din Petrograd
25 ianuarie/7 februarie 1916,
după amiaza

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu,
Președintele Consiliului, București

Într-o conversație cu Ambasadorul Franței am înțeles că, printre posibilitățile de colaborare cu armata rusă, s-ar întrezări trecerea prin nordul Moldovei.

L-am văzut pe noul atașat militar, foarte recomandat de Sazonov și candidatul său; mi-a spus, printre altele, că rușii opriseră ofensiva în Bucovina neștiind care ar fi atitudinea României ca urmare a presiunii germane. Acest punct de vedere mi se pare contestabil. Convorbirile pe care Excelența Voastră le va avea cu Tatarinov²²⁷ vor contribui la clarificare.

²²⁵ Documentul nu conține anexele la care se face referire în text.

²²⁶ Notație adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu; notă laterală adăugată prin scriere de mână, cu creion albastru: *à citer; de citat.*

²²⁷ Colonelul Alexandr Tatarinov, atașatul militar al Rusiei la București.

Const. Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 196

■ 95

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 153**
– 18 –²²⁸

Expedită din Petrograd
25 ianuarie/7 februarie 1916, după amiaza

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu,
Președintele Consiliului, București

Pentru Generalul Iliescu

Colonelul Tatarinov pleacă azi, luni, 25 ianuarie, și se îndreaptă
direct spre București, prin Reni.

Vă rog să îi faceți o primire cât mai agreabilă.
Amiciții.

Const. Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 195

■ 96

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 167**
– 19 –²²⁹

Expedită din București
26 ianuarie/8 februarie 1916, orele 6 seara
Primită la Petrograd a doua zi, dimineața

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy,
Ministrul României, Petrograd

Ce părere aveți despre demisia lui Goremîkin?
Aici se vorbește și despre alte schimbări.

---

²²⁸ Notăție adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu.

²²⁹ Notăție adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu.

Semnat: Brătianu

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 197

■97

<Telegramă> nr. 202
cu o anexă

Petrograd, 1 februarie 1916

– 6 –²³⁰

*Confidențial*²³¹

Excelenței Sale, Domnului Em. Porumbaru,
Ministru al Afacerilor Străine

Domnule Ministru,

În raportul meu nr. 148²³² din 24 ianuarie trecut semnalasem Excelenței Voastre scrisoarea Domnului Rodzianko către Domnul Goremîkin care precedase înlocuirea acestui din urmă.

Căpătând acum însuși textul scrisorii președintelui Dumei, am onoarea a o înainta aci-alăturat Excelenței Voastre cu rugămintea de a o supune Domnului Președinte al Consiliului.

Binevoii a primi, Domnule Ministru, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 193, lb. română

■98

Ad<resă> nr. 202

1 februarie 1916

anexa nr. 6²³³

Stimate Ivan Loghinovici²³⁴,

---

²³⁰ Notație adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu.

²³¹ Subliniat în text cu creion albastru.

²³² Vezi textul raportului nr. 148 la p. 135-138.

²³³ Cuvintele evidențiate de editori cu caractere italice au fost adăugate prin scriere de mână, cu creion roșu; în partea stângă a textului, o notă laterală, prin scriere de mână cu creion albastru: *Minută*.

²³⁴ Ivan Logghinovici Goremîkin, vezi nota 21.

Vă scriu sub proaspăta impresiune a acelor știri și date care s-au dezbătut în ședința Consiliului Special pentru apărarea țării și care sunt privitoare la situațiunea disperată a chestiunii transporturilor pe căile noastre ferate. Această chestiune a fost ridicată în primul Consiliu Special și prima Comisiune din acest Consiliu s-a ocupat cu de-amănuntul de ea, însă mai departe decât conversațiuni, informațiuni și calcule, afacerea n-a înaintat de un pas și catastrofa prevăzută atunci a sosit acum.

Amănuntele adevăratei situațiuni a fabricelor care lucrează pentru apărarea țării și care au fost nevoite în astfel de condițiuni să înceteze lucrul, precum și foametea care amenință populațiunea din Petrograd și Moscova și dezordinele posibile din cauza aceasta v-au fost fără îndoială comunicate de către președintele Consiliului Special de Apărare.

Eu, precum și membrii Consiliului, vedem clar spre care prăpastie merge țara noastră cu pași siguri, grație neglijenței Autorității Guvernamentale care n-a luat niciun fel de măsuri active și decisive spre înlăturarea groaznicelor evenimente ce se pregătesc.

Eu socotesc că Consiliul de Miniștri, prezidat de Domnia Voastră, este dator în vederea acestor împrejurări de a arăta fără întârziere acea grijă de a se ocupa de soarta Rusiei, care este în sarcina sa.

Membrii Consiliului Special de Apărare au prevăzut încă cu jumătate de an mai înainte tot ce s-a întâmplat acum și D-voastră, Ivan Logghinovici, nu puteți să tăgăduiți că despre toate acestea nu v-am informat în persoană; ca răspuns însă am auzit numai de la D-voastră că acest lucru nu vă privește și că nu vă puteți amesteca în afacerile războiului.

Actualmente astfel de răspunsuri nu mai sunt la locul lor. Se apropie sfârșitul fatal al războiului și în spatele glorioasei noastre armate, care a suferit atât, crește mereu dezorganizația generală a tuturor manifestațiunilor vieții populare precum și cea a aprovizionării țării cu materii prime. Prin lipsa de activitate a Autorității, spiritul de victorie și încrederea poporului în forțele sale slăbește. Prima D-voastră datorie este de a manifesta în fine fără întârziere maximumul activității pentru a elimina tot ce zădărnicește victoria.

Noi, membrii Dumei Imperiului, care n-avem decât o misiune sfătuitoare, nu putem să luăm asupra noastră răspunderea pentru catastrofa inevitabilă care are să se întâmple, ce<e>a ce vă declar categoric.

Dacă Consiliul (*sic!*) de Miniștri nu va lua la urma urmelor acele măsuri ce sunt posibile și care vor scăpa patria de rușine și înjosire, răspunderea va cădea asupra D-voastră. Și dacă D-voastră, Ivan Loghinovici, nu vă simțiți capabil de a purta această grea sarcină și voiți să utilizați toate

mijloacele de care dispuneți pentru a ajuta țara ca să meargă la victorie, atunci trebuie să aveți măcar curajul de a mărturisi acest lucru și de a ceda locul unor forțe mai tinere.

A sosit momentul decisiv, se prepară niște evenimente teribile care aduc cu ele urmări fatale pentru onoarea și demnitatea Rusiei.

Vă rog călduros să nu întârziati, Patria este în pericol.

Primiți ... etc.

Semnat: M.V. Rodzianko

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 189, 189v, 190; lb. română²³⁵

■ 99

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 238**

– 7 –²³⁶

Expedită din Petrograd
8/21 februarie 1916, după amiaza

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru,
Externe, București

În cercurile diplomatice ale Cvadruplei Înțelegeri se crede că, dacă armatele rusești din Caucaz forțează ofensiva și mențin terenul câștigat, asta ar putea să îndepărteze campania din Egipt, să strângă trupele turcești împrăștiate în Europa și, poate, să facă disponibile pentru Salonic contingentele engleze din Moudros și Mytilene²³⁷, care erau imobilizate în vederea apărării Canalului de Suez.

În aceleași cercuri se vorbește despre noile tatonări indirecte de pace ale Germaniei către Statele Unite. Tactica diplomatică germană ar fi să provoace discuții asupra posibilităților de pace până în ziua când s-ar găsi condiții care să poată servi drept platformă acceptabilă pentru încheierea păcii.

Const. Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 204

²³⁵ Vezi și varianta originală a textului, în limba rusă, în *Colecția 50*, dosar 5918, f. 191-192.

²³⁶ Notăție adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu.

²³⁷ Moudros, port grecesc în insula Lemnos; Mytilene, port grecesc în insula Lesbos, ambele situate în apropierea coastei Turciei.

Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 241
 – 22 –²³⁸

Expedită din Petrograd
 9/22 februarie 1916, seara

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu,
 Președintele Consiliului, București

După informația unei surse de încredere, efectivul rus din Caucaz ar fi de 160000 de oameni. Se discută despre trimiterea pentru întărire a două corpuri, probabil din Odessa, numărând amândouă 80000, care vor avea nevoie de trei săptămâni pentru a ajunge pe front.

Const. Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 205

Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 261
 – 8 –²³⁹

Expedită din Petrograd
 11/24 februarie 1916, la orele 7 seara

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru,
 Externe, București

Deschiderea sesiunii Dumei a fost marcată de vizita pe care Împăratul a făcut-o la Palatul Taurida unde, după ce a asistat la *Te Deum*-ul care a avut loc acolo, a rostit în Sala pașilor pierduți un discurs deputaților, al căror președinte a răspuns în termeni patriotici.

Chiar și Marele Duce Mihail Alexandrovici²⁴⁰ a asistat la ședință, în loja imperială.

Aceasta ar fi la sugestia Președintelui Consiliului, Curtea să-și mărturisească respectul față de Adunare și este pentru prima dată de la constituirea Dumei când Împăratul se deplasează la Palatul Adunării.

²³⁸ Notație adăugată prin scriere de mână, cu cerneală neagră.

²³⁹ Notație adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu.

²⁴⁰ Marele Duce Mihail Alexandrovici Romanov (1878-1918), fratele mai tânăr al Țarului Nicolae al II-lea.

În discursul său, Sazonov a spus: „România continuă în această perioadă să mențină starea de neutralitate pe care a ales-o.

Puterile Antantei acceptă această atitudine convinse că România nu-și va trăda propriile interese și când va suna ceasul va ști să-și realizeze unitatea națională, cu prețul propriului sânge. Ea poate fi sigură că, apărându-se de atentatele conduse de inamicul comun împotriva independenței deciziilor sale, va găsi sprijin real la aceia la care merge simpatia naturală a poporului său.”²⁴¹

Discursul lui Sazonov și al miniștrilor de Război și al Marinei au fost primite cu căldură, cel al Președintelui Consiliului cu o anumită răceală.

Impresia este că Guvernul împreună cu Duma au subliniat dorința actuală de a continua războiul.

Urmează raportul.

Const. Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 206, 206v

■ 102

Telegramă cifrată
Înregistrată cu nr. 262
– 9 –²⁴²

Expedită din Petrograd
11/24 februarie 1916, la orele 8 seara

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru,
Externe, București

După ceea ce mi-a spus Ambasadorul Japoniei, ofensiva rusă nu va avansa cu mult mai mult spre Asia Mică.

Const. Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 207

---

²⁴¹ Paragrafele nr. 4 și 5 au fost semnalate în textul original cu o linie laterală trasată cu creion roșu.

²⁴² Notație adăugată prin scriere de mână, cu cerneală neagră, având în completare textul: *No. 10 se găsește la dos. afacerii Orășanu adică No. III/915.*

Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 272
 – 23 –²⁴³

Expediată din Petrograd
 13/26 februarie 1916, orele 4 după amiaza

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu,
 Președintele Consiliului, București

Cred că este momentul să insistăm pe lângă Atașatul Militar al Rusiei pentru a face să se activeze aici rezultatul tuturor intervențiilor noastre, în general, și, în special, oțelul. Nu voi spune că se tergiversează, dar, în orice caz, există o lentoare și o temporizare dăunătoare.

Mi-a promis aici tot sprijinul său în această privință, nu am putut, din păcate, să apreciez până acum efectul.

Const. Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 211

Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 281
 – 11 –²⁴⁴

Expediată din Petrograd
 14/27 februarie 1916, după amiaza

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru,
 Externe, București

Ambasadorul Italiei crede că un oarecare revirement pare să se producă în Grecia în favoarea Aliatilor. Regele Greciei credea pacea iminentă; el pare să își schimbe părerea.

Informațiile de la Viena cu privire la negocierile fără rezultat până acum între bulgari și austrieci cu privire la Salonic și Semendria²⁴⁵ au impresionat în mod defavorabil Atena. Grecii, a căror pâine zilnică depinde

²⁴³ Notație adăugată prin scriere de mână, cu cerneală neagră.

²⁴⁴ Notație adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu, având în completare următorul text, scris cu cerneală neagră: *No. 10 se găsește la dos. afacerii Orășanu, adică No. III/915.*

²⁴⁵ Semendria (Smederevo), port sârbesc pe Dunăre, în aval de Belgrad.

de Aliiați, ar începe să-și dea seama că prezența trupelor aliate este o salvare pentru ei și doar atâta timp cât aceste trupe rămân la Salonic.

Ambasadorul crede că, în final, se vor situa de partea Aliiaților.

Cu mai puțin optimism, Sazonov înclină să creadă că este o ameliorare a situației în Grecia și că Venizelos²⁴⁶ ar putea, eventual, reveni la putere.

Întâlnirea Regelui Greciei cu Generalul Sarrail²⁴⁷ a fost cordială; acesta din urmă a lăudat competența militară și curajul Regelui Constantin.

Const. Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 212, 212v

■ 105

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 282**

– 12 –²⁴⁸

Expediată din Petrograd
14/27 februarie 1916, după amiaza

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru,
Externe, București

Sazonov mi-a spus că pregătea o apropiată mutare diplomatică, probabil după cum urmează: Budberg²⁴⁹ ar părăsi Madridul, înlocuit de Prințul Kudașev²⁵⁰ de la Bruxelles, care ar fi înlocuit de Nelidov²⁵¹ de la Vatican, care l-ar avea ca succesor pe Bronewski²⁵². Krupenski²⁵³ din Pekin îl va înlocui pe Malevski²⁵⁴ la Tokyo și, ceea ce ne interesează mai mult, Gulkevici²⁵⁵, director al Direcției Orientul Apropiat, ar fi numit în

---

²⁴⁶ Eleftherios Venizelos (1864-1936), om politic grec, prim ministru al Greciei (1910-1920; 1928-1932).

²⁴⁷ Maurice Paul Emmanuel Sarrail (1856-1929), general francez, comandant al Armatei aliate din Orient, dislocată la Salonic (1915-1917).

²⁴⁸ Notație adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu.

²⁴⁹ Theodor Paul Andreas von Budberg (1851-1916), ambasador al Rusiei la Madrid (1910-1916).

²⁵⁰ Nikolai Kudașev (1868-1925), ambasador al Rusiei la Bruxelles (1910-1916).

²⁵¹ Dmitri Nelidov (1863-1935), ambasador al Rusiei în Belgia (1916-1917).

²⁵² Arkadii Bronewski, însărcinat cu afaceri al Rusiei la Berlin în 1914.

²⁵³ Vasili Nikolaevici Krupenski, ambasador al Rusiei la Pekin (1912-1916) și la Tokyo (1916-1917).

²⁵⁴ Nikolai Andreevici Malevski-Malevici, ambasador al Rusiei la Tokyo (1908-1916)

²⁵⁵ Konstantin Nikolaevici Gulkevici (1865-1935), ministru al Rusiei în Norvegia (1916-1917).

Christiania²⁵⁶ și este înlocuit de Petraev²⁵⁷. Benkovski²⁵⁸ din Primul Departament²⁵⁹ ar avea un post în America de Sud. Dacă Excelența Voastră consideră, această mutare l-ar interesa pe colegul meu din Rusia la București.

Const. Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 213

■ 106

<Telegramă> nr. 294

Petrograd, 15/28 februarie 1916

- 26 -²⁶⁰

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu,
Președintele Consiliului, București

Filipescu²⁶¹ a venit să mă vadă ieri seară imediat după ce a ajuns în Petrograd. În timpul călătoriei i s-a cerut să meargă la Cartierul General, unde a cinat la Împărat și unde se aflau mai mulți Mari Duci, printre alții Kiril²⁶² și Generalul Alexeiev²⁶³. Împăratul i-a făcut cea mai bună primire, a

---

²⁵⁶ Christiania, astăzi Oslo, capitala Norvegiei.

²⁵⁷ Aleksandr Mihailovici Petraev, diplomat rus, director al Direcției Orientul Apropiat din Ministerul Afacerilor Străine al Imperiului Rus.

²⁵⁸ Alfred Karlovici Bentkovski, diplomat rus, șeful celui de-al Doilea Departament din cadrul Ministerul Afacerilor Străine al Imperiului Rus (1905-1916). Diamandi încurca Primul cu al Doilea Departament, în acest caz.

²⁵⁹ Ministerul rus al Afacerilor Străine era împărțit în trei departamente: Primul Departament (Departamentul Asiatic) se ocupa de relațiile cu Imperiul Otoman, Asia Centrală și Orientul Îndepărtat; al Doilea Departament se ocupa cu chestiuni juridice și comerciale, în timp ce activitatea celui de-al treilea departament se rezuma la chestiuni administrative și de personal.

²⁶⁰ Notație adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu.

²⁶¹ Nicolae Filipescu (1862-1916), om politic român, conservator. Adept al intrării României în război de partea Antantei.

²⁶² Marele Duce Kiril Vladimirovici Romanov (1876-1938), fiul lui Vladimir Alexandrovici, al treilea fiu al Țarului Alexandru al II-lea. Kiril s-a căsătorit cu verișoara sa primară, Victoria Melita (Ducky), nepoată a reginei Victoria și sora reginei Maria a României.

²⁶³ Mihail Vasileievici Alexeev/Alexeiev (1857-1918), general rus, a fost șeful Statului Major General (Stavka) al armatei țariste în perioada 1915-1917. După revoluția din 1917 a jucat un rol în Guvernul Provizoriu, dar a rămas loial armatei țariste albe.

cerut vești despre Majestatele Lor²⁶⁴, a spus că ni s-ar asigura toate facilitățile și <a> exprimat urări ca dorințele reciproce să fie realizate.

Filipescu mi-a spus că și-a exprimat părerea, cu totul personală, că numai într-o ofensivă generală și concertată România ar putea, eventual, să intre în acțiune și că o armată rusă trebuia deci să meargă împotriva Bulgariei, prin Dobrogea. Împăratul i-a spus că va vorbi despre asta cu Generalul Alexeiev. Ultimul l-a făcut să înțeleagă pe Filipescu că era dificil ca Rusia să păstreze armată imobilizată în Basarabia pentru această eventualitate și că, poate, va apărea o altă posibilitate de cooperare.²⁶⁵

Filipescu crede, ca și mine, că în planul generalului rus ar fi vorba despre trecerea prin Moldova împotriva austriecilor. Filipescu a repetat că, după părerea sa, astfel se prezenta posibila noastră cooperare.

Generalul Pau²⁶⁶ i-a spus lui Filipescu că trebuia să se înțeleagă cu rușii și, când Filipescu a remarcat că Rusia trebuia să acționeze și în Balcani, Pau a adăugat că acela este un argument.

Filipescu mi-a spus că refuză orice interviu, venind doar în nume personal pentru a schimba aerul. Mi-a părut foarte rezonabil, cu atât mai mult cu cât nu îl văzusem de la începutul războiului. După câteva zile de ședere la Petrograd va vizita frontul rus, probabil în regiunea Kiev.

Filipescu va vorbi aici despre necesitatea furniturilor noastre militare și despre tranzit.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 214, 214v

■ 107

Telegramă cifrată nr. 267

Petrograd, 15 februarie 1916

27²⁶⁸

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu,
Președintele Consiliului, București

²⁶⁴ Regele Ferdinand și Regina Maria.

²⁶⁵ Paragraful a fost semnalat în textul original cu o linie laterală trasată cu creion roșu.

²⁶⁶ Paul Marie Cesar Gerald Pau (1848-1932), general francez, erou al războiului franco-prusac. În Primul Război Mondial a comandat Armata Alsaciei. În ianuarie 1916 a fost numit reprezentant al armatei franceze pe lângă comandamentul rus, Stavka.

²⁶⁷ Numărul telegramei nu este menționat, ordonarea s-a făcut după dată.

²⁶⁸ Notație adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu.

Am impresia că se dorește revenirea asupra aprobării anterioare a cailor de artilerie, reducând numărul. Cred că este momentul să grăbim primirea prin Paianu²⁶⁹.

(s) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 198

■ 108

Serviciul de Presă din 16/29 februarie 1916

„Agenția Rusă” – București 13/II – Ziarele germanofile manifestă o agitație extremă pe tema declarațiilor lui Sazonov în Dumă cu privire la România. Ziarul „Ziua”, care este organul Misiunii Germane, publică nota următoare: <„>Partea declarațiilor Ministrului Sazonov care se referă la România se prezintă atât de neobișnuită încât trebuie să atragă atenția opiniei publice românești. Înlăturând în asemenea cazuri frazeologia diplomatică, suntem obligați să constatăm că, după opinia ministrului rus, România, la momentul necesar, se va alătura Cvadruplei Înțelegeri și va ataca Puterile Coaliției Germane.

Este destul de evident că ministrul Afacerilor Externe din Rusia nu s-ar fi pronunțat în acest sens dacă România nu și-ar fi asumat anumite angajamente formale în raport cu Puterile Cvadruplei înțelegeri, dar, în acest caz, în mod obișnuit, intervin toate dubiile cu privire la sinceritatea declarațiilor care, după cum știm, au fost făcute de nenumărate ori de către Guvernul român Imperiilor Centrale. Refuzăm să credem, dar Guvernul român trebuie să explice poporului român cum ar trebui să comenteze discursul ministrului rus al Afacerilor Străine.” În sferile înalte ale României nu se acordă nicio importanță acestei provocări germane.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 215, 216 (fragment)

---

²⁶⁹ Colonelul Dinu Paianu (Paiano), artilerist, absolvent al Școlii Politehnice din Paris.

Telegramă cifrată nr. 31128²⁷⁰

Expedită din Petrograd

17 februarie/1 martie 1916 după amiază

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Filipescu mi-a spus că, în întrevederea cu generalul Alexeiev, acesta din urmă estima armata noastră la doar 250.000; el i-a remis o scurtă notiță arătând efectivul combatant de 550.000 și atrage atenția generalului asupra informațiilor rău intenționate ale colonelului Semenov.

Filipescu a fost ieri fără mine la ședința Dumei, unde a luat apoi ceaiul cu Președintele și câțiva membri marcanți. El a spus că a venit ca un simplu particular pentru a schimba aerul. A emis opinia personală că România aștepta ca Aliații să anunțe momentul acțiunii României într-o ofensivă concertată.

Vă voi trimite mai multe detalii prin scrisoare.

(s.) Const. Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 76

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 323**29²⁷¹

Expedită din Petrograd

18 februarie/2 martie 1916, după amiază

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

În cursul întrevederii cu Sazonov, Filipescu a simțit la el aceeași ezitare în ceea ce privește o cooperare eventuală a armatei ruse împotriva Bulgariei remarcată la generalul Alexeiev. El a spus lui Sazonov că, în ciuda bunelor sale dispoziții, el se teme ca acesta să nu fie piatra mică de care să se împiedice înțelegerea României cu Antanta.

---

²⁷⁰ Număr adăugat cu creion roșu.

²⁷¹ Număr adăugat cu creion roșu.

Const. Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 78

■ 111

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 347**

Expedită din București
17 februarie/1 martie 1916,
orele 8:45 seara

Nr. 31²⁷²

Primită la Petrograd a doua zi, seara

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României, Petrograd

Binevoși să trimiteti din partea mea colonelului Paianu, Hotel Lux,
Moscova, ordinul de a grăbi recepționarea cailor.

Brătianu Nr. 651

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 77

■ 112

<Raport> nr. 375

Petrograd, în 17 februarie 1916

Anexe: 1

- 14²⁷³

Confidențial

Cuvântarea D-lui Schidlowsky în numele Blocului Progresist din Dumă.
Burghezia liberală și sistemul birocratic. Cerințele și tendința ei.
Consecințele vizitei Împăratului la Palatul Tauridei.
Urmare la raportul nr. 346 din 17 februarie/1 martie 1916.

Excelenței Sale, Domnului Em. Porumbaru,
Ministru al Afacerilor Străine

---

²⁷² Număr dactilografiat cu roșu; o notă laterală cu creion albastru, în limba română în original: „S-a scris D-lui Col. Păianu prin Colonel Holban (col. Caretus) 19.II.916”.

²⁷³ Notație adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu.

După discursurile din Dumă din 9/22 februarie a<le> membrilor Guvernului, deputatul Schidlowsky a luat cuvântul și a cetit declarațiunea *Blocului Progresist*²⁷⁴ reprezentând grupurile progresiste, centrul, Octombriștii, Constituționalii-Democrați.

Blocul Progresist alcătuind actualmente majoritatea Dumei, cuvântarea Domnului Schidlowsky a avut o deosebită însemnătate.

Domnul Schidlowsky a început exprimând hotărârea de a continua războiul și de a respinge ideea unui sfârșit prea timpuriu printr-un compromis provizoriu și netemeinic.

Împreună cu Aliații, Rusia este pregătită pentru o luptă îndelungată în timpul căreia se va întări înlăuntru prin unirea strânsă a tuturor forțelor naționale. Duma a dat pildă. Înălăturând vechile desbinări s-a alcătuit o majoritate care urmărește un scop comun, acela al încheierii alianței naționale a apărării.

Acuzând Guvernul că nu a înțeles nici necesitatea imperioasă a atingerii acestui scop, nici motivele patriotice cari au dictat liniștea și moderațiunea în rândurile progresiste, oratorul deploră atitudinea provocatoare a stăpânirii față de dorința națiunii de a colabora alătura de dânsa la apărarea patriei.

Luând asupra lui întreaga responsabilitate și fără a ține socoteală de forțele naționale, Guvernul s-a dovedit incapabil de a rezolva problemele vitale ce se prezentau; o complectă dezorganizare economică, o sărăcie nejustificată au fost consecințele activității acestui „Guvern Incapabil” a cărui nepricepere a fost indirect recunoscută prin retragerea Domnului Goremîkin, asupra căruia cade „întreaga responsabilitate a politicii sale de discordie”.

Noul Guvern cerând concursul Corpurilor Legiuitoare, Duma, conștientă de responsabilitatea ei, se folosește de această ocaziune pentru a reaminti că condițiunile (*sic!*) victoriei sunt următoarele: o autoritate pătrunsă de spiritul națiunii, o perfectă organizațiune a țării. În același ordin de idei, oratorul adaugă că este o necesitate pentru guvern să încurajeze dorința poporului de a colabora la apărarea patriei, alinând suferințele printr-o politică de amnistie față de vechii delcvenți politici și binevoitoare față de naționalități.

Privitor la reorganizarea Imperiului, Domnul Schidlowsky, insistând asupra constituirii unui Guvern compus din persoane capabile și culte care

---

²⁷⁴ Cuvintele evidențiate de editori cu caractere italice constituie sublinieri în original.

să se bucure de încrederea națiunii, enumeră celelalte desiderate din programul Blocului Progresist. Oratorul termină reamintind greșelile cari s-au făcut de Guvern în anul trecut și formulând din nou remediul indicat de majoritatea Dumei și de țara întreagă acum 6 luni de a coopera cu toate forțele națiunii pentru a se opune pericolului care amenință încă patria.

Domnul Schidlowsky, în cuvântarea sa, reamintește greșelile trecute, făcând răspunzător pe Domnul Goremîkin, care prin politica sa ațâțase spiritele creând o atmosferă de desbinare tocmai când Rusia avea nevoie de reculegere și armonie internă.

Învinuirile Blocului Progresist au un caracter mai general și ating însuși (*sic!*) procedurile sistemului biurocratic rusesc în care vede cauza tuturor relelor.

Prezența Împăratului la Dumă arată atențiunea către Dumă și dorința de a apropia Guvernul de această Adunare pentru o conlucrare comună și în bună înțelegere.

Ar fi priplit de a conchide că o nouă îndrumare se arată în politica internă a Imperiului. În Rusia lucrurile n-au o dezvoltare logică.

De fapt, fondul neînțelegerilor lăuntrice în ceea ce privește Duma este că majoritatea progresistă vede zădărnicită de cârmuire, prin măsuri polițienești și administrative, practica regimului constituțional obținut prin Cartea de la 1905²⁷⁵. Greșelile și neajunsurile descoperite în timpul răsboiului au provocat năzuința burgheziei liberale la conducerea efectivă a cârmuirii. Criticile D-lui Schidlowsky au fost și un avertisment pentru D-l Stürmer, noul președinte al Consiliului, bănuțit prin trecutul său de tendințe reacționare.

Va rămâne de văzut dacă, aducând Țarul în Palatul Tauridei, D-sa n-a căutat ca prin o concesiune de formă să înlătore concesiuni de fond, dacă va sfătui într-adevăr pe suveran să admită calea reformelor.

Binevoiti a primi, Domnule Ministru, încredințarea prea Înaltei mele considerațiuni.

Const. Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 199-201, lb. română

---

²⁷⁵ Manifestul pentru îmbunătățirea ordinii de stat din 17 octombrie 1905 este un document ce conține concesiile democratice făcute de Țarul Nicolae al II-lea ca urmare a revoluției din 1905. Manifestul a stat la baza constituției din 1906 și prevedea drepturi civile bazate pe principiile inviolabilității persoanei, libertății de conștiință, libertății de exprimare, de adunare și asociere, alegerea reprezentanților poporului în Duma de Stat.

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Sazonov a cerut o întrevedere cu Filipescu în care a revenit asupra ezitărilor privind eventuala acțiune a armatei ruse contra Bulgariei prin Dobrogea, spunând că putem conta pe aceasta.

Sazonov a adăugat că, din nefericire, Excelența Voastră – făcând totuși cea mai bună primire noului atașat militar, care credea că poate trata chestiunea unui acord militar – nu a consimțit să trateze, păstrând actuala atitudine indecisă.

Comandantul Prodan²⁷⁶ fiind primit în audiență de rămas bun <relatează că> Împăratul, la aluzia lui Prodan referitoare la Bulgaria, a păstrat liniștea și nu a spus nimic despre acest subiect.

(s.) Const. Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 79

Excelenței Sale Domnului Em. Porumbaru
Ministru al Afacerilor Străine

Domnule Ministru

În debaterile care au avut loc în ședința Dumei din 11/24 februarie 1916 sunt de semnalat cuvântările deputaților Efremov și Kovalevski.

²⁷⁶ Maiorul Ion Prodan, atașatul militar al României la Petrograd (1912-1916).

²⁷⁷ Anexa nu s-a păstrat la dosar.

²⁷⁸ Însemnare adăugată cu tuș roșu: *Primit. 2 Martie 1916.*

Domnul Efremov, leaderul Partidului Progresist, constată, ca și predecesorii săi, imposibilitatea de a încheia pacea înainte de a repurta o victorie definitivă asupra inamicului.

Pentru înfrîngerea vrășmașului (*sic!*), oratorul susține că este indispensabil ca Rusia să inaugureze un nou sistem de guvernământ care să se fondeze pe „responsabilitatea ministerială” înaintea Dumei, singură în măsură a pune națiunea la adăpostul greșelilor voite cari s-au comis în vara trecută și la catastrofa economică nejustificată la care este dusă țara de un guvern neputincios.

Oratorul termină arătând miniștrilor că ar fi o datorie patriotică pentru dânșii să recunoască incapacitatea lor de a organiza victoria și să se retragă lăsând loc unui minister național care, netemându-se de responsabilitatea lui în fața Dumei, să se bucure de întreaga încredere a poporului rusesc.

Domnul Kovalevski, octombrist, își consacră cuvântarea politicii externe. Oratorul începe prin a se declara sceptic cu privire la situațiunea prosperă zugrăvită de ministrul de Externe și constată că diplomația Alianților n-a știut nici a presimți războiul, nici a-l împiedica să izbucnească împotriva lor în statele neutre.

Domnul Kovalevski constată de asemenea lipsa de unitate care există la Alianți, grație căreia s-ar săvârși multe greșeli: Anglia, urmărind pe inamic pe mare și în colonii, mărginea rolul său pe continent la apărarea Pasului de Calais; Franța, desinteresându-se de fronturile secundare, își apăra Parisul și fruntariile ei; Rusia care avea să lupte pe un front de 1500 verste, din cauza chestiunii interne își risipea în mod inutil forțele. În fine, Italia, fără a declara război Germaniei, n-a profitat de toate forțele sale contra Austriei și a pierdut momentul de a interveni în mod decisiv în Balcani.

Oratorul adaugă că calea spre victorie ar fi cu mult mai scurtă dacă Alianții s-ar putea sprijini pe țările neutre; or în această direcție, conchide Domnul Kovalevski, declarațiunile Domnului Sazonov nu pot decât a convinge Duma de neputința diplomației.

Domnia Sa critică ignoranța fostului Ministru la Sofia, greșeala sa de a se funda pe o opozițiune neorganizată și aceea a Ministerului de Externe de a împiedica Serbia să oprească de la început trădarea Bulgariei.

Cu privire la România, Domnul Kovalevski zice că cu toate declarațiunile Domnului Sazonov despre stricta ei neutralitate, cu toate că România nu are șanse de a-și realiza idealurile ei decât alipindu-se Quadruplei Înțelegeri, totuși diplomația are să lupte la București cu

reacțiunea disperată a Germaniei, care prin agenții ei și prin prese (*sic!*) subvenționate poate influența puternic asupra opiniei publice române... „Ministru<l> Germaniei la București își permite a avea un ton de suzeran față de români”.

Despre Grecia, oratorul spune că este și mai puternic prinsă în mrejele Germaniei.

Cu privire la Suedia, D-l Kovalevski declară că poporul rus nu a fost niciodată rău intenționat față de vecina lui de la Nord și adaugă că intrigele Germaniei ar putea ușor fi paralizate de agenți mai capabili decât aceia cari reprezintă Rusia la Stockholm.

Oratorul acuză politica Rusiei în Persia față de propaganda germană asupra căreia s-ar fi atras atențiunea Guvernului încă din octombrie 1915.

Domnul Kovalevski termină arătând că victoria nu poate fi asigurată decât prin renașterea economică și politică a Imperiului și cere să se înființeze un organ pe lângă Ministerul Imperial al Afacerilor Străine în care să ia parte și membri din Corpurile Legiuitoare care să elaboreze de pe acum programul intervențiunii Rusiei în Conferința Internațională.

Binevoii a primi, Domnule Ministru, încredințarea preainaltei mele considerațiuni.

Const. Diamandy²⁷⁹

AMAE, fond *Petrograd. Politica internă (1906-1917)*, vol. 3

---

²⁷⁹ Semnătură *manu propria*.

Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 415
-33-

Expediată din Petrograd
23 februarie/7 martie 1916
după amiază

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

În întrevvedereea cu baronul Schilling, acesta a abordat chestiunea eventualei cooperări a trupelor rusești împotriva Bulgariei.

El mi-a lăsat de înțeles că concursul trupelor rusești fusese luat în considerare în momentul atacului contra Serbiei și în scopul de a-i acorda ajutor, dar că sprijinul rus nu ar trebui să ne servească drept argument politic.

Din întrevvedereea Excelenței Voastre cu atașatul militar rus, el a dedus că, amenințarea germană neatingându-și scopul, Excelența Voastră, care ar fi grăbit trimiterea atașatului militar pentru a încheia <înțelegerea>, găsea că, momentul dificil trecut, nu mai era nevoie de acest lucru.

Nu m-am lăsat antrenat în această discuție, dar am lăsat de înțeles că Filipescu a rămas cu impresia:

1. că Statul Major Rus estima armata română la 250.000
2. ezitarea în ceea ce privește o acțiune rusă împotriva bulgarilor.

*Sazonov*²⁸⁰, à propos de Filipescu, mi-a spus că portretul care i s-a făcut nu seamănă cu originalul și că în aceste aluzii prudente s-ar putea crede că se aude vocea domnului Brătianu. A fost deci o decepție din acest punct de vedere.

(s.) Const. Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 80, 80v

---

²⁸⁰ Inițial a fost dactilografiat numele Schilling, apoi tăiat și scris cu creionul în partea stângă „Sazonov”.

<Raport> nr. 422

Anexe: I²⁸¹- 16 ⁻²⁸²

Situațiunea internă.

Discursul D-lui deputat polonez Garrussievici în Dumă

Excelenței Sale, Domnului Porumbaru,
Ministrul Afacerilor Străine

Domnule Ministru,

Din partea grupului polonez din Dumă a vorbit în ședința din 15/28 februarie 1916 deputatul Garrussievici.

D-sa constată că, cu prilejul luptei care a izbucnit între popoarele Europei, Polonia s-a fixat în mod irevocabil, de la început, în tabăra acelor care luptă pentru independența națiunilor.

Pământurile poloneze care se găsesc în posesiunea germană, numeroasele victime printre fiii poporului polonez sunt de natură a susține acest principiu politic și să fie o cheazășie ca el să devină fundamentul unui puternic sprijin pentru ambele popoare în contra inamicului comun.

Oratorul insistă asupra importanței ce are pentru poporul polonez declarațiunea Țarului și a Guvernului relativ la „unificarea Poloniei desmembrate” și speră că reorganizarea promisă Poloniei va fi realizată odată cu respingerea vrășmașului.

Domnul Garrussievici regretă că, deși grabnică și indispensabilă, chestiunea anulării limitățiunilor naționale și de conștiință nu și-a găsit loc printre declarațiunile Președintelui Consiliului.

Oratorul termină arătând necesitatea de a opune imperialismului german organizațiunea liberă a poporului slav, care nu poate fi realizată fără a da o soluțiune grabnică chestiunii poloneze.

Binevoii a primi, Domnule Ministru, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

Const. Diamandy

ANR, SANIC, *Colectia 50*, dosar 5918, f. 208, 208v, lb. română

²⁸¹ Anexa nu s-a păstrat la dosar.

²⁸² Notație adăugată prin scriere de mână, cu cerneală neagră.

<Raport> nr. 423

Petrograd, în 24 februarie 1916

Anexe: I²⁸³- 17 -²⁸⁴

Situațiunea internă.

Discursul D-lui Bark²⁸⁵, ministrul de Finanțe în Dumă asupra bugetului.

Excelenței Sale, Domnului Porumbaru,
Ministru al Afacerilor Străine

Domnule Ministru,

În ședința Dumei din 16 februar a.c. Domnul Bark, ministrul de Finanțe al Imperiului, a vorbit asupra noului buget.

D-sa a spus că s-a luat ca bază a veniturilor probabile produsul impozitelor pe 1915 deoarece motivele care au determinat scăzământul de 230 milioane față de venitul anului 1914 continuă a exista prin faptul suspensiunii vânzării alcoolului și al ocupațiunei de către inamic a unei porțiuni de teritoriu. Cu drept cuvânt, D-l Bark observă că, chiar dacă teritoriul va fi liberat de inamic în cursul anului 1916, va trebui încă să treacă un timp oarecare pentru restabilirea unei vieți economice normale și pentru perceperea regulată a impozitelor în acele provincii.

Ministrul Finanțelor declară că, privitor la cheltuieli, din cauza sporului sensibil al datoriilor și pensiunilor, o augmentațiune a fost introdusă în cifra lor care întrece cu puțin suma veniturilor probabile.

Domnul Bark adaugă însă că temperanța impusă poporului a participat în mod sensibil la menținerea echilibrului bugetar și constituie o garanție pentru acoperirea sporului de cheltuieli din bugetul actual.

Ministrul de Finanțe, arătând avantajele indirecte care au rezultat pentru fisc din măsurile de temperanță impuse de necesitățile războiului, declară că, pentru a înlătura orice tendință de a se reîntoarce la trecut, Guvernul a introdus pe de o parte noi impozite spre a acoperi deficitul pricinuit prin suspendarea vânzării alcoolului, iar, pe de alta, s-a însărcinat

---

²⁸³ Anexa nu s-a păstrat la dosar.

²⁸⁴ Notăție adăugată prin scriere de mână, cu cerneală neagră.

²⁸⁵ Piotr Lvovici Bark (1869-1937), om politic rus, ministru de Finanțe (1914-1918).

cu elaborarea legii, propusă de Dumă, pentru prohibirea pentru totdeauna a comerțului cu băuturi tari.

Pentru a se rambursa de lipsa veniturilor produse din consumațiunea alcoolului, pentru a face față acoperirii noilor împrumuturi militare și pentru a garanta plata pensiunilor, Domnul Bark anunță Dumei că Departamentul Finanțelor este silit să creeze o serie de noi impozite. Această reformă în sistemul impozitelor urmează a fi fundată pe principiile următoare: 1) extragerea veniturilor maxime din toate izvoarele de impozite fără a apăsa asupra contribuabilului nici a împiedeca libera dezvoltare a forțelor naționale de producțiune; 2) distribuțiunea dreaptă și echitabilă a impozitelor directe; 3) perfecționarea mijloacelor de percepere a impozitelor indirecte; 4) crearea unor monopoluri.

Ministrul de Finanțe nu se îndoiește că bugetele se vor încheia în curs de mai mulți ani cu deficite; pentru acoperirea lor însă Domnul Bark declară că Guvernul nu va recurge decât la dezvoltarea forțelor naționale de producțiune ale Rusiei.

Ministrul de Finanțe vorbește apoi despre mijloacele indispensabile cheltuielilor de războiu.

În această privință, D-sa spune că până la 1 ianuar 1916 războiul a costat Rusiei 10588 milioane de rubele, din care s-au cheltuit 1657 milioane în 1914 și 8931 milioane de rubele în 1915.

D-sa adaugă că cheltuielile zilnice, care la începutul războiului se cifrau la 8.000.000 rubele pe zi au ajuns în 1915 până la 31.000.000.

Cheltuielile militare pentru anul 1916 sunt calculate la 12 miliarde rubele și nu vor putea fi acoperite decât pe calea operațiunilor de credit. Împrumuturile interne au produs până în prezent 4 și jumătate miliarde rubele. Piața monetară rusească a dovedit – zice Domnul Bark – o mare flexibilitate (*sic!*) grație augmentațiunei depositelor care au crescut cu peste 3½ miliarde rubele și sunt efectuate de toate păturile sociale. Pentru satisfacerea nevoilor militare, Guvernul Imperial a mai trebuit să recurgă la o mai întinsă emisiune a hârtiei monedă. Biletele de credit puse în circulație au crescut de la 1633 milioane R<uble> la 3031 milioane rubele până în ianuar 1915 și 5776 mil. R<uble> până în februar 1916. Spre a curma acest rău, Domnul Bark anunță un nou împrumut intern de 2 miliarde rubele pentru subscripțiunea căruia Ministerul de Finanțe consideră a fi un gaj augmentațiunea depositelor private și patriotismul poporului rusesc.

Terminând, Domnul Bark atinge chestiunea dificultăților care vor urma reîntoarcerii poporului la munca zilelor de pace și declară că principala problemă a politicii economice ...²⁸⁶

Const. Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 209, 209v, 210, 210v, lb. română

■ 118

Telegramă cifrată nr. 471

Petrograd, 1 martie 1916

Confidențial

Domnule Ministru,

Acum în urmă o nouă grevă a izbucnit printre lucrătorii uzinelor de fabricațiune militară „Putilov” din Petrograd. Ea ar fi fost motivată de nemulțumirea muncitorilor sus-ziselor uzine împotriva unuia dintre supraveghetori²⁸⁷.

S-a recurs la armată pentru liniștirea spiritelor.

În încăerarea care a urmat se zice c-ar fi pierit vreo cinci lucrători.

După restabilirea ordinii, 2000 dintre dâșii au fost trimiși ca pedeapsă la front, deși, conform ultimelor regulamente militare, lucrătorii uzinelor sunt dispensați de serviciul militar.

Ca măsuri de precauțiune și pentru a evita noi greve în viitor, uzinele „Putilov” au fost puse sub conducere strict militară și se pretinde chiar că Guvernul ar fi pe punctul de a decreta în acest scop un regim excepțional.

Binevoii.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 82, 82v, lb. română

---

²⁸⁶ Continuarea lipsește din dosar.

²⁸⁷ Textul, scris de mână, are foarte multe corecturi și tăieturi rezultate probabil din reformulări ale traducerii primare din limba rusă. Am ales să ignorăm variantele tăiate fără a le mai oferi la subsolul paginii și să redăm coerența textului final.

Telegramă cifrată nr. 476 Expediată din Petrograd
3/16 martie 1916, după amiazăExcelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Am discutat alaltăieri cu Șebeko și ieri seară cu Sazonov despre chestiunea furniturilor noastre de stat și i-am remis lista chestiunilor nerezolvate. Mi-a promis să facă tot ce-i stă în putință și crede că lipsa vagoanelor este cea care, în general, este cauza întârzierilor.

Venind vorba despre Bulgaria, el a exprimat dorința de a fi informat de către noi despre ceea ce se întâmplă acolo și m-a însărcinat să vă cer acest serviciu. Nu văd, personal, nici un inconvenient și, dacă și Excelența Voastră este de aceeași părere, ați putea să îmi comunicați fără întârziere telegramele și rapoartele de la Sofia. Voi alege eu <ce folosesc> în comunicările mele.

Am remarcat că situația internă îl interesa în mod special pe Sazonov.

(s.) Const. Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 84**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 478**Expediată din Petrograd
3/16 martie 1916, după amiazăExcelenței <Sale, Domnului> Porumbaru
Externe, București

Referitor la Verdun, Sazonov mi-a spus ieri seară că, în întrevvedereea cu Izvolsky²⁸⁸, Joffre²⁸⁹ ar fi exprimat părerea că nu credea în căderea

---

²⁸⁸ Alexander Izvolsky (1856-1919), diplomat al Imperiului Rus, ministru al Afacerilor Externe (1906-1910), ambasador al Imperiului Rus la Paris.

²⁸⁹ Joseph Joffre (1852-1931), general francez. Comandant șef al armatei franceze pe frontul de vest până în 1916.

acestui, dar chiar dacă s-ar fi întâmplat, germanii erau în imposibilitate de a străpunge frontul francez.

Pierderile germane sunt evaluate până acum la 150.000 de oameni, francezii numai la o treime din această cifră.

Despre subiectul Balcani, se pare că aici situația este considerată ameliorată în favoarea Aliaiților.

Se vorbește, pentru mai târziu, de o debarcare a Aliaiților la Alexandretta²⁹⁰, pentru a cădea în spatele forțelor turce.

L-am găsit pe Sazonov în continuare foarte agresiv la adresa germanilor și bulgarilor. Vorbind despre aceștia din urmă, el mi-a spus că aceștia sunt inamicii prezenți și viitori ai Rusiei; Bulgaria având ieșire la trei mări va fi monstroasă. Trebuie să ne reglăm conturile cu ei, amicitia ruso-bulgară nu va mai exista, doar dacă prin atitudinea sa România nu contribuie la reînnoirea ei.

Mi-a comunicat că existau din partea bulgară câteva tentative ale unor personaje fără caracter oficial, în Elveția, la Londra și Paris, de a lua contact cu Tripla Înțelegere, dar, a adăugat el, aceasta nu îmi inspiră nicio încredere.

(s.) Const. Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 83, 83v

■ 121

Telegramă cifrată nr. 491

Petrograd, în 4/17 martie 1916

Anexe: 1²⁹¹

Excelenței Sale, Domnului Em. Porumbaru
Ministru al Afacerilor Străine

Domnule Ministru,

Cu prilejul discuțiunii proiectului de buget al Ministerului de Interne în Dumă, activitatea Domnului Hvostov²⁹² a fost viu criticată. S-au făcut de către doi oratori și niște revelațiuni interesante.

---

²⁹⁰ Alexandretta, port la Marea Mediterană; denumirea actuală Iskenderun, Turcia.

²⁹¹ Anexa nu s-a păstrat la dosar.

Raportorul acestui proiect de buget cere, în numele comisiei bugetare, ca Departamentul Internelor să ia dispozițiuni urgente pentru anularea restricțiilor relative la populațiunea poloneză și observă că repetatele schimbări ce au avut loc în acest Minister n-au putut să aibă consecințe asupra activității lui.

Deputatul Schidlowsky acuză Guvernul de a nu da exemplul unirei pe care o pretinde de la reprezentanții națiunii și de a arăta puterea autorității sale în opozițiunea sistematică ce o face dorințelor Dumei. Oratorul observă că, atât cât această falsă interpretare a prestigiului autorității nu va fi înlăturată, în locul unui Guvern popular, tare și susținut nu va exista decât neîncredere și animozitate între țară și conducătorii ei.

Domnul Schidlowsky adaugă că izolarea în care guvernării își plănuiesc actele lor nu îi poate determina la o activitate folositoare națiunii; d-sa observă că nemulțumirea generală a unit țara întreagă împotriva Guvernului „care își închipuia că deține monopolul înțelepciunii guvernamentale” fără a-și da seama că această virtute „nu aparține acelor cari din întâmplare ocupau băncile ministeriale, ci acelor cari în colaborare cu poporul au știut să se pună la muncă în vederea scopului comun”.

Oratorul pronunțând un rechisitoriu aspru împotriva fostului cabinet Goremîkin, îl acuza a fi profitat de războiu pentru a câștiga teren în detrimentul drepturilor poporului, fără a se ocupa de inamicul din afară căruia a fost silit să îi abandoneze o provincie după alta din pricina lipsei de arme și munițiuni. Domnul Schidlowsky afirma că un raport ar fi fost adresat sferelor înalte la finele anului 1914 de domnul Șteglovitov, Maklakov și Baronul Taube asupra necesității de a încheia pacea cu Germania și adaugă că posedă textul unui raport ulterior în care acești oameni de stat preferă mai degrabă o înfrângere a Rusiei acordării unei concesiuni în interior.

Oratorul termină atrăgând atențiunea Guvernului asupra necesității de a face sacrificii pentru țară înainte de a fi prea târziu.

Deputatul Adgemov, în numele partidului Constituțional Democrat, acuză actualul Ministru de Interne de a fi indus în eroare societatea rusească prin presă promițând concesiuni și manifestând simpatii interesate față de instituțiile legislative.

Oratorul observă că declarațiunea Domnului Hvostov de a nu esita să se retragă dintr-un Guvern care ar fi dispus să încheie pace înainte de vreme este în contradicțiune cu faptul că Departamentul Poliției nu a fost străin de

---

²⁹² Alexei Hvostov (1872-1918), om politic rus, ministru de Interne (1915-1916).

greva care a izbucnit printre lucrătorii Uzinelor Putilov; D-sa adaugă că piedicile puse de organele Ministerului de Interne în regulata funcționare a mijloacelor de apărare a patriei, precum și atențiunea pe care Domnul Hvostov o manifestă către agitatorii maselor lucrătoare inspiră o mare bănuială.

Oratorul termină constatând că țara nu mai poate fi înșelată și își exprimă convingerea că națiunea rusă, care este pe cale să înfrângă un inamic atât de organizat ca Germania, va ști să învingă „Guvernul Reclamei și al Înșelăciunei”.

Rugându-vă să bine voiți a supune cele ce preced Domnului Președinte al Consiliului, primiți, vă rog, Domnule Ministru, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

(s.) Const. Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 85, 85v, 86, 86v, lb. română

■ 122

Telegramă cifrată nr. 511

Petrograd, 5 martie 1916

<Excelenței Sale, Domnului Porumbaru>
Externe, București

Domnule Ministru,

Ministrul de Finanțe al Rusiei a prezentat Consiliului de Miniștri un proiect de lege cu privire la participațiunea Finlandei cu 1,8% în cheltuielile de război ale Imperiului.

Cu același prilej, dl Bark a mai depus pe biouroul Consiliului de Miniștri proiectul de lege pentru un împrumut de 100 milioane de mărci în Finlanda.

Acest împrumut urmează a fi emis în obligațiuni ale Tezaurului cu termen scurt, producând 5%.

Binevoiți...

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 88, lb. română

Situația internă. Greva de la uzinele Putilov

Excelenței Sale, Domnului Em. Porumbaru
Ministru al Afacerilor Străine

Domnule Ministru,

Ca urmare la raportul meu nr. 471 din 1 martie curent, am onoarea a aduce la cunoștința Excelenței Voastre că la 28 februarie s-a hotărât de către Ministrul de Răsboiu al Imperiului secevrarea Uzinelor Putilov.

Conform aici-alăturatului comunicat oficial, motivele cari au determinat punerea uzinelor Putilov sub ordinele administrațiunei militare ar fi următoarele:

1. Larga desvoltare a sus-ziselor uzine în raport cu satisfacerea nevoilor crescânde ale armatei.
2. Sumele importante vărsate în această întreprindere de Tezaurul Statului.

Uzina Putilov, care este una din cele mai importante din Imperiu sub raportul aprovizionărei armatei, revenind o uzină a statului, a încetat pe timpul răsboiului de a mai avea caracterul unei întreprinderi private. Ca consecvență²⁹⁴, membrii de până acum și Consiliul de Administrațiune au fost îndepărtați de la conducerea uzinei, iar mandatele lor nu le mai dă (*sic!*) decât dreptul de a reprezenta interesele acționarilor garantate prin legea din 12 ianuarie 1916 „asupra întreprinderilor secevrate”.

Totodată, înaintez aici alăturat²⁹⁵ Excelenței Voastre un articol asupra secevrării Uzinei Putilov, apărut în ziarul „Novoe Vremia” din 28 februarie, cu persoanele cari au fost numite de Ministerul de Răsboiu în noul Consiliu de Administrațiune.

Binevoii a primi, Domnule Ministru, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 98, 98v, lb. română

²⁹³ Anexa nu s-a păstrat la dosar.

²⁹⁴ Franțuzism de la subst. „conséquence”, consecință.

²⁹⁵ Anexa nu s-a păstrat la dosar.

<Excelenței Sale, Domnului Porumbaru>
Externe, București

Domnule Ministru,

Am onoarea de a informa pe Excelența Voastră că s-a hotărât a se supune afacerea generalului Suhomlinov²⁹⁶, fost ministru de Război, judecăței Primului Departament al Consiliului Imperiului. Cu acest prilej, dl Suhomlinov ar fi cerut în urmă punerea sa în retragere.

Binevoiiți...

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 89

Situația financiară. Discursul domnului Bark.

Excelenței Sale Domnului

1) Domnule Președinte al Consiliului,

2) Domnule Ministru,

În ultima ședință a Consiliului Imperiului s-a votat impositul pe venit împreună cu amendamentul propus de Ministrul de Finanțe privitor la augmentarea acestui impozit până la maximul de 12^{1/2} %.

Cu toate protestațiunile ce s-au manifestat împotriva acestui amendament de către deputații din dreapta, cuvântările convingătoare ale domnilor Bark și Kokovțev²⁹⁷ au determinat Adunarea să accepte în unanimitate sus-zisa modifi cațiune.

²⁹⁶ Vladimir Aleksandrovici Suhomlinov (1848-1926), ministru de Război al Imperiului Rus (1909-1915).

²⁹⁷ Vladimir Nikolaevici Kokovțov/Kokovțev (1853-1943), om politic rus, ministru de Finanțe în repetate rânduri în perioada (1904-1911), cumulate și cu poziția de președinte al

Domnul Bark își începe cuvântarea amintind că comisiunea financiară a Consiliului Imperiului, fixând la 700 de ruble minimul veniturilor impozabile, a schimbat prin aceasta întreaga scară a impozitului și a autorizat Departamentul Finanțelor să mărească până la $12\frac{1}{2}\%$ cvantumul lui.

Ținând socoteală de dorința sus-zisei comisiuni, Domnul Bark anunță Adunării că acest maximum nu va fi totuși perceput decât pe veniturile ce ating suma de 400.000 ruble.

Motivele cari determină sporirea impozitului pe venit – zice Ministrul de Finanțe – sunt cheltuielile militare, cari până la 1 februarie a.c. se ridică la $11\frac{1}{2}$ miliarde cu o cheltuială zilnică de $31\frac{1}{2}$ milioane ruble.

Pe de altă parte – adaugă Domnul Bark – creditele deschise până la 1 mart (*sic!*) pentru trebuințele războiului se cifrează la 13 miliarde 681 milioane. Aceste cheltuieli neputându-se acoperi numai din venitul impozitelor, fiscul face împrumuturi în valoare de un miliard de ruble pe lună. Pentru amortizarea și plata procentelor acestor datorii, Ministrul de Finanțe observă că cheltuielile viitoare vor trebui să fie augmentate cu 60 de milioane ruble. Din această pricină, zice Domnul Bark, trebuie să găsim izvoare neconținute de venituri cari să poată acoperi aceste cheltuieli enorme și prin urmare să mărim impozitele proporționale în frunte cu impozitul pe venit.

În afară de aceasta, Ministrul de Finanțe atrage atențiunea Adunării asupra faptului că, pentru a face față obligațiunilor cu termen scurt ale Tezaurului, fiscul este silit să recurgă la o emisiune tot mai întinsă a biletelor de bancă ceea ce provocând scăderea valorii nominale ale acestor bilete chiar are ca consecvență imediată augmentarea prețului alimentelor de primă necesitate. Singurele remedii pentru retragerea neîntârziată din circulațiune a surplusului hârtiei monede nu sunt decât împrumuturile, înmulțirea caselor de depuneri și augmentarea impozitelor.

Domnul Bark mai atrage atențiunea asupra faptului că armata nu poate avea succese decât dacă întreaga viață economică a țării va coecide cu trebuințele resimțite pe front. Trebuie dar pe de o parte să se mărească producțiunea obiectelor necesare apărării naționale, iar pe de alta să se micșoreze în interiorul țării consumațiunea lor. Or acest ultim rezultat, observă Domnul Bark, nu poate fi atins decât prin mărirea impozitelor proporționale.

Consiliului de Miniștri (1911-1914). După instaurarea regimului bolșevic a trăit în exil în Franța.

Terminând, Ministrul de Finanțe observă că pentru protecțiunea întreprinderilor nu se va preleva decât 4% din primele venituri ce vor fi realizate de acționari.

Contele Kokovțev, fost Președinte al Consiliului, susține argumentele invocate de Ministrul de Finanțe în favoarea impozitului pe venit cu augmentările prevăzute ulterior. D-sa observă că fără asemenea sacrificii va fi imposibil a se acoperi cheltuielile enorme necesitate de războiu și ia ca exemplu convingător numai chestiunea operațiunilor de credit care se cifrează la un miliard pe lună și a căror plată va încărca Tezaurul statului cu începere de la 1 ianuar 1917 cu un miliard 350 milioane ruble pe an.

Contele Kokovțev, atacând obiecțiunile aduse de Contele Bobrinsky că „impozitul pe venit nu ar fi decât o expropriere determinată de ura împotriva latifundiilor” declară că ideea de a se da o parte din veniturile sale fiscalului nu l-ar împiedica să muncească pentru a agonisi averi în caz că vârsta i-ar mai permite-o. Oratorul dovedește de asemenea deputaților din dreapta că există o contradicție între declarațiunea lor de a fi gata să sacrifice totul pentru războiu și luptă împotriva impozitului pe venit pe care îl acuză a viola proprietatea. Ca ultim argument, Contele Kokovțev atrage atențiunea Adunarei asupra consecvențelor grave ale unui deficit care n-ar mai putea fi acoperit și observă că capitalistul va suferi mai puțin de pe urma impozitului pe venit decât atunci când rubla ar ajunge sub valoarea ei actuală de 50 sau 60 de copeici.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 90, 90v, 91, 91v, lb. română

■ 126

Telegramă cifrată nr. 521

Expedită din Petrograd
7/20 martie 1916, după amiaza

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru
Externe, București

În aceste ultime zile au fost mai multe greve parțiale în câteva uzine metalurgice de la Petrograd care lucrează pentru armată. S-a intervenit cu trupe. Au fost câțiva morți și răniți.

Am trimis Excelenței Voastre, prin Manu²⁹⁸, acest raport asupra grevei de la Uzinele Putilov.

(s.) Const. Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 95

■ 127

Telegramă înregistrată cu nr. 522

Expedită din Petrograd
7/20 martie 1916, după amiaza

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru
Externe, București

Ambasadorul Italiei mi-a spus că știe din sursă bună că s-ar fi format în Statul Major German un curent care dezaprobă orice nouă imixtiune militară a Germaniei în Balcani, unde chestiunile bulgarilor și turcilor constituie restricții în calea libertății sale de acțiune.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 97

---

²⁹⁸ Constantin G. Manu (1871-1959), diplomat român, ministru plenipotențiar la Constantinopol (1912-1916).

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru
Externe, București

După informațiile diplomatice ale unui neutru de la Constantinopol, acolo ar fi o mare depresiune. Dacă situația s-ar înrăutăți, s-ar putea ca ideea păcii separate a Turciei să câștige adepți.

Atingând această chestiune cu Sazonov înainte de a avea această informație, el mi-a spus că ar fi foarte dificil de a se încheia o pace separată cu Turcia.

Deduc de aici că exigențele speciale ale Rusiei ar fi considerabile; atât cât am putut să-mi dau seama, celelalte Puteri ale Cvadruplei nu ar privi defavorabil ideea unei păci separate cu Turcia.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 92

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru
Externe București

Assim bey, fost Ministru al Afacerilor Străine și fost ambasador al Turciei în Persia, făcut prizonier de trupele ruse la o partidă de vânătoare în împrejurimile Teheranului, la trecerea sa prin Petrograd a venit să mă vadă.

Mi-a spus că acțiunea lipsită de inteligență a prințului de Reuss, Ministrul Germaniei la Teheran, care distribuise arme și bani în Persia, era cauza a ceea ce se întâmplase, oferind rușilor pretextul intervenției în loc de a păstra neutralitatea Persiei.

Am înțeles că el, personal, ar fi preferat ca Turcia să nu se angajeze în război, păstrând neutralitatea din care ar fi putut trage mari foloase și obține concesii.

Acum, a adăugat el, nu vom putea decât să continuăm războiul. În cursul acestui an, crede el, lucrurile se vor decide pe fronturi. Assim bey nu mi s-a părut că ar crede într-o victorie decisivă nici de o parte, nici de alta. Poftele Bulgariei îl neliniștesc.

Cum îmi cerea părerea, i-am spus că nu credeam că Turcia trebuia să facă un război preventiv și că nu vedeam un bilanț activ pentru ea; cu cât mai repede ar ieși, cu atât mai bine pentru ea.

Assim bey a plecat prin Suedia, Germania, Austria, Bulgaria, spre Constantinopol.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 93, 93v

■ 130

Telegramă cifrată nr. 525

Expediată din București
5/18 martie <1916>, orele 11 seara
Primită 6/19 martie, seara

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României, Petrograd

Raportul și telegrama de la Sofia indică mișcări de trupe spre frontiera noastră și foarte ostile la adresa noastră. Pentru mâine se anunță întreruperea completă a trenurilor spre Rusciuk²⁹⁹. Nu pot fi încă sigur dacă această mișcare nu implică deplasarea spre sud a trupelor care au fost anterior pe frontiera noastră.

Asupra situației interne bulgare, dezertorii semnaleză dificultățile economice și plângerile împotriva supremației presei germane; dar nu mi se pare că aceste dificultăți au luat până acum un caracter de natură a influența situația.

În răspuns la telegrama Dumneavoastră <referitoare la> Prodan³⁰⁰, nu văd posibilitatea de a antrena Grecia fără riscul de a fi transmisă Berlinului orice propunere <s-ar face>, chiar în momentul în care apare drept indispensabilă necesitatea de a da germanilor certitudinea că neutralitatea noastră este definitivă.

---

²⁹⁹ Astăzi, Ruse, port la Dunăre pe granița de nord a Bulgariei.

³⁰⁰ Se poate referi la telegrama 401, pag. 154.

(s.) Brătianu fără număr

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 87

■ 131

**Telegramă cifrată
Înregistrată cu nr. 530**

Expediată din Petrograd
7/20 martie 1916, seara

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Am primit telegrama Dumneavoastră din 5/18 martie.

Situația, care se arată neliniștitoare din partea bulgarilor, ale căror demersuri trebuie să fie cel puțin cunoscute la Berlin, mă îndeamnă să cred, având în vedere mai ales o anumită lehamite care ni se arată aici pentru moment, că ar trebui poate să ne gândim la a evita pericolul de a fi luați pe neașteptate fără un acord militar prealabil. Știu că aici se ține la încheierea lui și că ar fi poate dispuși să-l încheie fără dată obligatorie pentru intrarea noastră în acțiune.

Dacă situația s-ar agrava, am risca poate, cerând prea multe asigurări, să nu primim niciuna în mod real.

Personal, am fost favorabil vizitei Marelui Duce Kiril, am fi putut admite fără angajament formal principiul trecerii trupelor rusești prin Dobrogea simultan cu eventuala noastră acțiune. Înclin încă să cred că o vizită de familie de acest gen nu s-ar putea reproșa, de vreme ce prințesa³⁰¹ de Wied este la București și primesc delegația albaneză.

Este necesar, cred, să păstrăm contactul cu Rusia și Alianții fără să dăm impresia că suntem încolțiți.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 94, 94v

---

³⁰¹ În original, substantivul este la singular și verbele sunt conjugate la plural „Princesse de Wied sont Bucarest et reçoivent délégation albanaise”. Este vorba despre Sofia de Schönburg-Waldenburg (1885-1936), căsătorită cu Wilhelm de Wied (1876-1945), care a fost în 1914 pentru șase luni principe al Albaniei (martie-septembrie 1914), sub egida Puterilor Centrale.

<Raport> nr. 536 Anexe: una³⁰²

Confidențial

Petrograd, în 8/21 martie 1916

Situatiunea internă. Demisiunea Domnului Hvostov.

Concesii făcute Dumei.

Excelenței Sale, Domnului Em. Porumbaru
Ministru al Afacerilor Străine

Domnule Ministru,

Printr-un Ukaz al Senatului Dirigent al Imperiului, s-a primit demisiunea Domnului Hvostov, Ministru de Interne, și s-a numit în locul său Domnul Stürmer, Președintele Consiliului de Miniștri.

A circulat versiunea că retragerea timpurie a Domnului Hvostov de la Departamentul Internelor ar fi fost datorită unor influențe oculte din partea unor persoane puternice pe cari le-ar fi indispus altă dată.

În această privință se pretinde că un Guvernator nemulțumit ar fi denunțat lui Rasputin pe Domnul Hvostov că ar fi pus la cale atentatul împotriva sa și cu prilejul căruia Rasputin a primit, de la o femeie, o lovitură de cuțit.

Se mai adaugă de asemenea că Domnul Hvostov ar mai fi descoperit și confiscat o corespondență foarte compromițătoare între Rasputin și o persoană din sferele cele mai înalte.

Retragerea Ministrului de Interne mai este atribuită nemulțumirii ce a pricinuit în țară prin neexecutarea niciunei din numeroasele făgăduieli ce a făcut cu prilejul intrării sale în Minister.

După cum Excelența Voastră a putut constata din cuvântările care au fost pronunțate în Dumă, cu ocazia prezentării proiectului de buget al Ministerului de Interne, purtarea Domnului Hvostov a fost mult criticată. Fostul Ministru de Interne era învinuit de a fi indus în eroare opinia publică prin declarațiunile liberale ce a răspândit prin presă cari nu s-a (*sic!*) potrivit deloc cu întreaga sa activitate, pătrunsă în mod exclusiv de un spirit reacționar și ultra monarhist. În această privință este de semnalat că atitudinea Domnului Hvostov față de Congresul Monarhist, în care D-sa a

---

³⁰² Anexa nu s-a păstrat la dosar.

crezut nemerit a-și delega un reprezentant, a fost viu comentată în cercurile progresiste încă din luna februarie.

Retragerea Domnului Hvostov pare a fi o nouă concesiune față de Dumă. D-sa avusese un program întreg de abilitați cu cari credea că poate împăca lucrurile: atitudini și declarațiuni liberale de fațadă; în practică circulări și măsuri administrative reacționare. Abilitatea a fost prinsă în propriile ei mreji și a sfârșit prin a inspira o egală neîncredere.

Visita Împăratului la Dumă, retragerea Domnului Hvostov, încuviințarea Țarului ca Generalul Suhomlinov să fie dat judecăței sunt indicii de concesiuni făcute opiniei publice.

Blocul Progresist ar primejdui însă propria lui tărie dacă ar împinge cererile sale peste oarecare limite. Alcătuit din elemente cu tendințe politice nu cu totul omogene, ar risca să se disfacă perzând foloasele închegării grupărilor liberale într-o majoritate solidară.

Cu privire la remanierea ce a avut loc în sânul Cabinetului Imperial, înaintez aici-alăturat³⁰³ Excelenței Voastre un articol de fond apărut în ziarul „Rieci” din 6/19 martie 1916.

Binevoîți a primi, Domnule Ministru, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

(s.) Const. Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 99, 99v, 100, 100v, lb. română

■ 133

<Raport> nr. 548

Petrograd, în 10/23 martie 1916

Anexe: una

Situația internă.

Desbaterile din Dumă privitoare la proiectul de buget al Ministerului de Interne.

Discursul deputatului Tsenkeli.

Excelenței Sale, Domnului Em. Porumbaru
Ministru al Afacerilor Străine

---

³⁰³ Articolul nu s-a păstrat la dosar.

Cu prilejul debaterilor ce au avut loc în Dumă, privitor la proiectul de buget al Ministerului de interne, socot interesant a semna la Excelenței Voastre cuvântarea ținută de Deputatul Tsenkeli, din grupul muncitorilor.

Domnia sa amintește că domnul Hvostov a intrat în Cabinet imediat după închiderea Dumei, în momentul când izbucnise grevele și când Guvernul era mai puțin preocupat de ideea de a scăpa țara de inamicul din afară decât de aceea de a potoli furia poporului.

Oratorul adaugă că clasa muncitoare, căreia nu i s-a îngăduit niciodată să-și manifeste independența nici sub raportul politic nici sub acel economic, a fost și de astă dată cea dintâi care a avut să sufere toată rigoarea Guvernului.

D-sa observă că momentele actuale au apropiat trei factori: Administrațiunea, Clasa Militară și Capitalul. Resultatul sunt grevele muncitorilor cari iau proporțiuni tot mai mari și cari se manifestă în toate uzinele Rusiei. Ca dovadă Domnul Tsenkeli enumără desordinele cari au avut loc zilele trecute la Uzina Putilov, acelea de la Moscova, greva muncitorilor de la Uzina de cartușe din Tula și acea a Uzinei pentru construcțiunea vapoarelor din Nicolaev.

Față de gravitatea acestor suspendări ale muncii în uzinele cari lucrează pentru apărarea națională, oratorul zice că „trebuie să se înlătore criminalii cari pe calea provocațiunii socotesc a înăbuși tendințele cu totul legitime ale muncitorimeii de a-și apăra interesele”.

Oratorul deploră starea supusului rus, lipsit în marea lui majoritate de drepturi cetățenești și purtarea autorității față de naționalități. În această privință, Domnul Tsenkeli adaugă că evreii din Rusia nu sunt decât un paratoner³⁰⁴ împotriva furiei poporului și citează mișcarea pentru libertate din 1905, care a fost însoțită de masacrul evreilor organizat de autoritate pentru a masacra în același timp pe poporul rus.

Declarând că autoritatea este adevăratul instigator al revoluțiunii și că revoluțiunea nu este decât consecvența iminentă a politiceii autorității, oratorul atrage atențiunea asupra atitudinii provocatoare a Guvernului.

Terminând, Domnul Tsenkeli conchide că autoritatea provoacă actualmente revoluțiunea și că datoria reprezentanților țării este de a nu

---

³⁰⁴ Franțuzism, de la subst. „paratonnerre”, paratrăznet.

„lichida excitațiunea contra autorității, ci mobilisând forțele țării, de a avea ca singura lozincă Libertatea poporului.”

Binevoîți a primi, Domnule Ministru, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

(s.) Const. Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 101, 101v, 108, lb. română

■ 134

Telegramă cifrată nr. 555

Expedită din Petrograd
10/23 martie 1916, seara

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Ambasadorul Japoniei mi-a spus, conform unei telegrame a colegului său de la Paris, că Joffre este plin de încredere și crede că frontul francez nu va fi străpuns și că Verdunul nu va fi luat. Crede totuși că germanii vor continua să atace.

Important pentru francezi este să rămână stăpâni pe platoul Hauts-de-Meuse. Dacă chestiunea Verdunului ar putea întârzia acțiunea de ansamblu a Aliților, se crede că, exceptând evenimente neprevăzute, ea va putea avea loc în cursul acestei veri.

Ofensiva rusă va fi dinspre nord Dvinsk³⁰⁵, Riga, pentru a pune complet la adăpost Petrogradul.

Ambasadorul Japoniei mi-a spus că sondaje dinspre partea germană pentru încheierea păcii au avut loc înainte de atacul de la Verdun. El consideră că germanii se află într-un punct de cotitură care ar putea marca începutul declinului. După calculele militare japoneze, nu ar mai avea mai mult de 1 milion 200 de mii³⁰⁶ de oameni pentru a umple vidul alcătuit din elemente de ordinul al doilea. Desigur că le rămân Aliților încă multe de făcut pentru a-i respinge pe germani; dar estimează că, dacă germanii se retrag, austriei, turcii și bulgarii vor slăbi și ei.

---

³⁰⁵ Astăzi Daugavpils, Letonia.

³⁰⁶ Cuvântul „mii” a fost adăugat cu cerneală.

După părerea sa, situația armatei ruse se ameliorează. Rezervorul permanent de un milion cinci sute de mii oameni în interior pentru a completa golurile este o realitate. Această armată este dotată cu arme pentru linia întâi și parțial pentru linia a doua. Mai rămâne să se primească arme pentru a completa linia a doua, care vor sosi în cursul acestei veri, ca și tunurile de mare calibru venind din Japonia și Anglia și care le lipsesc puțin rușilor în acest moment.

Ambasadorul Japoniei speră că, urmare a conciliabulelor militare care au avut loc la Paris, se va încredința generalului Joffre, cu toate menajamentele protocolare, direcția centrală a operațiunilor generale ale tuturor armatelor aliate.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 109, 109v, 110

■ 135

Telegramă cifrată nr. 556

Expediată din Petrograd
10/23 martie 1916, seara

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Ambasadorul Angliei, cu care m-am văzut ieri seară, se arată satisfăcut de maniera în care merg lucrurile pentru Aliați. El mai crede că ofensiva lor de ansamblu ar putea avea loc în cursul acestei veri.

El mi-a dezvăluit că era neliniștit în ceea ce privește trupele britanice încercuite de turci la Kutel-Amara³⁰⁷ și care, din cauza dificultăților de a li se acorda ajutor și aprovizionare, ar putea fi obligate să se predea. Efectivul lor ar fi de doar 7000 de oameni, dar ar avea un efect moral.

Referitor la bulgari, l-am găsit în aceleași dispoziții personale favorabile unei păci separate cu Bulgaria, abandonându-i întreaga Macedonie. El m-a întrebat dacă pentru a obține neutralitatea bulgară nu am fi dispuși să cedăm ceva. I-am spus că înainte de intrarea lor în război aceasta s-ar fi putut face, dar nu mai știam care erau dispozițiile în momentul actual.

În ceea ce ne privește, ambasadorul mi-a spus că el crede că nu ar trebui să lăsăm să ne surprindă fără acord militar. Ați putea face, a adăugat

---

³⁰⁷ Kut El Amara, Irak, la 160 km sud-est de Bagdad, pe malul fluviului Tigrul.

el, un acord fără dată fixă, analog aceluia pe care noi îl aveam cu Franța înainte de război, luând în considerare situații speciale (figurează în cărțile galbenă și albastră).

Am invocat pericolul indiscrețiilor.

Ambasadorul Angliei mi-a spus de asemenea că ofensiva rusă, când va avea loc, va fi îndreptată spre nord și aceasta explică de ce generalul Alexeiev nu poate fi sigur că va avea trupe disponibile în Basarabia, care să poată opera contra bulgarilor prin Dobrogea.

Rușii tocmai au făcut 1000 de prizonieri germani în regiunea Dvinsk.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 111, 111v

■ 136

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 563**

Expedită din București
10/23 martie 1916, orele 10 seara
Primită la Petrograd a doua zi, dimineața

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României, Petrograd

Răspunzând telegramei Dumneavoastră nr. 530³⁰⁸, consider inoportun tot ceea ce la această oră ar putea fi interpretat la Berlin ca nefavorabil neutralității noastre.

(s.) Brătianu   fără număr

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 112

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Într-o întrevedere pe care Sazonov mi-a cerut-o recent, acesta mi-a spus că este informat din surse diferite că Excelența Voastră a dat dovadă de neîncredere la adresa Rusiei. Am replicat că nu aveam cunoștință de așa ceva, dar că ar putea fi vorba despre o neînțelegere asupra ezitării de a merge împotriva Bulgariei, pe care mi s-a părut că am observat-o aici în ultima vreme, <care> ar fi putut fi cauza unei impresii de această natură.

Sazonov a reluat că Rusia era dispusă, odată momentul sosit, să întreprindă o acțiune contra Bulgariei și că neînțelegerea s-a risipit; adăugând că lui însuși și, mai mult decât tuturor, Țarului îi repugna profund regele Ferdinand³⁰⁹.

Nu mai avem nimic în comun cu Bulgaria, doar dacă atitudinea României nu ne forțează să reînnodăm <relațiile> cu Sofia.

Sazonov a insistat apoi asupra necesității de a ajunge fără întârziere la încheierea Acordului Militar, chiar fără dată. Colonelul Tatarinov a fost primit cu amabilitate, dar îndepărtat. Numai recent i s-a dat o oarecare dovadă de încredere, fiind condus să vadă Dobrogea, ceea ce este un vag indiciu al unor mai bune dispoziții.

În conversația aceasta am crezut că înțeleg că Sazonov nu se obișnuia deloc cu ideea ca România să stabilească pentru momentul ofensivei generale încheierea acordului militar.

La despărțire, Sazonov a insistat din nou asupra necesității de a risipi neîncrederea față de Rusia și de acordul militar. I-am promis să acționez în această privință și am profitat de ocazie pentru a-i spune că singura noastră linie de comunicație cu Rusia nu trebuia lăsată la arbitriul și bunul plac al autorităților rusești locale.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 133, 133v

³⁰⁹ Ferdinand de Saxa-Coburg Gotha (1861-1948), principe (1887-1908) și rege al Bulgariei (1908-1918).

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru
Externe, București

Se pune problema ca actualul ministru de Război să fie înlocuit de către generalul Șuvaev³¹⁰. Se atribuie retragerea generalului Polivanov³¹¹ declarațiilor pe care le-a făcut recent în Dumă pe subiectul grevelor <de la> Putilov și care ar fi deranjat; el nu a fost de altfel niciodată simpatizat personal de Împărat.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 132

Anexe: I

Situația internă.

Desideratele Comisiunii Bugetare. Discursul Deputatului Kovalevski³¹³.

Excelenței Sale, Domnului Porumbaru
Ministru al Afacerilor Străine, București

Domnule Ministru,

În ședința din 11 martie s-a debătut în Dumă proiectul de buget al Ministerului Imperial al Afacerilor Străine.

Deputatul Krupensky³¹⁴, raportorul proiectului, a cetit următoarele trei desiderate ale Comisiunii bugetare:

³¹⁰ Dmitri Șuvaev (1854-1937), general rus, ministru de Război al Imperiului Rus (1916).

³¹¹ Alexei Polivanov (1855-1920), ministru de Război al Imperiului Rus (1915-1916)

³¹² Anexa nu s-a păstrat la dosar.

³¹³ Rezumatul adăugat cu stiloul. Maksim Maksimovici Kovalevski (1851-1916), jurist și academician rus.

1. Să se înființeze o comisiune compusă din agenți ai Ministerului de Externe, din persoane competente și din membri ai Corpurilor Legiuitoare cari, sub președenția unuia dintre Ambasadorii fără post, să examineze toate chestiunile privitoare la interesele politice și economice ale statului cari sunt ridicate cu prilejul războiului și cari s-ar putea lichida cu ocaziunea încheierii păcii.

2. Războiul trebuind a fi continuat până la repurtarea unei victorii definitive, să nu se încheie pacea cu Germania înainte de a o zdrobi. În acest scop, urmează a se rezolva în Consiliul de Miniștri chestiunea coordinării politicii interne cu politica externă, financiară, comercială și industrială a Imperiului.

3. Necesitatea de a lua, pe lângă măsurile militare, măsuri directe pentru organizarea influenței rusești în Persia.

Desbaterile asupra proiectului de buget al Ministerului de Externe au fost deschise prin cuvântarea deputatului Kovalevski.

Exprimând profunda sa satisfacțiune față de alipirea Portugaliei la Cvadrupla Înțelegere, oratorul constata importanța pe care o are din punct de vedere al succesului și al termenului războiului, trecerea de partea Aliaților al (*sic!*) oricărui stat neutru.

În această privință, Dl. Kovalevski atrage atențiunea asupra Statelor Unite ale Americii de Nord, adăugând că „cele 12.000.000 de slavi cari se folosesc de ospitalitatea Statelor Unite ar putea juca rolul pe care-l împlinește (*sic!*) cele 15 milioane de germani, în chestiunea augmentării simpatiilor către unul din beligeranți. În această direcțiune, observă D-sa, nu trebuie să se înlătore niciun mijloc care ar fi în măsură să mărească simpatiile către națiunea și armata rusă. Ca consecvență, oratorul critică atitudinea Guvernului față de cei 250 de mii de cehi și slovaci cari se găsesc actualmente pe teritoriul Imperiului și cari sunt animați de sentimentele cele mai amicale către națiunea și armata rusă.

Domnul Kovalevski trece apoi la chestiunea modalității în care Guvernul ar putea interveni pentru a pune pe prizonierii ruși la adăpostul foametei care-i amenință. În această privință, oratorul observă că crisa de aprovizionare care va izbucni în Austro-Germania peste o lună sau două și intențiunea acestor state de a lipsi pe prizonierii de războiu de orice fel de

---

³¹⁴ Pavel M. Krupenski (1863-1939), om politic rus, reprezentant al unei familii nobiliare din Basarabia.

hrană au provocat în țările neutre elaborarea unor serii de proiecte menite a procura prizonierilor ruși pâne rusească.

Domnul Kovalevski recunoscând necesitatea de a veni în ajutorul milionului de prizonieri ruși cari se găsesc în captivitate, atrage totuși atențiunea asupra garanțiilor ce trebuiesc luate pentru ca pânea rusească să nu constituie un izvor de aprovizionare pentru armatele inamice. În această privință, D-sa socotește că Guvernul nu se poate însărcina a hrăni pe prizonierii ruși decât sub condițiunea ca dâșșii să fie trecuți pe teritoriul statelor neutre.

Terminând, Domnul Kovalevski insistă asupra necesității constituirii unei comisii pe lângă Ministerul de Externe pentru a studia în detaliu viitoarea situațiune internațională a Rusiei și a evita astfel greșeala ce s-a comis totdeauna de a nu fi gata nici pentru a intra în războiu nici pentru a încheia pace.

Binevoii a primi, Domnule Ministru, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

(s.) Const. Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 143, 143v, 144, 144v, lb. română

■ 140

<Telegramă> nr. 643

Petrograd, în 21 martie 1916

Anexe: una³¹⁵

Situațiia internă.

*Discursul Generalului Polivanov cu privire la secestrarea Uzinei Putilov*³¹⁶

Excelenței Sale, Domnului Porumbaru
Ministru al Afacerilor Străine, București

Domnule Ministru,

Răspunzând la interpelarea ce i s-a adresat de către deputații din stânga cu privire la suspendarea muncii în Usina Putilov, Domnul General

---

³¹⁵ Anexa nu s-a păstrat la dosar.

³¹⁶ Textul evidențiat de editori cu caractere italice a fost adăugat prin scriere de mână, cu cerneală neagră.

Polivanov, Ministrul de Război, a pronunțat o lungă cuvântare în ședința Dumei din 14 martie 1916.

D-sa începe prin a constata importanța pe care o are această uzină sub raportul fabricațiunei obiectelor indispensabile apărării și ca consecvență necesitatea ca ea să funcționeze în mod regulat. În acest ultim scop, zice Ministrul de Război, încă din iulie trecut Consiliul special de apărare a numit o comisiune specială pentru a examina cauzele determinate a (*sic!*) întârzierelor ce erau constatate în producțiunea acestei uzine.

Sporirea salariului muncitorilor în vederea augmentării producțiunei nu a dat însă roadele așteptate.

În același timp apăreau simptome de desorganizare financiară în administrațiunea Uzinei. Aceste împrejurări au silit Consiliul Special de Apărare să alipească administrațiunei uzinei, în octombrie 1915, niște inspectori pe care îi a înlocuit cu 6 directori la 31 ianuar 1916. Mișcările cari au isbucnit acum în urmă printre lucrători au determinat la 27 februar suszisul Consiliu a decide secvestrarea Uzinei, punerea ei sub administrațiunea Ministerului de Războiu și stabilirea unei noi stări de salarii. Această decisiune a fost confirmată și executată de Ministerul de Războiu în interesul apărării patriei.

Ordinele de închidere a Uzinei date de Circumscripțiunea Militară din Petrograd în vederea păstrării ordinei ese din cadrul atribuțiunilor Guvernului și a Ministerului de Războiu și sunt de competența exclusivă a Autorităților Militare.

Generalul Polivanov face istoricul detaliat al negociațiunilor ce au urmat între administrațiune și lucrători până la 23 Februar, când s-a hotărât închiderea definitivă a Uzinei de Autoritățile Militare.

Ministrul de Războiu adaugă că, simultan cu această hotărâre, toți lucrătorii scutiți de serviciul militar pentru executarea cât mai urgentă a comandelor Ministerelor de Marină și de Războiu trebuiesc a-și îndeplini îndatoririle militare. D-sa observă însă că până acum nu au fost chemați dintre greviștii Uzinei Putilov decât acei aparținători claselor 1915 și 1916 cari constituiesc un element uvrier³¹⁷ puțin obișnuit cu munca.

Generalul Polivanov mai declară că Autoritățile Militare au instituit un Consiliu de Războiu pentru a judeca pe muncitorii cari au comis acte de violență și termină informând Adunarea că de la 2 Martie se procedează cu mult succes la noile inscripțiune (*sic!*) de muncă în vederea redeschiderei Uzinei Putilov.

---

³¹⁷ Franțuzism de la subst. „ouvrier”, muncitor.

Binevoîți a primi, Domnule Ministru, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

(s.) Const. Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 146, 146v, 147, lb. română

■ 141

<Telegramă> nr. 644

Petrograd, în 18 martie 1916

Anexe: 1³¹⁸

Excelenței Sale, Domnului Porumbaru
Ministru al Afacerilor Străine, București

Domnule Ministru,

Am onoarea a înainta aici alăturat Excelenței Voastre un articol din ziarul *Novoe Vremia* din 17 martie a.c. cu privire la eșirea din minister a generalului Polivanov și înlocuirea sa cu generalul Șuvaev.

(s.) Const. Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 141, lb. română

■ 142

Telegramă cifrată nr. 662

Expediată din București
la 29 februarie/13 martie 1916,
orele 1:30, după-amiaza

Primită la Petrograd a doua zi dimineață

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României, Petrograd

Am primit telegrama Dumneavoastră nr. 440 chiar în momentul în care prin ale sale [23388]³¹⁹ prin incidentele de frontieră și prin atitudinea

---

³¹⁸ Articolul menționat se referă la politica internă a Rusiei, este în același dosar, la fila 142.

³¹⁹ Cuvânt nedescifrat în original.

sa, Bulgaria devenea din ce în ce mai provocatoare și, în consecință, dificultățile mele atingeau maximul.

Ar trebui, în consecință, să faceți Guvernul Imperial să înțeleagă cât de descurajatoare este pentru mine maniera sa de a recunoaște toate avantajele pe care le-a avut și pe care ...³²⁰ din politica noastră, cu atât mai mult cu cât discursul lui Sazonov din Dumă a fost una din cauzele acestor pericole.

Voi vorbi în același sens lui Poklewski și Holban³²¹.

Iurașcu³²² a primit ordin să treacă de la Atena direct pe la Dumneavoastră.

(s.) Brătianu nr. 662

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 81

■ 143

Telegrama cifrată nr. 668

Expediată din București

20 martie/2 aprilie 1916, orele 1:50 p.m.

Primită la Petrograd

21 martie/3 aprilie 1916, dimineața

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy

Ministrul României la Petrograd

Acuzațiile lui Sazonov, care se plânge de neîncrederea noastră la adresa Rusiei, nu au niciun fundament, dar, adăugate altor manifestări, ele contribuie la a mă face să cred cât de puțin se ține cont de serviciile pe care noi le-am adus, de dificultățile pe care le avem, ca și de condițiile esențiale care trebuie realizate dacă se dorește a ni se da posibilitatea de a face mai mult pentru a avea câștig de cauză³²³.

Nu prin grăbirea redactării textului convenției militare sau a altora vor antrena România. Doar furnizarea munițiilor introduse în țară este în

---

³²⁰ Cuvânt lipsă în original.

³²¹ Colonel Ștefan Holban (1869-1939) în 1916 era comandant al Diviziei a 9-a și a 19-a, ulterior avansat general. În perioada 1910-1912 a fost atașat militar la St. Petersburg.

³²² Dumitru Iurașcu (1890-1964), diplomat român la Legația de la Belgrad, al cărei personal s-a refugiat în Grecia, însoțind guvernul și armata sârbă.

³²³ Inițial dactilografiat „pour les alliés”, apoi tăiat cu cerneală neagră și scris de mână „pour avoir prédominé”.

acest moment de o eficiență reală³²⁴. Or, chiar după experiențe penibile din ultimii ani, nu constat încă la Guvernele Triplei Înțelegeri conștiința clară a situației noastre și a posibilităților noastre, și că la ora la care, printr-un adevărat tur de forță am reușit să evit o schimbare în România periculoasă pentru Tripla Înțelegere, constat din nou că, departe de a accelera executarea comenzilor noastre, atât în Anglia, cât și în Rusia se demonstrează o lipsă de interes descurajantă.

Nu pot să mă împiedic să constat o dată mai mult diferența [63357]³²⁵ Germania, care nu neglijează nimic pentru a-și susține interesele și altfel decât prin vorbe.

Vă rog să faceți tot posibilul pentru a face să se înțeleagă, atât de către Rusia, cât și de către reprezentanții Puterilor, cât de defavorabilă propriului lor interes este această lipsă de înțelegere.

(s.) Brătianu

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 145, 145v

■ 144

<Raport> nr. 669

Petrograd, în 21 martie/ 3 aprilie 1916

Anexe:

Retragerea Ministrului de Război, Generalul Polivanov.

Excelenței Sale, Domnului Porumbaru
Ministru al Afacerilor Străine, București

Domnule Ministru,

Prin telegrama mea cifrată nr. 624³²⁶ din 15/28 martie 1916 a.c. comunicasem Excelenței Voastre probabila retragere a Ministrului de Război, Generalul Polivanov. Un ukaz Imperial din 15/28 martie 1916 ridică pe generalul Polivanov din postul ce-l ocupa „după a sa cerere”; el a fost numit membru în Consiliul Imperiului.

---

³²⁴ În originalul dactilografiat rămăseseră cifrate mai multe cuvinte, explicitate apoi cu cerneală neagră, 11015 (*à l'heure*), 20680 (*seule*) 38793 (*d'*) 26592 (*efficacités*) 30277 (*réelle*). Pentru a reda fluenta frazei, am ales să redăm doar cuvintele descifrate.

³²⁵ Cuvânt rămas nedescifrat în original.

³²⁶ Telegrama nr. 624, la pagina 181.

Cu variante deosebite, retragerea Ministrului de Război se atribuie atitudinii ce a avut în afacerea grevelor de la uzinele Putilov.

Declarațiunile ce a făcut în Dumă cu acest prilej au displicut la Țarskoe-Selo. S-a raportat Împăratului aprecierile făcute de către Ministrul de Război în culoarele Adunărei, cari au fost considerate ca prea înaintate și favorabile lucrătorilor.

De fapt, afacerea Putilov a dat Țarului un pretext pentru a se desbăra de un sfetnic care îi era antipatic, mai ales că vedea în el pe succesorul unui favorit de care Majestatea Sa se despărțise cu multă mâhnire și constrâns de opinia publică: Generalul Suhomlinov. Împăratul n-a iertat niciodată Generalului Polivanov că înlocuia pe Suhomlinov.

Generalul Polivanov trecea drept un om cu idei liberale și era foarte apreciat de majoritatea din Dumă, care ar fi voit să-l urce la demnitatea de Președinte al Consiliului. Cumpănit și serios – nu fără oarecare pedanterie – Generalul Polivanov își dăduse toate silințele pentru a pune rânduială în afacerile Ministerului de Război pe care l-a condus timp de opt luni. General provenind din arma geniului, el atribuia cea mai mare importanță forțelor tehnice ale armatei și industriei militare.

Urmașul său, Generalul Șuvaiev, a fost mai înainte director de școli militare și acum în urmă în capul intendanței armatei. Puțin cunoscut, el este apreciat ca un „om cinstit”, calitate care, după cum o recunosc însuși (*sic!*) rușii, nu se întâlnește îndeosebi de des în intendanță.

Aici alăturat³²⁷ am anexat o dare de seamă din ziarul „Rieci” din 21 martie curent, din care se vede impresiunea defavorabilă ce a produs în cercurile liberale retragerea Generalului Polivanov.

Binevoșiți a primi, Domnule Ministru, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

(s.) Const. Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 148, 148v, 149, lb. română

---

³²⁷ Anexa nu s-a păstrat la dosar.

<Telegramă> nr. 674

Petrograd, în 18 martie 1916

Anexe: I³²⁸

Situția internă.

Discursul D-lui deputat Miliutin³²⁹ în Dumă cu privire la rolul diplomației în timpul războiului și după războiu.

Excelenței Sale, Domnului Em. Porumbaru
Ministru al Afacerilor Străine

Domnule Ministru,

Ca urmare la rapoartele mele nr. 642 și 643 din 18 martie socot interesant a mai semnala Excelenței Voastre aici-alăturata cuvântare pronunțată de deputatul Miliutin în Dumă cu prilejul debaterilor asupra bugetului Ministerului de Externe.

Oratorul își începe discursul determinând rolul diplomației în timpul războiului și după războiu: în prima fază „ea trebuie să ușureze condițiunile în care se face războiul”; în a doua „ea trebuie să augmenteze succesele repurtate de trupe, să garanteze țării o pace solidă și onorabilă care să-i asigure desvoltarea pe calea civilizațiunei”.

Domnul Miliutin constată însă eșecul diplomației rusești, atât în Persia, cât și în Balcani, în ceea ce privește facilitarea condițiunilor de luptă. Domnia sa acuză Guvernul de a nu fi susținut pe partizanii Rusiei nici în Grecia, nici în România.

Aceeași lipsă de rezultate satisfăcătoare constată Dl Miliutin și în activitatea misiunelor rusești de pe lângă toate celelalte State neutre din Europa, Asia și America. Intervențiunea Portugaliei, zice D-sa, nu poate fi salutată decât ca un succes al diplomației engleze. Domnul Miliutin recomandă înlocuirea agenților actuali ai Rusiei prin persoane capabile cari să poarte nume rusești și cari să înțeleagă interesele Rusiei.

Cu privire la suspectarea germanilor supuși ruși, Domnul Miliutin socotește necesar a explica acelora dintre dâșii cari ar fi inocenți că suferințele îndurate de Rusia de pe urma germanilor au fost atât de mari

---

³²⁸ Anexa nu s-a păstrat la dosar.

³²⁹ Nikolai Alexandrovici Miliutin (1889-1942), revoluționar rus, activist bolșevic.

încât fără distincțiune ei trebuie să se supună necesității de a se retrage pe timpul războiului de la funcțiunile responsabile ce li s-ar fi încredințat.

Terminând, oratorul atrage atențiunea Domnului Sazonov că armata s-a (*sic!*) făcut datoria și că pentru a nu cauza peirea Rusiei, diplomația trebuie să pregătească de pe acum resolvirea importantei probleme ce i se pune.

Binevoși a primi, Domnule Ministru, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

Const. Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 134, 134v, 140, lb. română

■ 146

<Raport> nr. 678

Petrograd, în 18 martie 1916

Anexe: 1³³⁰

Situațiunea internă.

Discursul D-lui Deputat Miliukov în Dumă, cu prilejul dezbaterii bugetului Ministerului de Externe.

Excelenței Sale, Domnului Em. Porumbaru,
Ministru al Afacerilor Străine

Domnule Ministru,

Ca urmare la raportul nr. 642³³¹, am onoarea a semnala Excelenței Voastre cuvântarea profesorului Miliukov, leaderul Cadeților, pronunțată în Dumă cu prilejul dezbaterii bugetului Ministerului de Externe.

Profesorul Miliukov își începe cuvântarea printr-o critică severă a discursului deputatului social-democrat Tseidze, care a susținut în ședința Dumei din 10 februarie că războiul a fost hotărât de Guvern în contra voinței poporului. Pentru a respinge această teză, deputatul Miliukov constata că poporul împreună cu marea majoritate a socialiștilor au împins la războiu în

---

³³⁰ Anexa nu s-a păstrat la dosar.

³³¹ Vezi raportul 624 la pag. 181-183.

Germania, s-au ridicat ca un singur om pentru a respinge atacul inamicului în Franța, au dat dovadă de cele mai mari sacrificii în Anglia și au determinat intervențiunea Italiei. Ca concluziune, oratorul nu-și poate închipui că singur poporul rus n-ar fi conștient de faptul că soarta lui este pe cale de a fi rezolvată și că este mânat fără voie în războiul de Guvernul său.

Domnul Miliukov continuă prin a arăta că Partidul Social-Democrat se înșeală iarăși când afirmă că acest război nu se fundează decât pe violațiunea înaltelor principii ale civilizațiunii. D-Sa adaugă că, dacă Rusia nu poate eși din războiul înainte de a fi recompensat sacrificiile Belgiei, Serbiei, Poloniei și Armeniei, ea are deopotrivă de luptat pentru realizarea intereselor sale proprii. Ținta pe care o urmărește Rusia, zice Dl Miliukov, este o eșire la marea liberă și dacă anexarea Strâmtoarelor n-a determinat războiul, care a fost provocat de Germania, Rusia nu-l poate încheia înainte de a-și fi atins scopul.

Oratorul observă că, atât cât Strâmtoarele erau în posesiunea Turciei și vasele de război nu puteau pătrunde în Marea Neagră, Rusia putea amâna obținerea de a le străbate cu flota ei. Din momentul însă în care armata și flota turcă trece sub dependența Germaniei și o ajută la îndeplinirea proiectelor sale, rezolvirea chestiunii Strâmtoarelor nu mai suferă întârziere.

Scopul Germaniei, adaugă Domnul Miliukov, nu este altul decât creațiunea unui „Imperiu de Mijloc” în Europa încheind o strânsă alianță cu Austria și deschizându-și prin Bulgaria drumul spre Constantinopol și spre toate țările islamice. Proiectul de dominațiune universală germană „Berlin-Bagdad” explică azi motivul pentru care Germania s-a opus totdeauna la împărțirea Turciei. Intențiunea ei de a înghiți Turcia face ca chestiunea Strâmtoarelor să nu se mai pună între Rusia și Imperiul Otoman, ci între Rusia și Germania.

Deducând oportunitatea pentru rezolvarea acestei chestiuni din împrejurarea că proiectul „Berlin-Bagdad” represintă un pericol atât pentru Franța, cât și pentru Anglia, oratorul recunoaște victoria reputată de diplomația rusă cu prilejul încheierii Înțelegerii asupra Strâmtoarelor între Rusia și Aliați la finele lunii Martie stil vechi a anului trecut.

Vorbind de politica balcanică, Dl Miliukov critică activitatea diplomației Aliaților și în special a Rusiei în Bulgaria. D-Sa atribue eșecul suferit de Sofia greșelilor ce s-au comis încă din 1913, când Bulgaria socotea pe sprijinul interesat al Întreitei Înțelegeri împotriva Serbiei și Greciei, fiind convinsă că această constelațiune politică are nevoie de armatele bulgare

pentru a-și asigura preponderența foțelor asupra Triplei Alianțe. Bulgaria neputând uita că Serbia îi a fost preferata și că Rusia a lăsat armatele române să înainteze până la Sofia, intră sub influența politică a Austriei. Este evident, adaugă Dl Miliukov că pentru a recâștiga simpatiile Bulgariei se impunea anularea Tratatului de la București, fără de care, pentru a-și realiza revendicările, Guvernul din Sofia nu putea urma decât pe inamicii noștri. D- Sa critică în special faptul că nu s-a garantat Bulgariei fruntariile Macedoniei fixate prin Tratatul din 1912 decât după începerea insucceselor militare ale Rusiei.

Motivele acestei greșeli, zice Domnul Miliukov, sunt trei: Desacordul între Aliiați, rezistența Serbiei și politica personală a Regelui Ferdinand.

Cu privire la primul motiv, este de observat că în contra politicii de concesiuni, Aliiații susțineau politica presiunii; oratorul incriminează pe Domnul Sazonov de a nu se fi hotărât a întrebuița presiunea fără a merge nici destul de repede pe calea concesiunilor pentru a obține un rezultat satisfăcător. Rezistența Serbiei este și ea atribuită slăbiciunii diplomației rusești.

Cât pentru ceea ce privește politica personală a regelui Bulgariei, oratorul afirmă că oricât de mare ar fi influența lui, Regele Ferdinand nu este singurul factor al vieții politice bulgare, și că dacă politica susținută de dânsul a triumfat este că poprul o considera ca o executare a idealului său național.

Vorbind de succesele armatelor rusești în Turcia Asiatică, Domnul Miliukov atinge chestiunea Armenilor, a căror exterminățiune ar fi fost hotărâtă de Turco-Germani ca o necesitate pentru a asigura victoria trupelor turcești pe frontul caucasian.

Față de fidelitatea către Rusia a acestui popor, oratorul își exprimă dorința de a vedea cât mai grabnic realizarea autonomiei promisă Armeniei; D-Sa adaugă însă că politica nesocotită ce se urmează în aceste ținuturi de Autoritățile Militare Rusești dă de bănuț posibilitatea unei repetiri (*sic!*) a tristei epepei din Galiția.

Terminând, domnul Miliukov face apel la energia Rusiei pentru a nu ceda prea devreme și mai înainte ca sacrificiile și interesele ei să fi fost satisfăcute. Se declară mulțumit de înțelegerea intervenită între Aliiați de a nu încheia pacea decât în comun. În fine, observă că consecvența soluțiilor ce urmează a fi luate cu prilejul războiului actual nu diferă de importanța

problemelor rezolvite acum un secol de Sfânta Alianță³³² decât prin aceea că ele vor trebui actualmente să croiască soarta unei „Europi democratice”.

Binevoii a primi, Domnul Ministru, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

Const. Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 225-226v, 229-229v, lb. română

■ 147

**Telegramă cifrată
înregistrată cu nr. 691**

Expedită din Petrograd
22 martie/4 aprilie 1916,
orele 5, după-amiaza

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu,
Președintele Consiliului, București

Tactica Generalului Joffre ar fi să rămână în defensivă fără a duce o bătălie, așteptând sfârșitul dezghețului care ar permite rușilor să înceapă acțiunea ofensivă.

Const. Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 231

■ 148

**Telegrama cifrată
înregistrată cu nr. 692**

Expedită din Petrograd
22 martie/4 aprilie 1916,
orele 5, după amiază

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru
Externe, București

Generalul Ivanov a fost eliberat din funcțiile sale și va fi înlocuit de către Generalul Brusilov³³³, care are reputația de competență și inițiativă.

---

³³² Sfânta Alianță (Prusia, Rusia și Austria) a luat naștere după Congresul de la Viena din 1815.

³³³ Alexei Brusilov (1853-1926), general rus, comandant al Armatei a 8-a.

Știu dintr-o sursă în general bine informată că un contingent de trupe rusești va fi trimis la Salonic.

(s.) Const. Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 151

■ 149

<Telegramă>

Petrograd, 23 martie/5 aprilie 1916

Confidențial

Excelenței Sale, Domnului I.I.C. Brătianu
Președinte al Consiliului de Miniștri
Ministru de Război

Domnule Președinte al Consiliului,

Un cunoscut al meu a avut prilejul să întâlnească în Caucaz pe Generalul Russki³³⁴, care face o cură la Kislovosk³³⁵ și care i-a împărtășit câteva aprecieri ale sale.

Generalul Russki crede că războiul se va isprăvi în cursul anului curent. Din pricină că s-a lăsat prea mult răgaz germanilor de care s-au folosit pentru a se întări puternic, el socotește că linia fortărețelor germane nu va putea fi străbătută și că maximul de înaintare a trupelor rusești va fi la Vistula, Niemen, Bug; odată rușii pe această ultimă linie, Germania va fi nevoită să încheie pacea.

Generalul Russki a fost jignit văzându-se înlocuit la armata de nord de către Generalul Kuropatkin³³⁶. El credea că locul său va fi ținut de către Generalul Plehve până la însănătoșire, că fiind restabilit va putea relua el însuși comanda.

Binevoii a primi, Domnule Președinte al Consiliului, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 152, 152v, lb. română

---

³³⁴ Nikolai Russki (1854-1918), general al Imperiului Rus, în 1914 comandant al Armatei a III-a și ulterior al Frontului de Nord-Vest.

³³⁵ Azi, Kislovodsk.

³³⁶ Alexei Kuropatkin (1848-1925), general al Imperiului Rus, în 1916 era comandant al Armatei a 5-a și al Frontului de Nord.

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Personal.

Nu știu dacă informația este exactă, că Ministerul de Finanțe ar fi consimțit anumite facilități solicitate de către Amiralul Visolkin, fără compensații pentru noi. Îmi permit să insist din nou asupra inconvenientului deja semnalat și pe care experiența l-a confirmat cu asupra de măsură de a nu face nicio facilitate fără contra-avantaj cu angajament expres, nu al lui Visolkin, ci al guvernului rus, și după ce mărfurile achiziționate de noi în Rusia vor fi trecut deja frontiera noastră.

Const. Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 153

<Telegramă fără număr>

Petrograd, în 1/14 aprilie 1916

Confidențială

Excelenței Sale, Domnului I.I.C. Brătianu
Președinte al Consiliului de Miniștri
Ministru de Răsboiu

Domnule Președinte al Consiliului,

Un coleg al meu, aliat, care a avut zilele trecute o convorbire cu Domnul Sazonov, a căpătat impresiunea că Ministrul Afacerilor Străine al Rusiei bănuiește că adevărata intențiune a Excelenței Voastre pentru intervențiunea României este de a aștepta nu numai momentul ofensivei generale a Aliaților, ci chiar desfășurarea ei.

---

³³⁷ Cuvintele semnalate de editori cu litere italice sunt în original dactilografiate cu cerneală roșie și subliniate cu cerneală neagră.

Interlocutorul meu mi-a zis totodată că Domnul Sazonov e plecat a crede că războiul va fi de lungă durată peste anul curent.

În legătură cu aceasta și judecând din punct de vedere teoretic, chibzuința noastră ar fi de întemeiat mai ales pe cunoștința exactă a rezervelor austro-germane. Când aproximativ penultimele rezerve vor fi duse pe fronturi și Puterile Centrale n-ar mai avea de unde să desprindă forțe covârșitoare pentru a le arunca împotriva noastră, acela ar³³⁸ putea să fie momentul nostru.

Aceasta bineînțeles în teorie. În practică se poate întâmpla ca alți factori și împrejurări să determine intervențiunea noastră.

Situațiunea rămâne a se cerceta și din punct de vedere al *posesiunilor de fapt*³³⁹, mai ales pentru cazul când războiul ar sfârși fără zdrobirea unuia din adversari.

Această posibilitate nu trebuie scăpată din vedere, cu atât mai mult că nu se pare că o ofensivă-puternică-satisfăcătoare³⁴⁰ ar putea veni din partea rușilor; dacă am aștepta reușita ei, s-ar putea întâmpla să nu se îndeplinească. Rolul Rusiei, cred, va fi mai ales să reție pe front trupe inamice. Cel mai mult se poate aștepta de la ruși o spărtură pe frontul Sud austriac. Ar rezulta că posesiunea de fapt a teritoriilor ce revendicăm n-ar trebui condiționată de o ofensivă reușită a vecinilor noștri. Se poate întâmpla că prin posesiunile de fapt Rusia să iasă dăunată din războiu, atunci când noi am putea eși cu folos – s-ar putea spune chiar cu dublu folos...

De un timp încoace sunt indicii că autoritatea Angliei în Rusia crește mereu și în ceea ce privește navigațiunea și organizația în Rusia a transporturilor. Aceasta nu poate fi un inconvenient în legătură cu transitele și aprovizionările pentru noi, concursul de la Londra ne poate fi de un adevărat folos. Poate că la momentul oportun o personalitate de la noi (cum ar fi Barbu Știrbey), mergând la Londra, ar putea să stabilească prin mijlocirea Angliei organizarea acestor chestiuni atât de importante pentru noi.

Binevoii a primi, Domnule Președinte al Consiliului, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

---

³³⁸ Cuvânt adăugat cu creionul grafit.

³³⁹ Cuvintele evidențiate de editori cu caractere italice au fost subliniate cu cerneală neagră în original.

³⁴⁰ Așa în original; trei cuvinte, un substantiv și două adjective, unite prin cratime.

P.S. Excelența Voastră a binevoit, acum o lună, a mă încunosciița de plecarea din Atena a Domnului atașat Iurașcu³⁴¹; el n-a sosit până acum la Petrograd.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 154, 154v, 155, 155v, lb. română

■ 152

Telegramă cifrată nr. 882

Expediată 2/15 aprilie 1916 p.m.

Externe, București

La Ministerul Afacerilor Străine mi s-a dat informația, pe care am comunicat-o deja cu rezerve, potrivit căreia apropiere și complicități s-ar lega între bulgari și unguri care nu ar fi în mod deosebit în avantajul Germaniei.

(s) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 235

■ 153

Telegramă cifrată nr. 920

Petrograd, 7/20 aprilie 1916

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu,
Președintele Consiliului, București

Am fost chemat ieri seară pentru o întrevedere amicală cu Sazonov. El a relevat recentul nostru acord cu Germania, care contracarează efectele blocadei și produce aici o impresie defavorabilă.

Mi-a vorbit și despre contrabanda cu vite.

Sazonov este înclinat să creadă că aceste avansuri ale Germaniei ascund un altceva; că asigurările a trebuit să fie date vizând poate și atitudinea Bulgariei care, după declarațiile Excelenței Voastre, nu mai trebuie să ne producă neliniște.

I-am dat lui Sazonov câteva explicații după dezbaterile din Parlamentul nostru.

---

³⁴¹ Vezi telegrama 662 la pag. 185-186.

Am adăugat că, dacă punctul de vedere al aliaților era justificat, al nostru, țară lipsită de manufacturi și industrii, era și el <justificat> în egală măsură. Că, încercuiți cum eram, nu aveam decât două căi de comunicare: Puterile Centrale și Rusia. Or, Rusia nefiind în măsură nici de a ne furniza, nici de a tranzita produse provenind de la aliați, indispensabile populației noastre, nu ne mai rămânea decât calea vestului.

Zilele acestea au apărut aproape de acord în presa rusă și mai ales în „Novoe Vremia” articole în care este semnalată atitudinea suspectă a României. În ceea ce privește partea guvernamentală, <aceasta> a inserat comentarii liniștitoare explicând favorabil punctul nostru de vedere. Se poate constata că atitudinea Guvernului rus a fost de această dată și până acum cel puțin rezonabilă.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30 vol. I, f. 71, 71v

■ 154

Telegramă cifrată 921

Expediată 6/19 <aprilie 1916>, la orele 7
Primită Petrograd 7/20 aprilie 1016, dimineața

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy,
Ministrul României, Petrograd

Urgent.

Am primite telegrama următoare de la Djuvara³⁴², Le Hâvre: „se crede că, la Ministerul Afacerilor Străine din Rusia dorindu-se pedepsirea Regelui Ferdinand din Bulgaria în mod personal, este menajată în continuare Bulgaria prin iluzia dezamăgită că opoziția bulgară va răsturna ordinea de lucruri actuală.

Pentru a face o schimbare radicală, Rusia ar trebui mai întâi să trimită puternice forțe împotriva Bulgariei, ceea ce i-ar impresiona pe bulgarii rusofili, și asigurând România dinspre sud, i-ar permite să intervină în mod eficient la frontiera austro-ungară.

---

³⁴² Trandafir G. Djuvara (1856-1935), ministru plenipotențiar al României la Bruxelles.

O presiune la Petrograd [15020]³⁴³ trei Cabinete aliate ar părea indispensabilă pentru ca acțiunea militară rusă să se exercite în acest sens, din păcate, nu există speranță ca Rusia să fie pregătită pentru o ofensivă serioasă înainte de septembrie viitor”.

(s) Brătianu Nr. 688

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 236

■ 155

Telegramă cifrată nr. 928 Expediată 6/19 aprilie <1916>, orele 7 seara
Primită la Petrograd,
7/20 aprilie 1916, dimineața

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României la Petrograd

*Urgent*³⁴⁴.

Iată telegrama pe care tocmai am primit-o de la Al. Em. Lahovary³⁴⁵:

În răspuns la telegrama Dumneavoastră, situația militară europeană este aceea [19290]³⁴⁶ prezintă pentru noi cel mai mare pericol. Reprezentanții Antantei mi-au repetat cu mai multe ocazii asigurările pe care guvernele lor, având deplină încredere în noi, vedeau în menținerea Guvernului Român garanția cea mai serioasă. Le-am declarat că cred că mă pot menține, dar că aveam nevoie pentru aceasta de o [63096] libertate de mișcare.

Eu înțeleg, pentru a asigura fondul, că nu am a mă preocupa de ce se va spune și de aparențele pe care le-ar putea prezenta fiecare incident în desfășurarea acțiunii noastre politice, astfel acordul nostru comercial cu Germania a rezultat din tripla necesitate de a păstra formele neutralității, de a face față nevoilor imperioase de ordin economic și de a atenua agitația interesată sau sinceră care exploatează prin socialiștii pacifiști scumpetea vieții.

În ce-l privește, acest acord avantajos pentru România are drept obiect de a-i asigura furniturile necesare și tranzitul obiectelor de primă

---

³⁴³ În această telegramă cifrele înlocuiesc cuvinte rămase nedescifrate în textul original.

³⁴⁴ Cuvânt dactilografiat cu cerneală roșie.

³⁴⁵ Alexandru Em. Lahovary (1856-1950), diplomat roman de carieră, ministru plenipotențiar la Paris (1908-1917).

³⁴⁶ În această telegramă cifrele înlocuiesc cuvinte rămase nedescifrate în textul original.

necesitate care, în lipsa lui, nu ne-ar putea parveni. În ceea ce ne privește, în afară de cerealele acordate prin contracte anterioare, nu am acordat nimic de fapt pentru că toate produsele alimentare, ca și munițiile, sunt prohibite; dar încă o dată, în afara tuturor explicațiilor, înțeleg să beneficiez de o încredere absolută indiscutabilă și necontrolată manifestată mai ales prin actele cele mai eficace [11508] cele de care am beneficiat până acum. Astfel, în aceeași zi în care am primit telegrama Dumneavoastră, mi s-a transmis de la Londra că sulfatul de cupru cumpărat de noi din Anglia nu ne poate fi acordat, furniturile militare atât de insuficiente, îmbarcate pe propriile noastre vapoare, nu mai trebuiau să încerce să treacă prin Arhanghelsk, al cărui dezgheț l-am așteptat cu atâta nerăbdare, ci vor trebui dirijate spre Vladivostok.

Totuși, am declarat destul de clar și de adesea că, dincolo de orice alte condiții, cea a munițiilor este esențială. Nu o consider ca îndeplinită decât <pentru> cele care vor fi ajuns deja la noi; ca argument, pentru a ne face să renunțăm la calea cea mai lentă, mi se comunică faptul că este o asemenea dezordine încât rușii nu au reușit încă să transporte materialul debarcat vara trecută; înțelegeți cât de departe este acest argument de a ne întări garanția pentru linia Vladivostok, îmi confirmă convingerea că nu pot conta pe ceea ce nu este încă la noi. În ceea ce privește <posibilitatea> de a mă expune sortii Belgiei <sau> Serbiei, cunoașteți deja părerea mea.

(s.) Brătianu   no. 687

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 156, 156v, 157

■ 156

<Raport> nr. 929
Foarte confidențial.

Petrograd, 8/21 aprilie 1916

Convorbire cu Domnul Sazonov despre retragerea Generalului Polivanov.

Excelenței Sale, Domnului Em. Porumbaru,
Ministru al Afacerilor Străine

Domnule Ministru,

Într-o convorbire zilele trecute cu Domnul Sazonov, Domnia Sa mi-a dat câteva amănunte privitoare la demisiunea Generalului Polivanov, fostul ministru de Război.

În afară de cauzele generale ale demisiunii, despre care informasem pe Excelența Voastră prin telegrama nr. 624³⁴⁷ din 15/28 aprilie a.c. și prin raportul nr. 669³⁴⁸ din 21 martie/3 aprilie trecut, Domnul Sazonov mi-a spus că intimitatea cu Gucikov³⁴⁹ a deservit pe fostul ministru de Război la Țarskoe Selo.

Domnul Gucikov, membru în Dumă din Partidul Progresist, este cunoscut ca având sentimente ostile față de Împărat și Domnia sa singur se intitulează „dușmanul Țarului”.

Foarte militant și orator abundent, fără spirit practic însă, în comisiunile pentru îndestularea armatei Domnia Sa pare a fi patronat elementele din Partidul Lucrător în opiniunile lor subversive. Unul din reprezentanții lucrătorilor, care n-a fost străin grevelor din uzinele Putilov și care va fi urmărit în Justiție, a primit o scrisoare din partea Domnului Gucikov, mulțumindu-i pentru concursul lui în sânul Comisiunii.

Domnul Gucikov afișa prietenia sa cu Generalul Polivanov.

În mai multe rânduri el a fost sfătuit de Domnul Sazonov să se lepede de această prietenie compromițătoare și, totodată, ministrul de Externe îl sfătuia să lămurească la Împărat atitudinea sa mai înainte ca intrigile de Curte să se fi țesut la Țarskoe Selo.

Generalul Polivanov n-a ținut îndeajuns seamă de aceste sfaturi, urmarea a fost retragerea sa.

Domnul Sazonov mi-a spus că plecarea Generalului Polivanov de la Departamentul Războiului este o mare pierdere pentru armata rusească. Spirit organizator, cumpănit și practic, serviciile sale erau foarte prețioase. Armata, ca și opinia publică, aveau cea mai mare încredere în el.

Succesorul său este un om cinstit, însă, după cum mi-a spus Domnul Sazonov, de o inteligență cam mărginită.

Binevoii a primi, Domnule Ministru, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 238, 238v, 239, lb. română

---

³⁴⁷ Vezi textul telegramei nr. 624 la pag. 181.

³⁴⁸ Vezi textul raportului nr. 669 la pag. 187-188.

³⁴⁹ Alexandr Gucikov (1862-1936), președinte al celei de-a treia Dume (1910-1911), ministru de Război în Guvernul Provizoriu în 1917.

Telegramă cifrată nr. 931

Petrograd, 8/21 aprilie 1916

Excelenței Sale, Domnului Brătianu,
Președintele Consiliului, București

În timpul întrevederii pe care am avut-o ieri cu Colonelul Tatarinov, care mi s-a părut să fi fost trimis la mine de către Sazonov, mi-a spus că va încerca să rezolve problemele noastre aici, nu fără mari dificultăți, atmosfera nefiind favorabilă în acest moment din cauza recentului acord cu Germania. Dar, a adăugat el, venisem și pentru a face cunoscute propunerile române. M-a întrebat dacă eram la curent cu negocierile. I-am răspuns că nu. Am constatat satisfacția sa de a ști mai mult decât mine despre aceasta și despre armata noastră. Atunci el a rămas evaziv, spunându-mi că l-a văzut pe Împărat și pe Generalul Alexeiev la Cartierul General, dar că garanțiile pe care le ceream nu puteau fi acceptate.

Nu am insistat. Am crezut că ghicesc ca era vorba, poate, de ceea ce Excelența Voastră mi-a relatat în scrisoarea adusă de Arion; dacă o consideră oportun, o rog pe Excelența Voastră să mi-o comunice.

Colonelul Tatarinov se întoarce azi la Cartierul General, de unde se va îndrepta spre București.

(s) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 237**Telegramă cifrată nr. 989/1916**

Expediată din Petrograd
16/29 aprilie 1916, p.m.

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Răspuns telegramei Dumneavoastră cifrate nr. 617. Am preferat să aștept ocazia de a-l întâlni pe Sazonov, <ocazie> care s-a ivit astăzi la Ambasada Franței.

I-am expus adevărata miză a acordului nostru comercial cu Germania.

Sazonov mi-a spus că, vorbind ca doi amici cu inima deschisă, el credea că îmi poate spune că regreta <faptul> că Guvernul Român, printr-un demers amical, nu a prevenit Guvernul Rus despre intențiile referitoare la acord. Această omisiune îl punea într-o postură dificilă față de membrii Guvernului și de opinia <publică> rusă. Dacă Germania, conform explicațiilor noastre, nu trăgea nici un beneficiu din acest acord, el înțelegea ca tot așa să fie lucrurile și după noua recoltă din România. Mi-a atras în mod special atenția asupra acestui punct.

La rândul meu, am profitat de caracterul intim al întrevederii pentru a-i spune că aveam motive să cred că ezitățile Rusiei în ceea ce privește cererile noastre de furnituri și tranzit proveneau din incertitudinea asupra atitudinii viitoare a României. Se cunoștea orientarea politică a Guvernului Excelenței Voastre, care nu a variat, dar exista teama ca o schimbare din interior să nu aducă la putere un cabinet net defavorabil Rusiei. România, am continuat eu, nu are nevoie de muniții și furnituri militare decât pentru a merge cu voi, pentru că în ziua în care ea ar vrea să meargă împotriva voastră Germania ne-ar inunda de muniții și ar stabili fabrici în România. Atâta vreme cât vă cerem furnituri militare și tranzitul lor prin Rusia, <Domnia Voastră> poate fi liniștit; nu va fi loc de neliniști decât în ziua în care vom înceta să o facem³⁵⁰.

Am ținut un discurs asemănător însărcinatului cu afaceri al Angliei. În ceea ce-l privește pe Paléologue, a cărui temă favorită este că, prin indecizie, Excelența Voastră să nu rateze ocazia de a fi un Cavour, i-am spus că s-ar putea ca domnul Brătianu să nu fie un Cavour, dar era el foarte sigur că Dl. Pašić va fi unul?

Sazonov mi-a mărturisit că trupele destinate <a fi trimise> la Salonic au fost reținute de către francezi la Marseille, dar că în curând se vor trimite la Salonic 9000 de oameni pentru a-i combate pe bulgari.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 158, 158v

---

³⁵⁰ Formularea inițială: „nu va avea dreptul de a fi neliniștită, decât în ziua în care vom înceta să o facem”. Modificări, suprascrieri cu stiloul negru.

Excelenței Sale, Domnului I.I.C. Brătianu,
Președinte al Consiliului de Miniștri
Ministru de Război

Domnule Pr<eședinte> al C<onsiliului>³⁵¹

De câțva timp și mai ales în urma încheierii Convenției Comerciale Germano-Române, câteva ziare rusești și în special „Novoe Vremia” copriind articole defavorabile României, insinuând că am importa în țară produse rusești pentru ca în urmă să le trecem în Austria și Germania.

Am vorbit și cu Domnul Sazonov despre aceasta. Domnia Sa a sugerat³⁵² de a se da o desmințire. Articolul din „Rietch” relativ la această chestiune – probabil inspirat – coprinde la sfârșit o desmințire care este însă cam palidă.

Cum însă campania presei suscitată n-a rămas fără înrăurire nu numai în opinia publică, dar și în cercurile mai înalte ale Guvernului și ale Dumei, efectul ei se resimte în atmosfera de bănuială ce întâmpinăm în demersurile noastre pentru cererile foarte numeroase de export și tranzit, socot că o desmințire mai categorică din partea noastră ar fi oportună.

Ca un comunicat sau un articol în „L'Indépendance Roumaine” în forma aceasta sau într-alta socot că ar fi necesar (*sic!*) o asemenea desmințire categorică venind de la noi bineînțeles pentru ca ea să apară în ziarele rusești, poate prin Agenția Română.

În privința cailor, Atașatul<ui> Militar rus, colonelul Tatarinov, i se poate arăta că caili cumpărați în Rusia sunt toți la număr în țară și ar trebui îmboldit pentru ca el însuși să desmintă insinuarea.

Binevoii a primi, Domnule Președinte al Consiliului, încredințarea prea Înaltei mele considerațiuni.

În ultimul timp, câteva ziare din Petrograd, printre care „Novoe Vremia” propagă insinuări răuvoitoare la adresa României. Nu suntem în

³⁵¹ Formula de adresare inițială era „Domnule Ministru”. Cuvântul „ministru” a fost tăiat cu creion albastru și înlocuit cu prescurtarea „Pr. al C.”

³⁵² Inițial a fost folosit cuvântul „rugat”, tăiat cu creion albastru și înlocuit prin suprascriere cu „sugerat”.

măsură să judecăm motivele acestei atitudini și nici dacă ea corespunde relațiilor ruso-române și intereselor Rusiei.

Atâta timp cât această campanie nu viza decât preocupări economice și comerciale în privința cărora România dispunea conform propriilor interese, nu am considerat necesar să scoatem în evidență³⁵³.

Dar, anumite afirmații care se referă la fapte, și anume o pretinsă contrabandă pe care România ar face-o cu produse care ar fi fost importate din Rusia, precum cuprul, grâul și caii, este oportun de a pune lucrurile la punct: de la începutul războiului nu s-a importat din Rusia în România niciun kilogram de cupru, niciun kilogram de grâu.

În ceea ce privește caii, România asigură monta cailor pentru artilerie aproape exclusiv din Rusia și aceasta de mulți ani. Nu credem că s-a dorit să se afirme despre caii cumpărați recent din Rusia de către Ministerul nostru de Război pentru necesarul armatei că ar fi trecut frontiera.

Înainte de a se lăsa antrenat în insinuări, considerăm că ar fi fost mai simplu și poate mai loial de a se informa pe lângă autoritățile imperiale ruse competente, care nu ar fi ezitat să respisească orice neînțelegere.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 240, 240v, 241; textul raportului în lb. română, textul articolului în lb. franceză

■ 160

„Rieci”. *Înțelegerea comercială austro-română*. După informațiile primite, România tocmai a încheiat o înțelegere comercială cu Austro-Ungaria pe aceleași baze pe care a fost încheiată ultima dată înțelegerea cu Germania.

Negocierile care au avut loc în ultimul timp între București și Austria asupra încheierii unei înțelegeri comerciale nu au ajuns încă la un rezultat pozitiv.

Înțelegerile comerciale ale României cu Puterile Centrale, deschizând acestora din urmă o piață de unde pot scoate produse care le lipsesc, indiscutabil, depășesc cadrele tratatelor de comerț obișnuit, de un caracter exclusiv comercial. Înțelegerea României cu Germania și Austro-Ungaria, cu

---

³⁵³ Paragraful al doilea al dezmințirii a fost reformulat într-o telegramă ulterioară, din 29 aprilie/12 mai. „Variantă la anexa scrisorii nr. 1075 din 28 aprilie/11 mai 1916.

Aliniatul 2: „Atâta timp cât este vorba de chestiuni comerciale și economice, de care Guvernul Român se preocupă, nu am crezut că trebuie să îl abordăm...” (ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 246, lb. franceză și română).

avizul cercurilor noastre autorizate, are o mare importanță politică, chiar dacă Guvernul de la București se forțează să asigure țările aliate că înțelegerea care a avut loc nu trebuie să fie considerată ca un schimb al cursului politic al Guvernului român.

Fără a vorbi de întreaga importanță și pentru dușmanii noștri a unei înțelegeri comerciale cu România, care slăbește în parte importanța blocului Germaniei, este adeseori foarte dificil [de trasat]³⁵⁴ o linie strictă de demarcație între înțelegerile economice și înțelegerile politice.

În vederea acesteia, Puterile Antantei, după cum suntem informați de o sursă foarte autorizată, au considerat [necesar] să ia măsuri pentru a clarifica toate circumstanțele care au dus la încheierea de către România a unei înțelegeri comerciale, mai întâi cu Germania și apoi cu Austria.

În același timp, a fost ridicată chestiunea exportului Rusiei în România.

O comisie specială pe lângă Departamentul Contribuțiilor se ocupă de chestiunile de schimb de mărfuri între Rusia și România. În această comisie intră și un reprezentant al resortului nostru diplomatic, cu concursul activ al căruia va fi revizuită chestiunea exportului nostru în România.

Trebuie remarcat că, în ciuda zvonurilor care circulă despre exportarea grâului rusec de către România în țări inamice, nici măcar un singur pud³⁵⁵ de grâu rusec pe durata acestui ultim an nu a fost exportat în România.

În timpul războiului, exportul nostru în România, care nu a depășit exportul înainte de război, a fost la sodă, salpetru și ulei de floarea soarelui.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 242, 243, 244

---

³⁵⁴ În acest document, fragmentele de text redate de editori între paranteze drepte [...] au fost inserate prin suprascriere, în original.

³⁵⁵ Pud, unitate de măsură rusească egală cu 16,38 kg.

Telegramă cifrată nr. 1083 Expediată din Petrograd
29 aprilie/12 mai <1916>

Externe, București

Confidențial.

Știi dintr-o sursă bună că misiunea Thomas³⁵⁶-Viviani³⁵⁷ la Petrograd este de a intensifica sprijinirea militară a armatei ruse prin trimiterea de tehnicieni și ingineri francezi; în schimb, Franța, care are nevoie de oameni, ar fi ridicat chestiunea trimiterii unui contingent de trupe rusești pentru frontul francez. Această idee întâmpină mari dificultăți, atât în a găsi vapoarele necesare transportării numărului considerabil de trupe care ar lua trei luni pentru a face turul prin Oceanul Indian, cât și de teama submarinelor inamice.

Ar părea mai practică trimiterea de muncitori ruși pentru munca brută necesară pe frontul francez, care ar face disponibil un număr echivalent de muncitori francezi.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 160**Telegramă cifrată nr. 1084**Expediată din Petrograd
29 aprilie/12 mai 1916

Externe, București

Ministrul Serbiei mi-a spus că Pašić ar fi fost satisfăcut de vizita la Petrograd și că ar fi primit asigurări în ceea ce privește dispozițiile net ostile ale cercurilor și Guvernului rus față de Bulgaria.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 161

---

³⁵⁶ Albert Thomas (1878-1932), ziarist și om politic francez de stânga, în perioada Primului Război Mondial a organizat căile ferate franceze. A fost secretar de stat pentru artilerie (1915), ministru al Munițiilor (1916-1917). În 1917 a condus o misiune franceză în Rusia, asistând guvernul Kerenski pentru a menține Rusia în război.

³⁵⁷ René Viviani (1863-1925), prim-ministru al Franței (1914-1915), ministru al Justiției (1915-1917).

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru,
Externe, București

Discursul lui Asquith³⁵⁸ în fața delegaților parlamentari ruși la Londra, în care ar fi zis că Anglia și Rusia erau acum de acord asupra chestiunii Persiei și Turciei, este interpretat în anumite cercuri de opinie rusești drept confirmarea acordului vizând atât Strâmtoarele, cât și Constantinopolul. Textul englez al discursului nu a ajuns aici. Recapitulând diferitele declarații și propuneri care au fost făcute în această privință fie la Londra, fie la Petrograd, ne putem întreba dacă aluzia lui Asquith arată că ar fi, poate, ceva mai concret decât simple conversații vagi. Ocuparea de către armatele ruse – dacă se menține – a Armeniei, asigurându-i posesiunea în fapt a unei părți din Asia Mică, ar putea într-o anumită măsură să aibă repercusiuni asupra reglementării definitive a chestiunii Strâmtoarelor, reducând cota-parte a pretențiilor ruse, deja satisfăcute, în parte, în Persia și Armenia.

La Londra, poate, s-ar putea afla adevăratul înțeles al vorbelor lui Asquith.

(s) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 249

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru
Externe, București

De câteva zile opinia <publică> și mai ales „*Novoe Vremia*” manifestă o oarecare nervozitate în ceea ce privește atitudinea Suediei. Din partea Rusiei se exprimă clar dorința de a menține relațiile actuale, excluzând orice

---

³⁵⁸ Herbert Henri Asquith (1852-1928), om politic britanic, liberal, a ocupat mai multe posturi ministeriale, prim-ministru în perioada 1908-1916.

idee agresivă. În privința insulei Åland³⁵⁹, care a fost fortificată încă de la începutul războiului, Guvernul Rus a dat Suediei asigurări că fortificațiile erau făcute în vederea eventualei atacări a Germaniei.

Am auzit și opinia că, numai în ipoteza unei autorizări din partea Norvegiei de trecere a trupelor ruse pe teritoriul norvegian, <în> zona Narvik, ar putea crea o situație încordată care ar putea duce la eventuale fricțiuni între Suedia și Norvegia.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 162

■ 165

Telegramă cifrată nr. 1124/1916

Expedită din Petrograd
4/17 mai, dimineața

Excelenței Sale, Domnului Brătianu,
Președintele Consiliului, București

După întâlnirea pe care am avut-o ieri seară la Ministerul Afacerilor Externe, am înțeles că Poklewski este însărcinat să angajeze o conversație cu Excelența Voastră în vederea propunerii unui aranjament comercial cu Rusia conexând, așa cum mi-a spus, chestiunea tranzitului munițiilor și mărfurilor, în schimbul unor avantaje pentru Rusia cu privire la cerealele și petrolul pe care le-ar cumpăra din România.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 250

■ 166

Telegramă cifrată nr. 1161/1916

Expedită din București
7/20 mai, orele 10,30
Primită la Petrograd 8/21 mai dimineața

---

³⁵⁹ Insulele Åland, situate în Marea Baltică, între Suedia și Finlanda, aparținând acesteia din urmă. În epocă se aflau în posesia Rusiei, controlând accesul pe mare spre Petrograd.

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy,
Ministrul României, Petrograd

Ca răspuns la telegrama dumneavoastră nr. 1133 vă rog să-i exprimați A<lteței> S<ale> I<imperiale> [24514]³⁶⁰ gratitudinea pentru a-i menține bunele sentimente.

(s) Brătianu Nr. 753

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 251

■ 167

Telegramă cifrată nr. 1187/1916

Expediată din Petrograd
10/23 mai, p.m.

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru,
Externe, București

Alerta referitoare la atitudinea Suediei pare să dispară în urma declarațiilor lui Wallenberg³⁶¹ în Riksdag³⁶².

Se crede aici că lucrătura Germaniei, care face eforturi pentru a antrena Suedia, a cărei acțiune i-ar putea tăia Rusiei accesul la marea liberă prin distrugerea noii linii de cale ferată spre Murmansk, nu va reuși și că prezența lui Wallenberg în Cabinet e garanția că Suedia va păstra neutralitatea.

Am primit informația confidențială că Sazonov ar fi comunicat la Stockholm că după război Rusia ar fi dispusă să demoleze fortificațiile pe care le-a făcut în Insulele Åland.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 252

---

³⁶⁰ Cuvinte nedescifrate în original.

³⁶¹ Knut Agathon Wallenberg (1853-1938), om politic și bancher suedez; ministru al Afacerilor Străine (1914-1917) și membru al Riksdag-ului (1907-1919).

³⁶² Riksdag, Parlamentul Suediei.

Excelenței Sale, Domnului I.I.C. Brătianu,
Președintele Consiliului de Miniștri,
Ministru de Război

Domnule Președinte al Consiliului,

Am trimis în mai multe rânduri la Ministerul Afacerilor Străine la București articole publicate în ziarul „Novoe Vremea” în care Domnul Sazonov era atacat pe chestiunea românească.

Dacă câteodată „Novoe Vremea”, silită de legea censurei, tipărește în coloanele ei desmițirile Ministerului Imperial al Afacerilor Străine, acest ziar are însă grijă ca în numerele următoare să zădărnicească tot efectul comunicatelor oficiale.

Această campanie îndreptată în contra ministrului de Externe al Imperiului și a Baronului Schilling de ziarul „Novoe Vremea” ar fi datorită faptului că Domnul Sazonov a tăiat subvenția de 75000 ruble pe care Departamentul Afacerilor Străine o dădea sus-zisului organ.

Sunt informat de asemenea că atacurile din urmă îndreptate împotriva României de ziarul „Novoe Vremea” nu sunt decât un pretext pentru a critica politica Domnului Sazonov.

Am luat cunoștință de desmițirea publicată în ziarul „L'Indépendance Roumaine” reprodusă în „Novoe Vremea” și socot că ea este binevenită și că aceasta nu va putea decât să mulțumească pe Domnul Sazonov.

Binevoii a primi, Domnule Președinte al Consiliului, încredințarea prea Înaltei mele considerațiuni.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 253, 253v, lb. română

anexe: 1³⁶³

Excelenței Sale, Domnului I.I.C. Brătianu,
Președintele Consiliului de Miniștri,
Ministru de Război

³⁶³ Anexa nu s-a păstrat la dosar.

Domnule Președinte al Consiliului,

Printr-o telegramă cifrată nr. 1111³⁶⁴ din 2/15 mai a.c., semnalasem Departamentului nostru al Afacerilor Străine interpretarea pe care o dădea opiniunea publică rusească aluziunii Domnului Asquith către delegații parlamentari ruși la Londra cu privire la înțelegerea la care ar fi ajuns Anglia și Rusia cu privire la chestiunile Orientului: Persia și Turcia.

Citind acum în urmă comentariile ziarului „The Times” în această privință, care subliniază „cooperarea Angliei cu Rusia pentru îndeplinirea acelor aspirațiuni către care Rusia tinde de secole”, mă grăbesc a-l trimite Excelenței Voastre.

Binevoii a primi, Domnule Președinte al Consiliului, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 254, 254v, lb. română

■ 170

<Telegramă> nr. 1193³⁶⁵
anexe: 4 volume³⁶⁶

Petrograd, 11/24 mai 1916

Excelenței Sale, Domnului I.I.C. Brătianu,
Președintele Consiliului de Miniștri și Ministru de Război

Domnule Prim Ministru,

Semnalându-mi-se de către Generalul Ignatiev, fiul defunctului Conte Ignatiev, fost ambasador la Constantinopol, că o parte din memoriile părintelui său au apărut în „Istorieski Vestnik” și că ele ating și unele chestiuni din istoria noastră, am crezut că această publicațiune poate interesa pe Excelența Voastră.

Generalul Ignatiev mi-a spus că censura rusească împiedică publicarea capitolelor celor mai interesante ale memoriilor, tocmai acele privitoare la România și la Majestatea Sa Regele Carol.

---

³⁶⁴ Vezi textul telegrammei nr. 1111 la pag. 208.

³⁶⁵ Fragmentele de text evidențiate de editori cu caractere italice au fost adăugate prin scriere de mână, cu cerneală neagră.

³⁶⁶ Anexele nu s-au păstrat la dosar.

Socot că Academia Română ar avea interes și ea a cunoaște această publicațiune și rog pe Excelența Voastră de a o semnala Domnului Bianu³⁶⁷.

Am pus interpretul nostru să traducă unele pagini în românește. Dacă socotiți că ar fi interesant pentru noi, aș putea încredința o lucrare de traducere mai complectă unui interpret mai destoinic și care ar putea fi retribuit pentru munca sa.

Const. Diamandy³⁶⁸

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 255, 255v, lb. română

■ 171

<Telegramă> nr. 1200, 12 mai 1916³⁶⁹

București, 8 mai 1916

Ministerul Afacerilor Străine
Direcțiunea Personalului și Protocolului
Nr. 11908

Anexă: o broșură³⁷⁰

*Confidențială*³⁷¹

Domniei Sale, Domnului Const. Diamandy,

Trimis extraordinar și Ministru plenipotențiar al Majestății Sale Regelui,
la Petrograd

Domnule Ministru,

Am onoarea a vă trimite, odată cu prezenta, o broșură din noul regulament de mobilizare, pentru autoritățile civile și pentru stabilimentele industriale, cu seria nr. 718, pentru știința Dumneavoastră, și a vă ruga să binevoiți a înapoia Departamentului meu broșura sau broșurile vechiului regulament de mobilizare, ediția 1913, ce le veți fi având la îndemână.³⁷²

---

³⁶⁷ Ion Bianu (1856-1935), filolog, membru al Academiei Române, director al Bibliotecii Academiei Române (1884-1935).

³⁶⁸ Semnătură *manu propria*.

³⁶⁹ Notă laterală adăugată prin scriere de mână, cu cerneală roșie; reprezintă nr. de înregistrare în Registratura Legației României la Petrograd.

³⁷⁰ Anexa nu s-a păstrat la dosar.

³⁷¹ Cuvânt subliniat în original.

³⁷² În dreptul paragrafului, o notă laterală adăugată prin scriere de mână, cu creion roșu: *Dos. II.*

În consecință, am onoarea a atrage atențiunea Domniei Voastre asupra prescripțiilor cap. III și IV din titlul II și anexelor respective (nr. 2 și 3) din acest nou regulament.

Cu acest prilej, Marele Stat Major îmi face cunoscut că zisul regulament, punându-se în aplicare de la data decretării lui, s-au dat ordin (*sic!*) corpurilor de trupă ca toate certificatele de dispensă de mobilizare M^d D. 1, precum și aprobările speciale date în afară de prevederile noului regulament să fie anulate.

De asemenea, se va putea emite noi certificate dispensă de mobilizare pentru acei funcționari care aveau dreptul la dispensă după vechiul regulament.

p. Ministru³⁷³

Director³⁷⁴

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 247, 247v, lb. română

■ 172

<Telegramă> nr. 1200

Petrograd, 14/27 mai 1916

anexe: 2³⁷⁵

Externe, București,

Domnule Ministru

Referindu-mă la adresa ministerială nr. 11908³⁷⁶ din 8 mai curent, am onoarea a înapoia Excelenței Voastre aci alăturat Regulamentul din 1912 pentru mobilizarea armatei și Regulamentul din 1913 asupra îndatoririlor autorităților civile la mobilizare.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 263, lb. română

---

³⁷³ Semnătură ilizibilă, *manu propria*.

³⁷⁴ Semnătură ilizibilă, *manu propria*.

³⁷⁵ Anexele nu s-au păstrat la dosar.

³⁷⁶ Vezi mai sus textul adresei ministeriale nr. 11908, înregistrată în Registratura Legației de la Petrograd cu nr. 1200, pag. 213.

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României la Petrograd

Poklewski a venit să mă vadă. I-am luat-o înainte. I-am spus că regret că simt din partea Rusiei ezitări în diferite chestiuni care dovedesc că nici măcar Sazonov nu este în atmosfera de încredere care ne este necesară, căci sunt convins că pentru a putea răspunde de rezultatul final al politicii noastre trebuie să fiu considerat ca <fiind> cel mai competent în a judeca oportunitățile și trebuie să ni se ușureze fără rezerve situația.

Opinia publică rusă, rău informată, nu trebuie să-l influențeze pe Sazonov, care a avut meritul de a stabili primele noastre relații directe cu [94318]³⁷⁷. Ar trebui să continue să fie factorul cel mai cordial al acestor relații.

Când, la finalul convorbirii cu Poklewski, mi-a spus că în Rusia s-ar dori, în raport cu facilitățile care ni se fac, să asigurăm anumite avantaje economice în România, cel <care ar conta> enorm fiind cerealele, i-am declarat clar că nu admit să asociem aceste două chestiuni; facilitățile de transport și furniturile cerute de noi Rusiei erau atât în interesul rus, cât și român, și ne sunt deja datorate pentru marele serviciu politic și militar pe care l-am făcut până acum prin atitudinea noastră.

În ceea ce privește cumpărarea de cereale de către Rusia, nu îmi pot lua la această oră niciun angajament, decât acela de a nu încheia cu alții fără a preveni și Rusia. În momentul recoltei, atitudinea mea față de Germania în această privință va depinde de situațiile politice și militare și de caracterul pe care acestea îl vor da atunci unui conflict posibil cu Germania.

Toată conversația noastră a avut un caracter foarte amical.

11 mai, orele 11 seara.

(s.) Brătianu

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 191, 191v

³⁷⁷ Cuvânt rămas nedescifrat în original.

Telegramă cifrată nr. 1216/1916

Expedită din Petrograd
13/26 mai dimineațaExcelenței <Sale, Domnului> Porumbaru,
Externe, București

Confidențial.

Ca urmare a telegramei mele cifrate nr. 1111³⁷⁸ despre ceea ce mi-a spus ambasadorul aliat, dacă nu exista un acord parafat între Londra și Petrograd cu privire la chestiunea Strâmțitorilor, *există, cu siguranță, un schimb de opinii*³⁷⁹. Anglia ar fi dispusă să recunoască Rusiei dreptul de intrare și ieșire din Strâmțitori; și dacă, poate, nu s-ar ajunge până la a i se acorda libertatea de a fortifica malurile, acest drept nu ar aparține oricum niciunui alt stat.

La Londra este clar că în reglementarea acestei chestiuni constă principalul interes al Rusiei de a continua războiul.

Îmi permit să adaug că, personal, cred că Rusia nu ar putea pretinde numai pentru ea dreptul de liberă intrare și ieșire din Strâmțitori excluzând toate celelalte Puteri și că ea va fi determinată să recunoască același drept cel puțin aliaților săi.³⁸⁰

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 262

---

³⁷⁸ Vezi textul telegramei nr. 1111 la pag. 208.

³⁷⁹ Fragmentul de text evidențiat de editori cu caractere italice a fost subliniat cu creion negru în original.

³⁸⁰ Paragrafele 3 și 4 au fost semnalate în textul original prin linii laterale trasate cu creion negru, respectiv roșu.

<Raport> 1227

Petrograd, 15/28 mai 1916

anexe: I³⁸¹

Confidențial.

Anglia și Rusia. Înfrâurirea economică și financiară a Angliei în Rusia.
Discursul Ambasadorului Angliei la Moscova.
Anglia la încheierea păcii și interesele românești.

Excelenței Sale, Domnului Em. Porumbaru,
Ministru al Afacerilor Străine

Domnule Ministru,

Chestiunea relațiilor economice între Aliați a fost adusă în discuțiune la Conferința de la Paris. Cercurile Guvernului și opinia publică în Rusia s-au îndeletnicit mai ales cu relațiunile economice anglo-ruse.

În unele ziare rusești au apărut, nu demult, notițe cari tindeau a prevesti că Rusiei nu-i poate conveni ca, odată scăpată de înfrâurirea Germaniei, să cadă sub cea a Angliei.

La aceasta a făcut aluziune Ambasadorul Angliei, Sir George Buchanan, într-o cuvântare pe care a ținut-o deunăzi la un banchet al Coloniei Britanice din Moscova.

„N-am împărtășit niciodată, a zis Ambasadorul Angliei, ideea ca Marea Britanie să ia locul Germaniei în exploatațiunea comercială a Rusiei, deoarece aceasta n-ar însemna pentru Rusia decât a schimba de stăpân.

Dorința mea este de a stabili între Anglia și Rusia relațiuni comerciale deopotrivă de folositoare ambelor țări, mai ales că putem primi multe din Rusia și Rusia poate lua multe de la noi.

Industria rusească fiind mult mai tânără ca a noastră, aș dori ca atât capitalul britanic cât și, dacă este necesar, experiența britanică să vină în ajutorul Rusiei pentru ca ea să-și poată realiza scopul și să-și dezvolte producțiunea.

---

³⁸¹ Anexa se află în același dosar, la filele 287-295. Discursul integral al ambasadorului G. Buchanan la dineul organizat la Moscova pentru colonia engleză de ziua Imperiului (24 mai) nu conține referiri la România, fragmentul pe care îl citează Diamandi îl considerăm suficient în ceea ce privește relevanța lui pentru volumul de față.

Totuși, atât timp cât nu va fi în măsură de a atinge prin ea însăși ținta, Rusia nu va putea spera să satisfacă toate nevoile Marelui Imperiu.

Scopul Germaniei a fost întotdeauna acela de a înăbuși industria rusească, pe câtă vreme eu doresc să contribui la dezvoltarea ei, deoarece vreau să văd Rusia bogată și înfloritoare.

Multe obiecte importante nu pot fi produse actualmente în Rusia și n-aș dori ca ele să fie trimise Rusiei din Germania. Dacă importul mărfurilor britanice și acela al celorlalte țări Aliate va fi exclus prin tarife prohibitive, atunci fără îndoială mărfurile germane vor începe să pătrundă în Rusia și treptat Germania își va recâștiga locul pierdut pe piețele rusești.”

Aluziunile din presa rusească în această privință, după cât mi s-a spus de către Ambasadorul Angliei, ar fi datorite mai ales flotei voluntare comerciale rusești, care s-a găsit stânjenită în afacerile ei prin dispozițiunile luate de englezi în privința navigațiunei la Arhangelsk.

Se știe că o comisiune mixtă anglo-rusă s-a înjghebat la Londra pentru orânduirea navigațiunei în Marea Albă, în care de fapt Anglia hotărăște. Din pricina enormei cantități de mărfuri aglomerate la Arhangelsk, comisiunea a luat dispozițiunea de a interzice acostarea în port a oricărei încărcături, chiar acele aduse sub pavilion aliat, exceptându-se numai mărfurile Statului. Dacă acesta a fost principalul motiv de nemulțumire al armatorilor rusești, nu este mai puțin adevărat că, de un timp încoace, se simte mâna Angliei în afacerile lăuntrice ale Rusiei.

Astfel, știu de la Ambasadorul Japoniei că chiar comenzile destinate armamentului Rusiei sunt supuse aprobării comisiunei din Londra.

Din punct de vedere financiar, înrâurirea Angliei, care finanziază pe Aliți și în special pe ruși, e covârșitoare.

Pentru înlesnirile ce le face, Anglia ține să desbare Rusia de înrâurirea economică a Germaniei, judecând că Rusia nu a ajuns la dezvoltarea capitalistă și industrială necesară pentru a satisface singură trebuințele ei, cu atât mai mult că Germania va avea totdeauna în favoarea ei avantajul proximităței.

Domnul Sazonov este un partizan convins și sincer al apropierei cât mai strânse cu Anglia pe toate terenurile. În unele cercuri însă tendințele Angliei întâmpină rezistența șovinizmului economic rusesc pe care influența germană la Petrograd nu neglijează de a o îmboldi.

În chestiunile economice financiare, ca și în cea a războiului însăși (*sic!*), Anglia are un rol de frunte. În Cvadrupla Înțelegere ea este nervul. Neavând de îndurat neajunsul ocupațiunei propriului ei teritoriu și

urmărind scopul distrugerii economice a Germaniei, ea nu vede cu ochi răi prelungirea războiului până la istovire. În acest ordin de idei, n-am observat niciodată la Ambasada Angliei dorința de a pripi ofensiva rusească. Rezervele de oameni ce va da Angliei introducerea serviciului militar obligator îi poate asigura păstrarea unei forțe armate încă intactă la încheierea păcei, care-i va pune în măsură să zică cuvântul (*sic!*) hotărâtor.

În îndrumarea și cumpănirea intereselor noastre, trebuie cred să ținem seamă și de situațiunea specială a Angliei.

Dacă Excelența Voastră crede de cuviință, o rog a supune acest raport și Domnului Președinte al Consiliului.

Binevoîți a primi, Domnule Ministru, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 264, 264v, 265, 265v, 266, lb. română

■ 176

<Raport> nr. 1250

Petrograd, 19 mai/1 iunie 1916

Anexe: 1

Interviewul Domnului Sazonov cu
corespondentul ziarului „The Times”. Chestiunea Strâmătorilor.

Excelenței Sale, Domnului Em. Porumbaru
Ministru al Afacerilor Străine
Domnule Ministru,

Referindu-mă la telegrama cifrată nr. 1216 din 13/26 mai a.c., am onoarea a trimite Excelenței Voastre traducerea unui interview al Domnului Sazonov către corespondentul la Petrograd al ziarului „The Times”, comunicat aci de Agenția Rusească.

În acel interview, Ministrul de Externe al Rusiei, – reamintind declarațiunile recente ale Domnului Asquith privitoare la acordul complet între Guvernul Britanic și cel Rusesc relativ la afacerile Orientului – le semnalează ca o întorsătură nouă în politica europeană.

Totodată, Domnul Sazonov a desmințit svonurile tendențioase în privința „primejdiei slave” adăogând următoarele: odată cu eșirea noastră la marea de sud, cu condițiunea de a se satisface tendințele legitime ale

prietenilor noștri balcanici, problemele și scopurile Rusiei în Orient (pot fi considerate) ca isprăvite.

În acest ordin de idei este de observat că pentru prima oară Domnul Sazonov amintește și despre tendințele „legitime” ale altora. Prin telegrama mea cifrată nr. 43³⁸² din 8/21 ianuar 1916 relatase o convorbire pe care eu însumi o avusesem cu Domnul Sazonov în privința chestiunii Strâmtoarelor, în care atinsesem această omisiune a intereselor altora și în special al (*sic!*) intereselor atât de însemnate ale României.

În textul aici³⁸³ alăturat Excelența Voastră va găsi și celelalte declarațiuni ale Domnului Sazonov cari merită de a fi citite.

Primiți, vă rog, Domnule Ministru, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 163, 163v, lb. română

■ 177

Telegramă cifrată nr. 1267

Expedită din București
20 mai/2 iunie 1916, la 12: 45
Primită <la Petrograd>, 21 mai/3 iunie p.m.

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României, Petrograd

Poklewski mi-a spus că, atâta vreme cât Rusia refuză autorizarea delegaților noștri de a merge la Arhanghelsk și Vladivostok, [24693]³⁸⁴ Sazonov întreabă dacă ceea ce se petrece la frontiera italiană nu este de natură să determine acțiunea românească.

Am exprimat cea mai vie uimire pentru cea de-a doua parte și nemulțumire pentru prima. Sosirea munițiilor fiind condiția primordială, nu pot insista îndeajuns și vă rog să binevoiți a interveni și pentru delegați. Vapoarele „Jiul” și „Bistrița” trebuie să plece zilele acestea la Arhanghelsk și sunt gata să ajungă la Vladivostok [14377] în afară de chestiunea munițiilor

---

³⁸² Inițial scrisese 458 din 10/23 martie 1915, apoi a tăiat și a corectat cu creion albastru.

³⁸³ Anexa nu s-a păstrat la dosar.

³⁸⁴ În această telegramă, cifrele dintre parantezele drepte reprezintă cuvinte rămase nedescifrate în textul original.

Sazonov cunoaște condițiile pentru intrarea noastră în acțiune și cu siguranță situația Italiei nu are nimic de a face cu aceasta.

Poklewski a invocat drept argument că Transilvania este goală de trupe; i-am repetat ceea ce noi nu am încetat să declarăm, că nu situația locală este cea care ne determină, căci nu despre un raid este vorba, ci despre rezultatul definitiv pe care trebuie să-l obținem.

(s.) Brătianu

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 159

■ 178

<Raport> nr. 1269

Petrograd, 21 mai/3 iunie 1916

Confidențial.

Convorbire cu Ambasadorul Angliei.
Polonia. Strâmtoarele. America.

Excelenței Sale, Domnului Em. Porumbaru
Ministru al Afacerilor Străine

Domnule Ministru,

Am avut eri o convorbire de caracter general cu Ambasadorul Angliei, Sir George Buchanan.

Venind vorba despre interviewul Domnului Sazonov în „The Times” (raport nr. 1250³⁸⁵ din 19 mai a.c.), Domnia Sa mi-a spus că polonezii fac greșala de a vorbi prea mult despre chestiunea poloneză cerând de pe acum sprijinul diplomatic aliaților Rusiei; punându-i astfel într-o poziție delicată.

Domnia sa crede că ar fi mai nimerit de a se amâna totul pentru momentul păcei; când s-ar putea ivi o discuțiune în această privință, Anglia fiind simpatcă ideii unei autonomii a Poloniei sub un fel de protecțiune a Rusiei.

După părerea lui Sir George Buchanan, va fi foarte greu de a obține independența Poloniei; o Polonie independentă ar putea fi atrasă în sfera de influență a Germaniei; adăogând că polonezii nu se vor putea guverna singuri și că pe lângă altele le vor (*sic!*) lipsi și eșirea la o mare liberă.

---

³⁸⁵ Vezi raportul 1250 la pag. 219-220.

După cât am putut judeca, Ambasadorul Angliei pare a împărtăși și el părerea că Polonia nu va mai face parte complet integrantă din teritoriul Imperiului Rusesc.

Despre chestiunea Strâmtoarelor, pe care am atins-o expunându-i însemnătatea ei pentru noi, Sir George Buchanan mi-a spus că sunt unele cercuri rusești favorabile ideii de a neutraliza atât Strâmtoarele, cât și Constantinopole; Domnia sa a recunoscut însă că aceștia constituiesc numai o „minoritate cuminte”. În adâncul ei, marea masă a rușilor tinde către o stăpânire de fapt. Chestiunea, a adăugat el, este foarte complicată și ne va da mult de lucru la conferința păcii.

Ambasadorul mi-a mai spus că din cele relatate într-un raport, greutățile interne și alimentare ale Germaniei sunt foarte mari. Întrebându-l dacă socotește că ele nu sunt numai vremelnice până la recolta viitoare, Domnia sa mi-a răspuns că părerea lui este că ele vor dăinui și chiar se vor mări tot mai mult.

Germania, a adăugat el, va încerca chiar în cursul toamnei să facă propuneri de pace, fără succese însă; căci condițiunile de pace pe cari le-ar propune ea nu ne va (*sic!*) satisface pe noi, aliații; iar la cele pe cari le dorim noi, ea nu se poate supune actualmente: războiul deci va trebui să continue.

Vorbind de Statele Unite, Sir George Buchanan crede că s-ar putea întâmpla ca Domnul Roosevelt³⁸⁶ (*sic!*) să aibă sorți de izbândă la prezidențiale și să înlocuiască pe domnul Wilson, care este un vizionar. Noi nu dorim, a adăugat el, intrarea numaidecât a Americii în război, ceea ce ar avea mai mult un efect moral, cel practic fiind mărginit numai la întărirea blocusului maritim. Aliații nu au nevoie de soldați americani, cari vor fi necesari chiar în caz de război pentru a se menține ordinea înăuntru, fiind dat marele număr de germani din Statele Unite. Trebuie însă considerat că Statele Unite ar veni și ele cu pretențiuni la încheierea păcii. Din aceste pricini, mulți socot mai folositor ca aliații să se mărginească a cere Americii numai bani și munițiuni, excluzând complect cererile Germaniei.

În privința părerilor Domnului Roosevelt (*sic!*), am avut eu însumi cunoștință de o scrisoare privată pe care el a adresat-o unui personagiu rus, în care regretă pasivitatea patriei sale care, după părerea lui, ar trebui să intervieve hotărât în favoarea păcii, mergând chiar până la a se lua, la nevoie, măsuri coercitive contra Germaniei.

---

³⁸⁶ Theodore Roosevelt (1858-1919), președinte al Statelor Unite ale Americii (1901-1909).

Binevoîți a primi, Domnule Ministru, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 164, 164v, 165, 165v, lb. română

■ 179

Telegramă cifrată nr. 1275/1916

Expediată din Petrograd
22 mai/4 iunie, dimineața

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru
Externe, București

La Ministerul Afacerilor Externe există tendința de a crede că a existat o înțelegere între greci și bulgari pentru ocuparea forturilor grecești și că teritoriile ocupate vor rămâne în mâinile bulgarilor.

Atitudinea Greciei este viu atacată în presa rusă.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 167

■ 180

Telegramă cifrată nr. 1276/1916

Petrograd, 22 mai/4 iunie

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Răspund telegramei Dumneavoastră cifrate de ieri. Am avut cunoștință de ideea sugerată de intrare în acțiune a României în acest moment, profitând de implicarea austrieșilor adânc în Italia. Paternitatea <ideii> trebuie, cred, atribuită lui Paléologue, așa cum v-am comunicat prin scrisoare, fără a fi cazul să-i atribuim o altă importanță.

În ceea ce privește autorizarea comisiilor de a ajunge la Arhanghelsk și Vladivostok, Colonelul Holban a informat deja Ministerul de Război de motivele pentru care el nu consideră practică trimiterea delegațiilor noștri.

Dacă totuși Excelența Voastră insistă <în acest sens>, rog să-mi telegrafiati pentru a face demersurile necesare.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 166

■ 181

<Raport> nr. 1280

Petrograd, 23 mai/5 iunie 1916

Confidențial

Marea bătălie navală anglo-germană din Marea Nordului.
Pierderile germanilor îi vor împiedica în acțiunea combinată pe mare și uscat la Riga.

Excelenței Sale, Domnului Em. Porumbaru,
Ministru al Afacerilor Străine,

Domnule Ministru,

Versiunea Ambasadei Engleze în privința mării lupte navale din Marea Nordului, lângă coastele Danemarcei, din 18 mai curent, este următoarea:

Flota germană a eșit prin Skagerrak, ea a fost întâmpinată de flota engleză, în minoritate, la orele 4 seara. Lupta s-a angajat între ambele escadre și a durat până în ziua când a sosit în ajutor flota din Anglia (home fleet), atunci s-a retras flota germană.

Din unitățile mari, englezii au pierdut 4 crucișătoare de bătaie (Schlacht Kreuzer), germanii 3 și poate unul avariat.

Englezii recunosc că n-a fost o victorie din partea lor. Însă ei adaugă că marele avantaj pentru ei este că din aceste unități n-a mai rămas Germaniei decât una, pe când englezilor, cari aveau în total 9, le-a (*sic!*) rămas 5. Or cu aceste „Schlacht Kreuzer” rezezi făceau germanii incursiunile lor pe coastele Engliteri (*sic!*). Până peste câteva luni flota germană nu va mai putea întreprinde o acțiune în stil mare.

Am putut observa și mulțumirea rușilor aflând distrugerea a 3 „Schlacht Kreuzer” germane. Ei conchid că flota germană nu va mai putea da un ajutor efectiv în Golful Riga, care era de temut în cursul unei ofensive germane, cooperând cu armata de uscat în regiunea Dvinsk-Riga.

Binevoîți a primi, Domnule Ministru, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

PS: La Ministerul Afacerilor Străine aici mi s-a spus că se cercetează o cale nouă de transport pentru a decongestiona acea a Archangelskului.

Vapoarele ar veni pe mare, trecând prin strâmtoarea Kara la Novoie Zemlia și ar intra la golful Ob, de unde ar lua calea fluviului Ob (navigabil) până la punctul de întâlnire a fluviului cu transsiberianul.

Este de notat că Englezii au semnalat Rușilor această cale înștiințând că vor trimite în tranzit o încărcătură de cafea și cacao destinate României.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 285, 285v, 286, lb. română

■ 182

Traducere din „Kölnische Zeitung” 25 mai 1916

Cu privire la retragerea lui Blondel din București

Plenipotențiarul Franței în București, domnul Blondel, a fost înlocuit prin Conte de Saint-Aulaire³⁸⁷, care actualmente reprezintă Republica în Maroc. Lucrurile acestea dau ocazie la felurite reflexii. Domnul Blondel a venit acum vreo nouă ani în București. Numirea sa nu s-a făcut decât grație legăturilor personale ce le avea cu Paul Deschanel³⁸⁸. În genere, nu este greu pentru un ministru francez să reprezinte cu succes țara sa în București. Găsește pregătită dinainte, din decenii chiar, tradiționala simpatie a culturai române pentru tot ce este francez, amintirile către Napoleon III, care a susținut printre cei dintâi neatârănarea Principatelor Române, se trâmbițează și astăzi încă cu o vădită satisfacție de către anumiți politicieni și întrucât Franța și România n'au direct legături politice și deci nici puncte de contact sau tensiuni, Ministrul Franței face foarte repede pe omul de încredere și consilierul micii surori latine din Orient. Importanța acestei situațiuni se recunoaște foarte ușor prin faptul că politica română a fost totdeauna cuprinsă de o mare neîncredere către cele două Mari Puteri vecine, după cum arată dealtfel foarte lămurit și împrejurarea că a aderat la alianța

---

³⁸⁷ Auguste-Félix-Charles de Beauvoir, conte de Saint-Aulaire (1866-1954), istoric și diplomat francez, ministru al Franței la București (1916-1920).

³⁸⁸ Paul Eugène Louis Deschanel (1855-1922), om politic francez, președinte al Camerei Deputaților (1912-1920), președinte al Franței (februarie-septembrie 1920).

Puterilor Centrale. După concepția politicei românești deci, îndeplinirea cu succes a misiunii unui Ministru francez în București este legată strâns de condiția imparțialității lui. Se înțelege de la sine că pe lângă aceasta se înțelege de la sine (*sic!*) aceeași atitudine și față de politica internă. Amintirea anului începerei funcțiunii sale este de ajuns spre a lămurii concepția Domnului Blondel despre politica externă și cum s'a achitat de îndatoririle către ea. Strânsa legătură dintre Rusia și Franța, timpul în care, după expresia lui Jaurès³⁸⁹, politica franceză începea să fie nacela, pe când cea rusă balonul, începe tocmai în 1907. Să faci în curentul acesta politica franceză independentă și tocmai într-un loc atât de important pentru Ruși ca Bucureștiul, necesită o personalitate excepțională, înzestrată pe lângă cunoștință adâncă a chestiunii orientale și a meșteșugului diplomatic și cu neobișnuite însușiri intelectuale și sufletești, spre a putea deosebi propriul interes de cel al aliatului. Poate că după cum s'au petrecut lucrurile în Paris, un asemenea om n-ar fi rămas multă vreme trimis în București. Domnul Blondel în orice caz n'a fost acel om. Dacă a rămas aici tocmai așa de îndelungată vreme, să judece cei chemați. *Puterile sale intelectuale cam slabe, predispoziția sa către intrigă mici, murdare l'au transformat repede într-o sucursală a legațiunii rusești locale, l-au scoborât sub orice alt Ministru străin, l-au încurcat și mai rău în ițele politicei interne românești cu care capătă³⁹⁰ legături mai strânse prin căsătoria fiicei sale cu un politician român necunoscut de altfel, actualmente prefect al Durostorului.*

Când valorile politicei străbat sus de tot, se poate vedea mai bine ca oricând asemenea activitate. În anul 1913 se sforța politica rusească să dea o mică lecție bulgarilor, cari se făcuseră prea mari și pentru aceasta trebuiau întrebuințați românii. Nici plenipotențiarul rus, cu mult mai inteligent și bătrân, Șebeko, nici Blondel, n'au văzut că Românii nu prea au multă bunăvoință spre a juca un asemenea rol și era comic să se observe cum ambii se străduiau să oprească armata română după ocuparea fâșiei pretinse, ci a trecut și peste Dunăre. *A fost prima mare înfrângere a politicei ruso-franceze în București, la care a contribuit într-o largă măsură domnul Blondel.* Mai evidentă este eșuarea proiectelor politicei franceze în București în timpul războiului mondial. Încercările politicei rusești de a atrage România în războiu alături de ea sunt cunoscute. *La toate Domnul Blondel*

---

³⁸⁹ Jean Jaurès (1859-1914), ziarist și om politic francez, socialist, pacifist.

³⁹⁰ În acest document, pasajele evidențiate de editori cu caractere italice sunt subliniate în original cu creion roșu.

*apare ca trabantul urmaşului domnului Şebeko, Poklewski-Koziell. Aşa că dânsul a obţinut aici lucrul de necrezut că în Apus se urmăreşte pasurile greşite ale sororii latine cam cu tradiţionala înclinaţie platonice, când însă cu o mai încordată atenţiune. Rezultatul acesta nu-l mulţumeşte <pe> Domnul Blondel dealtfel nici faptului (*sic!*), că la Români nu este nici prea iubit şi nici prea mult considerat. N'a nimerit însăşi (*sic!*) de la început calea cea bună şi sigură, pentru că credea că se înţelege de la sine că politica română trebuie să fie un inuent docil în mâinile sale. Se adaugă apoi împrejurarea că nu era la înălţimea nici unuia dintre bărbaţii de stat români. Nici bătrânului Sturdza, sub care şi-a inaugurat activitatea locală, nici lui Carp, nici în sfârşit, înţeleptului şi recelui Brătianu, nici unuia nu i-a fost la înălţime. După cum este uşor de admis, aceste insuccese au provocat mari nemulţumiri pentru dânsul, pe cari din timp în timp le desvăluia fără nicio precauţiune; aşa spre pildă odată cu privire la pregătirile militare ale României: „Nu se joacă veşnic decât <de->a soldaţilor!” Nu se poate preciza cu amănunte ce a motivat rechemarea sa, fie eşuarea planurilor ruseşti sau franceze în România, sănătatea sa compromisă sau altceva. În orice caz, cu o mică exagerare se poate spune că ambele părţi sunt vesele, de au scăpat de el.*

AMAE, fond Petersburg, vol. 12, manuscris³⁹¹, lb. română

■ 183

Telegramă cifrată nr. 1299/1916

Expediată din Petrograd
26 mai/8 iunie, dimineaţa

Excelenţei <Sale, Domnului> Brătianu
Preşedintele Consiliului, Bucureşti

Sfârşitul tragic al misiunii Kitchener a produs aici o mare impresie. Unul din delegaţii specialişti în artilerie aducea contracte de furnizare a muniţiilor cu America. În ceea ce priveşte dispariţia lui Kitchener, am avut impresia că englezii estimează că rolul său organizator era terminat şi un alt ministru de Război, poate un civil, ar putea să-l înlocuiască fără inconveniente.

---

³⁹¹ Suntem înclinaţi să credem că grafia nu este a lui C. Diamandi, ci al altei persoane din Legaţia României la Petrograd, care ar fi putut efectua această traducere din limba germană. Sublinierile cu roşu ale unor rânduri, semnalate cu litere italice, sunt însă specifice lecturii diplomatului român.

Excelența Voastră a aflat că și O'Beirne³⁹² se găsea pe vaporul care s-a scufundat. Poate că ar trebui să se facă demersuri de condoleanțe la Londra.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 171

■ 184

<Raport> 1301

Petrograd, 26 mai/8 iunie 1916

anexe: 1

Proiectul pentru reducerea consumațiunii cărnei.
Motivele cari au pricinuit lipsa de carne în Imperiu.
Desbaterile ședinței Dumei din 23 mai.

- 1). Externe București
- 2). Agricultură și Domenii

Domnule Ministru,

În ședința din 23 mai, Duma Imperială a luat în discuțiune proiectul de lege „pentru reducerea consumațiunii cărnei”.

Conform acestui proiect, se impune populațiunii imperiului postul luna, miercurea și vinerea. În acele zile, măcelăriile urmează a fi închise, iar restaurantele oprite a servi carne. De asemenea, se interzice tăierea animalelor domestice marțea și joia. O amendă de 3000 de ruble sau închisoarea până la un an și jumătate asigură respectarea acestor măsuri, cari sunt motivate de lipsa de carne ce se resimte actualmente în Rusia.

Bazat pe datele administrațiunii veterinare ale Imperiului, raportorul acestui proiect de lege constată, precum urmează din tabloul comparativ de mai jos, că depozitul de cărnuri este mult mai redus în Rusia decât se credea, mai ales dacă se ține seama că greutatea vitelor rusești este cu mult inferioară aceleia a vitelor străine, crescătoria nefiind făcută în vederea măcelăriei.

Socotindu-se numărul capetelor de vite ce ar reveni la 1000 de oameni, s-ar ajunge la proporțiile următoare în Australia și diferitele State ale Europei și Americii.

---

³⁹² Hugh O'Beirne (1866-1916), adjunct al ambasadorului britanic la Petrograd (1906-1915), ministru plenipotențiar la Sofia (1915).

STATELE	VITE CORNUTE	OI ȘI CAPRE	PORCI
Rusia	313	521	94
Rusia Europeană	262		
Anglia	263	704	91
Germania	327	106	351
Danemarca	758	322	643
Canada	803	870	339
Australia	2.021	18.091	176
Argentina	4.487	10.358	216
Statele Unite		709	742

Mai departe, raportorul sus-zisului proiect de lege observă că înmulțirea anuală a vitelor cornute nu întrece cifra de 173.000 de capete în Rusia Europeană și că această cantitate ajunge abia a satisface nevoile armatei pe un timp de două săptămâni.

Dacă se adaugă la aceasta pierderea de cel puțin cinci milioane capete de vite în teritoriile ocupate de inamic și se mai ține socoteală că din pricina suspensiunii vânzării acoolului, a subvențiilor plătite de Stat familiilor soldaților și a augmentării salariilor, consumațiunea cărnei a sporit la țară cu 150% se va pricepe cauzele (*sic!*) determinante ale diminuțiunei cu 30% și chiar 40% a cantității vitelor cornute din Rusia Europeană.

Din pricina micii capacități a liniei trans-siberiane, ocupată actualmente cu transportul munițiilor, depozitele de vite cornute din Mongolia nu sunt în măsură a completa lipsurile de carne ce se resimt în Rusia Europeană.

Din darea de seamă a ședinței Dumei din 23 mai, pe care o anexez aici alăturat³⁹³, Excelența Voastră va putea constata că acest proiect de lege a fost viu criticat ca fiind ineficace și tardiv.

Deputatul Șcikașcev observă, cu drept cuvânt, că proiectul este lipsit de rezultate pozitive, oricine putându-l eluda cumpărând o cantitate îndoită de carne în ajun; eludare de care nu vor beneficia clasele mai sărace.

Deputatul Verșidin, din grupul muncitorilor, atacând Guvernul de modul în care se achită de îndatorirea aprovizionării populațiunei sărace, îl acuză de hipocrizie când legiferează zile de post.

³⁹³ Anexa nu s-a păstrat la dosar.

Deputatul Velikov, din partidul Cadet, observă că proiectul în discuțiune nu este decât o ironie, dacă, impunând populațiunea la trei zile de post pe săptămână, o organizațiune rea nu-i va da posibilitatea de a cumpăra carne în cursul celorlalte patru zile.

Deputatul monarhist Markov acuză Guvernul de scumpetea traiului și de lipsurile ce îndură populațiunea săracă. Domnia sa cere a se lua măsuri drastice în contra acelor cari, profitând de dificultățile militare, își asigură beneficii uzurare asupra obiectelor de primă necesitate.

Contele Kapnist cere să se încredințeze toată aprovizionarea Ministerului de Agricultură și atrage atențiunea asupra necesității imperioase de a asigura transportul regulat al merindelor destinate a înlocui carnea.

Deputatul Vostorgov observă că proiectul de lege pentru reducerea consumațiunii de carne este tardiv. Domnia sa aduce argument faptul că, deși înmulțirea vitelor este în Rusia de nouă milioane pe an, numai armata a consumat în primul an de război 14 milioane; oratorul remarcă de asemenea, cu părere de rău, că din cauza rechizițiunii abuzive și a mijloacelor greșite de transport o mare parte din aceste vite au perit fără folos.

În fine, Duma admite propunerea deputatului Șulghin, conform căreia proiectul se întoarce comisiunii pentru a fi reexaminat până la 31 mai când urmează a fi din nou adus în discuțiunea adunării.

Dacă Excelența Voastră socotește că acest raport ar putea interesa pe Domnul Președinte al Consiliului, o rog să binevoiască a dispune ca el să-i fie înaintat în copie.

Binevoii a primi, Domnule Ministru, încredințarea prea înaltei mele considerațiuni.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 168, 168v, 169, 169v, 170, lb. română

Excelenței Sale, Domnului Porumbaru
Ministru al Afacerilor Străine

Domnule Ministru,

După încheerea înțelegerilor noastre comerciale cu Germania și Austria am simțit în unele cercuri ale opiniunii publice rusești o vădită bănuială față de noi. Îndeobște foarte impresionabili, decepțiunile ce s-au succedat în Balcani – atitudinea Bulgariei și a Greciei – au contribuit a accentua neîncrederea rușilor în guvernul lor, pe care îl învinuiesc că trăește în iluziuni și că se va greși în privința României cum s-au (*sic!*) greșit cu ceilalți.

Articole din presa noastră favorabile puterilor centrale sunt reproduse și comentate aici ca prevestiri rele. În svonorile de contrabandă ce s-ar face la noi în favoarea austro-germanilor, opinia publică găsește confirmarea bănuelilor lor.

Toate acestea împreună au creat o atmosferă ce ne este defavorabilă și care înrăurește asupra relațiunilor noastre cu Rusia. În practică, acestea se traduc prin o nervositate ce se simte chiar la autorități și care zădărnicește toate eforturile noastre pentru a duce la un bun sfârșit cererile noastre comerciale și de tranzit atât de numeroase în timpul din urmă.

Am impresiunea că de la începutul războiului întâmpinăm acum faza cea mai delicată a relațiunilor noastre cu Rusia. Deși observ o mare rezervă aci, am avut totuși prilejul de a avea câteva convorbiri cu personajii ale căror păreri au oarecare greutate; impresiunea împărtășită mai sus este generală.

Mentalitatea specială rusească, care se lasă să fie condusă de simțire, nu de judecată rece și obiectivă, este refractară aprecierii reale a situațiunilor politice și posibilităților.

Binevoii a primi, Domnule Ministru, asigurarea înaltei mele considerațiuni.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 172, 172v, lb. română

---

³⁹⁴ Fragmentele de text evidențiate de editori cu caractere italice au fost adăugate prin scriere de mână, cu cerneală neagră.

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Confidențial.

Am fost ieri după amiază la Sazonov, am protestat în privința trecerii trupelor ruse despre care este vorba în telegrama Dumneavoastră în clar nr. 784.

El mi-a spus că incidentul era deja închis și că husarii care pătrunseseră la Mamornitza au primit ordin de retragere.

Sazonov a relevat că limbajul folosit de Excelența Voastră față de Poklewski, căruia i-ați fi spus că vom fi aduși în situația de a trage împotriva trupelor ruse, nu a fost amical. El a adăugat „doresc mai ales să se știe la voi că nu vom încerca să facem vreo presiune asupra României, nu-i cerem nimic. Generalul Alexeiev este convins că România nu va ieși din neutralitatea sa și nu va mișca. Ne acomodăm cu această idee și nu dorim nimic altceva decât să păstrăm relații amicale. Presa voastră a interpretat negativ acest incident nesemnificativ, cred că va trebui să dau o dezmințire”.

În ciuda acestor declarații, am impresia că această dezinteresare pe care Sazonov a vrut să o sublinieze nu este miezul gândirii sale.

În cursul întrevederii, cum persistam în convingerea mea că ceasul unei cooperări va suna totuși, Sazonov mi-a spus că virtuozitatea cu care Excelența Voastră își conduce politica printre dificultăți îl înspăimânta. Dar această metodă este periculoasă. Nu vreau să iau ca exemplu, a continuat el, decât chestiunea ocupării eventuale a Rusciukului de către armata rusă în cazul eventualei cooperări. N-a fost niciodată vorba despre așa ceva înainte,

---

³⁹⁵ Notă laterală adăugată prin scriere de mână cu cerneală neagră în partea stângă a textului: „Extras din notele mele: Am spus lui Sazonov că dacă o nouă tentativă a trupelor rusești avea loc, vom fi obligați să reprimăm incursiunea, să dezarmăm și să tragem asupra trupelor dacă acest <lucru> ar fi necesar. Sazonov s-a ridicat și mi-a spus fremătând: insultați Imperiul Țarilor! Păstrându-mi cumpătul, eu i-am spus cu calm: Nu, domnule ministru, dar apăr onoarea și semnătura Dvs., și pe a mea, ambele puse pe tratatul nostru de neutralitate. El s-a calmat. Ferestrele cabinetului erau deschise asupra Pieței Dvorțkoi Ploșcead, soldații făceau exerciții și se auzeau comenzile: raz, dva, unu, doi, ca și cum hazardul dorea ca eu să fiu impresionat de forța imperiului țarilor tocmai în momentul în care România o amenința. (C.I.D.)”.

ci numai de prezența în Dobrogea a unui contingent rusesc de circa 200.000 pentru a susține defensivă. Armata rusă nu poate prelungi mai mult imensul său front.

Trecând la noua situație creată de avansul rusesc în Galiția, care produce aici o mare satisfacție și ridică moralul în interior și încrederea în armată, Sazonov vizibil reconfortat mi-a zis: trupele noastre, când au muniții, nu sunt atât de rele pe cât s-a spus. S-a arătat nemulțumit de Italia și de perspectiva <ajungerii lui> Giolitti³⁹⁶ la Guvern, influența sa, fără a-l alarma, nu-i este pe plac.

Imediat după întrevederea cu Sazonov, Paléologue a cerut să mă vadă. În esență, întrevederea insista asupra necesității de a stabili un acord militar cu Rusia arătând pericolele cărora ne expunem dacă evenimentele se precipitau înainte ca România să se decidă și de asemenea asupra faptului că dispozițiile Statului Major Rus pot fi modificate într-o direcție care n-ar mai fi favorabilă cooperării cu România.

I-am spus lui Paléologue, cu titlu privat, că dacă ofensiva rușilor continuă până spre Carpați și ei s-ar menține fermi pe această linie, consideram că ne-am afla în aceeași situație din mai 1915, când au avut loc convorbirile cu Rusia.

Paléologue mi-a spus că a existat pentru un moment temerea că, dacă ofensiva austriacă ar fi pătruns până în câmpiile Vicenzei, situația internă din Italia să nu devină neliniștitoare.

Sazonov a obținut un concediu de la Împărat circa o lună, pe care contează că o poate petrece pentru odihnă în Finlanda.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 174, 174v, 175

---

³⁹⁶ Giovanni Giolitti (1842-1928), om politic italian, a avut mai multe mandate ministeriale, de 5 ori prim-ministru. În perioada Primului Război Mondial a fost în opoziție, militând pentru păstrarea neutralității Italiei.

Excelenței Sale, Domnului Porumbaru
Externe, București

Cercuri diplomatice ale Triplei Antante sunt foarte nemulțumite de atitudinea Greciei, pe care o acuză de nerespectarea angajamentului luat de Rege³⁹⁷, de neutralitate binevoitoare la adresa aliaților.

Se pune problema de a lua măsuri energice și de a constrânge trupele grecești să <se> dezarmeze. Se știe că armata este devotată Regelui care este bănuțit.

Grecia s-ar găsi acum în situația următoare: nu este considerată atât de puternică cât să producă teamă; și nu se consideră necesar să fie menajată pentru a fi atrasă <spre Antantă>, sprijinul armatei sale fiind evaluat ca slab și în disproporție cu pretențiile elene.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 176

Legația României la Petrograd

În cursul luptelor care au loc în Bucovina, în apropierea frontierei noastre, un detașament de trupe rusești, greșind linia de frontieră, a trecut în noaptea de 28 spre 29 curent de pe teritoriul austriac pe teritoriul românesc în punctul Mamornița, unde lupta a continuat vreme de câteva ore.

Pus la curent de către autoritățile de frontieră, Guvernul a însărcinat pe Generalul Comandant [11141 26686]³⁹⁸ să ceară retragerea, Comandantului

³⁹⁷ Regele Constantin al Greciei era căsătorit cu Sofia, sora Împăratului german Wilhelm al II-ea.

³⁹⁸ Cuvinte nedescifrate în original.

forțelor rusești locale; acesta din urmă recunoscând greșeala a efectuat imediat retragerea trupelor și a dat dispozițiile necesare pentru a face imposibilă pe viitor o astfel de confuzie.

(s.) Porumbaru no. 15134

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 173

■ 189

Telegrama cifrată nr. 1335/1916

Expedită din Petrograd
2/15 iunie, dimineața

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Consilierul Ambasadei Angliei a cerut ieri să mă vadă. Mi-a ținut un discurs destul de asemănător cu cel al lui Paléologue, mi-a spus în trecere că, având în vedere caracterul special al rușilor și sub impresia succeselor lor, s-ar putea să nu mai caute concursul României, care își pierde din valoare.

Nu am cunoștință ce se petrece la Puterile Centrale și <nici> chiar la aliați, dar atât cât pot judeca eu de aici, ar fi poate cazul să luăm în considerare dacă acesta ar fi momentul de a angaja discuții pentru <a obține> garantarea teritoriilor de pe malul stâng al Dunării oricare ar fi soarta războiului, așa cum Excelența Voastră a formulat în scrisoarea sa. Ar mai fi și chestiunea munițiilor și aprovizionărilor.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 177

■ 190

Telegrama cifrată nr. 1361/1916

Expedită din București
3/16 iunie, orele 12

Primită la Petrograd, 4/17 iunie, la miezul nopții

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României la Petrograd

235

Personal. Confidențial.

Pentru Guvernul Dumneavoastră, ofensiva rusă declanșată pentru a reduce presiunea asupra Italiei anticipează acțiunea de ansamblu care este avută în vedere a se desfășura la începutul toamnei. Importanța specială acordată acțiunii în Bucovina trebuia să influențeze acțiunea noastră. [30013]³⁹⁹ austrieci au conferit luptelor angajate succese menite să le încurajeze evoluția.

Dacă nu se află rezerve germane importante în spatele frontului, ofensiva Rusiei s-ar transforma în acțiune decisivă și ar putea precipita evenimentele. Dar, după cele mai serioase probabilități, va fi oprită și reluarea unei acțiuni decisive va coincide cu momentul în care ea ar putea fi generală.

Bineînțeles, <poziția> fuzioniștilor este de a nu admite nicio îndoială și de a considera din nou că ocazia <este> unică, deși a fost destul de des percepută cu ciudă, nu ne permite nicio întârziere. După mine, ați putea spune, chiar în circumstanțele cele mai favorabile ale unui adevărat dezastru austriac, că acesta n-ar putea fi <atât de> brusc încât să nu ne permită să-l constatăm <la timp>.

Reproșul lui Sazonov referitor la Rusciuk nu este fondat, căci noi nu am încetat să insistăm asupra imposibilității de a ne bate pe două fronturi și ocuparea Rusciukului nu implică o ofensivă, ci este impusă de singura linie defensivă serioasă care ar pune Bucureștiul la adăpost de surprize; militarii competenți ai Triplei Antante recunosc fundamentul temerilor noastre, ca și în cazul munițiilor, exigențele noastre sunt calculate conform indicațiilor Statului Major Francez. După cele mai noi date, artileria noastră nu ar putea actualmente să facă o campanie de două luni. Sosirea noilor materiale este deci indispensabilă.

În incidentul Mamornița, în cazul căruia în realitate evacuarea a fost mult mai lentă față de cât am lăsat să vadă public, am făcut totul pentru a evita consecințele defavorabile. Însuși faptul de a nu fi încercat să-i dezarmăm pe ruși este o dovadă zdrobitoare și contrarie obligațiilor neutrilor, care este în mod firesc reproșată Guvernului nostru. La fel și faptul că am pus să fie conduse la Lipcani și am eliberat mai multe grupe călări pe care gărzile noastre de la frontieră le-au dezarmat. Avertismentul meu

---

³⁹⁹ Cuvânt rămas nedescifrat în textul original. Fiind precedat de forma de plural al articolului hotărât „Les”, înclinăm să credem că poate fi un substantiv sau un numeral. Cuvântul care lipsește poate influența sensul frazei traduse. În original: „Les [30013] autrichiens ont donné aux luttes engagées des succès fait pour encourager leur développement”.

prealabil că va trebui să tragem dacă rușii refuză evacuarea nu a fost comunicat decât Guvernului Imperial, care, în însuși interesul prieteniei noastre, nu ar fi trebuit niciodată să piardă din vedere că, înaintea oricărui alt considerent, atâta timp cât voi fi președinte al Consiliului [16101] demnitatea națională și independența statului.

Nici măcar în prima emoție a momentului nu am presupus că Sazonov ar fi complice al unei violări a teritoriului nostru, dar m-am temut de îndrăzneala altor factori, în complicitate cu aceia dintre compatrioții noștri care vor să ne antreneze în ciuda noastră.

(s.) Brătianu

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 179, 179v, 180

■ 191

Telegrama cifrată nr. 1376 Expediată din Petrograd, 5/18 iunie, seara
D II

Externe, București

Ministrul Afacerilor Străine mă anunță că Cernăuți a fost luat de către trupele ruse.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 178

■ 192

Telegrama cifrată nr. 1381/1916 Expediată din Petrograd
6/19 iunie, p.m.

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Am avut ieri seară la club conversații cu Ambasadorii Franței și Italiei împreună. Au insistat asupra necesității ca noi să intrăm în acțiune.

Paléologue a adăugat că noi nu putem domina evenimentele, nici să fim siguri că vom găsi întotdeauna aceleași posibilități de înțelegere favorabilă cooperării cu Statul Major Rus, mai puțin maleabil atunci când este victorios.

Ambasadorul Italiei a lăsat să se întrevadă că vom avea, poate, dificultăți pentru Bucovina și Cernăuți.

După informațiile pe care le-am primit, planurile rușilor ar fi, după luarea Lembergului, să se îndrepte spre nord.

Sunt două divizii bulgare pe frontul de sud.

Contele Potoțki⁴⁰⁰ a fost adjunct pe lângă Generalul Brusilov. Se spune că va fi numit Guvernatorul Lembergului. Pentru a nu cădea din nou în eroarea trecutului, se pretinde că accesul în Galiția va fi interzis preoților ortodocși care, cu ocazia primei ocupări, s-au dedat la insulte și convertiri forțate ale polonezilor.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 181

■ 193

<Raport>

Petrograd, 6/19 iunie 1916

Confidențial.

Excelenței Sale, Domnului I.I.C. Brătianu
Președintele al Consiliului de Miniștri
Ministru de Război

Domnule Președinte al Consiliului,

Greutățile ce întâmpinăm aici în privința cererilor noastre de export și tranzit nu sunt pe cale de a se micșora. Am semnalat Ministerului nostru de Externe (raportul nr. 1317 din 29 mai/11 iunie a.c.)⁴⁰¹ atmosfera defavorabilă ce simțim aci.

---

⁴⁰⁰ Pavel Platonovici Potoțki (1857-1938), general rus.

⁴⁰¹ Vezi textul telegramei nr. 1317 la pag. 231.

Lăsând la o parte numeroasele cereri private de export, sunt temeri ca pentru tranzitul pentru Ministerul de Război, atât de așteptat, să nu se ivească greutăți și amânări.

Stăruințele n-au lipsit. În diferite rânduri și chiar acum în urmă am insistat, atât pe lângă Domnul Sazonov, cât și pe lângă Președintele Consiliului Domnul Stürmer și Șeful Statului Major Sedentar General Belaiev⁴⁰². Le am amintit că ne găsim din nou într-un cerc vițios, ca și în timpul negocierilor noastre din mai 1915. Punctul de vedere rus este: *intrați în război și vă vom da tot ce vă trebuie; al nostru este: nu intrăm înaintea de a avea cele necesare*⁴⁰³. Am spus Generalului Belaiev că, prin atitudinea șovăelnică a autorităților rusești, ele iau asupra lor marca răspunderii că, atunci când momentul va sosi, România să nu poată intra în război din pricina unor întârzieri voite.

Cu toate aceste stăruințe, n-am impresiunea că putem fi liniștiți.

Cred că adevărata pricină a atitudinii lor este că, nemulțumiți că până azi suntem cu mâinile libere, vor să ne silească să luăm un angajament.

Se poate sau nu lua acum un asemenea angajament fie el chiar fără dată fixă? N-am nici căderea, nici puțința de a aprecia.

Dacă nu este prudent de a-l lua de pe acum, atunci cred că ar fi poate nimerit să facem declarațiuni categorice și exprese la Paris, Londra și aci că România declină orice responsabilitate și că nu va *intra în război până nu vor fi sosite*⁴⁰⁴ în țară materialul de *război care este pe drum adăogând și pe acel ce ne mai trebuie*.

Fiindcă trebuie să ținem seamă de un lucru. Logic ar fi ca Rușii să vadă că este propriul lor interes ca să fim aprovizionați cu totul ce ne trebuie, dar mintea lor nu este logică. Mentalitatea lor este cu totul deosebită. Nu văd interesul lor astfel cum îl concepem noi.

Această observațiune o întind și în privința concursului nostru militar. Eu însumi am căutat a stabili într-un raport ce am adresat Excelenței Voastre (nr. 2349 din 3/16 decembrie 1915)⁴⁰⁵ că, atâta timp cât va dura războiul, pozițiunea noastră geografică face ca rușii să aibă nevoie de concursul nostru.

---

⁴⁰² Generalul Mihail Belaev/Belaiev (1863-1918), șef de Stat Major al armatei ruse (1914-1916), ultimul ministru de Război al Imperiului Rus (ianuarie-februarie 1917).

⁴⁰³ Cuvintele scrise cu italice sunt subliniate în textul original cu creion roșu.

⁴⁰⁴ Cuvintele scrise cu italice sunt subliniate în textul original cu creion roșu.

⁴⁰⁵ Vezi textul telegramei nr. 2349 în *Constantin Diamandi, vol I*, p. 520-523.

Experiența ce am căpătat în frecăturile cu dânsii este că trebuie adăogat o rezervă dacă rușii ar judeca lucrurile ca și noi. Tot ce se petrece aici, atât înăuntru, cât și în război, este o contradicție continuă a dezvoltării logice a lucrurilor și câteodată chiar a bunului simț. Stăruiesc în această privință pentru ca să nu ne întemeiem în aprecierile noastre pe o concepțiune greșită a modului cum ei pricep, sau mai bine <spus> simt, interesele lor în contradicție cu felul logic pe care noi ni-l închipuim.

Tărăgănările României, succesele rușilor, în relațiunile noastre cât și în aprecierea sau deprecierea concursului nostru pot, fără să o bănuim, să ne pună într-o pozițiune defavorabilă atunci când după judecata dreaptă lucrurile trebuiau să stea altfel.

Ne mai rămâne o cale. A interveni într-un chip sau într-altul la Împărat. Țarul a spus lui Filipescu, când a fost la Quartierul General: doresc ca să se facă României toate înlesnirile. De fapt lucrurile se petrec cu totul altfel. Ar fi bine poate să o știe, arătând și consecințele unei asemenea purtări.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 182, 182v, 183, 183v, lb. română

■ 194

Telegramă cifrată nr. 1384/1916

Expedită din Petrograd
7/20 iunie, p.m.

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Am avut ieri o lungă și amicală conversație cu Sazonov la club. I-am explicat, conform telegramei Excelenței Voastre, atitudinea conciliantă a Guvernului Român <în ceea ce privește> incidentul Mamornitza.

În cursul întrevederii am repetat necesitatea tranzitului de muniții. Sazonov mi-a spus ce dificilă era sarcina sa în fața colegilor săi și a opiniei <publice> temătoare pentru toate cererile românilor. Am replicat că ne cunoștea îndeajuns pentru a ști că doar prin procedeele potrivite se putea atrage simpatia României și că el știa că România nu ar lua armele împotriva Rusiei. El a replicat „da, sunt doar trei șanse din 100 ca, dacă un dezastru ar interveni, România să pună mâna pe Basarabia”. I-am răspuns că nu era de ajuns luarea Basarabiei, dar că trebuia să o și păstreze, și că noi eram prea înțelepți pentru a ne expune ranchiunei puternicului nostru vecin.

Vorbind despre operațiuni militare rusești, i-am spus că am fi fericiți în România dacă, odată ajunse la Carpați, armatele ruse s-ar menține pe această linie.

În cursul acestei discuții, Sazonov a vorbit din nou despre necesitatea unei convenții militare fără dată, consecință a acordului politic și teritorial stabilit, în care toate cererile noastre fuseseră satisfăcute. Cum mi s-a părut că ar fi vrut să subordoneze tranzitul munițiilor încheierii acestui acord, am replicat că tranzitul era deja obținut și l-am rugat insistent să nu dea impresia că Guvernul Imperial ar reveni asupra cuvântului dat; relațiile noastre amicale ar resimți acest lucru.

Sazonov a abordat apoi eventuala vânzare a noii recolte către germani. Mi-a făcut asupra acestui subiect declarația foarte clară că acest lucru ar putea avea consecințele cele mai rușinoase. Adaug, personal, că atât cât pot estima, ne-am crea într-adevăr aici o situație dintre cele mai dificile.

În această ordine de idei, Sazonov mi-a spus că era în discuții cu colegul său de la Finanțe pentru a examina posibilitatea cumpărării de către Tripla Antantă a stocului nostru disponibil. Dar, a adăugat el, nu fiți prea exigenți în privința plății, căci s-ar putea face sacrificii în afaceri în favoarea idealului național.

Din cât am putut să înțeleg, Sazonov întrevede posibilitatea unei ofensive engleze fără prea mare întârziere. Mi-a mai spus că un asemenea eveniment politic important ar avea loc în circa zece zile. Sunt înclinat să cred că ar putea fi vorba de chestiunea poloneză.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 184, 184v, 185

■ 195

Telegramă cifrată nr. 1385/1916

Expedită din Petrograd
7/20 iunie, p.m.

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru
Externe, București

Se crede aici că austro-germanii vor riposta la ofensiva rusă printr-o acțiune în regiunea Kolki-Kovel. Mare număr de prizonieri și ofițeri inferiori austrieci explică această cădere prin predarea în masă a elementelor salve.

În ultima vreme, la Odessa, 40.000 de cehi-slavi prizonieri au jurat credință Țarului.

După anumite informații Rusia ar fi contractat în America un împrumut de o sută de milioane de dolari în două scadențe, care ar servi plății comenzilor făcute Statelor Unite, care ar fi obținut astfel, se spune, anumite concesiuni pe căile ferate.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 186

■ 196

Copie de pe telegrama cifrată⁴⁰⁶ de la București, la 8/21 iunie 1916

<Excelenței Sale, Domnului> Lahovary
Ministrul României, Paris

Personal. Confidențial.

Răspunzând telegramei Dumneavoastră nr. 1822.

Sunt recunoscător domnului Briand⁴⁰⁷ pentru interesul amabil și luminat pe care nu a încetat să îl dovedească României, și pentru acest motiv pun un preț aparte pe sfaturile sale.

Contrar anumitor date prea optimiste, cred că sunt bine informat când afirm că rezervele germanilor nu sunt epuizate, dar dacă totuși o prăbușire a austriecilor ar transforma cu adevărat ofensiva rusă în acțiune decisivă, trebuie cu siguranță să trecem peste orice alte considerații. Totuși, la ora actuală, nu pot pierde din vedere, conform datelor Statului Major francez, că artileria noastră nu are muniții decât pentru mai puțin de două luni de campanie.

---

⁴⁰⁶ Telegrama către Legația României la Paris a fost înregistrată la Legația de la Petrograd cu nr. 1420/916, expediată de la București pe 8/21 iunie, orele 11:20, primită la Petrograd pe 9/22 iunie p.m., vezi fila 188, având conținut identic.

⁴⁰⁷ Aristide Briand (1862-1932), om politic francez, ministru al Justiției (1908; 1912-1913; 1914-1915), ministru al Afacerilor Externe (1926-1932) și prim-ministru (1909-1911; 1913; 1915-1917; 1921-1922; 1925-1926; 1929)

Nu insist asupra acestui punct, căci Rudeanu este capabil să expună toate dificultățile și pericolele furniturilor și transporturilor.

Observațiile Dumneavoastră referitoare la ofensiva lui Sarraill sunt de asemenea în legătură directă cu imposibilitatea pentru noi de a ne bate pe două fronturi. Dacă rușii nu sunt în stare să ocupe ca linie defensivă Rusciukul, este imposibil ca o ofensivă bulgară să fie neutralizată prin acțiunea Aliatilor la Salonic.

Binevoșiți să nu discutați în acest sens decât cu D. Briand, în discreția căruia îmi pun toată încrederea.

Pentru toate aceste chestiuni, prezența colonelului Desprès⁴⁰⁸ ar fi necesară.

(s.) Brătianu

Copia acestei telegrame a fost trimisă la aceeași dată Ministrului României la Petrograd.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 187

■ 197

Telegramă cifrată nr. 1394/1916

Expediată din Petrograd
8/21 iunie, p.m.

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Confidențial.

Ambasadorul Japoniei mi-a spus că știa de la Sazonov că rușii au luat în ultima lor ofensivă o enormă pradă de război <constând> în puști, sârmă etc. Sazonov i-a mai spus că probabil rușii vor întreprinde ceva pe frontul german. Ofensiva rusă va încetini, ei trebuie să consolideze noua lor linie.

Ambasadorul Japoniei crede că Verdun și-a îndeplinit deja rolul său. Germanii vor să epuizeze Franța de oameni și muniții; artileria germană trage în depărtare, chiar fără a ținti. Francezii fac economii și țintesc.

Ambasadorul Japoniei crede că aliații nu vor fi gata de ofensiva generală înaintea toamnei; acțiunea lor trebuind să fie pe termen lung și să țină fără discontinuități mai multe luni.

---

⁴⁰⁸ Colonel Maurice Desprès, atașatul militar francez la București.

Eu cred, a urmat el, că în acest moment al ofensivei generale sau cvasigenerale va suna ora României. Ați dat dovadă de o mare prudență, cred că trebuie ca și decizia și acțiunea voastră să se facă cu prestigiu.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 189

■ 198

Telegramă cifrată nr. 1438/1916

Expedită din Petrograd
11/24 iunie, p.m.

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Urgent.

Conversațiile pe care le-am avut ieri cu Ambasadorii Franței și Italiei, ca și alte indicii, ne îndeamnă să credem că reținerile în ceea ce privește subiectul tranzitului munițiilor noastre ar putea fi întemeiate. Impresia pe care i-am comunicat-o Excelenței Voastre prin scrisoare pare a se confirma. Se vrea subordonarea tranzitului unui angajament din partea noastră și se crede că îl vom accepta.

Ca de obicei, se lasă de înțeles că nu ar fi un refuz, dar lipsa de bunăvoință și pasivitatea, invocând situația de război care primează asupra a orice și dă prioritate transporturilor rusești. Odată ce ne aflăm pe acest teren, nimic nu ne garantează că munițiile nu vor fi confiscate. În ceea ce mă privește, am epuizat toate demersurile și toate mijloacele de persuasiune. Nu mai rămâne decât Împăratul. Dacă Excelența Voastră consideră inoportun un acord fără dată, poate am putea conexează această problemă cu vânzarea de cereale, cerând livrarea munițiilor <într->un termen limită.

Printre șiretlicuri ar putea fi acela de a mă chema la București, nu în concediu, ci rechemat, dând semnificația de dezaprobare pentru a mă fi făcut garant că Guvernul rus își va ține angajamentul de tranzit.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 190

Document din 12 iunie 1916⁴⁰⁹

Motivele care au constrâns Franța
să obțină cu orice preț intrarea în acțiune a României

Pentru că Ministrul Afacerilor Străine nu s-a întors de la Țarskoe Selo din cauză că e duminică, ambasadorul Franței s-a dus la baronul Schilling și de la începutul discuției i-a comunicat că Guvernul francez l-a autorizat să insiste în modul cel mai formal pentru ca transporturile mărfurilor românești de la Arhanghelsk și Vladivostok să fie organizate. El explică <faptul> că Franța ar dori cu ardoare intrarea în război a României și aceasta într-un timp cât mai scurt, și, cum Brătianu, pentru a justifica amânarea continuă a acestei decizii, dă drept motiv că România nu primește deloc, prin Rusia, munițiile care îi erau indispensabile, Dl. Briand considera necesar de a lipsi pe Ministrul român de posibilitatea de a da acest pretext.

Dl. Paléologue a făcut cunoscută dorința Guvernului francez, exprimată într-o scrisoare particulară adresată ministrului Afacerilor Străine – pe care îl ruga să o transmită chiar în acea zi D-lui Sazonov, negreșit – și a exprimat speranța că ministrul, după ce se va fi consultat cu generalul Alexeiev, va găsi posibilitatea de a da un răspuns în întregime satisfăcător; în caz contrar, ambasadorul avea intenția de a solicita o întrevvedere cu Împăratul, în scopul de a obține sprijinul personal al Majestății Sale în această chestiune, căreia Guvernul Francez îi acorda o foarte mare importanță.

Baronul Schilling promite să trimită în aceeași zi Ministrului scrisoarea, dar a declarat că nu se considera îndreptățit să intre oficial în discuții ulterioare referitoare la această chestiune; cu toate acestea, el s-a arătat dispus, la cererea Ambasadorului, să-și exprime opinia personală într-un context privat.

Fără să nege că transportul mărfurilor militare și civile românești era reținut, parțial, pentru că autoritățile militare și civile ruse nu voiau să-și dea

---

⁴⁰⁹ Documentul nu are nr. de înregistrare, dar are data, menționată ca adnotare, de 4 ori (12 iunie 1916) dintre care titlul scris ca adnotare de două ori, cu cerneală neagră și cu creion roșu.

Cu creion roșu, altă adnotare marginală, în limba română: „publicat de maximaliști”.

Cu cerneală neagră, adnotarea în limba franceză: „très important”.

concursul în acest scop, motivând o anumită neîncredere la adresa României, baronul Schilling a adăugat că această întârziere se explica, în mare parte, și prin dificultățile materiale cu care, după cum se știa, erau de înfruntat în transportul pe calea ferată. Ținând cont de acestea și, din moment ce guvernul francez acorda o atât de mare importanță chestiunii transporturilor românești, ar trebui, înainte de orice, să se faciliteze punerea în practică a acestei chestiuni dând o satisfacție promptă cererii care i-a fost trimisă recent, privind cedarea unui număr de 1000 de locomotive belgiene către Rusia, și să se acționeze asupra României într-un mod asemănător, aducând-o, în propriul ei interes, să-și realizeze dorințele care au fost transmise prin intermediul nostru, folosind materialul rulant austriac din Bucovina.

Dimpotrivă, declarațiile făcute la București și asemănătoare celor care tocmai fuseseră făcute domnului Blondel de Guvernul francez (telegrama de la Paris N. 433) ar putea avea mai degrabă o influență contrară, căci cu cât mai mult aliații vor persista să convingă România să intre în război, cu atât mai mult aceasta din urmă își va închipui că aliații au o nevoie extremă de concursul ei și, în consecință, va avea tot interesul să amâne această decizie, ridicând din ce în ce mai mult prețul intrării sale în acțiune.

„Nimeni mai mult decât noi, declara baronul Schilling ambasadorului, nu poate să aprecieze mai mult intrarea în război a României, ale cărei trupe ar putea să susțină direct flancul nostru stâng, și de aceea puteți fi asigurați că Rusia mai mult decât orice altă țară este gata să facă tot ce-i stă în putință pentru a facilita această intrare în acțiune. Totuși, toate acestea presupun o condiție absolută: ca România să intre în război în momentul dorit, ceea ce înseamnă că, dacă românii acționează imediat, sau măcar în cursul săptămânilor apropiate, concursul lor va fi pentru noi de o mare valoare. Pe de altă parte, dacă intrarea lor în acțiune nu ar avea loc decât atunci când, prin victoriile și sacrificiile noastre, Austria va fi nimicită, această intrare în acțiune va fi atunci nu numai inutilă, ci chiar de nedorit, nefiind legată decât de achitarea unei facturi (a unui cont) care nu are nicio valoare.

Noi dorim numai ca intrarea în război a României să ne fie avantajoasă, în timp ce Franța, din ceea ce am putut constata, este gata să salute orice concurs al României în orice circumstanțe și în orice moment s-ar întâmpla aceasta<”>.

Domnul Paléologue nu a negat deloc că ar fi o mică diferență între manierele franceză și rusă de a evalua intrarea în acțiune a armatei române,

dar recunoștea la guvernul francez o anumită nervozitate pe acest subiect, cauzată de oboseala care începe să se facă simțită în <rândurile> poporului francez. Ambasadorul a explicat această oboseală ca fiind motivată de pierderile enorme din ultima vreme: după el, apărarea Verdunului a costat până în prezent Franța 310.000 oameni și, deși inamicul a pierdut, la rândul său, sub zidurile acestei fortărețe 450.000 de oameni, totuși pierderile armatei franceze sunt cu atât mai sensibile cu cât lipsa de populație în Franța este evidentă.

Spre orele 5, Ambasadorul Franței transmițând prin telefon baronului Schilling că ar fi de dorit ca Crucea Sfântului Gheorghe să fie decernată orașului Verdun în cel mai scurt termen posibil, dat fiind că a primit recent știri în care i se spune că, având în vedere circumstanțele actuale, această fortăreață ar putea cădea în mâinile inamicului, Dl. Paléologue solicita ca acest demers să fie făcut pe lângă Ministrul Afacerilor Străine fără întârziere.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 192, 192v, 193

■ 200

Telegramă cifrată nr. 1463/1916

Expediată din Petrograd
13/26 iunie, seara

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Paléologue a solicitat să mă vadă astăzi. Am avut impresia că a trebuit să primească muștrări de la Quai d'Orsay. Înclin să cred că paternitatea ideii sinuoase de a se face presiuni asupra noastră în chestiunea munițiilor îi aparține, fără a ignora că poate că a găsit aici un teren favorabil, asociat cu inerția cutumiară.

Conform instrucțiunilor primite de la Briand, el a scris lui Sazonov la Țarskoe Selo insistând pentru tranzitul nostru și rugând să nu fie neglijat nimic pentru a asigura cooperarea României, și să lipsească pe Excelența Voastră de un nou pretext de amânare. Sazonov a trimis o scrisoare generalului Alexeiev în sprijinul cererii.

Paléologue mi-a dat să citesc telegrama în care îl liniștea pe Briand referitoare la întrevvedere pe care tocmai o avusese cu Sazonov. Acesta din urmă i-a spus Ambasadorului Franței cât de mult dorea nu numai să mențină relațiile amicale cu Bucureștiul și raporturile cele mai cordiale cu mine, dar și să nu neglijeze nimic pentru a-și asigura concursul României, în măsura posibilităților tehnice și a dificultăților care rezultau din ofensiva rusă și transportarea artileriei grele. Era în sarcina generalului Alexeiev să cântărească lucrurile și să vadă disponibilitățile de transport care se puteau acorda României fără <a pune ceva în> pericol.

Telegrama lui Paléologue semnala un raport descurajator al atașatului militar englez din România, care totuși ar fi mai bine informat asupra intențiilor și calculelor Dumneavoastră. Unde Paléologue are dreptate este în aceea că, mai mult decât orice, trebuie să evităm de a-l răni pe Sazonov lăsând să se vadă lipsă de încredere. Interesul alianței franco-ruse, ca și al României, fiind de a-l menține în bune dispoziții cu atât mai mult cu cât, dacă și-ar întoarce fața de la noi, am pierde orice sprijin aici. De asemenea, îmi permit să rog pe Excelența Voastră să spună lui Poklewski că înțelegem dificultățile prezente referitoare la tranzit, dar contăm pe Sazonov să le aplaneze.

Am crezut că înțeleg de asemenea că Paléologue ar dori cumva să fie reabilitat la Paris, având în vedere bunele noastre relații personale.

Trăgând linie, cred că putem din nou să ne reluăm încrederea. Acum este în sarcina atașajilor noștri militari să facă să avanseze <lucrurile> pe partea tehnică.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 194, 194v

■ 201

Telegramă cifrată nr. 1471/1916

Expediată din Petrograd
14/27 iunie, p.m.

Excelenței Sale, Domnului Brătianu
Președintele Consiliului, București

Referindu-mă la telegrama mea cifrată nr. 1384⁴¹⁰, în care v-am relatat că în cursul întrevederii cu Sazonov a făcut o aluzie la un eveniment important care trebuie să aibă loc în circa 10 zile, anumite indicii ar lăsa de înțeles că ar fi vorba despre Bulgaria. Aceste <informații se vor trata> cu toată rezerva.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 195

■ 202

Telegramă cifrată nr. 1474/1916

Expediată din București

14/27 iunie, orele 12:30, a.m.

Primită la Petrograd, 14/27 iunie p.m.

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României la Petrograd

Urgent.

Spre marea mea surpriză, ministrul Rusiei îmi solicită vagoane românești pentru a asigura posibilitățile de transport a munițiilor pe liniile rusești; or, parcul nostru, insuficient în tipuri normale, nu ar putea fi redus fără riscuri în caz de mobilizare. În rest, această cerere tardivă, după atâtea asigurări date, este făcută pentru a ne da de gândit.

<Cum> Ministrul Rusiei insista asupra faptului că circa o sută de vagoane austriece rechiziționate din Bucovina măriseră parcul nostru, am promis să împrumut o sută din vagoanele noastre pentru a contribui la transportarea materialului de război. O asemenea contribuție bineînțeles nu poate avea nicio eficacitate reală asupra intensității acestui transport. Nu pot să mă împiedic să nu constat că, în momentul în care vor să ne facă să credem că nu avem nevoie de nicio garanție nouă pentru a fi asigurați de transportul comenzilor noastre, sunt ridicate astfel de chestiuni.

Ar fi periculos ca, la București, sosirea Dumneavoastră să poată fi atribuită unor motive politice, dar ați putea poate să insinuați foarte discret lui Sazonov și mai ales cui ar putea să raporteze acest lucru Țarului.

---

⁴¹⁰ Vezi textul telegramei la pag. 240-241.

(s.) Brătianu

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 196, 196v

■ 203

Telegramă cifrată nr. 1491/1916

Expedită din Petrograd
16/29 iunie, seara

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Tocmai l-am văzut pe Sazonov. El mi-a spus că, în ciuda insistențelor, Excelența Voastră nu ar părea decisă să refuze recolta acestui an austro-germanilor, ceea ce ar produce aici o gravă decepție și ar fi, după el, contrară acordului de neutralitate binevoitoare.

El a repetat necesitatea acordului militar chiar fără dată și a făcut în trecere aluzie că indecizia României ar împinge Rusia să caute să se înțeleagă cu Ungaria. Am insistat asupra necesității urgente a tranzitului munițiilor. Am cerut să fie admise Comisiile române la Arhanghelsk și Vladivostok. Pentru primul port, el crede că comisia ar putea să se ducă la Vologda. Pentru Vladivostok el a luat notă, dar cred că va mai trebui să insistăm pe lângă Poklewski și Tatarinov.

Caracterul general al întrevederii a fost nerăbdarea, dar și bunele dispoziții. Cum l-am întrebat care era evenimentul despre care m-a anunțat, mi-a spus că avea de-a face cu posibilitatea ca el să plece în concediu și acest lucru nu ne afecta decât indirect.

I-am anunțat lui Sazonov plecarea mea poimâine, sâmbătă, ca pe un semn bun. Știa deja de la Poklewski.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 197

Telegramă cifrată nr. 1513/1916

Expedită din Petrograd
18 iunie/1 iulie p.m.Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu,
Președintele Consiliului, București

Generalul rus Belaiev, șeful Statului Major <al părților> sedentare, se află în acest moment la Paris. Ar fi, poate, oportun să facem pe lângă el, prin Guvernul Francez, demersuri în favoarea transporturilor noastre și a furniturilor; acestea ar avea mai multă greutate dacă insistența ar veni din partea Generalului Joffre sau a colaboratorilor săi.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 271**Copie de pe telegrama cifrată de la București**-----
Excelenței <Sale, Domnului> Lahovary,
Ministrul României, Paris

20 iunie/3 iulie 1916, 10,30 seara

Urgent. Confidențial.

Generalul Joffre ne-a comunicat că crede că a venit momentul intrării noastre în acțiune. Acest lucru ne-a fost repetat de alți reprezentanți ai Cvadruplei Înțelegeri. În scopul evitării oricărei neînțelegeri, încep prin a vă reaminti că:

Chestiunea de principiu a fost definitiv rezolvată. Nu ar putea fi repusă în discuție căci a implicat pentru noi o întreagă atitudine, ne-a expus la pericole și ne-a determinat să dăm Aliaților asigurări recunoscute în mod formal de către ei. Acordul nostru cu Rusia și apoi cu Tripla Înțelegere a stabilit întinderea revendicărilor teritoriale ale României și obligația pentru aceasta de a le realiza printr-o acțiune militară.

Începerea acestei acțiuni militare a fost subordonată de noi condițiilor următoare:

1. Unei ofensive de ansamblu a Aliiaților pe toate fronturile, ofensivă al cărei început ni se anunță azi.

2. Venirii în țară pe căile ferate ruse a munițiilor de la Arhangelsk și de la Vladivostok. Transportul prin teritoriul rusesc trebuie să fie organizat astfel încât primele trenuri încărcate cu muniții aduse de navele noastre „Jiul” și „Bistrița” să sosească la Iași și să fie urmate la fiecare a doua zi de trenuri de 600 de tone care să formeze un flux neîntrerupt. În ceea ce privește transportul pe mare, prin porturile engleze și franceze, al munițiilor noastre, trebuie asigurat nu numai cu vasele noastre, ci și cu cele ale Aliiaților cu scopul ca fluxul continuu de 300 de tone pe zi să fie în întregime asigurat.

Ziua mobilizării armatei române depinde, deci, de ziua când extremitatea inițială a fluxului transporturilor munițiilor noastre va ajunge la Iași.

3. Condiția ocupării de către armatele rusești a Bucovinei și a unei părți a Galiției cu scopul de a proteja aripa dreaptă a armatei române fiind realizată, se vor lua doar măsurile necesare pentru ca aceasta să fie menținută fără întrerupere.

4. Un război pe două fronturi, cele două fronturi fiind la o distanță de doar 200 de kilometri unul de celălalt și Bucureștiul la mai puțin de 70 de kilometri de Rusciuc, s-ar prezenta în cele mai rele condiții.

Pentru a acoperi spatele armatelor române care sunt destinate să opereze spre nord, este indispensabil ca armatele bulgaro-germane la sud de Dunăre să fie imobilizate, fie printr-o ofensivă puternică a Aliiaților la Salonic, ofensivă care trebuie să precedă intrarea în acțiune a României, fie printr-o colaborare a armatei ruse care să conducă la cucerirea Rusciucului și să taie bulgarilor și drumul cel mai scurt spre București.

Am comunicat aceste puncte esențiale Statului Major rus începând din primul moment când, împreună cu colonelul Tatarinov, am examinat condițiile unei convenții militare și au fost admise, mai puțin:

1. Ocuparea Rusciucului, care a rămas în discuție;

2. Numărul de vagoane de trimis în fiecare zi – rușii stabilesc această cifră la 20, adică 10 pentru fiecare din cele două linii Vladivostok și Arkhangelsk – noi, ceilalți, insistând pentru 30 de vagoane pe zi, în urma indicațiilor furnizate colonelului Rudeanu chiar de către Statul Major.

În dorința de a da colaborării noastre maximum de eficacitate, sunt gata să examinez tot ceea ce poate grăbi realizarea condițiilor care ne sunt

indispensabile, dar, având cea mai mare încredere în intențiile Statului Major francez, nu pot să nu țin cont de faptul că, pe timp de război, chiar și promisiunile cele mai sincere nu pot fi considerate drept o garanție înainte de a fi primit un început al executării...

În această ordine de idei, nu mă pot împiedica să constat că, în ciuda bunăvoinței dovedite, n-am primit nicio muniție de la întreruperea liniilor sârbe prin care, de altfel, nu ne parveniseră decât cantități ne semnificative.

Pentru toate aceste chestiuni și altele asemenea, regret absența colonelului Desprès, care ar putea, poate, contribui la accelerarea opțiunilor noastre.

Cu bunăvoință și ceva mai multă energie, cred că condițiile noastre ar putea fi realizate în mai puțin de o lună începând de acum.

Brătianu

O copie a fost trimisă Domnului Mișu, la Londra

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 268, 270, 269

■ 206

**Copie de pe telegrama cifrată
trimisă la București la 15/28 august 1916**

Lahovary
Ministrul României, Paris

Președintele Republicii și Domnul Briand au avut dovada că încrederea lor în Guvernul Regal era justificată. Le veți exprima încrederea că la rândul meu trebuie să am <încredere> în ei, pentru a fi angajat România într-o acțiune de a cărei gravitate sunt conștient. Din această zi, consider că tot ceea ce privește aprovizionarea armatei noastre trebuie să fie o grijă pentru francezi la fel de firesc ca și pentru noi.

Sunt sigur că, mai bine informați decât noi asupra tuturor necesităților războiului mondial și, cunoscând la fel de bine ca noi lipsurile noastre, Guvernul francez, din proprie inițiativă, ne va trimite la timp și în cantitate suficientă tot ce ne este indispensabil, și nu va pierde din vedere situația creată de închiderea apropiată a portului Arhanghelsk. Din acest

punct de vedere, ca și din altele, restabilirea comunicațiilor prin Peninsula Balcanică este singura soluție completă. Urmarea pe care operațiunile din Macedonia o pot avea asupra sorții războiului prezintă o importanță capitală. Asociată unei ultime încercări de a scoate Bulgaria din alianța sa actuală, ea merită eforturi mai considerabile decât cele făcute până acum. Rudeanu⁴¹¹ va vorbi în același sens cu Generalul Joffre.

(s.) Brătianu

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 199

■ 207

[...] ⁴¹² sfortărilor aliaților această victorie a devenit nesigură, el a încheat cu Statele Întelegerii un tratat asupra eșirei României împotriva Austriei și asupra frontierelor viitoare <ale> României Mari. El consideră că din momentul încheerii acestui tratat, chestiunea României Mari a eșit din cadrul etnografic devenind o chestiune politică și va trebui în orice chip să se înfăptuiască în viitor și aceasta chiar dacă în prezent România se va alege cu un insucces. El și-a terminat discursul evocând numele lui Mihai Viteazul, care a devenit cel mai mare viteaz al României pentru că el în timpul său a trecut Carpații. Brătianu sfătuește pe Regele Ferdinand să urmeze acestui exemplu în deplină convingere că acest sfat corespunde intereselor Regelui, Dinastiei și României.

În cazul nereușitei, Regele Ferdinand totuși va rămâne pentru politica Sa cel mai mare Rege al României; iar Brătianu ia asupra sa pentru o asemenea politică toată răspunderea. Carp a contrazis pe Brătianu dezvoltând teoriile sale rusofobe cunoscute. Între altele, spre groaza tuturor prezenților, el a rostit următoarea frază: „Domniile Voastre întrebați sfatul meu, eu spun că faceți o greșală. Cereți concursul meu, eu vă dau pe trei fii ai mei, însă eu împreună cu Austria doresc înfrângerea aliaților și a armatei române”. Contestațiile lui Maiorescu constau în aceea că țara nu dorește războiul și că Transilvania nu simpatizează cu alipirea la România. Marghiloman găsea că România trebuie să continue (*sic!*) a rămâne neutră și în orice caz să nu ajute pe Rusia să ocupe Constantinopolul. Regele a răspuns

---

⁴¹¹ În originalul în limba franceză este dactilografiată greșit prima literă, sub forma Tudeanu. Am optat în traducere pentru forma corectă a numelui, dar semnalăm această neconcordanță.

⁴¹² Text incomplet.

la aceasta că interesele României corespunde mai mult de a avea la Constantinopol o Rusie prietenă și nu ostilă. În genere, Regele s-a purtat cu o demnitate extraordinară și tărie, răspunzând cu succes în persoană la eșirile împotriva politicii lui Brătianu. În cercurile politice atitudinea Regelui și a lui Brătianu la Consiliul de Coroană a produs un entuziasm general, care este împărțit, între altele, și de Filipescu și de Take Ionescu. Consiliul s-a terminat cu chemarea Regelui la unire și la sprijinirea guvernului în problema grea ce o așteaptă pe România.

(s.) Poklewski

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 301, lb. română

■ 208

Telegramă cifrată nr. 2623/1916

Dos. I

Expediată din Petrograd,

29 septembrie

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu,
Președintele Consiliului, București

Am fost primit de Împărat la Cartierul General în seara sosirii mele, 27 septembrie. În conversația din timpul cinei și al serii am putut să-i fac o prezentare aproape completă a situației. Am beneficiat de cea mai afabilă primire, cea mai bună dispoziție, dorința de a se informa asupra dificultăților noastre și de a oferi concursul armatei ruse. I-am prezentat Împăratului telegrama pe care Excelența Voastră mi-a trimis-o la Moghilev prin intermediul Generalului Coandă⁴¹³. Cererea celor 3 corpuri de armată în Transilvania a fost primită în mod favorabil. În cursul conversației am remarcat că ceea ce îl frapase în mod special pe Împărat era măiestria politicii noastre, atitudinea hotărâtă a Majestății Sale Regele, surpriza cauzată la Berlin. Împăratul s-a arătat interesat să cunoască sentimentele actuale ale Regelui cu privire la Germania.

A doua zi, în timpul dejunului, deși conversația n-a avut decât un caracter general, am avut voga intuiției că Împăratul revenise puțin asupra

---

⁴¹³ Generalul Constantin Coandă (1857-1932), reprezentant al României pe lângă Stavka, Marele Cartier General al Armatei Ruse (1916-1918), prim-ministru (octombrie-noiembrie 1918).

confirmării din seara anterioară. Se întâlnise cu Generalul Alexeiev în timpul dimineții. După ce mi-am luat rămas bun de la Împărat, am fost primit în timpul după-amiezii de către Generalul Alexeiev, asistat de Domnul Basily în calitate de interpret. Generalul Alexeiev a dezvoltat maniera sa de a vedea <lucrurile>, care poate fi rezumată în punctele următoare:

1. Efortul austro-germanilor nu se poate purta, după părerea sa, decât pe frontul din Dobrogea sau în regiunea Brașov – Valea Buzăului. Cea de-a doua ipoteză îi pare mai probabilă. Acțiunea inamică în Valea Jiului îi pare exclusă: rezultatele nu ar fi proporționale cu eforturile. După părerea sa, noi ar trebui să opunem o rezistență înverșunată în regiunea Brașov – Valea Buzăului, cu o foarte mare rezervă în spatele acestei linii, limitându-ne să menținem intrările în defileuri pentru a le păstra. Rezistența <pe linia> Brașov – Valea Buzăului trebuia să fie încredințată celor mai competenți generali ai noștri: i-a indicat pe Averescu și pe Prezan, care nu ar avea să se ocupe decât de acest sector.

2. Generalul Alexeiev a remarcat că nervozitatea care se constata în România era foarte dăunătoare. Această remarcă o viza și pe Excelența Voastră. Și împăratul mi-a făcut aluzie în acest sens.

3. Generalul Alexeiev a pus problema militară în Transilvania sub aspectul mecanicii forțelor. El a afirmat în mai multe rânduri că noi am dispune de forțe suficiente pentru a opri trupele inamice, cărora le-a făcut numărătoarea, bazându-se – a adăugat el – nu pe informații imprecise sau pe știrile tendențioase ale inamicilor, ci pe datele furnizate de interogarea prizonierilor.

4. Trecând la o altă ordine de idei, Generalul Alexeiev mi-a spus că ceea ce îl îngrijora cel mai mult erau deficiențele pregătirii noastre tehnice, de care trebuia să ne ocupăm cât mai repede. A sugerat ideea numirii de urgență a unei comisii care să centralizeze toate necesitățile noastre în armată, muniții, efecte, telegraf, telefoane, aeroplane etc. Fiecare dintre Aliați ar putea fi astfel informat ce ar putea furniza României.

5. Generalul Alexeiev s-a arătat nemulțumit de mersul lucrurilor la Salonic. El crede că Generalul Sarrail este recalcitrant și că acțiunea sa stagnează. Nu încetează să insiste pentru a grăbi acțiunea lui Sarrail și ne invită să facem la fel fără a ne delăsa, mai ales ținând cont de apropierea vremii rele.

6. Pentru a simplifica schimbul de păreri cu Cartierul nostru General, el propune comunicarea directă între cele două Cartiere Generale cu ajutorul aparatului de care dispunem.

După ce și-a făcut prezentarea, i-am spus Generalului că discutasem cu Împăratul despre necesitatea urgentă de a trimite prin Moldova 3 corpuri de armată pentru a coopera cu noi. Am arătat avantajul pe care l-ar avea pentru trupele ruse să pornească spre Carpați, deja trecuți de trupele noastre, în timp ce efortul pe care ele îl fac în Bucovina, la Vatra Dornei, costă atâtea sacrificii fără un rezultat apreciabil. Aripa noastră dreaptă rămâne în aer și frontul nostru prea întins nu poate fi păstrat decât cu un mic cordon de trupe. Generalul Alexeiev mi-a spus că de acum în câteva zile, spre 1 octombrie, armata Generalului Lecițki⁴¹⁴ va începe o ofensivă energetică în Bucovina și că a dat ordin către două corpuri de armată de pe frontul de la Riga să se îndrepte prin Moldova [în Transilvania]⁴¹⁵. A indicat Valea Bistriței ca direcție a operațiunilor. La cererea mea de a preciza data sosirii lor, mi-a răspuns că primele eșaloane ale acestor trupe ar trece frontiera spre 5 octombrie și corpurile și-ar ocupa locul în 15 zile, interval strict necesar. Am insistat pe lângă Generalul Alexeiev pentru a-l face să înțeleagă că atunci când lua în considerare problemele românești trebuia să aibă în vedere o altă scară; să uite că era rus și să-și dea seama că întârzierile, dimensiunea redusă a teritoriului nostru și resursele noastre impun promptitudine. I-am amintit de exemplul Serbiei. Generalul mi-a spus că avea în vedere necesitatea eventuală a unei rezerve de trupe rusești între Buzău și Focșani.

Generalul Alexeiev, la fel cum făcuse și Împăratul, mi-a anunțat trimiterea Generalului Belaiev pe lângă Cartierul nostru General. Colonelul Tatarinov, care ar rămâne la ordinele sale, ar face legătura între Cartierul nostru General și front. El adaugă că va fi trimis și un general rus bun strateg. Am înțeles că, în planul său, acest general trebuia să fie omologul lui Berthelot. Am remarcat că Generalul Alexeiev, în aparență ursuz, nu era insensibil la complimente.

Am discutat la Moghilev cu Generalul Belaiev pe care îl cunoșteam de la Petrograd. Este, cred, o alegere excelentă: foarte blând, cu mult tact și bine intenționat. Ar trebui să îl înconjurăm cu atenție, cu atât mai mult cu cât am sentimentul că Colonelul Tatarinov nu a prezentat armata noastră într-o lumină favorabilă. Pierzându-se în aceste discuții amiabile cu mine, mi-a spus că toate întăririle care s-ar trimite în România nu ar servi la nimic atâta

---

⁴¹⁴ Platon Alekseevici Lecițki (1856-1921), general rus, comandant al Armatei a 9-a ruse.

⁴¹⁵ Fragmentul de text redat de editori între paranteze drepte [...] a fost inserat prin suprascriere, cu cerneală neagră, în original.

timp cât Statul Major ar acționa așa cum a făcut-o, într-o manieră atât de incoerentă, și a cărui incompetență era agravată de aceea a Comandamentului nostru. El a adăugat că nu era doar părerea sa, ci și aceea a Generalului Averescu. Nu putem să vă trimitem mai multe trupe acum, mi-a spus Tatarinov. Știm că veți mai cere încă și altele și că va trebui să vă trimitem.

Am recunoscut la Generalul Alexeiev același punct de vedere ca atunci când mi-a spus că avem efective suficiente pentru a rezista în Transilvania și că el ia în considerare eventualitatea trimerii unor întăriri între Focșani și Buzău sau <în zona> Brăila-Galați.

I-am trimis Generalului Alexeiev nota referitoare la furnituri dată de Vintilă Brătianu.

Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 273, 273v, 274, 274v

■ 209

Telegramă cifrată nr. 2640/1916

Dos. I

Expediată din Petrograd,

30 septembrie, seara

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu,
Președintele Consiliului, București

Tocmai i-am văzut pe Ambasadorii Angliei și Franței. Am prezentat amândurora situația: ei o estimează drept foarte critică și nu înțeleg pasivitatea și întârzierile sprijinului rusesc. Vor insista amândoi pe lângă guvernele lor pentru a face presiuni urgente aici. Ambasadorul Franței trimite imediat o telegramă Generalului Berthelot la Cartierul General Rus pentru a insista pe lângă Generalul Alexeiev în acest sens. La solicitarea mea, el a arătat în telegramă lipsa de prevedere a Generalului Alexeiev, care judecă situația doar la zi, fără a anticipa pericolul unor noi întăriri germane, sub presiunea cărora trupele noastre ar fi copleșite înainte de sosirea ajutorului rusesc. Cred că ar fi cazul de a insista din nou pe lângă Coandă.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 283

258

Telegramă cifrată nr. 2645
/1916
 Dos. I

Expeditată de la Stavka, 30 septembrie
 Primită la Petrograd
 în aceeași zi la orele 11 noaptea

Excelenței Sale, Domnului Diamandy,
 Ministrul României, Petrograd,

Extra urgent.

Sfaturile și proiectele Generalului Alexeiev, excelente dacă ar fi fost aplicate mai curând, sunt marcate de un optimism pe care, din păcate, situația actuală nu îl justifică, este de așa natură <încât> fiecare oră poate aduce ireparabilul. Nu numai Bucureștiul este amenințat, ci retragerea celei mai mari părți a armatei noastre poate deveni imposibilă de la o zi la alta dacă liniile Pitești – Focșani sau București – Fetești sunt tăiate într-un punct oarecare; or, cele două sunt expuse în starea actuală a forțelor noastre.

Pe de altă parte, comunicatul oficial [13576]⁴¹⁶ anunță că Împăratul Germaniei a inspectat noile trupe trimise împotriva noastră. Aceste trupe sunt deja în Transilvania și nu au nevoie decât de 15 zile pentru a ajunge pe front [69430].

Concluzia este [60215] împreună [58816] anterior executării planului de ansamblu se grăbește sosirea [85792] câteva unități importante putând face față pericolului imediat [03857].

Și de la Atena sunt informat că Germania trimite noi trupe împotriva [33564] noastră după [97368] pare să confirme [22472] divizia turcă din Adrianopol sunt deja la sudul nostru [92609].

Vă rog să-i comunicați această telegramă Domnului Diamandy la Petrograd. Semnat de I. Brătianu

(s.) General Coandă   Nr. 66

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 284, 284v

---

⁴¹⁶ Cifrele redade între paranteze drepte [...] înlocuiesc cuvinte rămase nedescifrate în original.

<Telegramă nr.> 3030

<f.d., octombrie-noiembrie 1916>

*Dos. I*⁴¹⁷

Excelenței Sale, Domnului Brătianu
Președintele Consiliului, București

Misiunea Sanitară a Uniunii Femeilor Franceze, sub conducerea Amiralului Fournier⁴¹⁸, va pleca mâine din Petrograd spre România. Amiralul Fournier, după instalarea misiunii sale, solicită să viziteze frontul nostru.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 174

Telegramă cifrată nr. 3237⁴¹⁹/1916

Expediată

Dos. I

11/24 septembrie dimineața

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu,
Președintele Consiliului, București

Urgent.

Din cercuri în general bine informate, Domnul Stürmer ar fi înlocuit la Președinție de către Trepov⁴²⁰, ministrul Căilor și Comunicațiilor.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 272

⁴¹⁷ Cuvintele evidențiate de editori cu caractere italice au fost adăugate prin scriere de mână, cu cerneală neagră.

⁴¹⁸ Ernest François Fournier (1842-1934), amiral și diplomat francez, șeful misiunii sanitare a Uniunii Femeilor Franceze.

⁴¹⁹ Probabil a intervenit o eroare de dactilografiere în ceea ce privește numărul de înregistrare, care nu poate fi 3237 în luna septembrie, ci mai degrabă 2237, comparând cu T.C. din 29 septembrie, care are nr. 2623, iar T.C. din 20 noiembrie are nr. 3374.

⁴²⁰ Alexandr Trepov (1862-1928), prim-ministru (1916-1917), ministru rus al Căilor și Comunicațiilor.

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru
Externe, București

În declarația Guvernului făcută ieri în Dumă, Președintele Consiliului, invocând mărturia Împăratului, subliniază decizia de neclintit de a continua războiul până la victoria finală. Rusia și Aliții săi vor aduce sub arme și ultimul soldat și vor sacrifica toate resursele lor pentru atingerea acestui scop.

Dl. Trepov a vorbit apoi de necesitatea de a vedea măsurile destinate să asigure logistica armatei și aprovizionarea populației civile și necesitatea de noi căi ferate. A făcut apel la reprezentanții poporului pentru a ajuta Guvernul în sarcina sa și pentru ca Rusia să fie scăpată pentru totdeauna de acaparea economică.

Vorbind despre sacrificiile războiului, Președintele Consiliului a împărtășit Parlamentului acordul intervenit în 1915 între Rusia, Franța, Anglia, la care a aderat și Italia, și care a stabilit definitiv dreptul Rusiei asupra Strâmtorilor și a Constantinopolului. Poporul rus trebuie să știe de ce își varsă sângele; Dl. Trepov a adăugat: Rusia primind dominația suverană a posesiunii unei ieșiri libere în Mediterana, ea va acorda libera navigație pavilionului român, care nu flutură pentru prima dată în lupte alături de drapelele rusești.

Discursul Președintelui Consiliului, care este cunoscut pentru ideile sale reacționare, a fost întrerupt în mai multe reprize de către socialiști; unii au fost expulzați din Dumă pentru mai multe ședințe. Un suflu de naționalism rus în toate privințele sale animă discursul său. Aliții vor avea ocazia să fie satisfăcuți și încrezători în declarațiile categorice ale domnului Trepov.

Declarația sa asupra chestiunii Strâmtorilor și a Constantinopolului este aparent destinată să reanimeze opinia <publică> și să legitimizeze campania în România și interesul pe care Rusia îl are de a bara drumul spre Orient al Germaniei, care, separată de mare și de Orient, ar înceta să fie o mare putere.

În ceea ce privește menționarea pavilionului românesc, declarația sa îmi reamintește spusele lui Sazonov. În ceea ce privește decizia puterilor de

a lăsa Strâmtoarele Rusiei, ea a fost semnalată Excelenței Voastre prin telegramele mele cifrate anterioare.

Cred că suntem în drept să cerem Aliaților noștri chiar textul acestui acord⁴²¹.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 211, 211v

■ 214

Telegrama cifrată nr. 3397/1916

Dosar nr. II

Expediată din Petrograd

21 noiembrie, p.m.⁴²²

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru
Externe, București

Președintele Consiliului mi-a spus că declarația Dumei privind Strâmtoarele și Constantinopolul, ca și pasajul referitor la drepturile de liberă navigație pentru România, a fost supusă în prealabil aprobării Împăratului.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 212

■ 215

Telegrama cifrată nr. 3401

Dos. I

Expediată din Petrograd

22 noiembrie/4 decembrie

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, București

Generalul Mossolov⁴²³ pleacă în această seară în România; el a fost primit de Împărat. Din câte am înțeles, este împuternicit cu puteri depline

---

⁴²¹ Acest alineat este semnalat în partea stângă cu o linie verticală cu creionul roșu.

⁴²² Cuvintele evidențiate de editori cu caractere italice au fost dactilografiate cu cerneală roșie în original.

pentru a reglementa chestiunea comandamentului militar ruso-român și ar avea propuneri de făcut în acest sens. Împăratul i-a permis să corespundă direct în tot ceea ce-i privește pe suveranii români și dorințele lor. Este purtătorul unei scrisori a Împărătesei domnitoare destinată Majestății Sale Regina și scrisori ale Marilor Ducese. Generalul Mossolov solicită să fie primit de către Majestatea Sa Regele încă de la sosirea sa în România.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 213

■ 216

Telegrama cifrată nr. 3425

Expediată de la Stavka

Dos. I

23 noiembrie/6 decembrie 1916

Extra-Urgent

Primită la Petrograd a doua zi dimineața

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României, Petrograd

Împăratul și familia imperială pleacă mâine dimineață la Petrograd.

Regele nostru va avea înaltul comandament al trupelor ruse în România grupate în a patra armată în formație, conținând momentan 3 corpuri de armată care operează în Sudul Moldovei și pe cea a lui Saharov⁴²⁴ în Dobrogea; <este> inutilă deci orice altă intervenție.

Armata a 9-a Lecički, în Nordul Moldovei, va depinde de Înaltul comandament Imperial Rus. Salutări amicale.

General Coandă   nr. 208

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 215

---

⁴²³ Alexandr Alexandrovici Mossolov (1861-1939), general și diplomat rus, șeful Cancelariei Curții Imperiale ruse (1900-1916), ministru plenipotențiar în România (1916-1917).

⁴²⁴ Vladimir Viktorovici Saharov (1853-1920), general rus, comandant al Armatei a 11-a (1915-1916). În toamna anului 1916 preia comanda trupelor rusești dislocate în România, fiind numit adjunctul regelui Ferdinand (decembrie 1916-aprilie 1917), cel care deținea comanda onorifică a frontului românesc.

Telegrama cifrată nr. 3427/1916

Dos. 1

Expediată de la Stavka

23 noiembrie/6 decembrie 1916

Primită la Petrograd

Extra-Urgent

24 noiembrie/7 decembrie dimineața

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României, Petrograd

Răspunzând telegramei Dumneavoastră nr. 3398, modul Dumneavoastră de a vedea lucrurile este foarte just: l-am exprimat în timp util Majestății Sale Împăratul și persoanelor responsabile de aici.

Noul șef de Stat Major îmi pare foarte puțin dispus în favoarea noastră și nu la înălțime. Predecesorul era prea optimist și actualul prea ezitant.

Situația se înrăutățește din ce în ce; trupele noastre foarte oboseite, efectivele reduse și moralul scăzut; s-a decis încă de ieri retragerea la Est de București. Iubitul nostru Rege m-a însărcinat în această noapte să transmit Împăratului o telegramă solicitând înaltul comandament al trupelor ruse în România, pentru a asigura acordul indispensabil unei acțiuni cu succes sigur. Personal, cred că Parisul, Londra trebuie să sugereze de urgență aici o soluție asemănătoare, singura care poate da victoria dorită și necesară.

Am introdus cererea de furnituri, praf de pușcă, arme după discuția cu Marele Duce Serghei; se pare că chestiunea depinde exclusiv de Ministrul de Război.

General Coandă nr. 207

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 214

**Telegrama Majestății Sale Împăratul Rusiei
către Majestatea Sa Regele României**

Telegrama către M.S. Regele României.

Convins, ca și Tine, de necesitatea de a asigura pe cât se poate de complet posibil unitatea de acțiune a trupelor noastre în vederea triumfului

cauzei noastre comune, primesc cu grabă inițiativa pe care ai binevoit să o iei propunând să facem colaborarea armatelor noastre încă și mai strânsă.

Voi vedea, cu o vie satisfacție, trupele mele luptând sub comanda Ta nemijlocită alături de nobila și curajoasa Ta armată și voi fi fericit să asigur conducerea superioară a acestui grup de armate. Începând această colaborare și mai strânsă a celor două armate ale noastre, nu pot să nu evoc amintirea glorioasă a războiului <din> 1877-1878, când veneratul Tău unchi s-a pus în capul tinerei, dar deja vitezei armate române, plasându-se sub comandamentul bunicului Meu. Nu mă îndoiesc că, la fel ca atunci, eforturile strâns unite ale armatelor noastre vor fi încununate de succes și cred cu tărie că vor ajunge la victoria definitivă și la realizarea aspirațiilor naționale ale popoarelor noastre. Am desemnat pe generalul de cavalerie Saharov pentru a îndeplini funcția de adjunct al Tău imediat și sper că această alegere Îți va fi pe plac.

I-am dat indicațiile necesare referitoare la formarea Statului Major și de direcția grupului de armate care se va afla sub comanda Ta. Date fiind circumstanțele actuale, este foarte urgent să asigurăm fără întârziere unitatea de acțiune a trupelor noastre și că, în ceea ce privește stabilirea unui nou front, necesită lucrări considerabile pentru organizarea serviciilor din spatele liniilor, am considerat că trebuie să încredințez provizoriu direcțiunea serviciilor din ariergardă, plasate sub ordinele Tale, comandantului șef al armatelor de pe frontul de Sud-Vest până când Statul Tău Major va fi dotat cu o direcție de aprovizionare. Sub comanda Ta directă sunt plaste, în afară de trupele Armatei Dunării și de Armata a Patra, care este în curs de formare, și ale cărei corpuri de armată sunt în curs de a fi transportate.

Exprimând dorința că Providența va binevoi să-și răspândească binecuvântările asupra armatelor Tale, Eu Te rog să crezi în statornica mea amicitie.

NICOLAE

Marele Cartier General Rus

23 noiembrie/6 decembrie 1916

Generalul Coandă nr. 209

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 216, 216v

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, România

Rog comunicați Marelui Cartier General:

Colonelul Rășcanu⁴²⁵, sosit astăzi, vă roagă să transmiteți aici orice comunicare necesară prin cifrul Legației sau cifrul operativ. El va rămâne câteva zile.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 217

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, Iași

Colonelul Rășcanu a fost primit ieri seară de către Majestatea Sa Împăratul, care i-a făcut cea mai bună primire.

În rezumat, Majestatea Sa a spus colonelului Rășcanu

1. Că el consideră ca o datorie de onoare și de angajament de a face tot ce este posibil pentru a veni în ajutorul României. Noile trupe rusești trebuind să formeze o a patra armată vor avea de înlocuit o mare parte alor noastre în Valahia, a căror vitejie a recunoscut-o și care se vor putea reface în linia a doua. Împăratul l-a însărcinat pe colonelul Rășcanu să spună Majestății Sale Regele că Rusia va merge până la capăt cu cea mai mare energie.

2. Dacă ne exprimăm dorința asupra localurilor necesare, probabil în Sudul Rusiei vor fi puse la dispoziția noastră pentru a transfera aici școli <de instrucție> și trupe sedentare.

3. Câteva uzine vor putea să ne fie cedate pentru fabricarea de muniții complete.

---

⁴²⁵ Colonel Ioan Rășcanu (1878-1952), ofițer român, șef al Secției Operațiuni a Marelui Stat Major (1916). Avansat general, va deține postul de ministru de Război (1919-1921).

4. 15.000 de prizonieri în Rusia, supuși austro-ungari de origine română, ar putea fi cedați României.

Colonelul Rășcanu a făcut o expunere a misiunii sale la Chantilly. Pleacă poimâine la Stavka și joi se întoarce în România.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 218, 218v

■ 221

Telegramă cifrată nr. 3474

Expedită de la Stavka

Dos. I

29 noiembrie/12 decembrie 1916, orele 7 seara

Primită la Petrograd

Extra-urgent

30 noiembrie/13 decembrie 1916, dimineața

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României
Petrograd

Prin telegrama Dumneavoastră nr. 3456, am aflat despre colonelul Rășcanu că va veni la Stavka. Nu cunosc în ce calitate vrea să se prezinte aici. Nu am încă nicio părere de la Cartierul Nostru General și nu aș putea să-l prezint înainte de a primi instrucțiuni din țară. Ofițerii Cartierului de aici anunță că va fi însoțit de atașatul nostru militar și au amânat cu o zi voiajul lor. Înainte de orice, ei trebuie să ceară autorizarea Marelui nostru Cartier General și ca eu să știu misiunea lor, fără acestea îi sfătuiesc să nu vină.

General Coandă nr. 223

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 219

Telegrama cifrată nr. 3476

Dosar nr. I

Expediată din Petrograd

30 noiembrie/13 decembrie 1916

General Coandă, Stavka

Colonelul Rășcanu se întoarce de la Conferința Alițiilor de la Chantilly. Cum a fost primit de către Împărat la Țarskoe Selo, oprirea sa la Moghilev este foarte indicată. Nu are o misiune specială, ci dorința de a vă vedea pentru a discuta cu Dumneavoastră și cu Generalul Gurko⁴²⁶ asupra chestiunilor care interesează apărarea noastră, punându-le în concordanță cu deciziile luate la Chantilly.

În ceea ce privește pe comandantul Marțian, el doar îl însoțește pe colonelul Rășcanu. Amiciții afectuoase.

Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 220**Telegrama cifrată nr. 3493**

Petrograd, 1 decembrie 1916

Excelenței sale, Domnului General Zankevici⁴²⁷

Domnule General,

Colonelul Rășcanu de la Marele Cartier General al Armatei Române, care a avut deosebita onoare de a fi primit recent în audiență la Țarskoe Selo, mi-a raportat că Majestatea Sa Împăratul, în Înalta Sa bunăvoință pe care o dovedește României, a binevoit să consimtă la aceea ca, printre prizonierii valizi de origine română care se găsesc în Rusia, efectivul unei divizii, să ne fie cedați pentru a constitui un corp precum unitățile slave. În

---

⁴²⁶ Vasili Gurko (1864-1937), general în armata rusă; în toamna anului 1916 a primit comanda Armatei Gărzilor de elită care fusese decimată în ofensiva de la Kovel, în aceeași vară. După revoluția bolșevică a trăit în exil.

⁴²⁷ Mihail Ippolitovici Zankevici (1872-1945), general rus de Stat Major, fost atașat militar la București (1905-1910).

această chestiune ar rămâne de reglat și trimiterea în Rusia a unei părți a prizonierilor germani sau unguri luați de trupele noastre.

Colonelul Rășcanu a avut și onoarea de a se întreține cu Majestatea Sa asupra necesității de transport a școlilor militare și a stabilimentelor de învățământ, ca și a organizațiilor sedentare, a depozitelor trupelor pe teritoriul rus, urmare a circumstanțelor actuale pe care le traversează România și a aglomerației.

Aducând acestea la cunoștința Dumneavoastră, folosesc această ocazie, Domnule General, pentru a vă reînnoi asigurările înaltei mele considerații.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 224, 224v

■ 224

Telegrama cifrată nr. 3494

Expediată din Petrograd

Dosar 1

2/15 decembrie 1916, orele 3 după amiază

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, Iași

Tocmai am primit de la domnul Neratov scrisoarea următoare a Împăratului Rusiei adresată Majestății Sale, Regele.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 226

■ 225

2/15 decembrie 1916

Urgent

Nr. 929

Excelenței sale Domnului Diamandy,
Trimis extraordinar și Ministru Plenipotențiar

Domnule Ministru,

Din ordinul Majestății Sale Împăratul, am onoarea de a mă adresa îndatoritorului Dumneavoastră intermediar pentru a vă ruga să binevoiți a transmite, prin Telegramă cifrată adresată Înaltului Destinatar, textul

telegramei alăturate a Augustului meu Stăpân către Majestatea Sa, Regele României.

(s.) Neratov

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 228

■ 226

Majestății Sale, Regele României

Așa cum l-am însărcinat ca urmare a ultimei Tale telegrame, Statul Meu Major a elaborat bazele pe care ar trebui stabilită colaborarea viitoare între Comandamentul armatelor plasate sub ordinele Tale și Înaltul Comandament al Armatelor Mele, în vederea asigurării pe cât de complet posibil a unității de acțiune necesară bunului mers al războiului.

În acest scop, Eu Îți propun să reglementăm această chestiune adoptând formula următoare:

„1. Majestatea Sa Regele României asumă, în afara comandamentului trupelor Sale, pe cel al trupelor rusești care vor fi plasate de către Majestatea Sa Împăratul sub ordinele Sale.

2. Directivele vizând conducerea operațiunilor, ca și direcția generală a trupelor plasate sub comanda Majestății Sale Regele României, în ceea ce privește numitele operațiuni, aprovizionarea și serviciile din spatele frontului vor fi stabilite, în vederea unei unități de acțiune, de către Marele Cartier General Rus.

3. Aceste directive vor fi transmise de către Marele Cartier General Rus generalului care va îndeplini funcția de adjunct al Majestății Sale Regele României, Majestatea Sa fiind Comandantul grupului de armate ruso-române. Acest General va supune aceste directive Majestății Sale Regele și va asigura executarea lor. El va fi responsabil în fața Marelui Cartier General Rus de aplicarea acestor directive.

4. Pentru executarea acestor directive, ca și a ordinelor date de Majestatea Sa Regele, va fi format un Stat Major al frontului României. El va fi plasat sub comanda Generalului Adjunct și sub direcția nemijlocită a unui General rus în calitate de Șef de Stat Major. Este de la sine înțeles că armatele române vor fi administrate prin intermediul Statelor Majore Române, ca și mai înainte. Aceste State Majore, la fel ca Statele Majore Rusești, vor primi directive de la Statul Major al frontului României, în numele Majestății Sale Regele.

5. Toate chestiunile care au de-a face cu relațiile între serviciile armatei și populația română vor fi reglementate în numele Majestății Sale Regele prin intermediul reprezentanților administrației române, care, din ordinul Majestății Sale Regele, vor fi în acest scop adjuncți ai șefului Serviciului din Spatele Frontului.

6. Va fi de competența Marelui Cartier General Rus, în conformitate cu desfășurarea operațiunilor asupra ansamblului frontului, să decidă ce trupe rusești vor trebui plasate din nou sub ordinele Majestății Sale Regele României sau să fie retrase de pe frontul român în vederea folosirii lor în altă parte.”

Această formulă a fost stabilită ținând cont cu grijă de considerațiile pe care Tu ai binevoit să Mi le împărtășești în ultimul Tău mesaj, și Eu sper că ea va întruni întreaga Ta aprobare.

Nicolae

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 227, 227v, 229

■ 227

Telegrama cifrată nr. 3496

Dos. I

Expediată din Petrograd

2/15 decembrie, seara

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu

Președintele Consiliului, Iași

Referitor la propunerea de pace a Puterilor Centrale, Neratov mi-a spus ieri că intențiile Germaniei erau cunoscute și că, pe diferite căi, ea încercase deja să ajungă la aceasta. În urmă cu câteva luni se adresaseră Papei. Neratov crede că procedura depunerii propunerii, dacă totuși statele neutre consimt, nu va fi decât aceea a unui intermediar fără post. Aliații vor trebui să se înțeleagă asupra atitudinii de luat, dar este deja sigur că propunerea Puterilor Centrale este inacceptabilă.

Comunicatul oficial rus din această dimineață califică drept capcană propunerea germană și subliniază că a accepta pacea azi ar fi pentru Aliați o capitulare și supunerea lor hegemoniei germane; războiul trebuie dus până la sfârșitul victorios.

Îmi permit să observ personal că în același timp cu propunerea de pace, Împărații Germaniei și Austro-Ungariei au crezut că trebuie să comunice direct și trupelor lor; că această propunere are loc în momentul în care dușmanii noștri au reușit să ocupe o parte a teritoriului român și când la Paris și la Londra reorganizarea guvernelor tinde să creeze o voință mai fermă în scopul de a continua războiul; în plus, prin înlocuirea generalului Joffre, se pare că tactica de uzură va trebui în curând să cedeze în favoarea unei acțiuni mai viguroase, atât pe frontul occidental cât și la Salonic.

Retrospectiv, propunerea de pace pe care a făcut-o Germania, dar care era de așteptat, așa cum semnalasem eu însumi într-o telegramă cifrată, posibilitatea pentru această iarnă, aruncă o lumină nouă asupra momentului ales de România pentru intrarea sa în acțiune.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 225, 225v

■ 228

Telegrama cifrată nr. 3499

Dos. 1

Expediată din Petrograd

3/16 decembrie 1916

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, Iași

Tocmai am primit scrisoarea Dumneavoastră. Rog să-mi telegrafiati dacă, drept urmare a ultimei propuneri a Împăratului către Maiestatea Sa Regele privind comandamentul, pe care am telegrafiat-o, Excelența Voastră judecă oportun să solicite acum o audiență la Împărat sau să o rezerv pentru o altă ocazie, poate un nou răspuns al Regelui nostru. În caz afirmativ, există, în afară de indicația conținută în scrisoarea <Domniei> Voastre și de la expedierea ei, ceva nou de comunicat Împăratului?

În ceea ce privește telegrama lui Briand, acesta pare să uite că, după invadarea Poloniei de către germani, Aliații s-au ocupat de a introduce aici cereale, pentru a salva populația poloneză de foamete. De unde s-ar lua cereale pentru populația noastră rămasă în regiunile ocupate?

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 230

Misiunea Militară Română pe lângă Marele Cartier
 General Imperial Rus
 No. 221
 Dos. I

Domniei Sale, domnului C. Diamandy
 Ministru Plenipotențiar al României la Petrograd

Domnule Ministru.

Primind adresa Dumneavoastră nr. 3416, nu am lipsit a convorbi îndată cu Generalul Gurko, protestând și cerând a se proceda în sensul propunerilor sugerate de Dumneavoastră.

Am crezut util chiar, ca să reviu în scris prin o adresă, al cărei (*sic!*) conținut vi-l anexez în copie, ca astfel să se găsească urme de protestare contra felului de simpatii ce ne sunt mărturisite de unele cercuri oficiale militare. Justificări relativ la pasivitatea din partea celor de aici și învinuiri la adresa armatei noastre: de lipsa de tenacitate, de instrucție și conducere nu lipsesc; de aceia pentru viitor orice dovadă de felul simpatiei ce ni se arată cred că nu trebuie dată uitărei.

Rezultatul a fost că s-a dat ordin biuroului de redacție al buletinului oficial rus să nu se mai publice în textul rus decât buletinul român și pe care eu îl înaintez zilnic în traducere franceză.

Cu acest prilej, vă rog, Domnule Ministru, dacă Legațiunea noastră este abonată la buletinul „Agence Télégraphique de Petrograd”, text francez, să binevoiați a dispune ca, după ce Legațiunea va fi luat cunoștință de dânsul și nemaifiindu-i trebuincios, să-mi fie trimis mie aici zilnic.

Această foaie de informațiuni mi-a căzut uneori în mâini, prin amabilitatea colegului meu italian, care o primește de la Ambasada sa. Dacă aș fi avut cunoștință de felul redacțiunii acestui buletin, aș fi făcut demersuri din inițiativa mea, cerând o schimbare de atitudine, cel puțin în formă.

Din nenorocire, în ceea ce privește fondul, dovada ne-a fost făcută prin graba și eficacitatea cu care am fost sprijiniți în acțiunea noastră militară.

---

⁴²⁸ Nr. de înregistrare și data sunt scrise de mână, cu cerneală albastră.

Binevoîți, vă rog, Domnule Ministru, a primi încredințarea prea osebitei mele considerațiuni și expresiunea sentimentelor mele de cel mai afectuos devotament.

Representantul Armatei Române pe lângă marele Cartier General Rus, General de Divizie Adjutant

(s.) Coandă

28 noiembrie 1916

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 231, 231v, 232, lb. română

■ 230

<Telegramă>

Misiunea Militară Română pe lângă Marele Cartier
General Imperial Rus
No. 215

Excelenței sale, Generalul Gurko
Șef al Statului Major al Comandamentului Suprem

Înaltă Excelență,

Sunt îndemnat de o solicitare a Ministrului României la Petrograd de a supune Înaltei Voastre Excelențe <faptul> că în general agenția telegrafică rusă traducând comunicatul oficial rus, la rubrica „Frontul român”, dă relații în termeni care nu sunt aceia ai comunicatului oficial român, dar pot fi folosite de inamicii noștri comuni.

De exemplu, numărul alăturat al agenției telegrafice în care este vorba despre *succesul inamicului, despre prăbușirea frontului român*⁴²⁹.

Comunicatul oficial român, *textul francez*, este transmis în Rusia prin colonelul Stark, din armata rusă; pentru a evita traducerile neprietenoase la adresa unui aliat, ar fi preferabil, cred, să nu se publice decât acest comunicat în ceea ce privește situația militară a trupelor române pe frontul românesc.

---

⁴²⁹ Cuvintele redade de editori cu litere italice sunt subliniate în original.

Nu mă îndoiesc de faptul că Înalta Voastră Excelență va aprecia această manieră de a vedea lucrurile și o rog să agreeze expresia sentimentelor mele cele mai respectuoase.

Reprezentantul Armatei Române pe lângă Cartierul General Imperial Rus de Divizie adjutant.

(s.) Coandă

pentru conformitate
Locotenent Em. Stoe[...]⁴³⁰

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 233, 233v

■ 231

Telegramă cifrată nr. 3537⁴³¹

Petrograd, 5/18 decembrie 1916

Anexe: 1

Exc<elenței Sale, Domnului> Brătianu, Iași

Domnule Președinte al Consiliului,

Drept urmare la Telegrama cifrată nr. 3494⁴³² din 2 decembrie curent, am onoare a trimite aici alăturat, în copie, Excelenței Voastre, textul ultimei telegrame ce M<ajestatea> Sa Împăratul a expediat M<ajestății> Sale Regelui.

Binevoști...

(s.) Dy⁴³³

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 234, lb. română

---

⁴³⁰ Semnătură olografă indescifrabilă.

⁴³¹ Întreaga telegramă este scrisă de mână, cu cerneală albastră.

⁴³² Vezi textul telegramei nr. 3494 la pag. 269.

⁴³³ *Diamandi*, semnătură *manu propria*. Întreaga telegramă este scrisă de mână, cu cerneală albastră și neagră.

Telegramă cifrată nr. 3538⁴³⁴

Petrograd, 5/18 decembrie 1916

Anexe: 1

G<enera>l Coandă, Stavka
Domnule General,

Am onoarea a Vă trimite aici alăturat în copie textul ultimei telegrame ce M<ajestatea> Sa Împăratul a trimis M<ajestății> Sale Regelui (*sic!*).

Binevoiiți...

(s.) Dy⁴³⁵

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 234, lb. română

Telegramă cifrată nr. 3545

Expedită din Iași

Urgent

6/19 decembrie 1916, seara

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României, Petrograd

Încercați să vă vedeți cu Împăratul, în scopul de a-l convinge de faptul, cu cât mai mari sunt necazurile noastre, cu atât mai mult sperăm că va înțelege necesitatea de a menaja demnitatea⁴³⁶ și prestigiul Coroanei și Regatului.

Brătianu

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 235

---

⁴³⁴ Întreaga telegramă este scrisă de mână, cu cerneală albastră.

⁴³⁵ *Diamandi*, semnătură *manu propria*. Întreaga telegramă este scrisă de mână, cu cerneală albastră.

⁴³⁶ Hârtia este ruptă, sunt vizibile doar prima literă „d” și ultimele două „té”, considerăm varianta „dignité” (fr.) „demnitate” ca fiind transcrierea, respectiv traducerea cea mai probabilă.

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, Iași

Împăratul a plecat la Stavka. Rog comunicați dacă judecați oportun să merg totuși acolo.

Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 235

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României, Petrograd

Binevoși a transmite răspunsul următor Împăratului Rusiei:

„Eu văd în telegrama Ta o mărturie a amicitiei Tale. Nimic nu ar putea, în mijlocul încercărilor pe care Le traversăm, să atingă mai viu inima Mea decât aceste sentimente din partea Ta, confirmând încrederea Mea în victoria definitivă și în legăturile indisolubile pe care le creează între popoarele Noastre luptele de astăzi”.

Semnată de: Ferdinand

Brătianu nr. 3013

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 236

Telegramă cifrată nr. 3578

Dos. I

Expediată din Petrograd

9/22 decembrie 1916, seara

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, Iași

Articolul din „Times”, în rezumatul telegrafic apărut aici, subliniază concursul armatei ruse care, depășind angajamentele, ar fi fost inestimabil și ne-ar fi salvat de la distrugere. Articolul pare să prezinte România într-o lumină mai puțin favorabilă. Fără a intra în polemici care nu ar avea nicio miză, supun aprecierii Dumneavoastră dacă nu am putea, prin intermediul Legației din Londra, să repunem lucrurile la punct prin explicații similare <celor din> telegrama către Briand, având în vedere importanța opiniei <publice> din Anglia.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 237**Telegramă cifrată nr. 3607**

Dosar nr. II

Expediată din Petrograd

12/25 decembrie 1916, seara

Excelenței <Sale, Domnului> Porumbaru
Ministru al Afacerilor Străine, Iași

Ambasadorul Angliei mi-a comunicat conținutul acceptat la Petrograd din răspunsul Aliaților, redactat la Paris, la propunerea de pace despre care Excelența Voastră are fără îndoială deja cunoștință.

În ceea ce privește intervenția Președintelui Statelor Unite, care ar fi fost primită cu răceală la Londra, ambasadorul Angliei estimează că trebuie văzut în acest demers intempestiv dorința Americii de a evita alternativa posibilității unui conflict armat care ar putea rezulta dintr-un război submarin al germanilor, căruia vigilența engleză să nu-i poată pune capăt.

Făcând acest demers în momentul propunerii germane, Președintele Statelor Unite estimează că poate îndulci rigurile războiului submarin

german contra pavilionului american, care ar fi mai menajat de către germani.

Ambasadorul Angliei crede că răspunsul către Wilson va fi conceput aproape în aceiași termeni ca și răspunsul la propunerea germană și el vede în aceasta un semn sigur a slăbirii inamicilor noștri.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 239

■ 238

Telegramă cifrată nr. 3612

Dos. II

Primită la Petrograd
13/26 decembrie 1916

Legăției României la Petrograd

Aduc la cunoștința Dumneavoastră că, urmare a demisiei domnului Porumbaru, am <fost> însărcinat de către Majestatea Sa Regele cu portofoliul Ministerului Afacerilor Străine.

Președintele Consiliului, Ion I.C. Brătianu nr. 31309

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 240

■ 239

Telegramă cifrată nr. 3619

Dos. I

Expediată din Iași, 10/23 decembrie 1916
Primită la Petrograd 13/26 decembrie 1916

Excelenței Sale, domnului Diamandy
Ministrul României, Petrograd

În patru zile, Generalul Iliescu⁴³⁷ va fi și el la Stavka. Nu este necesar să vă întâlniți cu el.

---

⁴³⁷ Dumitru Iliescu (1865-1940), general român, șef al Marelui Cartier General, demis ca urmare a înfrângerilor din campania din 1916. Din 1917 este trimis la Paris ca reprezentant al Marelui Cartier General pe lângă organisme interaliat de conducere a războiului.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 238

■ 240

Telegramă cifrată nr. 3625

Expedită de la Stavka

13/26 decembrie 1916, dimineața

Dosar nr. I

Primită la Petrograd 13/26 decembrie 1916, seara

Excelenței Sale, domnului Diamandy
Ministrul României, Petrograd

Pentru cărbunile cerut, Marele Stat Major mă informează că, prin retragerea părții ruse, Dobrogea, brațul Dunării rămâne descoperit, prin urmare circulația imposibilă.

Împăratul părăsește Stavka la sfârșitul săptămânii și va rămâne la Petrograd până pe 30; Conferința Aliaților <estimată a avea loc> spre 28 decembrie [19957]⁴³⁸.

General Coandă   Nr. 243

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 241

---

⁴³⁸ Cuvânt rămas nedescifrat în original.

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, Iași

Pe parcursul șederii la Stavka a Împăratului, căruia i-am remis ultimul mesaj telegrafic al Majestății sale Regele, am putut constata aceleași dispoziții personale binevoitoare la adresa noastră. În ceea ce privește chestiunea căilor noastre ferate, Majestatea Sa s-a arătat nemulțumită de transporturile care pot priva armatele ruse de aprovizionare. Majestatea Sa s-a exprimat pentru soluția de a încredința conducerea căilor noastre ferate autorităților ruse.

Știind că Generalul Belaev era agreat de către Majestatea Sa Regele și se bucura de încrederea noastră, am spus Împăratului că știrea rechemării sale ar provoca regrete.

Împăratul mi-a lăsat de înțeles că fricțiunile personale pe care le regreta, mai ales în aceste momente, se produsese între Generalii Saharov și Belaev, și mi-a spus să vorbesc despre aceasta cu generalul Gurko. Cum plecam chiar în acea zi, l-am rugat pe Coandă să facă acest lucru.

Am avut ocazia să expun Majestății Sale situația tragică a României, fidelitatea noastră față de Aliați, mesajul Regal, atitudinea nobilă a Majestății Sale Regele care a făcut sacrificiul suprem cauzei naționale fără regrete și fără să se plângă. Împăratul s-a arătat foarte mișcat.

El mi-a spus că Aliții trebuiau să strângă rândurile mai mult ca niciodată. Germania era atinsă, ea suferea de o hemoragie internă. Berlinul era trist și mohorât, ca un oraș în doliu. Împăratul s-a exprimat cu vivacitate, în mai multe ocazii, asupra notei președintelui Wilson și stângăciei evidente a acesteia. El bănuiește Statele Unite că au intervenit pentru a împiedica ruperea echilibrului în Europa în favoarea Aliților, acest echilibru fiind în favoarea intereselor americane. America se amestecă în afacerile noastre proclamând în același timp doctrina Monroe⁴³⁹. Nu uit – a continuat Țarul –

---

⁴³⁹ Doctrina Monroe (2 decembrie 1823) proclama că puterile europene nu vor mai coloniza și nu se vor mai amesteca în afacerile interne ale Americilor. S.U.A. urmau să se proclame neutre în războaiele dintre puterile europene.

că ea a procedat în același mod cu ocazia războiului împotriva Japoniei, alegând chiar momentul în care Rusia se putea reface.

Împăratul s-a arătat foarte satisfăcut de proiectul de răspuns al Alianților redactat la Paris, la care nu a avut nimic de schimbat. Este informat că în diferite capitale neutre inamicii noștri șuşotesc aranjamente avantajoase ba pentru unii, ba pentru alții dintre aliații noștri. Nu trebuie să ne lăsăm folosiți. Ceea ce ne trebuie este hotărâre și oameni energici. Vedeți – mi-a spus el – ce se petrece în odioasa mea capitală, acest oribil Petrograd; ne petrecem timpul în discuții sterile, vorbărie imprudentă, spionaj, intrigi. Cred că voi fi obligat să arăt pumnul. În Anglia, oamenii care știu să acționeze sunt la putere și totuși îmi amintesc că vărul meu, Regele George, îmi spunea că are o aversiune împotriva lui Lloyd George, cu care ezita să dea mâna. Împăratul mi-a confirmat că Conferința Alianților, pe care el o propusese la Petrograd, ar avea probabil loc la jumătatea lui ianuarie, dar că data nu conta așa de mult, și i-a lăsat să aleagă.

Referitor la afacerile de la Salonic, Împăratul mi-a spus că italienii erau puțin dispuși și de-abia consimțeau să trimită o divizie și jumătate, englezii trei, francezii patru.

Ofensiva în februarie ar fi imposibilă, pentru mine, mai ales pe frontul de nord, unde pământul este înghețat în această perioadă.

Întrevederea cu Gurko a fost generală și retrospectivă, el mi-a vorbit și despre problema căilor noastre ferate, racordarea cu căile rusești.

Dacă îmi este permis să relatez prima impresie, mi s-a părut afectat, suficient, pretențios și mai degrabă vag.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 243, 243v, 244

■ 242

Telegramă cifrată nr. 3674

Dosar nr. I

Expedită din Petrograd

18/31 decembrie 1916

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, Iași

Rasputin a murit. Circulă zvonul că ar fi fost asasinat în Palatul prințului Iusupov de către Marele Duce Dimitri Pavlovici⁴⁴⁰ și tânărul Prinț Iusupov, căsătorit cu fiica Marelui Duce Alexei⁴⁴¹ Mihailovici și nepoata Împăratului.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 245

■ 243

Telegramă cifrată nr. 3685

Expediată din Iași, 18/31 decembrie 1916

Primită la Petrograd

Dosar nr. 1

20 decembrie/2 ianuarie 1916⁴⁴², dimineața

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României, Petrograd

Sper că ați insistat pentru a face să fie admis de către Împărat căile ferate⁴⁴³ să nu poată fi făcute decât de către români.

Brătianu

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 110

■ 244

Telegramă cifrată nr. 3686

Expediată din Petrograd

Dosar nr. 1

19 decembrie/1 ianuarie 1916⁴⁴⁴, seara

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, Iași

---

⁴⁴⁰ Marele Duce Dmitri Pavlovici (1891-1942), fiul Marelui Duce Paul Alexandrovici, nepot al Țarului Alexandru al II-lea și văr al Țarului Nicolae al II-lea.

⁴⁴¹ Inițial a scris Nicolae, apoi a tăiat cu cerneală neagră și a scris deasupra Alexei.

⁴⁴² Data corectă este 20 decembrie 1916/2 ianuarie <1917>.

⁴⁴³ La sfârșitul anului 1916, traficul feroviar a fost dat peste cap de miile de vagoane îngrămădite pe liniile din Moldova, ceea ce a afectat funcționarea rutelor vitale de aprovizionare cu armament și muniții pentru frontul românesc. Pentru decongestionarea traficului au fost construite în pripă niște linii rudimentare de cale ferată.

⁴⁴⁴ Data corectă este 19 decembrie 1916/1 ianuarie <1917>.

Urmare a telegramei mele cifrate nr. 3674⁴⁴⁵.

Ieri seară Marele Duce Nicolae Mihailovici, vorbindu-mi despre afacerea Rasputin, mi-a spus că, după părerea sa, nu credea că Rasputin a fost ucis, ci că era o punere în scenă intenționată. El era deosebit de agitat și neliniștit.

Totuși, versiunea morții persistă din ce în ce mai mult. Este citat și deputatul din Dumă, Purișchevici⁴⁴⁶, care a avut în Dumă o violentă ieșire împotriva influenței lui Rasputin, ca un al treilea autor al dramei, împreună cu Marele Duce Dimitri Pavlovici și prințul Iusupov.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 109

■ 245

Telegramă cifrată nr. 3687

Dosar nr. 1

Expediată din Petrograd

19 decembrie/1 ianuarie 1916⁴⁴⁷, seara

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, Iași

Din sursă foarte confidențială, am aflat despre un proiect de răspuns al Alianților la nota președintelui Statelor Unite.

Răspunsul enumeră doleanțele împotriva Germaniei, provocarea acesteia, aspirațiile ei de dominație politică și economică în Europa, maniera lipsită de scrupule de a duce războiul. Scopurile războiului Alianților sunt de a ajunge la o pace durabilă prin garanții politice, economice și maritime. Printre condițiile păcii Alianților care trebuie să conducă la acest rezultat este mai întâi restituirea tuturor teritoriilor invadate și despăgubiri; ca urmare, retrocedarea Alsaciei-Lorena, a cărei populație a fost anexată împotriva voinței sale, reconstituirea Poloniei și autonomia conform ukazului. Turcii trebuie să fie alungați din Europa. Teritoriile Monarhiei Austro-Ungare locuite de italieni, români și sârbi trebuie reunite regatelor respective. Proiectul de răspuns, care nu este încă decât o schiță, specifică <faptul> că

---

⁴⁴⁵ Vezi textul telegramei nr. 3674 la pag. 282-283.

⁴⁴⁶ Vladimir Mitrofanovici Purișchevici (1870-1920), militant radical monarhist, ultranaționalist, antisemit și anticomunist. A participat la asasinarea lui Rasputin și în 1918 a publicat o carte, „Cum l-am omorât pe Rasputin”.

⁴⁴⁷ Data corectă este 19 decembrie 1916/1 ianuarie <1917>.

Alianții nu urmăresc să aducă atingere poporului german și organizării politice a Germaniei.

Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 108

■ 246

Telegramă cifrată nr. 3697

Expedită din Petrograd

Dosar nr. I

20 decembrie/2 ianuarie 1916⁴⁴⁸

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, Iași

Răspund telegramei Dvs. cifrate.

Am spus atât Împăratului, cât și generalului Gurko, că în chestiunea căilor ferate trebuie să iau dispozițiile de acord ținând seama de punctul de vedere al României și am adăugat pentru Împărat că trebuia, tratând cu România, să ne menajeze prestigiul cu atât mai sensibil în circumstanțe atât de dureroase pentru noi.

Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 140

■ 247

Telegrama cifrată nr. 3714

Expedită din Iași

Dosar nr. I

20 decembrie/2 ianuarie 1916⁴⁴⁹

Primită la Petrograd, 21 decembrie/3 ianuarie 1916

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României, Petrograd

---

⁴⁴⁸ Data corectă este 20 decembrie 1916/2 ianuarie <1917>.

⁴⁴⁹ Data corectă este 20 decembrie 1916/2 ianuarie <1917>, telegrama fiind înregistrată în registratura Legației de la Petrograd la 21 decembrie 1916/3 ianuarie <1917>.

O problemă gravă se pune pentru noi, cazul familiilor mobilizaților rămase în teritoriile ocupate <care> sunt private de orice ajutor, căci nu putem face să le parvină sprijin bănesc.

Binevoii să mă informați care au fost mijloacele folosite de Guvernul Francez în cazuri similare.

(s.) Brătianu

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 251

■ 248

Telegramă cifrată nr. 3715

Expedită din Iași

20 decembrie/2 ianuarie 1916⁴⁵⁰

Dosar nr. I

Primită la Petrograd,

21 decembrie/3 ianuarie 1916, dimineața

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României, Petrograd

Stavka, fără înțelegere prealabilă cu noi, a decis să dea administrarea căilor ferate române Comandamentului Rus. Și procedul și principiul sunt la fel de inadmisibile, Ministrul Lucrărilor Publice și-a dat demisia. Propusesem la conferința cu delegația tehnică rusă să se examineze posibilitatea și să se stabilească un program care să fie pus în practică de către administrația noastră.

Interesul nostru de a satisface necesitatea armatei ruse este vital. Capacitatea personalului nu este inferioară aceleia a vecinilor noștri. Intervenți de urgență pe lângă Împărat pentru a-i demonstra <că este> un obstacol punerea în aplicare a deciziei Cartierului General Rus și <este> inutil de a impune o soluție ofensatoare.

Brătianu

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 247

---

⁴⁵⁰ Data corectă este 20 decembrie 1916/2 ianuarie <1917>, telegrama fiind înregistrată în registratura Legației de la Petrograd la 21 decembrie 1916/3 ianuarie <1917>.

Autoritățile Militare Ruse, fără înțelegere prealabilă, fie cu Marele Cartier General al Majestății Sale Regele, fie cu Direcția Căilor Ferate Române, au decis să dea Administrația Căilor Ferate Române Comandamentului Rus, chiar în momentul când Guvernul Român convoca în Conferință delegații tehnici ruși pentru a stabili de comun acord programul care ar fi fost executat de către Administrația noastră.

Acest procedeu fiind inadmisibil, Ministrul Lucrărilor Publice și-a dat demisia, provocând astfel și o criză guvernamentală.

România are un interes vital pentru a satisface toate nevoile armatei ruse, nicio autoritate locală nu ar fi în măsură să crească posibilitățile de transport. Atitudinea luată de către Autoritățile Militare și decizia lor de a suprima Autoritatea Română asupra teritoriului român este o măsură ofensatoare și inutilă și de natură a arunca o umbră asupra cordialității relațiilor care trebuie să existe între administrațiile care sunt chemate să se ajute între ele pentru cauza comună; ea nu corespunde grijilor pe care le avem de o parte și de alta să dezvolte tot mai mult legăturile călduroase și stimă încrezătoare între noi, ea nu corespunde nici dispozițiilor pe care Majestatea Sa Împăratul, în înalta și delicata Sa bunăvoință, nu a încetat să le dovedească României, care, atât de greu încercată prin ocuparea teritoriului de către inamicii noștri, este în mod particular sensibilă în ochii aliaților săi.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 246, 246v

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, Iași

⁴⁵¹ Cuvintele evidențiate de editori cu caractere italice au fost tăiate cu creionul în text.

⁴⁵² Data corectă este 23 decembrie 1916/5 ianuarie <1917>.

Cu titlu foarte confidențial, Paléologue a solicitat o audiență la Împărat pentru a-i vorbi despre chestiunea românească. Va dezvolta, cu menajamentele necesare, tema că Rusia este pe cale să ne facă să pierdem războiul. Vă rog să păstrați informația strict personal.⁴⁵³

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 144

■ 251

Telegramă cifrată nr. 3749

Dos I

Expediată din Petrograd

23 decembrie /5 ianuarie 1916⁴⁵⁴

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, Iași

În afacerea asasinatului lui Rasputin, de acum confirmată, în afară de Iusupov, Dmitri Pavlovici și Purișchevici, trebuie adăugat și contele Stenbook-Fermon.

Subliniem faptul că membrii familiei imperiale au intervenit în această chestiune cu caracter politic de partea opiniei <publice> și a cercurilor liberale, împotriva anumitor elemente reacționare și influenței împărătesei domnitoare.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 145

---

⁴⁵³ Paragraf semnalat în textul original cu o linie laterală trasată cu creion roșu și însoțit de o notă marginală adăugată prin scriere de mână, cu creion albastru: „de reținut/citat” („á citer”, original, lb. franceză).

⁴⁵⁴ Data corectă este 23 decembrie 1916/5 ianuarie <1917>.

■ 252

Telegramă cifrată nr. 3750

Expedită din Iași

22 decembrie / 4 ianuarie 1916⁴⁵⁵

Dosar nr I

Primită la Petrograd

23 decembrie /5 ianuarie 1916

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României, Petrograd

Binevoii să îmi dați informații asupra Conferinței pe care Aliații o vor ține în ianuarie la Petrograd și cine sunt persoanele care iau parte.

Brătianu nr. 946

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 146

■ 253

Telegramă cifrată nr. 3751

Expedită din Petrograd

Dos I

23 decembrie/5 ianuarie 1916⁴⁵⁶

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, Iași

Scoaterea de numerar din România de către compatrioții noștri continuă. Am atras atenția lui Vintilă Brătianu asupra inconvenientelor, semnalând măsurile luate de Guvernul Imperial, care a interzis scoaterea din Rusia a unei sume personale mai mari de 500 de ruble.

Rog pe Excelența Voastră să binevoiască a-mi răspunde dacă Guvernul nostru are intenția să ia măsuri în această privință.

Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 147

---

⁴⁵⁵ Data corectă este 22 decembrie 1916/4 ianuarie <1917>, telegrama fiind înregistrată în registratura Legației de la Petrograd la 23 decembrie 1916/5 ianuarie <1917>.

⁴⁵⁶ Data corectă este 23 decembrie 1916/5 ianuarie <1917>.

Telegramă cifrată nr. 3752

Dos. I

Expediată din Petrograd

23 decembrie 1916

General Coandă, Stavka

Chestiunea evacuărilor noastre, în special cele a circa 15.000 de muncitori din stabilimentele noastre de fabricare a efectelor militare care vor trebui să muncească în uzinele puse la dispoziție de către Guvernul Imperial, influențând și transportul în zona de operațiuni care depinde de Cartierul General, vă rog să binevoiți a face demersurile necesare pentru a examina din acest moment modalitățile de transport în prima linie a acestor muncitori.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 249**Telegramă cifrată nr. 3753**

Dosar nr. I

Fir direct

Expediată din Petrograd

24 decembrie /6 ianuarie 1916⁴⁵⁷, seara

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, Iași

*Foarte confidențial*⁴⁵⁸:Am fost primit ieri seară de Marea Ducesă Victoria Feodorovna⁴⁵⁹.

Alteța Sa Imperială mi-a spus că, solicitând să-l vadă pe Împărat, Majestatea Sa, probabil din cauza emoției provocate de împrejurările afacerii Rasputin, nu a putut să o primescă și i-a cerut să îi scrie.

---

⁴⁵⁷ Data corectă este 24 decembrie 1916/6 ianuarie <1917>.

⁴⁵⁸ Cuvintele evidențiate de editori cu caractere italice au fost dactilografiate cu cerneală roșie în original.

⁴⁵⁹ Marea Ducesă Victoria Feodorovna, căsătorită cu Marele Duce Kiril Vladimirovici, era sora Reginei Maria a României.

Alteța Sa Imperială mi-a citit scrisoarea către Împărat, în care rezumă în linii mari situația, necesitatea absolută de a apăra și păstra Moldova, atingând și chestiunea căilor noastre ferate. Alteța Sa mai vorbește și despre proiectul vizitei la Stavka a Alteței Sale Regale Prințul Carol însoțit de Excelența Voastră.

La sfatul Marii Duceșe, am fost ieri seară imediat după audiență să-l văd pe Ministrul Afacerilor Străine, rugându-l să prevină pe Împărat.

Îmi permit să mă gândesc că, dacă treceți prin Kiev, o vizită la Împărăteasa Mamă ar fi oportună și bine primită de către Împărat, care are un cult pentru mama sa. Excelența Voastră va judeca dacă, după Stavka, vizita Dvs. la Petrograd va fi indicată, permițând Excelenței Voastre să ia contact cu cercurile guvernamentale.

Rog pe Excelența Voastră să-mi dea instrucțiuni, dacă este cazul, de ar trebui mă prezint în fața Alteței Sale Regale și, eventual, de a avea onoarea de a O însoți la întoarcere și până unde.

Ministrul Afacerilor Străine și ambasadorul Franței mi-au spus că data și programul conferinței Alianților la Petrograd era încă nesigură, ea va avea loc, în orice caz, după aceea de la Roma, care a trebuit să înceapă ieri și la care participă și generalul Sarraill.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 152, 152v

■256

Telegramă cifrată nr. 3755

Expediată din Iași

23 decembrie/4 ianuarie 1916⁴⁶⁰

Dos. I

Primită la Petrograd

24 decembrie/5 ianuarie 1916

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României, Petrograd

Una dintre chestiunile cele mai grave și cele mai importante [25565]⁴⁶¹ cazul evacuării va fi [29349] asigurarea materialului rulant al

---

⁴⁶⁰ Data pe stil nou este greșită în original. Corect, 23 decembrie 1916/5 ianuarie <1917>, telegrama fiind înregistrată în registratura Legației de la Petrograd la 24 decembrie 1916/6 ianuarie <1917>.

căilor ferate române pentru a putea fi utilizat cu ocazia reluării ofensivei. Diferența de lărgime a căilor mărește dificultățile evacuării în Rusia.

Numărul restrâns de vagoane posibil a fi evacuate în Bucovina, tot în mod aleatoriu, ar impune dublarea căilor pe acelea mai largi rusești pentru a ajunge la Nistru. Această măsură necesită timp și ar trebui luate măsuri cât de repede posibil. Parcul de evacuat ar fi de cel puțin 15.000 de vagoane. Am intervenit pe lângă Mossolov.

[12510] să interveniți și pe lângă Comisia rusă de la Petrograd care se ocupă de evacuare.

Vintilă Brătianu   nr. 947

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 149

■ 257

Telegramă cifrată nr. 3756⁴⁶²

Expediată din Petrograd

Dos. I

24 decembrie 1916

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, Iași

Răspunzând telegramei Dumneavoastră privind populația rămasă în teritoriile ocupate, ambasadorul Franței neavând nicio cunoștință despre mijloacele folosite de Guvernul Francez, Legația noastră de la Paris va fi mai în măsură să vă dea toate detaliile necesare.

În orice caz, aflu de la Ministerul Afacerilor Străine, că Guvernul belgian a însărcinat o țară neutră - Statele Unite - să se ocupe de această chestiune.

(s.) D<iamand>y

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 250

---

⁴⁶¹ În acest document editorii au folosit notația [...] pentru a evidenția cuvintele rămase nedescifrate în textul original.

⁴⁶² Întreaga telegramă este scrisă de mână, cu cerneală neagră.

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, Iași

Foarte confidențial

Afacerea Rasputin a contribuit la punerea în evidență a gravității situației interne. Nemulțumirea generală care s-a manifestat în Dumă, Consiliul Imperiului, Adunarea Nobilimii, la membrii cei mai loiali ai dreptei, la prietenii Împăratului, ajunge [până la]⁴⁶³ familia imperială. Mai mulți Mari Duci care se află aici nu-și ascund ostilitatea față de Împărăteasă. Se vorbește despre exilarea sa într-o mănăstire. Președintele Consiliului și-a dat de două ori demisia, care nu a fost acceptată.

Însuși Protopopov⁴⁶⁴, omul blamat de opinia <publică>, ar fi gata să și-o dea pe a sa.

Împăratul, din afecțiune pentru Împărăteasă, și, crede el, pentru a-și menține intactă autoritatea, s-a rigidizat și nu pare să dorească a face compromisuri, ceea ce contribuie la o și mai mare iritare a spiritelor.

Opinia <publică> și majoritatea din Dumă rămân spectatori, de vreme ce procesul se joacă în culisele familiei Țarului. Auzim vorbindu-se despre posibilitatea unei revoluții.

Ambasadorul Angliei a spus că, în ciuda tuturor, cel mai bine ar fi ca acest lucru să se termine, nu contează cum. Nu se poate prevedea dacă lucrurile vor reintra în acalmie și ce întorsătură pot ele lua; [situația extrem de gravă, ne putem aștepta la orice eventualități și la cele mai rele.]

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 154, 154v

⁴⁶³ În acest document, cuvintele rediate între paranteze drepte au fost adăugate prin scriere de mână cu cerneală neagră.

⁴⁶⁴ Alexandr Dmitrievici Protopopov (1866-1918), vice-președinte al Dumei, ministru de Interne în ultimele guverne ale regimului imperial, numit la insistențele țarinei Alexandra. A fost arestat de regimul revoluționar și ulterior executat.

Telegramă cifrată nr. 3764

Dosar nr. I

Extra urgent

Expediată din Petrograd

26 decembrie/8 ianuarie 1916⁴⁶⁵

ora 1 după amiaza

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, Iași

Epilogul afacerii Rasputin, Marele Duce Dmitri Pavlovici <a fost> trimis în Persia și Mesopotamia însoțit de preceptorul său și de un adjutant al Împăratului, cu interzicerea oricărei corespondențe.

Prințul Iusupov, trimis la moșiile sale în zona Kursk, cu permisiunea de a corespunda doar cu familia sa.

Instabilitatea regimului este evidențiată de dificultatea de a constitui Guvernul. După părerea unora dintre colegii mei, situația, în cazul în care nu ar avea un deznodământ imediat, rămâne [foarte]⁴⁶⁶ neliniștitoare pentru viitor. Împăratul este singur pentru moment, izolat și aproape fără alt sprijin decât autoritatea sa, Împărăteasa și anturajul acesteia.

Const. Diamandy⁴⁶⁷ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 156, 156v**Telegramă cifrată nr. 3765⁴⁶⁸**

Urgent

26 decembrie 1916

<Excelenței Sale, Domnului> Brătianu
Președintele <Consiliului>, Iași

⁴⁶⁵ Data corectă este 26 decembrie 1916/8 ianuarie <1917>.

⁴⁶⁶ Cuvântul între paranteze drepte a fost adăugat prin suprascriere cu cerneală neagră.

⁴⁶⁷ Semnătură *manu propria*.

⁴⁶⁸ Întreaga telegramă este scrisă de mână, cu cerneală albastră. Există o adnotare cu creion roșu: „Visite Carol” și subliniere cu creion roșu „comme de famille” (ca de familie).

Ministerul Afacerilor Străine mi-a comunicat că răspunsul <referitor la> vizita Alteței Sale Regale prințul Carol, considerată ca <vizită> de familie, a fost afirmativ.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal Diamandi Constantin, dosar 30, vol. II, f. 252

■ 261

Telegramă cifrată nr. 3784

Petrograd, 27 decembrie 1916

Dos. nr. I

anexe: una

Ex<celenței Sale, Domnului> Brătianu
<Președintele Consiliului>, Iași

Domnule Președinte al Consiliului,

Cu privire la telegrama Excelenței Voastre din 20 decembrie curent relativă la administrarea Căilor noastre Ferate am onoarea a înainta aici alăturat în copie notița ce-am remis personal Ex<celenței> Sale D-lui Pokrovsky⁴⁶⁹, Ministrul Imperial al Afacerilor Străine, *nu ca o notă formală, ci pentru a fixa conversațiunea ce am avut cu el*⁴⁷⁰.

(s.) D<iamand>y

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 253, lb. română

■ 262

Telegramă cifrată nr. 3789

Expedită din Iași
26 decembrie /8 ianuarie 1916⁴⁷¹

Dosar nr. I

Primită la Petrograd
27 decembrie /9 ianuarie 1916

---

⁴⁶⁹ Nikolai Pokrovski (1865-1930), ministru de Externe al Imperiului Rus (1916-1917).

⁴⁷⁰ Întreaga telegramă este scrisă de mână, cu cerneală albastră, iar paragraful marcat de editori cu litere italice este cu cerneală neagră, o completare făcută după ce scrisese deja formula de încheiere „Primiți...”, pe care a tăiat-o pentru a putea adăuga completarea.

⁴⁷¹ Data corectă este 26 decembrie 1916/8 ianuarie <1917>, telegrama fiind înregistrată în registratura Legației de la Petrograd la 27 decembrie 1916/9 ianuarie <1917>.

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României, Petrograd⁴⁷²

Binevoîți să transmiteți A<lteței> S<ale> I<mperiale> Marea Ducesă Kiril: „Ca urmare a ultimelor evenimente militare [19705]⁴⁷³ noastră ne părea disperată și este în asentimentul anumitor persoane în care avem încredere că un efort trebuie încercat. În acest scop mi s-a sugerat ideea de a întreprinde eu însămi o călătorie la Petrograd pentru a-l vedea pe Împărat și a-i cere ajutor urgent și [14335] mă adresez ție pentru a te ruga să tatonezi fără întârziere terenul pentru a ști dacă acolo sosirea mea ar fi bine primită. În acest caz, am putea să revenim aici împreună”.

Semnat de MADDY⁴⁷⁴

Brătianu 1901

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 159

■ 263

Telegramă cifrată nr. 3789⁴⁷⁵

Expediată din Petrograd

Dosar nr. I

28 decembrie/10 ianuarie 1916⁴⁷⁶

Fir direct

<Excelenței Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului

Pentru Majestatea Sa Regina

---

⁴⁷² Notă marginală în stânga cu creion grafit: „s-a transmis”. Notă laterală în dreapta cu cerneală neagră: „Remis de mine A<lteței> S<ale> I<mperiale> M<area> Duc<esă> Victoria Feodorovna în seara de 29 decembrie la 9 ore, N.B. Cant<acuzino>”.

⁴⁷³ În acest document editorii au folosit notația [...] pentru a evidenția cuvintele rămase nedescifrate în textul original. Acordul în gen al cuvântului lipsă influențează traducerea: nostru/noastră, disperat/disperată. Am optat pentru varianta la genul feminin, presupunând că acel cuvânt rămas nedescifrat este „situația”.

⁴⁷⁴ Cel mai probabil este vorba despre Regina Maria, sora Marii Ducese Victoria Melita Feodorovna Romanova, așa cum reiese din telegrama de răspuns, nr. 3789, în volumul de față la pagina următoare.

⁴⁷⁵ Telegrama are același număr în original ca și cea anterioară, fiind conexe la registratura Legației de la Petrograd.

⁴⁷⁶ Data corectă este 28 decembrie 1916/10 ianuarie <1917>.

Împăratul fiind deja avertizat și primind în mod favorabil proiectul vizitei lui Carol, însoțit de Brătianu, mă tem că un nou demers nu ar fi indicat și că ar avea loc într-un moment care nu se pretează efuziunilor de familie, mai ales având în vedere evenimentele pe care tu le-ai aflat prin intermediul lui Diamandy și care fac raporturile cu Țarskoe Selo extrem de dificile. Nu neglijam niciun efort pentru a obține o îmbunătățire militară, împărțând complet cauza voastră și punctul vostru de vedere.

Sunt de părere că vizita lui Carol nu ar trebui să întârzie și recomand ca, dacă ea trebuie să aibă loc aici, Carol și Brătianu vor trebui să meargă apoi la Stavka, esențialul fiind să îl convingă pe Gurko.

Imediat ce voi face aici tot posibilul pentru voi, mă voi întoarce la tine. DUCKY⁴⁷⁷

Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 160

■ 264

<Telegramă>

Petrograd, 28 decembrie 1916

Domnule General⁴⁷⁸,

Am onoarea a vă ruga să insistați pe lângă persoanele competente de la Stavkă pentru ca Cartierul General Rus să ia cât mai grabnic dispozițiunile necesare în vederea așezării unei șine intermediare pe liniile ferate rusești între frontiera noastră și Nistru cel puțin, care să dea posibilitate evacuării în Rusia a parcului de vagoane și locomotive ce posedăm – care deci să poată forma pe calea rusească o linie cu lărgimea celei românești.

Acest lucru prezintă cel mai mare interes: 1) pentru a salva întreg parcul nostru de vagoane care riscă altfel să cadă în mâinile inamicului și 2) pentru a ușura reîntoarcerea în România a trupelor și materialului evacuat în Rusia, în cazul începerii ofensivei din partea Aliaților.

Primiți, vă rog, Domnule General, asigurarea înaltei mele considerațiuni.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 254, lb. română

---

⁴⁷⁷ Marea Ducesă Victoria Melita.

⁴⁷⁸ Telegrama este adresată generalului Constantin Coandă.

<Excelenței Sale, domnului> Brătianu
P<reședintele> C<onsiliului>

Paléologue mi-a spus că a făcut un expozeu al memoriului în fața Împăratului pentru a-l determina să facă un efort excepțional pentru a păstra Moldova atât din punct de vedere politic, militar, cât și moral, semnalând consecințele pe care le-ar putea avea ocupația de către dușmanii voștri a întregii R<omâni>.

Împăratul a primit cu bine expozeul, dând asigurări, dar, ca întotdeauna, rămâne să se transforme bunele sale dispoziții în voința de a acționa.

(s.) Diamandy

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 255, lb. română

Excelenței <Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, Iași

Marele Duce Nicolae Mihailovici a prezentat recent la Stavka Împăratului situația internă îngrijorătoare. Fără menajamente, a vorbit despre imixtiunea Împărătesei în afacerile Statului și a spus Împăratului că se teme să vadă începând era asasinatelor. Alaltăieri, fratele acestuia, Marele Duce Alexei Mihailovici, a fost la Țarskoe Selo și, la rândul său, a făcut Împăratului un tablou dintre cele mai neliniștitoare. Măine, vineri, ambasadorul Angliei va face și el aluzii Împăratului cu privire la preocuparea Alianților în această privință. Faptul că animozitățile totuși atât de persistente între Marii Duci au încetat este caracteristic.

⁴⁷⁹ Întreaga telegramă este scrisă de mână, cu cerneală neagră, cu ștersături și completări.

⁴⁸⁰ Data corectă este 29 decembrie 1916/11 ianuarie 1917.

Aflu dintr-o sursă de încredere că Împărăteasa Mamă are intenția de a încerca și un demers pe lângă fiul său.

Noul Președinte al Consiliului, Prințul Golițin⁴⁸¹, este considerat drept omul de paie al lui Protopopov. Acesta din urmă este menținut în funcția sa de ministru de Interne. Se spune că Împăratul ar avea intenția să îl desemneze pe Ștegllovitov⁴⁸², membru militant al Blocului Negru⁴⁸³, la președinția Consiliului Imperiului. Sunt indicii că Împăratul nu ar consimți să cedeze.

După cum spunea o rudă a Împăratului, forțele obscure continuă să guverneze Rusia. În ciuda dispariției lui Rasputin, corpul său astral trăiește încă.

În mod obișnuit, Duma ar trebui să fie convocată pe 12 ianuarie. Împăratul, a cărui intenție era să se ducă la Stavka pe 29, își va prelungi sejurul la Țarskoe Selo. El va primi, probabil, felicitările Corpului Diplomatic la 1 ianuarie.

Sper să am ocazia să îi fac o ultimă cerere în vederea obținerii întăririlor care ne sunt atât de necesare pentru a păstra un colț din patria noastră.

Diamandy

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 161, 161v, 162

■ 267

Telegramă cifrată nr. 3796

Dos. I

Expediată din Iași

28 decembrie/10 ianuarie 1916⁴⁸⁴

Primit la Petrograd

29 decembrie/11 ianuarie 1916

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României, Petrograd

---

⁴⁸¹ Prințul Nikolai Dmitrievici Golițin (1850-1925), ultimul președinte al Consiliului de Miniștri al Imperiului Rus. După revoluție a fost obligat să rămână în Rusia, a fost arestat de mai multe ori și în cele din urmă executat în 1925, sub acuzația de a fi colaborat la o mișcare contrarevoluționară monarhistă.

⁴⁸² Ivan Grigorievici Ștegllovitov (1861-1918), ministru rus de Justiție (1906-1915). Arestat în timpul revoluției și împușcat împreună cu alți foști miniștri țariști drept represalii cu ocazia unui atentat asupra lui Lenin.

⁴⁸³ Blocul Negru (în original „bloc noir”) se referă la Uniunea Poporului Rus, organizație ultranaționalistă care a funcționat în Imperiul Rus în perioada 1905-1917.

⁴⁸⁴ Data corectă este 28 decembrie 1916/10 ianuarie <1917>, fiind înregistrată în registratura legației de la Petrograd la 29 decembrie 1916/11 ianuarie <1917> .

Vă rog să-mi comunicați data și scopul venirii lui Briand și Lloyd George în Rusia și dacă vor merge până la Stavka.

Brătianu Nr. 953

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 162(1)

■ 268

Telegramă cifrată nr. 3801

Dos. I

Expediată de la Stavka,

28 decembrie/10 ianuarie 1916⁴⁸⁵

Primit la Petrograd,

29 decembrie/11 ianuarie 1916

Excelenței <Sale, Domnului> Diamandy
Ministrul României, Petrograd

La nr. 3752, după conversația cu generalul Gurko, vă rog să analizați împreună cu Ministerul de Război de la Petrograd uzinele, rutele pe care transportarea⁴⁸⁶ celor 15.000 de muncitori trebuie să le urmeze, ca și ieșirile din țară.

În principiu, generalul aprobă toate dispozițiile luate în acord cu Ministerul de Război și să mi le aduceți la cunoștință pentru ca el să dea ordinele [76274]⁴⁸⁷.

General Coandă nr. 253

*Misiunea g-l Paraschivescu*⁴⁸⁸

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 163

---

⁴⁸⁵ Data corectă este 28 decembrie 1916/10 ianuarie <1917>, fiind înregistrată în registratura legației de la Petrograd la 29 decembrie 1916/11 ianuarie <1917>.

⁴⁸⁶ Mutarea frontului pe linia Siretului a silit autoritățile române să mute o parte din liniile de producție (precum șantierul naval de la Galați) în sudul Rusiei, în special în zona Odessei.

⁴⁸⁷ Cuvânt nedescifrat în original.

⁴⁸⁸ Textul redat de editori prin litere italice a fost adăugat prin scriere de mână cu creion grafit. Generalul Toma Paraschivescu era șef al Diviziei Armament și Muniții în cadrul Statului Major al Armatei Române.

<Excelenței Sale, Domnului> Brătianu
Președintele Consiliului, Iași

Referindu-mă la telegrama voastră nr. 953, ambasadorul Franței îmi confirmă că, până în prezent, nicio dată <nu a fost> fixată pentru conferința interaliată de la Petrograd și că nu știe încă nimic despre sosirea lui Briand aici.

ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 256

INDICE ANTROPONIMIC

- Alexeev/Alexeiev, Mihail, 11, 147, 148, 150, 179, 202, 232, 245, 247, 248, 256, 257, 258, 259
- Alexandru al III-lea, 110
- Alexandru al II-lea, 147, 283
- Arion, C.M., 7, 109, 111, 116, 118, 202
- Asquith, H.H., 102, 208, 212, 219
- Assim bey, 171, 172
- Averescu, Alexandru, 256, 258
- Barclay, George, 91, 131
- Bark, Piotr Lvovici, 159, 160, 161, 165, 167, 168
- Basily, 256
- Belaiev/Belaev, Mihail, 239, 251, 257, 281
- Bentkovski, Alfred Karlovici, 147
- Berthelot, Henri Mathias, 257, 258, 259
- Bianu, Ion, 213
- Blondel, Jean Camille, 70, 71, 72, 80, 97, 105, 120, 225, 226, 246
- Bobrinsky, 169
- Brătianu, Constantin, 111
- Brătianu, Ion I.C., 7, 8, 9, 10, 11, 13, 60, 61, 63, 68, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 84, 86, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 100, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 115, 116, 118, 123, 124, 125, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 138, 139, 140, 143, 145, 147, 148, 150, 151, 154, 157, 162, 173, 177, 178, 179, 180, 186, 187, 193, 194, 195, 197, 199, 200, 202, 203, 204, 209, 210, 211, 212, 215, 221, 227, 232, 235, 237, 238, 240, 243, 244, 245, 247, 248, 250, 251, 253, 254, 255, 258, 259, 260, 262, 266, 269, 271, 272, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 300, 301
- Brătianu, Vintilă, 13, 258, 289, 292
- Briand, Aristide, 242, 243, 245, 247, 248, 253, 272, 278, 300, 301
- Bronewski, Arkadii, 146
- Brusilov, Alexei, 10, 12, 193, 238
- Buchanan, George, 217, 221, 222
- Budberg, Theordore Paul Andreas von, 146
- Buisseret-Steenbecque de Blarenguien, Conrad de, 94
- Büssche-Haddenhausen, Hilmar von dem, 132
- Cambon, Paul, 107
- Carlotti di Riparbella, Andrea, 60, 66, 84, 91, 119
- Carol I al României, 212
- Carol, principele 291, 294, 296, 297
- Carp, Petre, 119, 131, 132, 227, 254
- Cavour, Camillo Benso de, 203

- Coandă, Constantin, 255, 258, 259,
263, 265, 267, 268, 274, 275,
276, 280, 281, 290, 297, 300
- Constantin al Greciei, 146, 234
- Czernin, Ottokar, 9
- Delcassé, Théophile, 70, 72, 101,
105, 107
- Derussi, Gheorghe, 61, 62
- Deschanel, Paul, 225
- Desprès, Maurice, 243, 253
- Diamandi/Diamandy, Constantin,
7, 8, 10, 13, 14, 60, 66, 67, 68, 69,
70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78,
79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 87, 89,
90, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99,
100, 102, 103, 104, 105, 106,
107, 108, 109, 110, 111, 113,
114, 115, 116, 117, 118, 121,
122, 123, 125, 126, 127, 129,
130, 132, 133, 134, 135, 138,
139, 142, 143, 144, 145, 146,
147, 148, 149, 150, 151, 153,
154, 156, 157, 158, 161, 162,
163, 165, 169, 170, 171, 172,
173, 175, 177, 178, 179, 180,
181, 183, 185, 186, 188, 190,
193, 194, 195, 197, 198, 199,
202, 203, 207, 208, 209, 210,
213, 215, 216, 220, 223, 224,
228, 233, 234, 235, 237, 238,
241, 242, 244, 248, 249, 250,
251, 258, 259, 260, 262, 263,
264, 267, 268, 269, 272, 273,
276, 277, 278, 279, 280, 282,
283, 284, 285, 286, 288, 289,
290, 291, 293, 294, 295, 297,
298, 299, 300, 301
- Djuvara, Trandafir, 198
- Dragomirov, Abram Mihailovici,
96
- Dragoumis, Ion, 110
- Duca, I.G., 13
- Efremov, 154, 155
- Fasciotti, Carlo, 81, 82, 84
- Ferdinand de Hohenzollern-
Sigmaringen, 148, 254, 263, 277
- Ferdinand de Saxa-Coburg Gotha,
59, 122, 180, 192, 198
- Filipescu, Nicolae, 129, 147, 148,
150, 154, 157, 240, 255
- Fournier, Ernest François, 260
- Germani, Nicolae, 192
- Ghenadiev, Nikola Ivanov, 59, 61
- Giers, Mihail de, 66, 78
- Giolitti, Giovanni, 233
- Goga, Octavian, 9, 129
- Goremîkin, Ivan Logghinovici, 62,
63, 112, 123, 124, 128, 129, 135,
136, 137, 138, 139, 140, 152,
153, 164
- Grey, Edward, 73, 82, 83, 85, 86,
91, 99, 102
- Gucikov, Alexandr, 201
- Gulkevici, Kontantin Nikolaevici,
146
- Gurko, Vasili, 268, 273, 274, 281,
282, 285, 297, 300
- Henrik, 126
- Hesse-Darmstadt, Ernst-Ludwig,
de, 118, 125
- Holban, Ștefan, 151, 186, 223
- Hvostov, Alexei, 163, 164, 174,
175, 176
- Ignatiev, N.N., 212
- Iliescu, Dumitru, 139, 149, 279

Ionescu, Take, 255
 Iurașcu, Dumitru, 186, 197
 Iusupov, Felix, 76, 88, 283, 284,
 288, 294
 Ivanov, Nikolai, 96, 193
 Izvolsky, Alexandr, 162
 Jagow, Gottlieb von, 117, 125
 Jaurès, Jean, 226
 Joffre, Joseph, 162, 177, 178, 193,
 251, 254, 272
 Kapnist, A., 230
 Kiril Vladimirovici, 118, 147, 173,
 290, 296
 Kitchener, Horatio Herbert, 122,
 227
 Kokovtsov, Vladimir, 167, 169
 Kovalevski, Maksim, 154, 155,
 156, 181, 182, 183
 Krupenski, Vasili Nikolaevici, 146
 Krupenski, Pavel M., 181, 182
 Kudășev, Nikolai, 146
 Kuropatkin, Alexei, 194
 Lahovary, Al. Em., 199, 242, 251
 Landsdown, Henry Charles Keith
 Petty-Fitzmaurice, 102
 Lecițki, Platon Alekseevici, 257
 Lloyd George, 282, 300
 Lucaciu, Vasile, 9, 129
 Maiorescu, Titu, 131, 254
 Maklakov, Vasili, 164
 Malevski-Malevici, N. A., 146
 Marghiloman, Alexandru, 254
 Maria a României, 118, 147, 148,
 290, 296
 Markov, Serghei, 230
 Marțian, 268
 Mavrocordat, Edgar, 13
 Miliukov, Pavel, 65, 190, 191, 192
 Miliutin, Nikolai A., 189
 Monroe, James, 281
 Mossolov, Alexandr, 262, 263, 292
 Napoleon al III-lea, 225
 Nelidov, Dmitri, 146
 Neratov, Anatoli, 89, 269, 270,
 271
 Nicolae, 76, 85, 89, 90, 97, 110,
 114, 115, 122, 126, 129, 143,
 147, 153, 271, 283, 284, 298
 Nicolae al II-lea, 76, 90, 110, 114,
 115, 122, 143, 153, 283
 Nikola Petrović-Njegoš, 126
 Paianu (Paiano), Dinu, 149, 151
 Paléologue, Maurice, 80, 91, 105,
 106, 107, 119, 120, 121, 203,
 223, 233, 235, 238, 245, 246,
 247, 248, 288, 298
 Pašić, Nikola, 84, 203, 207
 Pau, Paul Marie Cesar Gerald, 148
 Petraev, Alexandr, 147
 Pherekyde, Mihail, 92
 Pichon, Jules, 120
 Plehve, Pavel A., 137, 194
 Poklewski-Koziell, Stanislas, 8, 13,
 69, 78, 91, 92, 131, 186, 209,
 215, 220, 221, 227, 232, 248,
 250, 255
 Pokrovski, Nikolai, 295
 Polivanov, Alexei, 181, 183, 184,
 185, 187, 188, 200, 201
 Porumbaru, Emanoil, 63, 66, 67,
 69, 72, 90, 114, 115, 116, 117,
 121, 126, 127, 134, 136, 140,
 142, 143, 144, 145, 146, 151,
 154, 158, 159, 162, 163, 165,
 166, 167, 169, 170, 171, 174,
 175, 181, 183, 185, 187, 189,

- 190, 193, 200, 208, 210, 216,
217, 219, 221, 224, 231, 234,
235, 241, 261, 262, 278, 279
- Potočki, Pavel Platonovici, 238
- Prodan, Ion, 154, 172
- Purișchevici, Vladimir
Mitrofanovici, 284, 288
- Radev, Simeon, 61
- Radoslavov, Vasil Hristov, 59, 61
- Rășcanu, Ioan, 266, 267, 268, 269
- Rasputin, Grigori, 76, 88, 136, 174,
283, 284, 288, 290, 293, 294,
299
- Reuss zu Köstritz, Heinrich XXX,I
171
- Rizov, Dimităr Hristov, 59
- Rodzianko, Mihail, 62, 63, 112,
123, 124, 128, 129, 135, 136,
137, 138, 139, 140, 152, 153,
164
- Romanov, Alexei Mihailovici, 76,
283, 298
- Romanov, Kiril Vladimirovici, 118,
147, 173, 290
- Romanov, Nikolai Mihailovici,
284, 298
- Romanov, Nikolai Nikolaevici, 90,
115, 126
- Romanov, Serghei Alexandrovici,
62, 96, 264
- Romanova, Maria Pavlovna, 110
- Romanova, Maria Feodorovna,
110
- Romanova, Victoria Melita
Feodorovna, 118, 147, 173, 290,
296
- Roosevelt, Franklin D., 222
- Rudeanu, Vasile, 72, 243, 252, 254
- Ruspoli de Poggio-Suasa, Mario,
81
- Russki, Nikolai, 194
- Saint-Aulaire, Auguste-Félix-
Charles de Beaupoil, 225
- Saharov, Vladimir Viktorovici,
263, 265, 281
- Sarrail, Maurice, 146, 243, 256,
291
- Sazonov, Serghei D., 8, 9, 12, 59,
62, 63, 64, 65, 66, 69, 70, 73, 79,
80, 81, 83, 86, 87, 88, 89, 91, 93,
94, 95, 96, 99, 101, 103, 115,
118, 119, 120, 121, 122, 124,
125, 126, 127, 128, 129, 130,
131, 132, 133, 136, 137, 138,
144, 146, 149, 150, 154, 155,
157, 162, 163, 171, 180, 186,
190, 192, 195, 196, 197, 200,
201, 202, 203, 204, 210, 211,
215, 218, 219, 220, 221, 232,
233, 236, 237, 239, 240, 241,
243, 245, 247, 248, 249, 250,
261
- Schildlovski, 151, 152, 153, 164
- Schilling, F.M., 95, 157, 211, 245,
246, 247
- Șcikașcev, 229
- Șebeko, Nikolai N., 124, 131, 134,
162
- Sonnino, Sidney, 90
- Steenbook-Fermon, 288
- Șteglovitov, Ivan Grigorievici, 164,
299
- Știrbey, Barbu, 196
- Stürmer, Boris, 13, 135, 136, 137,
138, 153, 174, 239, 260

Suhomlinov, Vladimir
Aleksandrovici, 167, 175, 188
Şulghin, Vasili, 230
Şuvaev/Şuvaiev, Vasili, 181, 188
Tatarinov, A., 135, 250, 258
Taube, Alexandr Alexandrovici
von, 164
Thomas, Albert, 207
Tittoni, Tommaso, 91
Trepov, Alexandr, 260, 261
Tseidze, 190
Tsenkeli, 175, 176
Vasilcikov, 118, 125, 126
Venizelos, Elefterios, 146
Verşidin, 229
Visolkin, M., 195
Viviani, René, 207
Vostorgov, 230
Wallenberg, Knut Agathon, 210
Wied, Sofia de, 173
Wied, Wilhelm de, 173
Wilhelm al II-lea, 234
Witte, Serghei de, 128

INDICE TOPONIMIC

- Adrianopol, 259
Adriatica, 59, 60, 129
Africa, 122
Åland, 209, 210
Albania, 59, 60, 129, 173
Alexandretta, 163
Algyo, 76, 79
Alsacia, 148, 284
America, 147, 189, 221, 227, 242, 281
Anglia, 12, 64, 72, 73, 74, 77, 80, 82, 83, 85, 86, 89, 90, 91, 94, 97, 98, 101, 102, 105, 121, 122, 125, 129, 130, 135, 155, 178, 179, 187, 191, 196, 200, 203, 208, 212, 216, 217, 218, 219, 221, 222, 224, 229, 235, 258, 261, 278, 279, 282, 293, 298
Argentina, 229
Arhanghelsk 124, 200, 218, 220, 223, 225, 245, 250, 252, 253
Armenia, 191, 192, 208
Asia, 144, 147, 189, 208
Asia Mică, 144, 208
Atena, 62, 145, 186, 197, 259
Australia, 228, 229
Austria, 61, 80, 85, 155, 172, 191, 192, 193, 204, 205, 206, 231, 246, 254
Austro-Ungaria, 8, 10, 12, 59, 64, 75, 90, 101, 130, 205, 272
Bagdad, 178, 191
Balcani, 8, 11, 106, 148, 155, 163, 170, 189, 231
Balcic, 97, 99, 101
Banat, 9, 79, 81, 82, 83, 84, 85, 87, 88, 91, 95, 101, 102, 108, 110, 115, 116, 120
Basarabia, 88, 119, 120, 133, 148, 179, 182, 240
Békéssámson, 79
Belgia, 94, 95, 96, 146, 191, 200
Belgrad, 74, 82, 87, 91, 99, 100, 145, 186
Berlin, 12, 59, 126, 146, 172, 173, 179, 191, 255, 281
Bosfor, 70
Bosnia, 85, 122
Braşov, 256
Brăila, 258
Bruxelles, 146, 198
Bucovina, 8, 69, 73, 77, 79, 80, 81, 82, 83, 87, 91, 92, 95, 101, 138, 234, 236, 238, 246, 249, 252, 257, 292
Bucureşti, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 59, 60, 61, 63, 64, 66, 68, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 79, 80, 81, 82, 84, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 100, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 113, 114, 115, 116, 117, 119, 120, 121, 123, 124, 125, 127, 128, 130, 131, 132, 133, 134, 138, 139, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 149, 150, 151, 154, 155, 156, 157, 162, 165, 167, 169, 170, 171, 172, 173, 177, 178, 179, 180, 181, 183, 185, 186, 187, 192, 193, 202, 205, 206, 207, 208, 209, 210,

- 211, 213, 214, 214, 215, 216,
220, 223, 225, 226, 227, 228,
232, 234, 235, 236, 237, 240,
241, 242, 243, 244, 246, 247,
248, 249, 250, 251, 252, 253,
256, 258, 259, 260, 261, 262,
264, 267
- Bug, 194
- Bulgaria, 8, 9, 11, 12, 59, 61, 65, 67,
80, 98, 110, 117, 119, 120, 122,
129, 148, 150, 154, 155, 157,
162, 163, 172, 178, 180, 186,
191, 192, 197, 198, 207, 231,
249, 254
- Buzău, 257, 258
- Calais, 155
- Canada, 229
- Canalul de Suez, 122, 142
- Carpați, 89, 254, 257
- Caucaz, 115, 142, 143, 194
- Cernăuți, 110
- Chantilly, 267, 268
- China, 63, 96
- Christiania, 147
- Constantinopol, 60, 63, 65, 66, 67,
68, 85, 135, 170, 171, 172, 191,
208, 212, 254, 261, 262
- Corfu, 106
- Criș, 76, 79
- Danemarca, 110, 224, 229
- Debreczen/Debrețin, 76, 79
- Districtele Basarabiene, 119
- Dobrici, 97, 99, 101
- Dobrogea, 12, 13, 14, 102, 119,
134, 148, 154, 173, 179, 180,
233, 256, 263, 280
- Dunărea, 8, 79, 83, 88, 96, 97, 100,
120, 134, 145, 172, 226, 235,
252, 265, 280
- Durazzo/ Durrës, 129
- Durostor, 226
- Dvinsk, 177, 179, 224
- Egipt, 121, 122, 142
- Elveția, 163
- Europa, 128, 142, 158, 189, 191,
228, 281, 284
- Fetești, 259
- Finlanda, 165, 209, 233
- Florica, 13
- Franța, 11, 12, 62, 64, 65, 69, 70,
71, 72, 73, 74, 83, 86, 91, 94,
105, 107, 126, 138, 155, 166,
168, 176, 179, 184, 191, 202,
207, 225, 226, 237, 243, 244,
245, 246, 247, 248, 258, 261,
291, 292, 301
- Galați, 81, 119, 258, 300
- Galiția, 10, 12, 63, 77, 79, 233, 238
- Gallipoli, 121
- Germania, 10, 12, 61, 63, 66, 70,
80, 117, 118, 125, 126, 128, 129,
130, 132, 133, 135, 142, 155,
156, 164, 165, 170, 171, 172,
182, 187, 191, 194, 197, 199,
202, 203, 204, 205, 206, 209,
210, 215, 217, 218, 219, 221,
222, 229, 231, 255, 259, 261,
271, 272, 281, 284
- Grecia, 59, 60, 64, 66, 110, 117,
145, 146, 156, 172, 186, 189,
191, 223, 231, 234
- Haga, 125
- Hauts-de-Meuse, 177
- Herțegovina, 122

Imperiul Otoman, 84, 106, 147, 191
Imperiul Rus, 7, 62, 89, 95, 106, 147, 162, 167, 181, 194, 222, 232, 239, 295, 299
Ismail, 7
Italia, 59, 60, 61, 64, 66, 67, 70, 72, 74, 77, 78, 79, 81, 84, 85, 87, 90, 91, 94, 95, 99, 102, 104, 105, 106, 108, 117, 119, 126, 130, 132, 133, 145, 155, 170, 191, 221, 223, 233, 236, 237, 238, 244, 261
Japonia, 64, 96, 98, 99, 122, 124, 128, 135, 144, 177, 178, 218, 243, 282
Kara, 225
Kiev, 148, 291
Kislavosk, 194
Kobila, 76
Kolki, 242
Körösmezö, 103
Kovel, 242, 268
Kursk, 294
Kut El-Amara, 178
Le Hâvre, 198
Lemberg, 238
Lipcani, 236
Londra, 7, 13, 59, 75, 77, 81, 83, 85, 90, 91, 97, 100, 103, 107, 130, 163, 196, 200, 208, 212, 216, 218, 228, 239, 253, 264, 272, 278
Lorena, 284
Macedonia, 59, 60, 67, 91, 97, 98, 101, 115, 122, 178, 192, 254
Madrid, 118, 146
Mamornița, 232, 240
Maramureș, 87, 97, 100
Marea Adriatică, 59, 60, 129
Marea Baltică, 114, 209
Marea Britanie, 9, 86, 91, 217
Marea Egee, 59
Marea Mediterană, 66, 163, 261
Marea Neagră, 59, 60, 63, 69, 120, 121, 127, 129, 191
Maroc, 225
Moghilev, 255, 257, 268
Moldova, 14, 138, 148, 257, 263, 283, 291, 298
Mongolia, 229
Moscova, 7, 112, 117, 141, 151, 176, 217
Moudros, 142
Muntenegru, 126, 130
Murmansk, 210
Mytilene, 142
Narvik, 209
Nicolaev, 176
Niemen, 194
Nistru, 292, 297
Niș, 62
Norvegia, 146, 209
Novoie Zemlia, 225
Ob, 225
Oceanul Indian, 207
Odessa, 7, 143, 242
Ohrida, 59, 115
Orient, 146, 212, 219, 220, 225, 261
Paris, 7, 12, 13, 59, 71, 72, 81, 91, 97, 102, 103, 106, 120, 149, 155, 162, 163, 177, 178, 199, 217, 226, 239, 242, 246, 248, 251, 264, 272, 278, 279, 282, 292
Pekin, 146

- Peninsula Balcanică, 254
 Persia, 63, 64, 156, 171, 182, 189,
 208, 212, 294
 Petersburg, 186, 227
 Petrograd, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13,
 14, 60, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72,
 75, 77, 78, 80, 81, 82, 84, 85, 86,
 87, 89, 90, 92, 93, 94, 96, 97, 98,
 99, 100, 102, 103, 104, 106, 107,
 108, 109, 110, 111, 112, 113,
 114, 115, 116, 118, 122, 123,
 124, 125, 128, 131, 132, 133,
 134, 135, 138, 139, 140, 141,
 142, 143, 144, 145, 146, 147,
 148, 150, 151, 154, 156, 157,
 158, 159, 161, 162, 163, 165,
 166, 167, 169, 170, 171, 172,
 173, 174, 175, 177, 178, 179,
 180, 181, 183, 184, 185, 186,
 187, 189, 190, 193, 194, 195,
 197, 198, 199, 200, 202, 204,
 207, 208, 209, 210, 211, 212,
 213, 214, 215, 216, 217, 218,
 219, 220, 221, 223, 224, 227,
 228, 231, 232, 234, 235, 237,
 238, 240, 241, 242, 243, 244,
 247, 248, 249, 250, 251, 255,
 257, 258, 259, 260, 261, 262,
 263, 264, 266, 267, 268, 269,
 271, 272, 273, 274, 275, 276,
 277, 278, 279, 280, 281, 282,
 283, 284, 285, 286, 287, 288,
 289, 290, 291, 292, 293, 294,
 295, 296, 297, 298, 299, 300,
 301
 Polonia, 135, 158, 191, 221, 222,
 272, 284
 Principatele Române, 225
 Prusia, 193
 Prut, 8, 69, 78, 79, 85, 96, 97, 101
 Pskov, 114
 Reni, 139
 Reval, 114
 Riga, 114, 177, 224, 257
 Roma, 13, 59, 61, 66, 81, 87, 90,
 291
 România, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 59, 60,
 61, 62, 63, 64, 67, 69, 70, 72, 73,
 74, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86,
 87, 88, 89, 91, 93, 94, 98, 99,
 100, 104, 105, 107, 110, 111,
 118, 119, 120, 123, 124, 127,
 128, 129, 131, 132, 133, 134,
 138, 139, 144, 147, 148, 149,
 150, 151, 154, 155, 163, 172,
 179, 180, 185, 186, 189, 195,
 198, 199, 203, 204, 205, 206,
 209, 210, 211, 212, 213, 215,
 217, 220, 223, 225, 226, 227,
 231, 232, 233, 234, 235, 239,
 240, 241, 242, 243, 244, 245,
 246, 247, 248, 249, 250, 251,
 252, 253, 254, 255, 256, 257,
 259, 260, 261, 262, 263, 264,
 266, 267, 268, 269, 270, 271,
 272, 273, 274, 276, 277, 278,
 279, 280, 281, 283, 285, 286,
 287, 289, 290, 291, 295, 297,
 299, 300
 Rusciuc/Rusciuk, 172, 232, 236,
 243, 252
 Rusia, 8, 9, 12, 61, 63, 64, 65, 66, 69,
 70, 73, 77, 78, 80, 81, 82, 83, 85,
 87, 88, 91, 92, 93, 95, 97, 98, 99,
 105, 106, 113, 117, 118, 119,
 121, 122, 123, 124, 126, 127,

130, 132, 133, 135, 136, 137,
 138, 141, 142, 145, 146, 147,
 148, 149, 152, 153, 155, 156,
 160, 163, 164, 165, 171, 173,
 176, 180, 183, 185, 186, 187,
 189, 190, 191, 192, 193, 195,
 196, 198, 199, 203, 204, 205,
 206, 207, 208, 209, 210, 212,
 215, 216, 217, 218, 219, 220,
 221, 226, 228, 229, 230, 231,
 233, 236, 240, 242, 245, 246,
 249, 250, 251, 254, 261, 262,
 264, 266, 267, 268, 269, 274,
 277, 282, 288, 289, 292, 297,
 299, 300
 Salonic, 13, 60, 121, 129, 134, 142,
 145, 146, 194, 203, 243, 252,
 256, 272, 282
 Seghedin, 76, 79
 Serbia, 9, 59, 60, 62, 64, 69, 74, 83,
 84, 87, 88, 91, 97, 100, 101, 102,
 106, 115, 120, 122, 126, 130,
 155, 157, 191, 192, 200, 207,
 257
 Siret, 101, 300
 Sirmia, 85
 Skagerrak, 224
 Sofia, 59, 60, 61, 62, 85, 101, 155,
 162, 172, 173, 180, 191, 228,
 234
 Someș, 76, 79
 Spania, 64, 72, 118
 Statele Unite ale Americii, 142,
 182, 222, 229, 242, 278, 281,
 284, 292
 Stockholm, 156, 210
 Strâmtoni (Bosfor și Dardanele),
 62, 65, 67, 68, 69, 70, 73, 95,
 104, 120, 121, 127, 133, 135,
 191, 208, 216, 219, 220, 221,
 222, 261, 262
 Suedia, 63, 64, 156, 172, 208, 209,
 210
 Teheran, 171
 Tisa, 8, 69, 76, 77, 78, 79, 85, 100,
 101, 103
 Tokyo, 146
 Torontal, 101
 Transilvania, 9, 10, 14, 60, 73, 80,
 83, 86, 105, 110, 221, 254, 255,
 256, 257, 258, 259
 Tula, 176
 Turcia, 12, 63, 64, 66, 67, 68, 70,
 98, 109, 142, 163, 171, 172, 191,
 192, 208, 212
 Țarskoe Selo, 110, 113, 201
 Ungaria, 74, 75, 79, 80, 90, 101,
 250
 Valahia, 266
 Valea Bistriței, 257
 Valea Buzăului, 256
 Valona, 59
 Vásáros, 76
 Vásárosnamény, 79
 Vatican, 146
 Verdun, 162, 177, 243, 247
 Viena, 13, 85, 123, 132, 145, 193
 Vișeu, 100
 Vistula, 194
 Vladivostok, 200, 220, 223, 245,
 250, 252
 Vologda, 250

Centrales .

J'irai le voir prochainement pour tâcher
d'en tirer davantage .

Je m'abstiendrais d'en parler à Sazonow
dont relations avec President Conseil sont plutôt
froides et pour ne pas créer un incident .

Comme en diplomatie on peut toujours tâ-
cher de tirer profit des fautes des autres , Votre
Excellence appreciera si en l'occurrence il y a ma-
tière .

En corrélation avec ce qui précède je
viens d'avoir conversation avec Ambassadeur du Ja-
pon et vous prie attendre mon télégramme de demain .

signé :

Constantin Diamandi

6/19 ianuarie 1916, Petrograd. Telegrama cifrată nr. 29 adresată de Constantin Diamandi lui Ion I. C. Brătianu referitoare la poziția lui Ivan Goremîkin față de intrarea României în război.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 169-169v

il croyait de son devoir déconseiller dans l'intérêt du Japon . Bien entendu - a ajouté Ambassadeur avec un rire de chacal - j'ai fait le contraire .

Ambassadeur du Japon m'a demandé - à deux reprises - de le délier de sa parole et lui permettre de prévenir Sazonow sur propos Président Conseil ; et que cela pourrait , peut-être, contribuer à nous débarrasser de Goremykine . J'ai refusé , ne voulant pas me mêler dissensions intérieures et j'ai promis réfléchir .

Je prie Votre Excellence me communiquer son opinion .

ss : DIAMANDY .

8/21 ianuarie 1916, Petrograd. Telegrama cifrată nr. 44 adresată de Constantin Diamandi lui Ion I. C. Brătianu referitoare la poziția lui Ivan Goremîkin față de intrarea României în război, dezbătută împreună cu Ichiro Motono, ambasadorul Japoniei la Petrograd.

ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 173-173v

CHILIPIR DE NEUTRU

— Toată lumea se plinge că n'are koks pentru iarnă! Ce trebuie Românelor
carbuni, când în jurul ei are atâta foc gratis care o încălzește !!...

D. S. 1940

Caricaturi publicate de revista „Furnica” în perioada
neutralității României.

Revista Furnica, anul XI, nr. 48

2
Télégramme du Chef de l'Etat Major.

Grand Quartier Général du Commandant Suprême.

le 23 Juin 1916.

Réponse au numéro 299. - C'est précisément maintenant que la Roumanie doit profiter de la situation militaire sans attendre le premier train dont l'arrivée est parfaitement garantie. - Rappelez leur la vérité suivante: Les moments favorables, une fois manqués, ne se répètent plus. Nous avons commencé cette opération pas pour nous arrêter à mi-chemin, - mais personne ne saurait garantir ce qui arrivera dans un mois ou plus. Il est clair, toutefois, que les réserves de l'adversaire sont épuisées et qu'il ramasse ce qu'il peut pour nous opposer sa résistance dans les directions de notre offensive, en se soumettant jusqu'à présent à notre volonté. - Les troupes allemandes du front Balkanique combattent déjà sur le Dniester en Galicie près de Wijnów. Qui menacerait donc les Roumains à Dobroudja ? La plus grande partie des troupes bulgares est attirée vers Salonique. - Les Roumains pourront se garantir facilement en employant une partie de leurs forces, sans demander le morcellement de nos forces qui exécutent la tâche principale. - La nécessité pourrait certainement nous forcer à diriger une ou deux divisions à Dobrougea, - mais démontrez leur que c'est précisément maintenant que la situation militaire est la plus favorable à une entrée en action des Roumains. S'ils veulent attendre un plus grand affaiblissement des autrichiens, nous n'aurons plus aucun besoin d'une coopération roumaine, de même qu'il n'y aura plus de raison de permettre aux roumains de faire une entrée triomphale sur le territoire autrichien.

199.

(Signé) Alekseeff.

25/6/1916
Adressé au Colonel Tatarinov
25 Juin, le Ministre
de la Guerre
général Tatarinov

23 iunie 1916. Telegramă a generalului rus Mihail Alexeiev transmisă guvernului român de atașatul militar al Imperiului Rus, col. Alexandr Tatarinov, în care se solicită intervenția armatelor române în război.

ANR, SANIC, fond Casa Regală. Personale-Ferdinand, dosar 16/1916, f. 2

Telegramme de Sa Majesté l'Empereur
de Russie à Sa Majesté le Roi de Roumanie
en date du 11 août 1916

À l'occasion de l'anniversaire de la Naissance
de Votre Majesté Je vous prie d'agréer Mes
sincères félicitations. Il M'est particulièrement
agréable de pouvoir joindre à Mes souhaits pour
Sa Personne Mes vœux les plus chaleureux
pour le succès de Ses armes dans la lutte à
laquelle Elle a décidé de participer pour la
réalisation des aspirations nationales de Son
Pays. Je suis fermement convaincu que Nos
efforts communs seront couronnés par une
victoire complète et espère qu'en renouvelant
leur confraternité d'armes Nos troupes
resserront encore davantage les liens
unissant Nos deux Pays.
(signé) Nicolas.

11 august 1916. Telegrama de felicitare a Țarului Nicolae al II-lea cu
ocazia zilei de naștere a Regelui Ferdinand, în care se invocă și hotărârea
României de a lupta alături de armatele Antantei.

ANR, SANIC, fond Casa Regală. Personale-Ferdinand, dosar 18/1916, f. 1

Entre les soussignés,

Monsieur Jean J. C. Brătianu, Président du Conseil des Ministres
du Royaume de Roumanie au nom du Gouvernement Roumain
d'une part,

et 1. le Comte de Saint Aulaire, Envoyé Extraordinaire et Ministre
Plénipotentiaire de la République Française près S. M. le Roi de
Roumanie,

2. Sir George Barclay, Envoyé Extraordinaire et Ministre Pléni-
potentiaire de S. M. le Roi du Royaume Uni de Grande Bretagne
et d'Irlande et des Dominions Britanniques au de là des Mers,
Empereur des Indes près S. M. le Roi de Roumanie,-

3. le Baron Fasciotti, Envoyé Extraordinaire et Ministre Pléni-
potentiaire de S. M. le Roi d'Italie près S. M. le Roi de Roumanie,-

4. Monsieur Stanislas Poklewski Koziell, Envoyé Extraordinaire et
Ministre Plénipotentiaire de S. M. l'Empereur de toutes les Russies
près S. M. le Roi de Roumanie,

spécialement autorisés par leurs Gouvernements respectifs,
d'autre part,

il a été convenu de ce qui suit :

Article I

La France, la Grande Bretagne, l'Italie et la Russie garan-
tissent l'intégrité territoriale du Royaume de Roumanie dans
toute l'étendue de ses frontières actuelles..

Article II

La Roumanie s'engage à déclarer la guerre et à attaquer
l'Autriche-Hongrie dans les conditions stipulées par la Convention
Militaire.. La Roumanie s'engage également à cesser, dès la
déclaration de la guerre, toutes relations économiques et échanges
commerciaux avec tous les ennemis des Alliés..

Article III

La France, la Grande Bretagne, l'Italie et la Russie reconnaissent à la Roumanie le droit d'annexer les territoires de la Monarchie Austro-Hongroise stipulés et délimités à l'article 4.

Article IV

Les limites des territoires mentionnés à l'article précédent sont fixées comme suit :

La ligne de délimitation commencera sur le Pruth à un point de la frontière actuelle entre la Roumanie et la Russie près de Novoseliza et remontera ce fleuve jusqu'à la frontière de la Galicie au confluent du Pruth et du Ceremos. Ensuite elle suivra la frontière de la Galicie et de la Bukovine et celle de la Galicie et de la Hongrie jusqu'au point Stog, cote 1655. De là elle suivra la ligne de séparation des eaux de la Tisza et du Viso pour atteindre la Tisza au village de Trebusa en amont de l'endroit où elle s'unit au Viso. A partir de ce point elle descendra le thalweg de la Tisza jusqu'à 4 km en aval de son confluent avec le Szamos en laissant le village de Vasaros-Namény à la Roumanie. Elle continuera ensuite dans la direction du Sud-Sud-Ouest jusqu'à un point à 6 km à l'Est de la ville de Debreczen. De ce point elle atteindra le Crisch à 3 km en aval de la réunion de ces deux affluents (le Crisch blanc et le Crisch rapide). Elle joindra ensuite la Tisza à la hauteur du village Algyö, au Nord de Segedin, en passant à l'Ouest des villages de Orosháza et de Bekessamson, à 3 km duquel elle fera une petite courbe. A partir d'Algyö la ligne descendra le thalweg de la Tisza jusqu'à son confluent avec le Danube et enfin suivra le thalweg du Danube jusqu'à la frontière actuelle de la Roumanie.

La Roumanie s'engage à ne pas élever de fortifications en face de Belgrade dans une zone à déterminer ultérieurement et à ne tenir dans cette zone que des forces nécessaires au service de

police. Le Gouvernement Royal Roumain s'engage à indemniser les Serbes de la région du Banat qui, abandonnant leurs propriétés, voudraient émigrer dans l'espace de douze ans à partir de la conclusion de la paix.

Article V

La Roumanie d'une part, la France, la Grande Bretagne, l'Italie et la Russie d'autre part s'engagent à ne pas conclure de paix séparée ou la paix générale que conjointement et simultanément.

La France, la Grande Bretagne, l'Italie et la Russie s'engagent également à ce que, au traité de paix, les territoires de la Monarchie Austro-Hongroise, stipulés à l'article 4, soient annexés à la couronne de Roumanie.

Article VI

La Roumanie jouira des mêmes droits que ses Alliés pour tout ce qui a trait aux préliminaires, aux négociations de la paix, ainsi qu'à la discussion des questions qui seront soumises aux décisions de la conférence de la paix.

Article VII

Les Puissances Contractantes s'engagent à garder secrète la présente Convention jusqu'à la Conclusion de la paix générale.

Fait en cinq exemplaires à Bucarest le 17/8 Août 1916.

Le Président du Conseil
des Ministres de Roumanie

Ion I. Brătianu

Le Ministre de France

René Viviani

Le Ministre de Grande Bretagne

Arthur Balfour

Le Ministre d'Italie

Fausto Saverio Tomasi

Le Ministre de Russie

S. I. Sokolovitch

4/17 august 1916. Textul convenției politice de aderare a României la Antanta, semnate de Ion I. C. Brătianu și de reprezentanții la București ai Franței, Marii Britanii, Rusiei și Italiei.
AMAE, Fond Convenții. Plurilaterale, I, fișa 39

Convention Militaire

Entre les soussignés :

Monsieur Jean J. C. Bratianu, Président du Conseil des Ministres, Ministre de la Guerre du Royaume de Roumanie,
d'une part,

et 1. le Colonel A. M. F. M. Desprès, Attaché Militaire à la Légation de France à Bucarest,

2. le Lieutenant Colonel C. B. Thomson, Attaché Militaire à la Légation de Grande-Bretagne à Bucarest,

3. le Lieutenant Colonel L. S. Ferigo, Attaché Militaire à la Légation d'Italie à Bucarest,

et 4. le Colonel A. Tatarinoff, Agent Militaire de Russie en Roumanie, spécialement autorisés par les Commandements Suprêmes de leurs Armées respectives,

d'autre part,

il a été convenu ce qui suit :

Article I

Pour faire suite au Traité d'Alliance conclu le 4^h/₇ Août 1916 entre la Roumanie, la France, la Grande Bretagne, l'Italie et la Russie, la Roumanie s'engage, en mobilisant toutes ses forces de terre et de mer, à attaquer l'Autriche-Hongrie au plus tard, le 15^h/₂₅ Août 1916 (huit jours après l'offensive de Salonique). - Les opérations offensives de l'armée Roumaine commenceront le jour même de la déclaration de guerre. -

Article II

Dès la signature de la présente Convention et pendant la durée de la mobilisation et de la concentration de l'armée Roumaine, l'armée Russe s'engage à agir d'une façon particulièrement énergique sur tout le front autrichien dans le but d'assurer les

opérations Roumaines sus-mentionnées. - Cette action sera spécialement offensive et vigoureuse en Bukovine où les troupes Russes devront tout au moins garder leurs positions ainsi que leurs effectifs actuels.

À partir du 12²⁵ Août 1916 la flotte Russe devra assurer la sécurité du port de Constantza, empêcher tout débarquement des troupes ennemies sur les côtes Roumaines et toute incursion sur le Danube en amont des Bouches de fleuve..

De son côté la Roumanie reconnaîtra à la flotte Russe de la Mer Noire le droit d'utiliser le port de guerre de Constantza et de prendre les mesures nécessaires contre la flotte sous-marine ennemie..

Les navires de guerre Russes qui se serviront du Danube tant pour garantir les rives que pour prêter concours à l'armée et à la flotte Roumaine, seront sous les ordres du Commandement en chef des armées Roumaines et coopéreront sur ce fleuve avec l'escadre des monitors Roumains - Les détails de cette coopération seront établis conformément aux articles de la présente Convention..

Article III.

La Russie s'engage au moment de la mobilisation de l'armée Roumaine à envoyer en Dobroedjea deux Divisions d'infanterie et une Division de cavalerie pour coopérer avec l'armée Roumaine contre l'armée Bulgare -

Les Alliés s'engagent à faire précéder au moins de huit jours, par une offensive affirmée des armées de Salonique, l'entrée en guerre de la Roumanie afin de faciliter la mobilisation et la concentration de toutes les forces militaires Roumaines. - Cette offensive commencera le 7²⁰ Août 1916..

Si, au cours des opérations militaires, les Puissances Alliées, après entente entre les Etats-Majors respectifs, étaient amenées à augmenter leur appoint militaire coopérant avec l'armée Roumaine, cette augmentation de forces ne modifiera en rien les stipulations des conventions conclues..

Article IV

La France, la Grande-Bretagne, l'Italie et la Russie, s'engagent à fournir à la Roumanie les munitions et le matériel de guerre qui seront transportés par des bateaux Roumains ou Alliés et transités par la Russie.

Ces livraisons et transports devront être exécutés de façon à assurer l'arrivée en Roumanie d'une façon aussi continue que possible, d'un minimum de trois cents tonnes par jour, calculé sur un mois de transport.

Au cas où les Alliés auront à leur disposition de nouvelles voies d'accès facilitant le transit des munitions, la Roumanie pourra en bénéficier.

Article V

Les Alliés s'engagent également à fournir à la Roumanie, dans la limite du possible, les chevaux, caoutchoucs, médicaments, articles de subsistance et d'équipement qu'elle demanderait dans les quantités et catégories qui seront fixées de commun accord.

Article VI

Les Alliés mettront à la disposition de la Roumanie le personnel technique nécessaire à la fabrication dans le pays des munitions et du matériel de guerre.

Article VII

Des la conclusion de la présente Convention les Etats-Majors des armées Roumano-Russes, ainsi que l'Etat-Major des armées de Salonique se mettront d'accord pour établir les modalités de leur coopération.

L'accord pendant les opérations militaires des armées Roumano-Russes ou tout changement, éclaircissement et supplément en vue d'une liaison permanente, s'établira au Quartier Général respectif ainsi qu'il sera dit ci-dessous.

Article VIII

La coopération des armées Alliées n'implique pas la subordination

d'une des Parties Contractantes à l'autre, elle n'implique que la libre acceptation des dispositions ou modifications dues à la situation générale, aux nécessités exigées par le but poursuivi et à la camaraderie d'armes.

Article IX

En principe les troupes Royales Roumaines et les troupes Impériales Russes conserveront leur Commandement propre, leur zone d'opérations distincte et une complète indépendance dans la conduite des opérations. La ligne de démarcation entre les deux armées passera de Dorna-Vatra par la Bistritza et les vallées des rivières Obaio et Samesch à Debrecsen. Le but principal de l'action Roumaine en tant que la situation militaire au Sud du Danube le permettra, sera par la Transylvanie dans la direction Budapest.

Les troupes Russes prévues à l'article 3, destinées à coopérer avec l'armée Roumaine seront sous le Commandement en chef de l'armée Roumaine.

Au cas où le contingent des troupes Russes opérant au Sud du Danube serait considérablement augmenté de manière à être de force égale ou supérieure aux troupes Roumaines avec lesquelles il coopèrera, ce contingent pourra former à la sortie du territoire Roumain une armée indépendante qui sera placée sous le Commandement Suprême Russe.

Dans ce cas, cette armée agissant hors du territoire Roumain, devra avoir une zone d'opérations distincte et sera conduite d'après les directives du Commandement Suprême Russe tout en se conformant entièrement aux plans des deux Quartiers Généraux sur les bases établies ci-dessus.

Si en vue du but poursuivi, des opérations militaires avec des forces combinées Roumano-Russes devaient avoir lieu, le Commandement de ces forces serait indiqué par la zone respective d'opérations. Tous les ordres et instructions relatifs à la conduite de ces opérations seront rédigés en Roumain et en Russe.

Article X

En principe, dans le territoire national aussi bien que dans le territoire occupé par l'armée de l'une des Parties Contractantes, les armées

de l'autre partie Contractante ne pourront y pénétrer que si l'intérêt général et le but commun le réclamaient et avec le consentement écrit et préalable pour chaque cas particulier.-

Article XI

Chaque fois qu'au cours des opérations, les armées Alliées se trouveront dans la nécessité, pour le transport des troupes, provisions et fournitures militaires d'user d'une ou de plusieurs voies ferrées sur le territoire de l'Etat Allié, l'utilisation sera établie pour chaque cas particulier par les Délégués des Grands Quartiers Généraux Alliés.-

L'administration, l'organisation des transports et l'approvisionnement avec les ressources locales incomberont dans tous les cas aux autorités territoriales.-

Article XII

Les prisonniers, le butin de guerre et les trophées pris par l'une des armées, lui appartiendront.-

Le butin de guerre pris dans des combats en commun et sur le même champ de bataille sera partagé proportionnellement aux effectifs qui y auront pris part.- Toutefois, afin de faciliter l'approvisionnement de l'armée Romaine, le Commandement Impérial Russe cédera à celle-ci le matériel de guerre et les munitions compris dans ce butin mixte, dont elle aurait un besoin urgent.-

Article XIII

Pour coordonner les actions des armées Romaines, Russes et Alliées et pour atteindre plus sûrement les buts militaires, un représentant de l'armée Romaine, aidé si nécessaire d'un certain nombre d'officiers adjoints, doit se trouver aux Quartiers Généraux Russe et Alliés au moment de l'ouverture des opérations militaires Romaines.- De même les représentants des armées Russe et Alliées et leurs adjoints doivent se trouver au Quartier Général de l'armée Romaine.-

Les Quartiers Généraux des armées coopérantes doivent se renseigner mutuellement et en temps utile sur les conjectures militaires

la répartition des forces et la marche des opérations. -

Article XIV

Si au cours des opérations, il survenait des situations exigeant la prise de mesures nouvelles et soulevant des questions non prévues dans la présente Convention, toutes ces questions seront traitées dans chaque Quartier Général avec le Délégué de l'armée Alliée, mais ne deviendront définitives qu'après un accord des Commandements en chef. -

Article XV

Pour pouvoir prendre à temps les mesures préparatoires au commencement des opérations, les Parties Contractantes devront s'entendre sur le plan de l'action militaire avant le jour de l'ouverture des hostilités par l'armée Roumaine. -

Article XVI

La question des armistices sera décidée de commun accord par les Commandements Supérieurs des armées coopérantes. -

Article XVII

La présente Convention demeurera en vigueur du jour de la signature jusqu'à la paix générale. -

Fait en cinq exemplaires à Bucarest le 4/17 Août 1916.

Le Président du Conseil des Ministres
Ministre de la Guerre de Roumanie

L'Attaché Militaire de France

L'Attaché Militaire de Grande Bretagne

L'Attaché Militaire d'Italie

L'Agent Militaire de Russie

Ion I. Brătianu

M. Reynier

C. M. ...

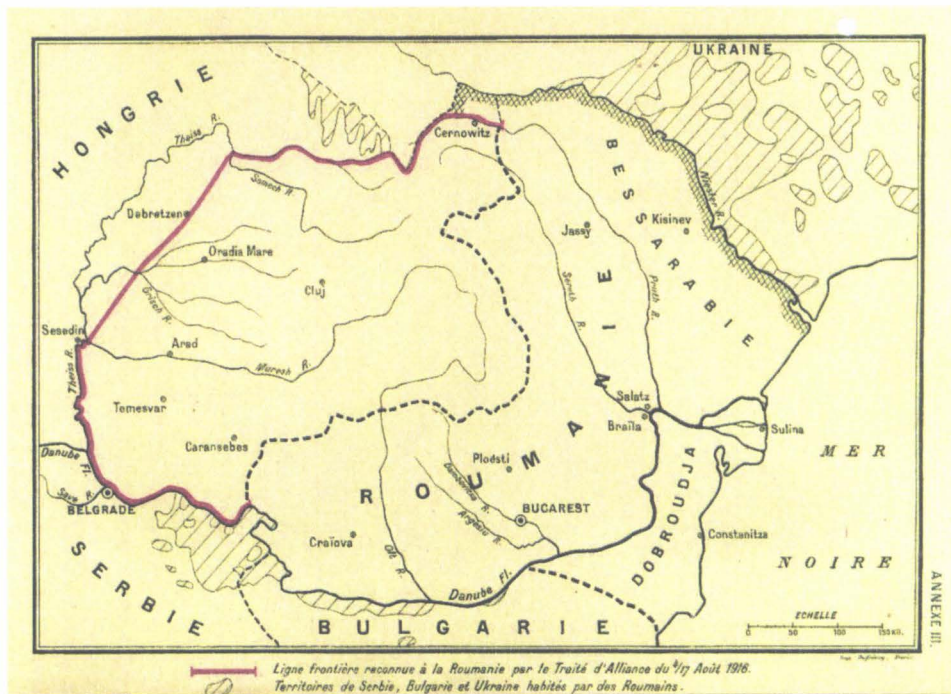
G. ...

Colonel A. Tatarinoff

4/17 august 1916. Textul convenției militare care stabilea condițiile cooperării armatelor antantiste, semnate de Ion I. C. Brătianu și de atașajii militari ai Rusiei, Franței, Marii Britanii și Italiei la București.

AMAE, Fond Convenții. Plurilaterale, I, fișa 40

4/17 august 1916. Hartă având trasată linia frontierei recunoscute României prin Tratatul de alianță încheiat între România și Antanta.

ANR, SANIC, *Colecția Hărți*, A XXIII/24

AMAE, *Fond Conventiilor Plurilaterale*, I, fișa 39, fila 15

& Alliance conclue entre l'Armée & l'Autriche d'Angleterre et
 l'Etat n'a point, & après les déclarations faites des Gouvernements
 qu'ils ont acceptés, & qu'ils ont promis de maintenir, on est
 parvenu à établir de garantir les pays allés entre tant d'années
 d'être et de continuer l'état de choses existant par les traités antérieurs
 Et dans le but de recorder se protéger à ses tendances pacifiques
 que le Royaume se joignant à cette Alliance
 l'Etat n'a point de sa reconnaissance inférieure et fidèle à
 sa forme républicaine de donner dans le royaume du bas Canada
 l'Union de l'Etat de l'Autriche, le Royaume n'a point de reconnaissance
 ou mention de la paix dans les Egards. Les dernières guerres
 balkaniques, on attribuait le droit que lui ont imparti une
 telle ligne de conduite, on n'intervertira à l'Etat la paix et à ce
 table à l'égard, elle n'est contente pour elle-même d'une seule
 action de présence qui lui donnerait plus de suite entre une autre
 son, et qui en même temps réparerait & justifierait comme à son
 déshonneur au Congrès de Vienne. Il est dans la pensée de ce
 fait le Royaume n'a pu la déception de constater que elle n'aurait pas
 rencontré après du Cabinet de Vienne l'adhésion à l'agrande elle
 l'Etat n'a point de s'attribuer.

depuis la guerre civile, l'Autriche, le Royaume, ainsi que
 l'ont fait l'Etat, & d'ailleurs de s'assurer à la détermination de
 guerre de l'Autriche d'Angleterre, dont elle n'a point été le résultat
 par le Cabinet de Vienne, & pendant les années de 1815 & l'Etat n'a point
 la guerre & l'Autriche d'Angleterre. la seule Alliance n'a point été
 & ce système politique, & par conséquent en même temps. Il est
 d'un grand intérêt d'être placé par des efforts communs
 à traverser d'accord pour assurer la paix et la conservation des
 situations de paix et de servir par les traités, on se trouve
 en présence de l'Autriche & l'Autriche se faisant la guerre.

ports normaux qui doivent exister entre les États voisins.

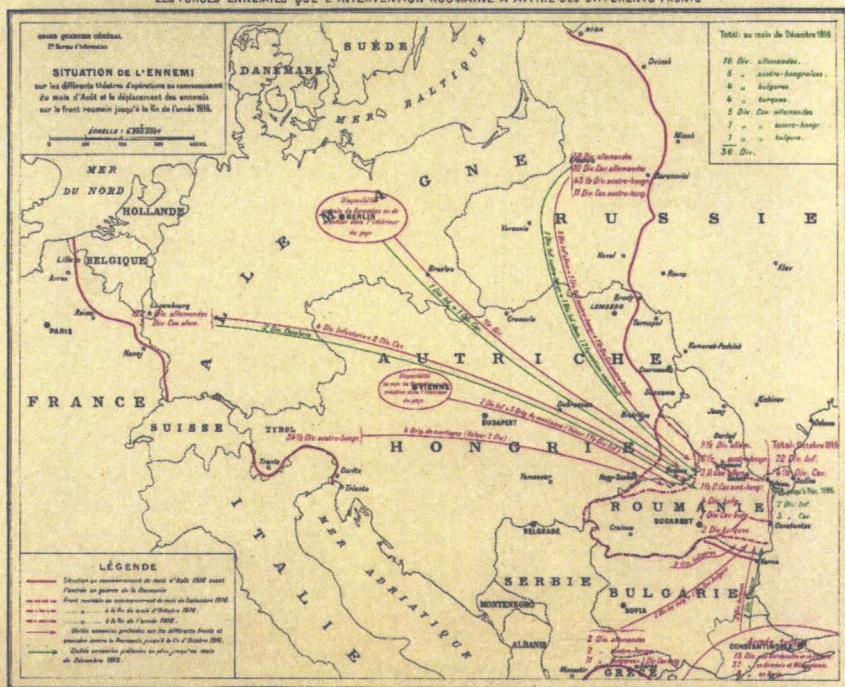
Deux années de guerre, pendant lesquelles la Roumanie a consacré la neutralité, ont prouvé que l'Autriche-Hongrie, hostile à toute réforme intérieure pouvant rendre meilleur la vie des peuples qu'elle gouverne, s'est montrée aussi prompte à les sacrifier qu'impuissante à les défendre contre les attaques extérieures.

La guerre, à laquelle prend part presque toute l'Europe met en discussion les plus graves problèmes touchant au développement national et à l'existence même des États; la Roumanie, mue par le désir de contribuer à hâter la fin du conflit et sous l'empire de la nécessité de sauvegarder ses intérêts de paix, se voit forcée d'entrer en ligne à côté de ceux qui peuvent lui assurer la réalisation de son unité nationale.

Par ces raisons, elle se considère, dès ce moment, en état de guerre avec l'Autriche-Hongrie.

14/27 august 1916. Textul declarației de război a României înaintate Austro-Ungariei de reprezentantul României la Viena, Edgar Lahovary. În memoriile sale, publicate în *Constantin Diamandi, ministru al României la Petrograd*, vol. I, diplomatul povestește cum a redactat textul declarației de război la reședința Brătianu, la Florica.
AMAE, Fond Problema 71/1914 - Primul Război Mondial (1914-1918), E2, partea I, vol. 45, f. 2-3v

LES FORCES ENNEMIES QUE L'INTERVENTION ROUMAINE A ATTIRÉ DES DIFFÉRENTS FRONTS

1916. Forțele inamice pe care intervenția României le-a atras de pe diferite fronturi până la sfârșitul anului 1916.
AMAE, Fond Convenții. Plurilaterale, I, fișa 39, fila 16

O S T A S I ,

V'am chemat ca să purtați steagurile voastre
peste hotarele unde frații noștri vă așteaptă cu nerăb-
dare și cu inima plină de nădejde.-

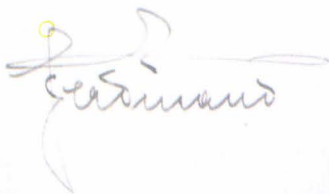
Umbrele marilor Voevozi Mihai Viteazul și
Stefan cel Mare a căror rămășiți zac în pământurile ce
veți desrobi, vă îndeamnă la biruință că vrednici urmași
ai ostașilor cari au invins la Rasboieni, la Calugăreni
și la Plevna.-

Veți lupta alături de marile națiuni cu care
ne-am unit.-

O luptă aprigă vă așteaptă.-Cu bărbăție să-i
indurăm însă greutățile și cu ajutorul lui Dumnezeu is-
bânda va fi a noastră.-

Aratați-vă deci demni de gloria străbună.-

De-a lungul veacurilor un neam întreg vă va
bine cuvânta și vă va slăvi.-

A handwritten signature in cursive script, likely of King Ferdinand I of Romania, written in dark ink on a light-colored paper. The signature is fluid and somewhat stylized, with a prominent initial 'F'.

august 1916. Proclamație adresată de Regele Ferdinand ostașilor din
armata română la intrarea României în război.

ANR, SANIC, fond *Președinția Consiliului de Miniștri*, dosar 43/1916, f. 4

-6-

ROMANI .

Războiul care de doi ani a incins tot mai strâns hotarele noastre, a zdruncinat adânc vechiul așezământ al Europei și a invederat că pentru viitor numai pe temelul național se poate asigura viața pașnică a popoarelor.-

Pentru neamul nostru el a adus ziua așteptată de veacuri de conștiința națională ziua unirii lui.-

După vremuri îndelungate de nenorociri și de grele încercări, înaintașii noștri au reușit să înteseze statul Român, prin Unirea Principatelor, prin războiul Independenței, prin munca lor neobosită, pentru renasterea națională.-

Astăzi ne este dat nouă să întregim opera lor încheiând pentru totdeauna cea ce Mihai Viteazul a înfăptuit numai pentru o clipă: unirea Românilor de pe cele două părți ale Carpaților.-

De noi atârnă astăzi să scăpăm de sub stăpânirea străină pe frații noștri de peste munți și din plaiurile Bucovinei unde Stefan cel Mare doare somnul lui de veci.-

În noi, în virtuțile, în vitejia noastră stă puțința de a le reda dreptul ca într-o Românie întregită și liberă de la Tisa până la Mare, să propădească în pace potrivit daturilor și aspirațiilor gîntei noastre.-

ROMANI .

Insuflețiți de datoria sfântă ce ni se impune, hotărâți să înfruntăm cu bărbăție toate jertfele legate de un crâncen războiu, pornim la luptă cu avântul puternic al unui

./.

popor care are credință neclintită în menirea lui.-
Ne vor răsplăti roadele glorioase ale isbândeii.-
Cu Dumnezeu înainte

Ferdinand

Președinte al Consiliului de Miniștri și Ministru
de Război *Ion Brătianu*

Ministru al Afacerilor Străine *Eu. Ștefănescu*

Ministru de Finanțe *E. Costinescu*

Ministru de Interne *V. G. Miron*

Ministru de Domenii *Al. C. Cioba*

Ministru de Industrie *M. I. Brătianu*

Ministru de Lucrări Publice *D. Angelescu*

Ministru de Justiție *C. I. Brătianu*

Ministru de Culte și Instrucție *G. I. Brătianu*

august 1916. Proclamație adresată de Regele Ferdinand poporului
la intrarea României în război.

ANR, SANIC, fond *Președinția Consiliului de Miniștri*, dosar 43/1916, f. 6-6v

REGIA AGENZIA D'ITALIA

- 1 -
1916

Comandamento Supremo, le 19 août 1916.

à Sa Majesté le Roi de Roumanie
Bucarest

Je viens de recevoir la nouvelle que la convention qui unit la Roumanie à l'Italie et à ses Alliés pour la guerre qu'on est en train de combattre a été signée. Je désire l'envoyer immédiatement. Mes cordiales félicitations et j'exprime mon

—

vif plaisir pour cette décision qui met
à côté l'une de l'autre l'Armée
Roumaine et l'Armée Italienne pour
la réalisation du but commun des
aspirations nationales des deux Pays.
La coopération de la Roumanie raffermira
ma foi dans la commune victoire
définitive et je suis sûr que la
fraternité d'armes renforcera par
des liens encore plus solides et
durables l'amitié traditionnelle
entre les deux Peuples.

(signé) Vittorio Emanuele

19 august 1916. Scrisoarea de felicitare adresată de Regele Italiei,
Victor Emanuel al III-lea, Regelui Ferdinand, cu ocazia intrării
României în război de partea Antantei.
ANR, SANIC, fond Casa Regală. Personale-Ferdinand, dosar 21/1916, f. 1-1v

PREȘEDINȚIA
CONSILIULUI DE MINIȘTRI

București, _____

191_ T

No. _____

Telogramme cifrată
de la marele Quartier général Roum

Primit astăzi 26 August 1916. Il dimanche
8 septembre

M. Brătianu. Pr. de Castel.

Ayant reçu telegramme votre
Excellence, je me suis empressé
de remettre copie à déjeuner
au Tsar. Ce matin après
que l'Empereur a travaillé
avec Alexeiev, je fut convoqué
par celui-ci cette après-midi.

Le général us à charge
de transmettre au quartier

Général Roumain sa façon
de voir en recommandant
le plus grand calme et ne
pas considérer cet incident
que comme un épisode de
guerre; qu'ils ont eu aussi
des déboires et que avec
du calme on arrive à
une bonne situation. Le
Général a ajouté que de
suite il va convoquer Guirac
Janin pour transmettre de
sa part au Général Joffre

- 4 -

de donner l'ordre au Général
Sarail de prendre immédiatement
l'offensive énergiquement.

Après déjeuner le Tsar m'a
parlé longuement me renvoyant
pour des précisions au Général
Alexeïev, en ajoutant qu'il
ne faut pas s'affliger de
cet insuccès; pareille situation
est arrivée à tous les alliés
au début. Il faut modifier
le premier plan. C'est ce
qu'ils ont fait eux aussi
à l'occasion offensive des

Autrichiens contre l'Italie. Un
changement de plan chez nous
peut se faire rapidement
étant donné les courtes distances
proximité de l'Etat-major
Général ne peut que nuire.
C'est avec du calme qu'on
arrivera au succès.

Ci-joint le télégramme du
Tzar par Sa Majesté le Roi:
" J'ai reçu le télégramme de
" Votre Majesté et j'en ai étudié
" le contenu avec mon chef
" d'Etat-major. Je lui ai

PRESEDINȚA
CONSILIULUI DE MINIȘTRI

No. _____

București, 11 1916

-3-

" ordonne parler en détail avec
" le Général Coanda. L'expérience
" que nous avons .... difficile
" ... début. Notre offensive
" sur le front du général
" Bronsiloff continue sans
" relâche, avec ténacité,
Nicolas.

Général Coanda.

26 august/8 septembrie 1916. Telegramă prin care generalul Constantin Coandă, reprezentantul Armatei Române pe lângă Cartierul General al Armatei Ruse, îi transmite lui Ion I. C. Brătianu mesajul de încurajare al Marelui Stat Major rus și pe cel al Țarului Nicolae al II-lea în urma evoluției defavorabile a operațiunilor desfășurate de armata română pe front.
ANR, SANIC, fond Casa Regală. Personale-Ferdinand, dosar 22/1916, f. 1-3

C. N° 3427

Expédié de la STAVKA le 23 Nov./6 Dec. 1916 .

Exp. à PETROGRAD le 24 Nov./7 Dec. matin .

N° : I.

EXTRA - URGENT

EXCELLENCE DIAMANDY
MINISTRE ROUMANIE
PETROGRAD

En réponse à votre telegramme N° 3598 , votre façon de voir très juste : j'ai exprimé en temps utile à S. M. l'Empereur et aux personnes responsables d'ici .

Le nouveau Chef d'Etat Major ne paraît très peu disposé en notre faveur et pas à la hauteur . Le predecesseur était trop optimiste et l'actuel trop hésitant .

La situation empire de plus en plus ; nos troupes très fatiguées les effectifs réduits et le moral abaissé ; on est décidé depuis hier à se retirer à l'Est de Bucarest . Notre bien aimé Roi m'a chargé cette nuit de transmettre Empereur un telegramme demandant le haut commandement des troupes russes en Roumanie pour assurer accord indispensable à une action avec succès certain . Personnellement je pense que Paris, Londres doivent d'urgence suggerer ici une pareille solution la seule qui peut donner la victoire désirée et nécessaire

J'ai introduit demande fournitures poudre fusils après conversation avec Grand-Duc Serge ; il paraît que la question dépend exclusivement du Ministre de la Guerre .

General COANDA N° 207.

23 noiembrie/6 decembrie 1916, <Moghilev>. Telegrama cifrată nr. 3427 prin care generalul Constantin Coandă îl anunță pe Constantin Diamandi că l-a informat pe Țarul Nicolae al II-lea despre înrăutățirea situației armatei române, care s-a retras la Est de București și despre atitudinea ezitantă a Statului Major rus cu privire la România. ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 214

216

TELEGRAMME DE S.M.L'EMPEREUR DE RUSSIE A S.M.LE ROI DE
ROUMANIE .

Télégramme a S.M. le Roi de Roumanie. Persuadé comme
TOI de la nécessité d'assurer aussi complètement que
possible l'unité d'action de nos troupes en vue du tri-
omphe de notre cause commune J'accueil avec empressement
l'initiative que tu as bien voulu prendre en proposant
de rendre la collaboration de nos armées encore plus
intime . JE verrai , avec une vive satisfaction , mes
troupes combattre sous TON commandement immédiat côté
à côté avec TA noble et vaillante armée et JE serai
heureux d'assurer la direction supérieure de ce groupe
d'armées . En inaugurant cette collaboration encore
plus étroite de nos deux armées , JE ne puis manquer
d'évoquer le souvenir glorieux de la guerre de 1877-78
lorsque TON vénéré Grand-Père s'est mis à la tête de la
jeune mais déjà si vaillante armée roumaine en ce pla-
çant sous le Commandement de MON Grand-Père . JE ne
doute pas que comme alors les efforts étroitement com-
binés de nos armées ne soient couronnés de succès et
JE crois fermement qu'ils aboutiront à la victoire dé-
finitive et à la réalisation des aspirations nationa-
les de nos peuples . J'ai désigné le Général de Cava-
lerie Saharow pour remplir les fonctions de TON Adjoint
immédiat et J'espère que ce choix T'agrèvera .

JE lui ai donné les indications nécessaires au sujet de la formation de l'Etat-Major et de la direction du groupe d'armées qui se groupera sous TON commandement . Etant donné que dans les circonstances actuelles il est de toute urgence d'assurer sans retard l'unité d'action de nos troupes et que d'autre part l'établissement d'un nouveau front nécessite des travaux considérables pour l'organisation des services de l'arrière , J'ai cru devoir confier provisoirement la direction de l'arrière des armées placées sous TES ordres au Commandant en Chef des armées du front du Sud-Ouest jusqu'à ce que TON Etat-Major soit doté d'une direction de ravitaillement . Sous TON commandement immédiat sont placés en dehors des troupes l'armée du Danube ainsi que la Quatrième Armée qui est en formation et dont les corps d'armée sont en voie de transport .

En fermant des vœux pour que la providence veuille bien répandre ses bénédictions sur TES armées
JE TE prie de croire a mon invariable amitié .

N I C O L A E

GRAND-QUARTIER GENERAL RUSSE

le 23 Nov/6 Dec. 1916.

GENERAL COANDA N° 209.

23 noiembrie/6 decembrie 1916, Moghilev. Telegrama adresată de
Țarul Nicolae al II-lea Regelui Ferdinand referitoare la colaborarea
militară ruso-română pe frontul românesc, sub comanda Regelui Ferdinand.
ANR, SANIC, fond personal *Diamandi Constantin*, dosar 30, vol. II, f. 216-216v

TELEGRAMĂ TRANZITATĂ

în Marele Cartier General Egal 1 Nr. 158 data 6/12 ora 11 min
Transmisă _____ data _____ ora _____ min. _____

COMUNICAT OFICIAL NR 100 DIN 22 NOEMBRIE/5 DECEMBRIE 7 D. 1916

FRONTUL DE NORD SI NORD VEST. Pe granița de vest a Moldovei inamicul a atacat in diferite puncte , însă a fost respins. Pe frontiera de nord a Munteniei liniște.

FRONTUL DE VEST. Trupele noastre se găsesc in regiunea de la est de Targoviste, pe Danbovița la est de Titu. La vest și sud Vest de București până in Dunăre .-

FRONTUL DE SUD. In Dobrogea focuri de infanterie și bombardament de artilerie.-

MARELE CARTIER GENERAL.-

p. Conformitate. _____

Form. 46. 1

decembrie 1916. Comunicat al Marelui Stat Major privind situația frontului în 22 noiembrie/5 decembrie 1916.
ANR, SANIC, fond Casa Regală. Personale-Ferdinand, dosar 56/1916, f. 1

A - URGENT .

LEFCE BRATIANU

SIDENT CONSEIL

JASSY

Epliegue affaire Rasputine Grand - Duc Dmitri Pa-
itch enveyé en Parse et Mésepetanie accompagné son
epteur et un aide-de-camp de l'Empereur avec in-
ictien toute correspondance .

Prince Youssoupeff rélégué dans ses terres envi-
de Kursk , avec autorisation correspondre seule-
avec sa famille .

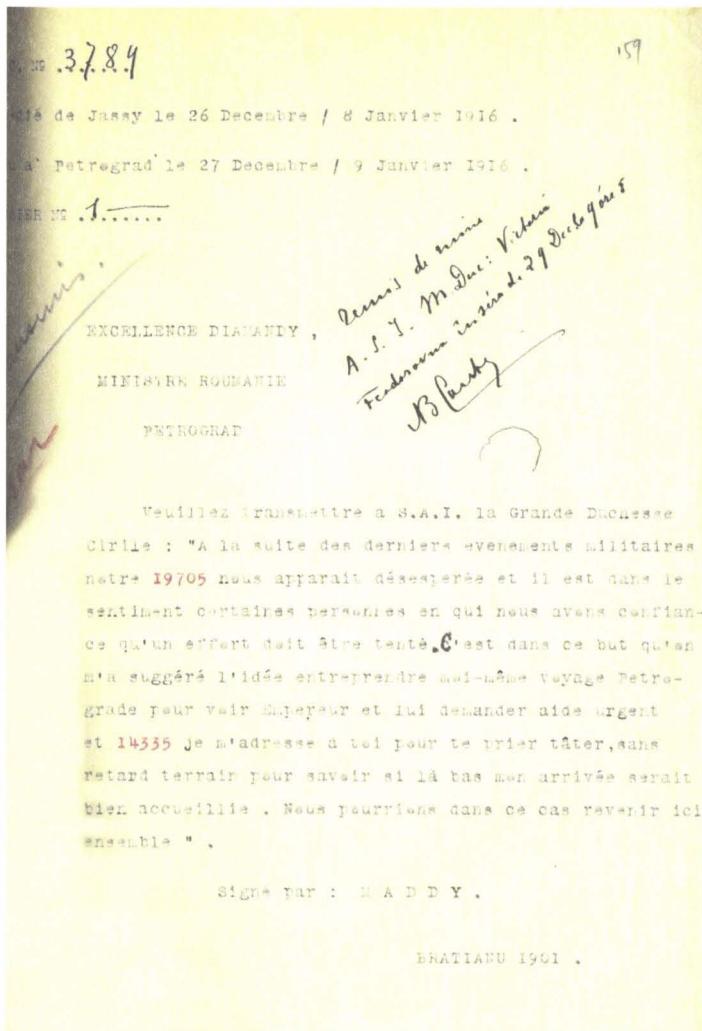
Instabilité du régime est souligné par difficultés
tituer Gouvernement . Selon opinion quelques uns
es collègues , situation -alors même qu'il n'y au-
pas de dénouement immédiat - reste ^{très} inquiétante
l'avenir . L'Empereur se trouve pour le moment
et presque sans autre appui que son autorité .

l'Impératrice et l'entourage de celle-ci .

Const. Diamandy

26 decembrie 1916/8 ianuarie <1917>, Petrograd. Telegrama cifrată nr. 3764 adresată de Constantin Diamandi lui Ion I. C. Brătianu referitoare la pedepsirea celor implicați în asasinarea lui Grigori Rasputin.

ANR, SANIC, *Colectia 50*, dosar 5918, f. 156-156v

26 decembrie 1916/8 ianuarie <1917>, Iași. Telegrama cifrată nr. 3789 adresată de Ion I. C. Brătianu lui Constantin Diamandi cuprinzând o scrisoare adresată de Maddy (Regina Maria) Marii Ducese Kiril referitoare la vizita Principelui Carol, însoțit de Ion I. C. Brătianu, la Țarul Nicolae al II-lea.
ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 159

nr 3789 .

160

de PETROGRAD le 28 Dec / 10 Janv 1916 .

S. M. I.

DIRECT .

BRATIANSKI ,
PRESIDENT CONSEIL Pour
SA MAJESTE LA REINE

Empereur ayant déjà été pressenti et accueilli véritablement projet visite Carel accompagné Bratianski ,
je crains qu'une nouvelle démarche ne soit pas indiquée et qu'elle ait lieu à un moment qui ne se prête pas aux effusions de famille surtout vu les événements que tu connais par Diamandy et qui rend³ r'apports avec Tzars Koe Sôle extrêmement difficile¹ . Neus ne negligens aucun effort pour obtenir amélioration militaire , partageant entièrement votre cause et votre point de vue .

Suis d'avis que visite Carel ne devrait pas tarder et conseille que si elle doit avoir lieu ici , Carel et Bratianski devrent se rendre après à la Stavka , l'essentiel étant de convaincre Gourke .

Aussitôt que j'aurai fait tout mon possible ici pour vous , je me rendrai auprès de Tol . D U C K Y .

DIAMANDY .

28 decembrie 1916/10 ianuarie <1917>, Iași. Telegrama cifrată nr. 3789 adresată de Constantin Diamandi lui Ion I. C. Brătianu cuprinzând o scrisoare adresată de Marea Ducesă Kiril Reginei Maria referitoare la vizita Principelui Carol, însoțit de Ion I. C. Brătianu, la Țarul Nicolae al II-lea. ANR, SANIC, *Colecția 50*, dosar 5918, f. 160

ISBN 978-973-8308-63-3

ISBN 978-973-8308-68-8

<https://biblioteca-digitala.ro> / <http://arhivelenationale.ro>